

Πανεπιστήμιο Αιγαίου
Σχολή Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Γεωγραφίας
ΠΜΣ: "Ανθρωπογεωγραφία, Ανάπτυξη και Σχεδιασμός του Χώρου"

Μεταπτυχιακή Διπλωματική

«Διαβάζοντας ένα πάρκο: Μια τοπικοπαγκόσμια προσέγγιση»

«Reading a park: A glocal approach»

Φοιτητής: Σωτηρίου Ιωάννης
ΑΜ: 1642018019

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Πετροπούλου Χρυσάνθη

Τριμελής επιτροπή:
Πετροπούλου Χρυσάνθη
Ιωσηφίδης Θεόδωρος
Αθανασίου Εύη

Σεπτέμβριος 2020
Μυτιλήνη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην σύγχρονη εποχή παρατηρείται η αναγκαιότητα της κοινωνίας να έρθει σε επαφή με την φύση, καθώς οι πράσινοι ελεύθεροι χώροι σε πολλές πόλεις είναι περιορισμένοι και ελάχιστοι. Ο βασικότερος ίσως τρόπος για να πραγματοποιηθεί αυτό είναι τα αστικά πάρκα, τα οφέλη των οποίων είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία. Παράλληλα, στα πλαίσια ενός νεοφιλελεύθερου βιοπολιτικού καπιταλιστικού σχεδιασμού, εφαρμόζονται πολιτικές περίφραξης, ιδιωτικοποίησης και έντονης επιτήρησης. Οι συγκεκριμένες πολιτικές τοπικοπαγκόσμιου χαρακτήρα, επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα της αστικής ζωής, περιορίζουν την ελευθερία στην πρόσβαση, την τυχαία συνάντηση και συνύπαρξη διαφορετικών ανθρώπων και τη δυνατότητα των πολιτών να εντάσσουν στην καθημερινότητά τους τον δημόσιο χώρο.

Απέναντι σε αυτές τις πολιτικές, δημιουργείται ολοένα και περισσότερο η ανάγκη ύπαρξης ενός τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς, με έμφαση στα κοινά, που αποτελούν το βασικότερο τρόπο συνύπαρξης των ανθρώπων, με γνώμονα τη συλλογικότητα την οριζοντιότητα και την εναρμόνιση με τη φύση. Για την επίτευξη των στόχων που σχετίζονται με τα κοινά, είναι επιτακτική η ύπαρξη κοινωνικών κινημάτων πόλης και συλλογικοτήτων που δραστηριοποιούνται εντός του αστικού πρασίνου και των πάρκων, δρώντας τοπικά αλλά παγκόσμια ταυτοχρόνως.

Στην έρευνα αυτή, το νόημα ύπαρξης ενός αστικού πάρκου αποκαλύπτεται μέσω της διερεύνησης θεωρητικών προσεγγίσεων των κοινών, των θεωριών που αφορούν στους τρόπους συνάντησης της φύσης με την κοινωνία και των πολιτικών πράσινου εξευγενισμού. Βάσει αυτών, το αστικό πράσινο θα πρέπει να θεωρηθεί ως μια πράσινη προέκταση της εκάστοτε γειτονιάς, με δεδομένη τη συμβολή των κατοίκων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η απολαβή του συνόλου των ωφελειών του.

Στην παρούσα μελέτη, συνδυαστικά με την ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου, ερευνώνται και συγκρίνονται τέσσερα αστικά πάρκα. Δύο της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας, τα «Αντώνης Τρίτσης» και «Λόφος Φιλοπάππου» και δύο της μητροπολιτικής περιοχής της Βαρκελώνης, τα «Γκουέλ» και «Besòs». Οι τέσσερις αυτές περιπτώσεις είναι ιδανικές, ώστε να πραγματοποιηθεί μια συγκριτική έρευνα βασισμένη στην τοπικοπαγκόσμια προσέγγιση και τη μελέτη φαινομένων πράσινου εξευγενισμού. Ειδικότερα, διερευνώνται οι στάσεις και οι απόψεις των επισκεπτών και των ομάδων που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου του Λόφου Φιλοπάππου, σχετικά με την χρησιμότητα του πάρκου και τη συμμετοχή στα κοινά μέσω αυτού. Το ερευνητικό ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι επισκέπτες παρουσιάζουν την ανάγκη ένταξης των δημόσιων αστικών πάρκων στην καθημερινή τους ζωή, αν αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής στα κοινά και αν συμμετέχουν σε αυτά. Οι μέθοδοι διερεύνησης, που χρησιμοποιήθηκαν, είναι ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε επισκέπτες και συζητήσεις με ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα συγκριθούν με αυτήν που έχει προηγηθεί στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» και μέσω των βιβλιογραφικών πηγών με τα υπόλοιπα δύο πάρκα.

Λέξεις κλειδιά: αστικά πάρκα, κοινά, τοπικοπαγκόσμιο, αστικός πράσινος εξευγενισμός, σχέση φύσης κοινωνίας, δημόσιος χώρος

ABSTRACT

Nowadays, there is a need for the society to come closer to the nature, as green spaces in many cities are limited or even nonexistent. Perhaps the ideal way to fulfil the need for more green in the cities are urban parks. The benefits of which are of vital importance for the society. At the same time, in the context of a neoliberal biopolitical capitalist plan, policies of fencing, privatization and intense surveillance are being implemented. These local and global policies directly affect the quality of urban life, by restricting the freedom of public access, minimizing the random meetings and the coexistence of different people. In this way the local residents miss to include the public space into their day to day life.

In the face of these policies, there is an increasing need for a way of thinking and behaving, with an emphasis on the commons, which is the most basic way of coexistence of people, based on collectivity, horizontality and harmonization with nature. In order to achieve the goals related to the commons, it is imperative to have urban social movements and collectives that operate within the urban greenery and parks, acting locally and globally at the same time.

In this research, the meaning of an urban park is revealed through the exploration of theoretical approaches to the commons, theories concerning the ways in which nature meets society and green gentrification policies. Based on these, urban greenery should be considered as a green extension of the respective neighborhood, given the contribution of the residents, so that it is possible to enjoy all its benefits.

In the present study, in combination with the development of the theoretical framework, four urban parks are researched and compared. Two parks of the metropolitan area of Athens, "Antonis Tritsis" and "Lofos Filopappou" and two of the metropolitan area of Barcelona, "Guel" and "Besòs". These four cases are ideal for conducting a comparative study based on the glocal approach and the study of phenomena of green gentrification. In particular, the attitudes and opinions of the visitors and the groups that are active in the park area of "Lofos Filopappou" are investigated, based on the usefulness of the park and the participation in the commons through it. The research question that arises is whether the visitors have the need to integrate public urban parks into their daily lives, whether they recognize the value of participating in the commons and whether they actually participate in them. The research methods used are questionnaires given to the visitors and discussions with different groups in the field. The results of the present research will be compared with the one that has been preceded in the park "Antonis Tritsis" and with the other two parks through the bibliographic sources available.

Keywords: urban parks, commons, glocal, urban green gentrification, relationship between nature and society, public space

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
2. ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΦΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ 10	
2.1. Τοπικοπαγκόσμιες προσεγγίσεις αστικού σχεδιασμού και πόλης.....	10
2.1.1. Ο τόπος πέρα από τον τόπο.....	10
2.1.2. Αστικά κοινά.....	13
2.1.3. Δικαίωμα στην πόλη.....	15
2.1.4. Δημόσιος αστικός χώρος.....	18
2.1.5. Αυτονομία και αυτοδιαχείριση.....	19
2.1.6. Κοινωνικά κινήματα πόλης και κοινωνικές αντιστάσεις.....	20
2.2. Η πόλη ως κοινωνικό-οικολογική διαδικασία.....	23
2.2.1. Οικολογία και κοινωνική επιστήμη για το περιβάλλον.....	23
2.2.2. Θεωρία οικοτοπίων.....	26
2.2.3. Αστική πολιτική οικολογία.....	27
2.2.4. Πράσινος εξευγενισμός.....	29
2.3. Αστικά Πάρκα.....	32
2.3.1. Ανάγκη εμφάνισης αστικών πάρκων.....	32
2.3.2. Σημασία πάρκων για την κοινωνία και το περιβάλλον.....	36
2.3.3. Πάρκα εν μέσω πανδημίας.....	37
2.3.4. Πάρκα ως κοινά και δημόσιοι χώροι.....	40
2.3.5. Κοινωνικό κίνημα πάρκου: People's Park.....	41
3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΚΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	45
3.1. Αθήνα.....	46
3.1.1. Οικοτοπίο αστικού πρασίνου.....	46
3.1.2. Διαχείριση πάρκων.....	51
3.2. Βαρκελώνη.....	60
3.2.1. Οικοτοπίο αστικού πρασίνου.....	60
3.2.2. Διαχείριση πάρκων.....	67
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	78
4.1. Σχεδιασμός έρευνας.....	78
4.2. Τρόποι συλλογής δεδομένων.....	79
4.3. Διαδικασία έρευνας.....	81
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	82

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	107
7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	113
8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	117

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι εποχή που διανύουμε χαρακτηρίζεται από μια σύγχρονη πραγματικότητα όπου θεωρείται κανονικότητα ο ατομικισμός, η αποξένωση και οι άνθρωποι-κεφάλαια, με αποτέλεσμα την απουσία των κοινωνικών σχέσεων, της τυχαίας συνάντησης και της συμμετοχής στα κοινά. Σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα των ανθρώπων να έρθουν σε επαφή με την φύση, μια περίοδο όπου οι πράσινοι ελεύθεροι χώροι σε πολλές πόλεις είναι σχεδόν ανύπαρκτοι (το αστικό πράσινο στην Αθήνα αναλογεί σε 0,96 m² ανά κάτοικο), δημιουργείται η ανάγκη αστικών πάρκων καθώς τα οφέλη τους είναι ζωτικής σημασίας για την κοινωνία. Ειδικότερα, σε μεσογειακές πόλεις όπου είναι έντονη η έλλειψη αστικού πρασίνου, εντείνονται και τα φαινόμενα πράσινου αστικού εξευγενισμού. Καθώς, οι περιοχές των πόλεων που κατοικούνται από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, χαμηλόμισθες οικογένειες και μετανάστες αντιμετωπίζουν αποκλεισμό από τη φύση και άρα χειρότερες υγειονομικές συνθήκες. Διαδικασία που αποτελεί και έναν πολύ σημαντικό παράγοντα διάδοσης πανδημιών, με πιο σχετικό παράδειγμα την ασθένεια κορονοϊού COVID-19. Η εμφάνιση αυτής της πρωτόγνωρης νόσου για τον άνθρωπο, συνδυαστικά με τις ήδη προβληματικές κοινωνικο-περιβαλλοντικές συνθήκες στις πόλεις, απέδειξε την αποτυχία των παρόντων συστημάτων, μέσω των οποίων διοικούν οι κυβερνήσεις.

Είναι γεγονός, ότι τα συστήματα λήψης αποφάσεων παρουσιάζουν στοιχεία νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης λειτουργώντας πρωταρχικά προς όφελος των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών, νομιμοποιημένα από συγκεκριμένες μορφές οικονομικής κατανόησης. Πολιτικές που αποδεικνύουν ότι υπερισχύει η αντίληψη για το αστικό πράσινο ως τόπο για πιθανές επενδύσεις που θα αποφέρουν οικονομικό κέρδος, με δέκτη πάντα τους έχοντες θέσεις εξουσίας. Όμως, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ανάγκη δράσης σε παγκόσμιο επίπεδο για την αντιμετώπιση και βελτίωση κρίσιμων ζητημάτων για την ποιότητα της ζωής όπως η υγεία και η φύση. Επίσης, να σημειωθεί ότι αποτελεί παρανόηση ότι τα «τοπικά μέρη» γίνονται κατανοητά ως θύματα της παγκοσμιοποίησης. Εάν όπως αναφέρει η Massey (2004), η παγκοσμιοποίηση γίνεται στη γη, τότε πρέπει να υπάρχουν τοπικά μέρη από τα οποία επινοείται, διαδίδεται, ελέγχεται, διαχέεται. Τέτοια τοπικά μέρη όχι μόνο δεν είναι θύματα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αλλά είναι οι ίδιες οι πηγές της εφεύρεσης και της αναπαραγωγής της. Για την συμβίωση όμως των κατοίκων μέσω άμεσο-δημοκρατικών διαδικασιών, απαιτείται η χρήση των αστικών πάρκων καθώς ενδείκνυνται ώστε ομάδες, συλλογικότητες και κοινωνικά κινήματα από τα κάτω να διεκδικήσουν, να διαμορφώσουν και να δημιουργήσουν τις συνθήκες που επιθυμούν σε επίπεδο γειτονιάς. Κατανοώντας με αυτόν τον τρόπο την σημαντικότητα και τη σημασία της έννοιας του τόπου για την ζωή σήμερα (Αθανασίου 2016).

Παράλληλα με το γεγονός ότι σήμερα εφαρμόζονται πολιτικές από κρατικούς φορείς και πολυεθνικές ή τοπικές επιχειρήσεις που εμποδίζουν την συμμετοχή στα κοινά μέσω των αστικών πάρκων, συμπεραίνουμε ότι υπάρχει ανάγκη διαμόρφωσης μιας τοπικο-παγκόσμιας διάστασης και σκέψης. Έτσι, απαιτούνται προτάσεις για την ενεργοποίηση των κατοίκων ώστε να επιλύσουν πραγματικά προβλήματα και με αποτελεσματική αυτοδιακυβέρνηση για τους πράσινους δημόσιους χώρους που μοιράζονται μεταξύ τους. Την στιγμή που παρατηρείται συνεχόμενη παραγωγή αστικών ανισοτήτων μέσω πράσινων οραμάτων και παρεμβάσεων, περιφράξεων, επιβολή εισιτηρίου και κατάργηση της 24ωρης λειτουργίας στους δημόσιους πράσινους χώρους και πάρκα. Χώροι που θα έπρεπε να αποτελούν προέκταση των γειτονιών, όσον αφορά τα δικαιώματα και τα οφέλη, για κάθε κάτοικο και όχι τρόπους εκτοπισμού κοινωνικά και φυλετικά ευάλωτων ομάδων.

Στην παρούσα μελέτη πραγματοποιείται προσπάθεια ερμηνείας και σύνδεσης τριών στοιχείων. Των αστικών κοινών και του πράσινου εξευγενισμού μέσα από μια τοπικοπαγκόσμια προσέγγιση, εστιασμένη όμως στα αστικά πάρκα. Συνδυαστικά με την ανάπτυξη του θεωρητικού πλαισίου, ερευνώνται και συγκρίνονται τέσσερα αστικά πάρκα. Δύο της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας, το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» και το «Λόφος Φιλοπάππου» και δύο της μητροπολιτικής περιοχής της Βαρκελώνης, το Πάρκο «Γκουέλ» και το Πάρκο «Besòs». Οι τέσσερις αυτές περιπτώσεις είναι ιδανικές, ώστε να πραγματοποιηθεί μια συγκριτική έρευνα βασισμένη στην τοπικοπαγκόσμια προσέγγιση και τη μελέτη φαινομένων πράσινου εξευγενισμού.

Ως αρχικός στόχος της έρευνας είχε τεθεί να συγκριθούν τα δύο πάρκα της Αθήνας με αυτά της Βαρκελώνης. Καθώς, το πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» είχε μελετηθεί στα πλαίσια της διπλωματικής μου (Σωτηρίου 2017), θα πραγματοποιούνταν συγκριτική μελέτη με τα υπόλοιπα τρία πάρκα. Λόγω όμως των συνθηκών με την πανδημία της νόσου του κορονοϊού 2019 (COVID-19) δεν ολοκληρώθηκε η έρευνα που είχε αρχικά προγραμματιστεί, όπως αναφέρεται και στην ενότητα «Σχεδιασμός έρευνας». Επομένως, ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των στάσεων και απόψεων των επισκεπτών και των ομάδων, που δραστηριοποιούνται στον χώρο του πάρκου «Λόφος Φιλοπάππου», σχετικά με την χρησιμότητα του πάρκου και τη συμμετοχή στα κοινά μέσω αυτού. Το ερευνητικό ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι επισκέπτες παρουσιάζουν την ανάγκη ένταξης των δημόσιων αστικών πάρκων στην καθημερινή τους ζωή, αν αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής στα κοινά και αν συμμετέχουν σε αυτά. Επιπλέον, πραγματοποιείται διερεύνηση των δράσεων που πραγματοποιούνται εντός της έκτασης του πάρκου, της συμμετοχής που έχουν και πως αυτές οργανώνονται. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια για την κατανόηση της αντίληψης του κόσμου για το πάρκο και την διαχείρισή του. Οι μέθοδοι διερεύνησης, που χρησιμοποιήθηκαν, είναι ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε επισκέπτες και συζητήσεις με ανθρώπους και ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο. Καθώς, όπως προαναφέρθηκε, δεν πραγματοποιήθηκε η έρευνα που αρχικά είχε οριστεί, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα συγκριθούν με αυτήν που έχει προηγηθεί στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» και μέσω των βιβλιογραφικών πηγών με τα υπόλοιπα δύο πάρκα.

Η εργασία έχει χωριστεί σε οχτώ κεφάλαια, με πρώτο την Εισαγωγή. Το δεύτερο κεφάλαιο ονομάζεται «Κριτικές και θεωρητικές προσεγγίσεις κοινωνιοφύσης στην πόλη», αρχικά περιλαμβάνοντας μία παρουσίαση και ερμηνεία των τοπικοπαγκόσμιων προσεγγίσεων, διευκρινίζοντας την σχέση τόπου και παγκοσμιοποίησης. Στην συνέχεια οι ενότητες που ακολουθούν αφορούν την πόλη και τον αστικό σχεδιασμό. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται τα αστικά κοινά, το δικαίωμα στην πόλη, ο δημόσιος αστικός χώρος, η αυτονομία και αυτοδιαχείριση και τέλος τα κοινωνικά κινήματα πόλης και κοινωνικές αντιστάσεις. Έπειτα ακολουθεί η ενότητα «Η πόλη ως κοινωνικό-οικολογική διαδικασία» εντός της οποίας παρουσιάζονται οι υποενότητες που αφορούν την σύνδεση της πόλης με το περιβάλλον και την κοινωνία. Αναλυτικότερα είναι η «Οικολογία και κοινωνική επιστήμη για το περιβάλλον», η «Θεωρία οικοτοπίων», η «Αστική πολιτική οικολογία» και ο «Πράσινος εξευγενισμός». Το επόμενο κεφάλαιο είναι τα «Αστικά πάρκα» όπου εμπεριέχει την «Ανάγκη εμφάνισης αστικών πάρκων», την «Σημασία των πάρκων για την κοινωνία και το περιβάλλον», τα «Πάρκα εν μέσω πανδημίας», τα «Πάρκα ως κοινά και δημόσιοι χώροι» και το «Κοινωνικό Κίνημα Πάρκου: People's Park». Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι περιπτώσεις των πάρκων της παρούσας συγκριτικής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιείται μία ανάλυση του οικοτοπίου του αστικού πράσινου της κάθε πόλης και των δύο αστικών πάρκων τους. Ακολουθεί το τέταρτο κεφάλαιο της «Μεθοδολογίας», όπου παρουσιάζεται ο σχεδιασμός της έρευνας, οι τρόποι συλλογής

των δεδομένων και η διαδικασία έρευνας. Στη συνέχεια είναι το κεφάλαιο, «Αποτελέσματα», όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας. Το επόμενο κεφάλαιο που ακολουθεί είναι τα «Συμπεράσματα», όπου πραγματοποιείται σχολιασμός των αποτελεσμάτων βάσει της θεωρίας και των στοιχείων των προηγούμενων κεφαλαίων. Τελευταία παρουσιάζονται η «Βιβλιογραφία» και το «Παράρτημα».

2. ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΦΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ

2.1. Τοπικοπαγκόσμιες προσεγγίσεις αστικού σχεδιασμού και πόλης

2.1.1. Ο τόπος πέρα από τον τόπο

Διανύοντας τον 21^ο αιώνα, παρατηρείται διακρατικά μια μορφή νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης της οποίας η λειτουργία είναι βασισμένη στην διατήρηση οφέλους για τις πολυεθνικές εταιρείες ή τους έχοντες θέσεις εξουσίας. Τέτοιες πολιτικές, όπως οι επενδύσεις και οι ιδιωτικοποιήσεις, εφαρμόζονται και στο αστικό πράσινο ανά τον κόσμο με στόχο το οικονομικό κέρδος, αποκλείοντας το μεγαλύτερο τμήμα της κοινωνίας από το δικαίωμα στην φύση. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, ενεργοποιήθηκαν πολλοί άνθρωποι μέσω κοινωνικών κινημάτων ή συλλογικοτήτων. Επομένως, παρατηρείται τόσο από πλευράς πολιτικών για το αστικό πράσινο σε διακρατικό επίπεδο, όσο και από πλευράς κοινωνικών κινημάτων για τη φύση, ένας τοπικός αλλά και παγκόσμιος χαρακτήρας ταυτοχρόνως. Έτσι, προκύπτει η ανάγκη διερεύνησης μέσω μίας τοπικο-παγκόσμιας προσέγγισης. Στην ενότητα αυτή, αναλύεται η έννοια του τοπικο-παγκόσμιου (παγκόσμιο-τοπικού), η οποία στην διεθνή βιβλιογραφία ονομάζεται «glocality».

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως παρατηρείται ένα σύνολο νεοφιλελεύθερων πολιτικών, νομιμοποιημένες από συγκεκριμένες μορφές οικονομικής κατανόησης (για παράδειγμα, όπως εκδόθηκε και επιβάλλεται μέσω του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου) και επιδιώκονται από ελίτ και εθνικές κυβερνήσεις ανά τον κόσμο, κυρίως τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και το Ηνωμένο Βασίλειο, όπως υποστηρίζει η Massey (2004). Σαφώς δεν είναι νεοεμφανιζόμενα τα φαινόμενα παγκόσμιων ροών, πολιτιστικών επιρροών, πληθυσμών, πολιτικών ιδεολογιών και οικονομικών συναλλαγών και εμπορίου. Οι κοινωνίες που βρίσκονταν στο αποδέκτη της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας και του ιμπεριαλισμού, για παράδειγμα, γνώριζαν τα πάντα για τη δύναμη των εξωτερικών δυνάμεων, την αναστάτωση των τοπικών πολιτισμών και κοινωνιών, την ανάγκη διαπραγμάτευσης μαζικών μεταναστεύσεων, πολύ πριν επινοηθεί ο όρος «παγκοσμιοποίηση» ώστε να προσπαθήσει να αντιπροσωπεύσει αυτό που συνέβαινε (Massey 2004)

Έτσι, όπως προκύπτει από τα προηγούμενα, στη μέση όλης αυτής της ροής οι άνθρωποι χρειάζονται απεγνωσμένα λίγη γαλήνη και ησυχία και μια ισχυρή αίσθηση του τόπου, ή της τοποθεσίας, που θα σχηματίσει ένα είδος καταφυγίου από τη φασαρία. Όπως σημειώνει η Massey (1991), δημιουργείται η ανάγκη μίας «αίσθησης του τόπου», και της ρίζας που θα προσφέρει σταθερότητα και μια πηγή μη προβληματικής ταυτότητας. Με αυτό το πρόσχημα, ωστόσο, ο τόπος και το χωρικό τοπικό στη συνέχεια απορρίπτονται από πολλούς προοδευτικούς ανθρώπους. Ερμηνεύονται ως διαφυγή και υποχώρηση από την δυναμική και αλλαγή της

«πραγματικής ζωής». Σε αυτήν την ανάγνωση, ο τόπος και η τοποθεσία είναι εστιασμένοι σε μια μορφή ρομαντικής απόδρασης από την πραγματική επιχείρηση (business) του κόσμου. Ενώ ο «χρόνος» εξισώνεται με την κίνηση και την πρόοδο, ο «χώρος» / «τόπος» εξισώνεται με στάση και αντίδραση (Massey, 1991).

Όμως, είναι ευρέως διαδεδομένη σήμερα μία προβληματική αίσθηση του τόπου, όπως αντιδραστικοί εθνικισμοί, ανταγωνιστικοί τοπικισμοί, μέχρι και εσωστρεφείς εμμονές με την «κληρονομιά». Πρέπει λοιπόν όπως σημειώνει η Massey (1991) να σκεφτούμε ποια θα μπορούσε να είναι μια αρκετά προοδευτική αίσθηση του τόπου, που θα ταιριάζει με την τρέχουσα παγκόσμια-τοπική εποχή και τα συναισθήματα και τις σχέσεις που δημιουργούν. Και έτσι προκύπτει το ερώτημα πώς θα ήταν εφικτό να διατηρηθεί αυτή η έννοια της γεωγραφικής διαφοράς, της μοναδικότητας, ακόμη και της ρίζας εάν οι άνθρωποι το θέλουν, χωρίς να είναι αντιδραστικοί. Επομένως, σύμφωνα με την Massey (2004), ο στόχος δεν πρέπει να είναι να αντιπαχθούμε σε τοπικό και παγκόσμιο, γιατί όχι μόνο αυτό οδηγεί διαρκώς σε ύπνο είδη τοπικότητων -εθνικισμών, αποκλειστικότητες, «στενότητες αντίληψης» και ρατσισμούς, αλλά επίσης είναι απλώς ανέφικτο και καταδικασμένο σε αποτυχία. Ο τοπικός χαρακτήρας δεν μπορεί ποτέ να απομακρυνθεί από τον παγκόσμιο. «Αντί να αντιπάσσουμε το τοπικό στο παγκόσμιο, ο στόχος θα πρέπει μάλλον να είναι καλύτερα να κατανοήσουμε τη σχέση μεταξύ των δύο και να εργαστούμε τόσο για καλύτερα “τοπικά μέρη” όσο και για καλύτερες “παγκοσμιοποιήσεις”» (Massey 2004:331).

Είναι ευκόλως αντιληπτό στις σύγχρονες κοινωνίες, η εισβολή της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης από εξωτερικές δυνάμεις ιδιαίτερα στις τοπικές οικονομίες. Η πλέον παγκόσμια εμβέλεια ενός τεράστιου αριθμού ανταγωνιστικών δυνάμεων, η ανάγκη προσέλκυσης διεθνών επενδύσεων (αλλά και τα προβλήματα εξωτερικού ελέγχου) και η αποσύνθεση των δεσμών αποτελούν μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η τοπική οικονομία, όπως σημειώνει και η Massey (2004). Επομένως, παρατηρείται μια παγκόσμια κατασκευή του τοπικού τόπου ή αλλιώς «the global construction of local place», οδηγώντας μας στο συμπέρασμα ότι ένας μέρος ή τόπος δεν είναι ποτέ προϊόν μόνο αυτού που συμβαίνει εντός αυτού αλλά προκύπτει από την παράθεση και ανάμιξη υπαρχουσών ροών, σχέσεων και συνδέσεων πέρα από αυτόν. Ροές, σχέσεις και διασυνδέσεις οι οποίες μπορούν να περιπλανηθούν ανά τον κόσμο, δίνοντας «μια παγκόσμια αίσθηση του τόπου» (Massey 2004).

Η αντίληψη που υπερισχύει για την παγκοσμιοποίηση είναι ότι προέρχεται πάντα από κάπου αλλού, ότι δηλαδή σε ορισμένες φαντασίες, φαίνεται να είναι «εκεί πάνω», σε κάποια αιθέρια σφαίρα εικονικής επικοινωνίας και παγκόσμιας δύναμης. Γεγονός που δεν υφίσταται, καθώς δεν υπάρχει παγκόσμιο φαινόμενο που δεν έχει τοπική προέλευση. Όπως σημειώνει η Massey (2004:99):

«Η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση έχει σαφή τοπική προέλευση, στην έδρα των MNC (Multinational Corporation), σε διεθνή ιδρύματα στην Ουάσινγκτον, στα κυβερνητικά γραφεία συγκεκριμένων εθνικών κρατών κ.λπ. Η παγκοσμιοποίηση πραγματοποιείται σε μέρη - τοπικά μέρη, τοπικές οικονομίες. Με άλλα λόγια, όχι μόνο το τοπικό είναι κατασκευασμένο από το παγκόσμιο, αλλά και το παγκόσμιο είναι κατασκευασμένο από το τοπικό».

Η διαδικασία αυτή, εστίασης των φαντασιών των ανθρώπων στον τρόπο με τον οποίο η παγκοσμιοποίηση επηρεάζει τα «τοπικά μέρη» δημιουργεί μία παρανόηση όπου τα «τοπικά μέρη» γίνονται κατανοητά ως θύματα της παγκοσμιοποίησης. Εάν όπως αναφέρει η Massey (2004), η παγκοσμιοποίηση γίνεται στη γη, τότε πρέπει να υπάρχουν τοπικά μέρη από τα οποία επινοείται, διαδίδεται, ελέγχεται, διαχέεται. Τέτοια

τοπικά μέρη όχι μόνο δεν είναι θύματα της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, αλλά είναι οι ίδιες οι πηγές της εφεύρεσης και της αναπαραγωγής της.

Έτσι, προκύπτει η ανάγκη ύπαρξης ενός όρου για την περιγραφή φαινομένων τοπικού και παγκόσμιου χαρακτήρα. Ο όρος αυτός έχει την ονομασία “glocalization” που στα ελληνικά σημαίνει «τοπικοπαγκόσμιο», αντιλαμβάνοντας το τοπικό και το παγκόσμιο, το περιφερειακό και το εθνικό ως αλληλένδετα, η σχέση των οποίων είναι αμοιβαία συγκροτημένη (Swynghedouw, 1997). Έτσι, όπως υποστηρίζουν οι Köhler and Wissen (2003), το παγκόσμιο δεν αποτελεί μια προκαθορισμένη οντότητα εξωτερική από άλλες χωρικές κλίμακες. Αντίθετα, πραγματοποιούνται διαδικασίες παραγωγής, αναπαραγωγής, τροποποίησης και αμφισβήτησής του μέσω πολλών δράσεων σε διάφορες χωρικές κλίμακες. Με αποτέλεσμα, αντί να γίνεται αντιληπτή η σχέση μεταξύ του παγκόσμιου και του τοπικού ως περιορισμένη διαδικασία μονής κατεύθυνσης, να τονίζεται η επίδραση των τοπικών παραγόντων και των σχέσεων εξουσίας στις αστικές συνθήκες διαβίωσης καθώς και στη μορφή που λαμβάνει η παγκοσμιοποίηση.

Στο σημείο αυτό, ακολουθούν κάποιες προτάσεις σύμφωνα με την Massey (2004) για μια τοπική οικονομική στρατηγική που στοχεύει στην «παγκόσμια ευθύνη»:

- Παραδειγματισμό από άλλες παγκοσμιοποιήσεις με πετυχημένη πορεία όπως τοπικές ΜΚΟ, τοπικές ομάδες εθνοτικών μειονοτήτων και πολιτιστικών επαφών.
- Ενθάρρυνση ενεργών εναλλακτικών παγκοσμιοποιήσεων, όπως για παράδειγμα, μέσω της συνεργασίας με εκθέσεις τοπικών ομάδων εμπορίου, διευκολύνοντας τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στις διεθνείς τους συνδέσεις και δέχοντας ενεργά τοπικά κοινωνικά φόρουμ όπου υπάρχουν.
- Έλεγχος πρακτικών άλλων πολυεθνικών εταιρειών που εδρεύουν σε τοπικό επίπεδο.
- Αναζήτηση ευκαιριών συνεργασίας με άλλες τοπικές αρχές σχετικά με τέτοια θέματα.
- Ανάπτυξη πολιτικής κατανάλωσης που στοχεύει στην ευαισθητοποίηση για τις παγκόσμιες επιπτώσεις της τοπικής καθημερινής ζωής. Για παράδειγμα, ο εντοπισμός των γεωγραφικών και κοινωνικών συνθηκών παραγωγής και διανομής ενός πολυχρησιμοποιημένου εμπορεύματος.
- Δημιουργία ή εκμετάλλευση ευκαιριών για να συζητήσει σχετική με τη θέση της τοποθεσίας εντός του παγκόσμιου κόσμου, από διαφορετικές ομάδες σε οποιαδήποτε περιοχή.

Τέτοιες πολιτικές ενθαρρύνουν τη δημόσια συζήτηση στην οποία μπορούν να λάβουν μέρος: τοπικές ομάδες, συνδικαλιστές, ομάδες καταναλωτών, ακαδημαϊκοί, καλλιτέχνες κλπ, προκαλώντας μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και επίγνωση των συνθηκών ύπαρξης των «τοπικών οικονομιών» μας.

Όπως υποστηρίζει και η Massey (1991), κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί την έννοια του τόπου, ούτε τη σημασία της μοναδικότητάς του. Η ιδιαιτερότητα που απαρτίζει έναν τόπο αναπαράγεται συνεχώς, αλλά ανατρέχοντας στα γεγονότα ανά τον χρόνο, δεν είναι μια ιδιαιτερότητα που προκύπτει από κάποια μακρά και προπάντων εσωτερικοποιημένη ιστορία. Είναι ακράδαντο γεγονός, ότι υπάρχουν πολλές πηγές αυτής της ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας ενός τόπου. Αντλώντας πληροφορίες για την παγκοσμιοποίηση συμπεραίνουμε ότι δεν συνεπάγεται απλώς με ομογενοποίηση. Αντίθετα, η παγκοσμιοποίηση των κοινωνικών σχέσεων είναι μια άλλη πηγή (αναπαραγωγής) της γεωγραφικής άνισης ανάπτυξης, και επομένως της μοναδικότητας του τόπου. Τέλος, έντονο είναι το στοιχείο που καθιστά ιδιαίτερο έναν τόπο, το οποίο απορρέει από το γεγονός ότι κάθε μέρος είναι το επίκεντρο ενός ξεχωριστού μείγματος ευρύτερων και πιο τοπικών κοινωνικών σχέσεων.

Τέλος, οι αστικές κοινωνικές συγκρούσεις, είναι πολύ σημαντικές για την κατανόηση της έννοιας του «glocality». Όπως σημειώνουν και οι Köhler and Wissen (2003), οι συγκρούσεις αυτές συμβάλλουν στην πολιτικοποίηση των αντιφάσεων της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, κάνοντάς τες ορατές. Οι παράγοντες των συγκρούσεων αποσκοπούν στη βελτίωση συγκεκριμένων συνθηκών διαβίωσης, όπως για παράδειγμα εμποδίζοντας την ιδιωτικοποίηση δημόσιων χώρων ή δημιουργώντας εναλλακτικές υποδομές πέρα από το κράτος και την αγορά. Επίσης, σε συμβολικό επίπεδο συμβάλλουν στη διαταραχή της κυρίαρχης αφήγησης που αντιλαμβάνεται την παγκοσμιοποίηση ως δεδομένη, αναπόφευκτη και «μακροπρόθεσμα» προς όφελος όλων. Όπως συνεχίζουν οι Köhler and Wissen (2003), αυτές οι αστικές συγκρούσεις “απο-κανονικοποιούν” τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και την καθιστούν κατανοητή ως μια αμφισβητούμενη διαδικασία, η οποία καθοδηγείται από ορισμένες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις. Επιπλέον, οι αστικές συγκρούσεις αντιπροσωπεύουν μια σημαντική διάσταση του αγώνα ενάντια στη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση: την αλλαγή ή την αποτελεσματικότερη απελευθέρωση της καθημερινής ζωής. Έτσι, οι αστικές κοινωνικές συγκρούσεις περιέχουν την πιθανότητα, αφενός, να είναι συγκεκριμένες παλεύοντας για άμεσες βελτιώσεις των συνθηκών διαβίωσης και, αφετέρου, ανοίγεται ένας δρόμος προς μια προοπτική πέρα από τις υπάρχουσες σχέσεις εξουσίας.

Στην επόμενη ενότητα ακολουθούν τα αστικά κοινά τα οποία συνδέονται άμεσα με την πόλη, καθώς αφορούν την διεκδίκηση μίας σειράς δικαιωμάτων σε αυτή. Στοιχεύοντας με αυτόν το τρόπο σε πιο δίκαιες και αμεσο-δημοκρατικές κοινωνίες μέσω συλλογικών και συνεργατικών δράσεων.

2.1.2. Αστικά κοινά

Τα αστικά κοινά είναι το σημαντικότερο εργαλείο διαχείρισης ενός χώρου μέσω ισότιμων και δίκαιων διαδικασιών, ελεύθερων και ανοιχτών για την συμμετοχή όλων. Ειδικότερα για τα αστικά πάρκα υψηλού πρασίνου, τα αστικά κοινά αποτελούν το βασικότερο τρόπο συνύπαρξης των ανθρώπων, με γνώμονα τη συλλογικότητα την οριζοντιότητα και την εναρμόνιση με τη φύση. Στην ενότητα αυτή πραγματοποιείται ανάλυση της έννοιας των κοινών, καθώς είναι απαραίτητα για την συντήρηση ή διεκδίκηση του δικαιώματος στα πάρκα.

Οι ανθρώπινες κοινωνίες, από αιώνες πριν, προκειμένου να επιτύχουν μια σταθερή ευημερία και επιβίωση για κάθε άτομο, πραγματοποίησαν θέσπιση μιας μορφής συλλογικής ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει και ο Κιουπκιοχλής (2015), τα κοινά μπορεί να αφορούν υλικά όπως το νερό, τον αέρα και τη γη ή άυλα όπως τις δεξιότητες και την γνώση, αρκεί να δημιουργούν ένα συνδεδεμένο ιστό μεταξύ όλων των μελών μέσω ενός δικτύου κοινωνικής συνεργασίας και αλληλεξάρτησης. Έτσι, προκύπτει μια διαδικασία αυτοθέσμισης των κοινοτήτων με στόχο την διαχείριση και συντήρηση των κοινών πόρων, μεριμνώντας όμως για αποφυγή της κατασπατάλησής τους. Με την πάροδο των χρόνων πληθώρα μικρών κοινωνιών ή κοινοτήτων μετατράπηκαν σε πόλεις, οι οποίες αποτελούν ένα μέρος όπου συνδέονται και συμβιώνουν άνθρωποι όλων των ειδών και τάξεων. Όπως σημειώνει και ο Harvey (2012), στις πόλεις δημιουργείται μια κοινή, αν και διαρκώς μεταβαλλόμενη και παροδική, ζωή.

Αποτελεί συχνό φαινόμενο σήμερα, η εφαρμογή πολιτικών ελέγχου του χώρου, περιφράξεων, ιδιωτικοποιήσεων και έντονης επιτήρησης και αστυνόμευσης. Πολιτικές που επηρεάζουν άμεσα την ποιότητα ζωής στην πόλη, καθώς καθιστούν δύσκολη την δυνατότητα να δημιουργηθούν νέες μορφές κοινωνικών σχέσεων. Επιπλέον, η καπιταλιστική ανάπτυξη προωθεί την λειτουργία των αγορών, αναπαράγοντας

κοινωνικοοικονομικές αδικίες, ιεραρχικές διαιρέσεις της εξουσίας, υπερβολικό στρες και περιβαλλοντικές καταστροφές, όπως αναφέρει ο De Angelis (2010). Αποτέλεσμα αυτής της ανάπτυξης είναι και οι πολλές κρίσεις που αντιμετωπίζουμε σήμερα όπως η οικονομική κρίση, η ενεργειακή κρίση, η κρίση τροφίμων και η περιβαλλοντική κρίση (De Angelis 2010). Έχοντας τέτοια τροπή η ζωή στη γη ,προκύπτει η ανάγκη σκέψεων και πρακτικών που αφορούν τα κοινά. Τα κοινά επομένως ακμάζουν κυρίως έξω από την αγορά και το κράτος, αποτελώντας μια εκτεταμένη σειρά συστημάτων αυτοσυντήρησης και αυτοδιακυβέρνησης (Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016).

Μία φράση που χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα είναι η «τραγωδία των κοινών», του Γκάρετ Χάρντιν, θέλοντας να δώσει έμφαση στην σύγκρουση των ιδιωτικών συμφερόντων και του κοινού καλού στην διεκδίκηση πόρων. Η φράση υποστηρίζει την άποψη ότι το προσωπικό συμφέρον είναι αυτό που υπερισχύει όταν οι άνθρωποι ενεργούν βάσει των κοινών. Με αποτέλεσμα να προκύψουν μεγάλα προβλήματα βιωσιμότητας, καθώς ο καθένας που θα έχει πρόσβαση στους κοινούς πόρους, θα επιθυμεί να μεγιστοποιεί το όφελος του ως προς αυτούς (Hardin 1968). Επομένως για να μην εξαντληθούν οι κοινοί πόροι, εφαρμόζονται πολιτικές ιδιωτικοποίησης ή κρατικής διαχείρισης. Θα μπορούσε να ειπωθεί όμως ότι αυτή η άποψη για τα κοινά δεν είναι βάσιμη, επειδή αποσκοπεί μόνο στην ελεύθερη πρόσβαση στους πόρους και δεν υπάρχουν σε αυτή οι έννοιες της «κοινότητας» και των «σχέσεων που δημιουργούν τα κοινά» (De Angelis 2010). Όπως αναφέρουν οι Χέλφριχ & Μπόλιερ (2016:122), η άποψη του Χάρντιν για τα κοινά περιγράφει μία «κατάσταση ελεύθερη για όλους χωρίς όρια, κανόνες και επικοινωνία μεταξύ των χρηστών». Πράγματα που δεν ισχύουν στα κοινά, διότι έχουν όρια, τιμωρούνται αυτοί που συστηματικά επιδιώκουν να αποκτήσουν κάτι χωρίς να προσφέρουν κάτι οι ίδιοι, έχουν συστήματα ελέγχου και κοινωνικές νόρμες, που δημιουργούν οι ίδιοι οι άνθρωποι που συμμετέχουν σε αυτά.

Με τον όρο «κοινά», νοούνται τα αγαθά και οι πόροι που αποτελούν αντικείμενο συλλογικής παραγωγής ή και συλλογικής ιδιοκτησίας. Η πρόσβαση στα κοινά αγαθά ρυθμίζεται συλλογικά και παρέχεται επί ίσοις όροις, εμπεριέχοντας όλο το εύρος από την ανοικτή πρόσβαση έως τον καθολικό αποκλεισμό και από την κατανάλωση των κοινών πόρων, με ποικίλες άλλες δυνατότητες (Κιουπκιολής 2015). Όπως υποστηρίζει ο De Angelis (2010), τα κοινά αποτελούνται από τρία στοιχεία. Πρώτο είναι οι κοινοί πόροι, οι οποίοι αποτελούν τις κοινές «δεξαμενές» ή «πηγές», που γίνονται αντιληπτές ως μη εμπορικές, με τις οποίες εκπληρώνονται οι ανάγκες των ανθρώπων. Δεύτερο στοιχείο είναι οι κοινότητες, οι οποίες είναι σύνολα από ανθρώπους που μοιράζονται αυτές τις πηγές και τους πόρους από κοινού, καθορίζοντας οι ίδιοι τους κανόνες για της διαχείριση αυτών. Τελευταίο στοιχείο είναι οι σχέσεις που δημιουργούν τα κοινά, δηλαδή η κοινωνική διαδικασία που δημιουργεί και αναπαράγει τα κοινά. Αδιαμφησβήτητο είναι το γεγονός ότι το «κοινό» αφορά μια σειρά κοινών πόρων τους οποίους μία συλλογικότητα διαχειρίζεται, παράγει και μοιράζεται στα πλαίσια συλλογικών συμμετοχών διέποντάς τες ισότητα προς όλους και έξω από την λογική της ιδιωτικής και της δημόσιας-κρατικής ιδιοκτησίας (Κιουπκιολής 2015).

Σύμφωνα με τον Μάργαρη (2014), το κεντρικό ζήτημα όσον αφορά τα κοινά είναι η οργανωτική μορφή διαχείρισής τους, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος διαχειρίζεται, ελέγχει, αποφασίζει, σχεδιάζει, παράγει και αναπαράγει τα κοινά. Η άποψη αυτή συμφωνεί με των Χέλφριχ & Μπόλιερ (2016) οι οποίοι σημειώνουν ότι τα κοινά εκτός από συλλογικούς άυλους ή υλικούς πόρους αποτελούν και «διαδικασίες κοινής επιμελητείας για πράγματα που κατέχει και διαχειρίζεται από κοινού ή θα έπρεπε να κατέχει και να διαχειρίζεται από κοινού μια κοινότητα». Το βασικό στοιχείο των κοινών, και της παραγωγής από κοινού, δεν είναι κάποιος πόρος κοινής χρήσης, αλλά είναι η διαδικασία διαμοιρασμού των κοινών πόρων (Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016).

Είναι επιλογή των ανθρώπων το αν θα μοιραστούνε ή όχι όλους τους πόρους. Δηλαδή τα κοινά αφορούν κυρίως τους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι συσχετίζονται μεταξύ τους πριν χρησιμοποιήσουν κάτι από κοινού (Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016).

Ένας ευρύτερος στόχος των κοινών είναι η επίλυση πραγματικών προβλημάτων, προσπαθώντας να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ανθρώπων και να παρέχουν αποτελεσματική αυτοδιακυβέρνηση για έναν πόρο ή χώρο που μοιράζονται μεταξύ τους (Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016). Όπως υποστηρίζει ο Harvey (2012), η ανοικτή πρόσβαση δε συνεπάγεται με όλες τις μορφές κοινών. Για παράδειγμα ο αέρας που αναπνέουμε είναι ανοικτής πρόσβασης για όλους, όμως οι δρόμοι των πόλεών μας, ενώ είναι ανοικτής πρόσβασης για όλους, διαχειρίζονται, αστυνομεύονται και ρυθμίζονται από ιδιώτες στα επιχειρηματικά πάρκα. Υπάρχουν και μορφές κοινών που είναι από την αρχή αποκλειστικές σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, όπως ένας κοινός υδατικός πόρος που ελέγχεται από μία ομάδα αγροτών.

Τέλος, τα κοινά μπορούν να θεωρηθούν ως μία κοινωνική σχέση, που μεταβάλλεται και διαμορφώνεται εύκολα, μεταξύ μια συγκεκριμένης αυτόκαθορισμένης κοινωνικής ομάδας και του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος, που θεωρείται κρίσιμο για την ζωή και την επιβίωση του ανθρώπου (Harvey 2012). Επιπλέον, ο Harvey (2012) υποστηρίζει ότι η σχέση μεταξύ της κοινωνικής ομάδας και του περιβάλλοντος, που απειλείται ως κοινό, θα πρέπει να επιτυγχάνεται συλλογικά και μη εμπορευματικά, μια διαδικασία που έχει στόχο την απομάκρυνση από την λογική των ανταλλαγών και των αξιών υπερεκτίμησης της αγοράς. Ο De Angelis (2010) αναφέρει ότι «η αγορά είναι ένα σύστημα που συνδέει την κοινωνική παραγωγή σε μία τεράστια κλίμακα». Και καθώς τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν μπορεί να είναι σε παγκόσμιο επίπεδο ή σε τοπικό, οι λύσεις που επρόκειτο να βρεθούν για προβλήματα μίας κλίμακας, είναι πολύ πιθανόν να μην έχουν καμία εφαρμογή σε κάποια άλλη κλίμακα. Στην συνέχεια ο ίδιος σημειώνει, ότι τα περισσότερα από τα κοινά που παράγονται σήμερα μετατρέπονται σε χρήμα, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι να έχουν πρόσβαση και σε άλλους πόρους. Γεγονός που οδηγεί τα κοινά να είναι ενάντια το ένα του άλλου, μέσω της διαδικασίας ανταγωνισμού της αγοράς. Άρα, πρέπει να υπάρχει ως αρχή ότι οτιδήποτε παράγεται μέσω των κοινών πρέπει να μένει στα κοινά, ώστε να επεκτείνεται και να ενδυναμώνεται ανεξάρτητα από καπιταλιστικά κυκλώματα (De Angelis 2010).

Είναι γεγονός, ότι τα αστικά κοινά εμπεριέχονται στο δικαίωμα στην πόλη άρα και στο πάρκο και αφορούν και τα δύο δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών προς μία δίκαιη κοινωνία με ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα για όλους. Έτσι, στην επόμενη ενότητα αναλύεται η έννοια του δικαιώματος στην πόλη.

2.1.3. Δικαίωμα στην πόλη

Συχνό φαινόμενο σήμερα είναι η εφαρμογή πολιτικών ελέγχου, έντονης επιτήρησης και ιδιωτικοποίησης των αστικών πάρκων. Έτσι με αυτόν τον τρόπο περιορίζεται το δικαίωμα στην πόλη, στο πράσινο και στην γειτονιά. Καθώς, το δικαίωμα στην πόλη είναι ζωτικής σημασίας για τον άνθρωπο που κατοικεί στο αστικό περιβάλλον, στην ενότητα αυτή αναλύεται η έννοια του.

Μια διαχρονική οπτική με στόχο την ισότητα στην πόλη είναι αυτή του Henri Lefebvre ο οποίος εστιάζει στις εξεγέρσεις και στα κοινωνικά κινήματα εντός του αστικού ιστού. Με στόχο όμως την ανάδειξη του ίδιου του αστικού χώρου και ως τόπο συλλογικής διαβίωσης και πεδίου χειραφέτησης αλλά και ως τόπο κεφαλαιοκρατικής παραγωγής. Έτσι, προκύπτει η κρίσιμη σημασία των κοινωνικών σχέσεων που δημιουργούνται, οι οποίες είναι ικανές να αλλάξουν και να αναδιαμορφώσουν την πόλη. Ο Lefebvre (2006[1968]) υποστηρίζει, ότι για να είναι εφικτή μια

πραγματοποίηση μιας κοινωνίας πόλης πρέπει ο σχεδιασμός της να είναι προσανατολισμένος προς τις κοινωνικές ανάγκες. Με τον όρο κοινωνικές ανάγκες νοούνται οι ανάγκες, αντιθετικές και συμπληρωματικές, που αφορούν την ασφάλεια, αλλά και την διαφυγή, την σιγουριά αλλά και την περιπέτεια, την οργάνωση της δουλειάς αλλά και του παιχνιδιού, την πρόβλεψη αλλά και του απροόπτου, ενότητας και ποικιλίας, απομόνωσης και επαφής, ανταλλαγών και επενδύσεων, ανεξαρτησίας και επικοινωνίας, αμεσότητας και μακροπρόθεσμης προοπτικής. Επίσης, προκύπτουν δύο ομάδες επειγουσών αναγκών, το ζήτημα της στέγης και της κατοικίας που τέθηκε από τα κάτω και το ζήτημα της βιομηχανικής οργάνωσης και του καθολικού σχεδιασμού που τέθηκε από τα πάνω.

Παρακάτω ακολουθεί ένας ορισμός από τον Lefebvre (2006[1968]:181-182) για τον δικαίωμα στην πόλη:

«Μέσα, στους κόλπους αυτής της κοινωνίας που δεν μπορεί να τους αντιπαχθεί αποτελεσματικά κι ωστόσο τους φράζει την πορεία, ανοίγουν το δρόμο τους ορισμένα δικαιώματα που ορίζουν τον πολιτισμό. Τα δικαιώματα τούτα που δεν είναι αναγνωρισμένα γίνονται σιγά σιγά εθιμικά, προτού εγγραφούν στους τυποποιημένους κώδικες. Αν ενταχθούν στην κοινωνική πρακτική, θα αλλάξουν την πραγματικότητα: το δικαίωμα στην εργασία, στη μόρφωση και στην εκπαίδευση, στην υγεία και στη στέγη, στον ελεύθερο χρόνο, στη ζωή. Ανάμεσα σε τούτα τα υπό διαμόρφωση δικαιώματα συγκαταλέγεται το δικαίωμα στην πόλη, στην αστική ζωή, στην ανακαινισμένη κεντρικότητα, στους τόπους συναντήσεων και ανταλλαγών, στον ρυθμό ζωής και στη χρησιμοποίηση του χρόνου που θα επιτρέπουν την πλήρη και ολοκληρωμένη χρήση των στιγμών και τόπων κ.λπ. Η ανακήρυξη και η πραγματοποίηση της αστικής ζωής ως βασιλείου της χρήσης, της ανταλλαγής και της συνάντησης απαλλαγμένων από την ανταλλακτική αξία».

Έπειτα συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι:

«Το δικαίωμα στην πόλη εκδηλώνεται ως υπέρτατη μορφή των δικαιωμάτων: δικαίωμα στην ελευθερία, στην εξατομίκευση μέσα στην κοινωνικοποίηση, στην κατοικία και το κατοικείν. Το δικαίωμα στο έργο (στη συμμετοχική δραστηριότητα) και το δικαίωμα στην προσοικείωση (εντελώς διαφορετικό από το δικαίωμα στην ιδιοκτησία) εξυπνοούνται μέσα στο δικαίωμα στην πόλη».

Βάσει των προηγούμενων, όπως αναφέρει και ο Τσαβδάρογλου (2016), προκύπτουν κάποια χαρακτηριστικά του Δικαιώματος στην Πόλη όπως η ελευθερία, η ανάδειξη του ατόμου μέσα από τη συλλογικότητα, η έννοια της «κατοικίας» και του «κατοικείν», η έννοια του «έργου» ως συμμετοχική δραστηριότητα και η έννοια της «προσοικείωσης» έναντι της ατομικής ιδιοκτησίας. Εμφανής στην προσέγγιση του Lefebvre είναι η σημασία που δίνει στην κοινωνικοποίηση και πιο συγκεκριμένα στην συνάντηση μέσω συλλογικής διαδικασίας, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την ελευθερία. Επιπλέον ο Lefebvre (2006[1968]) σημειώνει ότι το δικαίωμα στην «κοινωνία πόλης» ενσωματώνει και υπερβαίνει τα δικαιώματα των ηλικιών και φύλων (γυναίκα, παιδί, υπερήλικας), τα δικαιώματα συνθηκών ζωής, τα δικαιώματα στη μόρφωση, στην εκπαίδευση, στην κουλτούρα, στην ανάπαυση, στην υγεία, στη στέγη. Αυτοί που επιτελούν την καθημερινότητά τους στην πόλη, με το να ζουν και να παράγουν χώρο, είναι αυτοί που έχουν νόμιμο δικαίωμα στην πόλη.

Μία έννοια καθοριστικής σημασίας για την πόλη είναι ο Κοινός Χώρος. Αναλυτικότερα, όπως αναφέρει και ο Stavrides (2016), ο κοινός χώρος δεν είναι μια ολοκληρωμένη κατάσταση πραγμάτων ή μια συγκεκριμένη υλική υπόσταση, αλλά μια

διαδικασία. Βασικά χαρακτηριστικά του είναι ότι αναδύεται μέσω πρακτικών κοινής χρήσης, και είναι προϊόν ορισμένων μορφών κοινότητας, αλλά, ταυτόχρονα, ο κοινός χώρος διαμορφώνει κοινές πρακτικές καθώς και τα θέματα κοινής χρήσης. Ο κοινός χώρος είναι σχεσιακός και σχετικός. Δεν είναι μόνο ένα μέσο και ένας παράγοντας διαμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων, όπως είναι κάθε είδος χώρου, αλλά θα μπορούσε να οριστεί και ως ένα σύνολο σχέσεων που είναι πάντα σε εξέλιξη που παύει να είναι μια κινητήρια δύναμη της κοινότητας όταν περικλείεται σε ένα οριοθετημένο σύστημα σχέσεις θέσης (Stavrides 2016). Και όπως συνεχίζει ο Σταυρίδης, απαιτείται ένας μηχανισμός που επεξεργάζεται συνεχώς τη συμβολή εκείνων που καλούνται να χρησιμοποιήσουν κοινό χώρο, ώστε να παραμείνει ο κοινός χώρος κοινός. Επομένως, δεν είναι εφικτό να καθοριστεί ο κοινός χώρος με την μορφή ενός προϊόντος επειδή συνεχίζει να παράγει εκείνους που το παράγουν. Έτσι, προκύπτει αδυναμία διαχωρισμού της παραγωγής από τις χρήσεις, στον κοινό χώρο.

Ένα από τα πιο σύνθετα φαινόμενα παραβίασης του δικαιώματος της πόλης αποτελούν οι περιφράξεις που εφαρμόζονται στον Κοινό Χώρο. Μέσω των περιφράξεων αποδίδονται ατομικά δικαιώματα ιδιοκτησίας τόσο στον φυσικό χώρο όσο και στις υποκειμενικές ικανότητες των κοινωνικών υποκειμένων και την μετατροπή τους σε άτομα, σε ατομικά υποκείμενα της ιδιοκτησίας. Αποτέλεσμα αυτών είναι η εμπορευματοποίηση των παραγόμενων αξιών χρήσης και μετατρέπονται σε κεφαλαιακή μορφή αξίας, ως κοινωνική «σχέση αποκλεισμού από τη χρήση» (Τσαβδάρου 2016). Επομένως, ο Κοινός Χώρος διαμορφώνεται σε έναν χώρο ανταλλαγής όπου η ατομική ιδιοκτησία και ο εκπραγματισμός του προσώπου παίρνουν την θέση της «προσοικείωσης» και του «κατοικείν». Όμως, πάντα οι ελλείψεις διαδικασίες περιφράξης παρουσιάζουν συνέχεια το ενδεχόμενο αμφισβήτησης και ανατροπής, καθώς οι διαδικασίες αυτές οδηγούν στην αποσυγκρότηση των κοινωνικών σχέσεων του προσώπου και στην ιδιωτικοποίηση των κοινωνικών δυνάμεων (Τσαβδάρου 2016).

Τα κοινά (commons) και οι περιφράξεις (enclosures) αποτελούν δυο αλληλένδετες έννοιες που αντανakλούν τους κοινωνικούς ανταγωνισμούς και υποδηλώνουν με μια πρώτη ανάγνωση την συμμετοχή ή την απαγόρευση των κοινωνιών και των κοινοτήτων από τη πρόσβαση, χρήση, ανάκτηση και διαχείριση των πόρων και μέσων παραγωγής και αναπαραγωγής. Σύμφωνα με τον (Τσαβδάρου 2016), υπάρχουν τρεις κατηγορίες προσεγγίσεων υποστήριξης της περιφράξης των κοινών:

α) Η νεοφιλελεύθερη προσέγγιση η οποία είναι μια ερμηνεία της θεωρίας της «τραγωδίας των κοινών» του Hardin, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως στην ενότητα των «Αστικών Κοινών». Θεωρεί ως μόνο τρόπο προστασίας των κοινών πόρων την απόδοση δικαιωμάτων ατομικής ιδιοκτησίας και την περιφράξη.

β) Η προσέγγιση της κρατικής ρύθμισης είναι ενάντια στην ιδιωτικοποίηση και θεωρεί ότι καλύτερος εγγυητής, για την προστασία και την αποδοτικότερη εκμετάλλευση των κοινών πόρων, είναι το κράτος (Carruthers and Stoner 1981 όπως αναφέρεται στο Τσαβδάρου 2016).

γ) Η προσέγγιση της συλλογικής δράσης (Ostrom, 1990) είναι αντίθετη τόσο στην ιδιωτικοποίηση όσο και στον κρατικό έλεγχο και, στοχεύει σε μια συμβατότητα του καπιταλισμού με τα κοινά. Δηλαδή μέσω συμμετοχικών συλλογικών τρόπων να προκύψουν αποδοτικά εμπορικά αποτελέσματα.

Εφόσον, οι περιπτώσεις που ο άνθρωπος αδυνατεί να διατηρεί το δικαίωμα στην πόλη είναι πάρα πολλές, προκύπτει η αδυναμία ένταξης και του δημόσιου χώρου στην καθημερινότητά του. Η έννοια του οποίου αναλύεται στην επόμενη ενότητα.

2.1.4. Δημόσιος αστικός χώρος

Στην συγκεκριμένη ενότητα μελετάτε ο δημόσιος αστικός χώρος, καθώς τα αστικά πάρκα, που μας απασχολούν στην παρούσα μελέτη, εντάσσονται σε αυτόν. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιείται μια προσπάθεια κατανόησης της σημαντικότητας των δημόσιων χώρων για την κοινωνία και τη φύση.

Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός, πως ο δημόσιος χώρος στο σύνολο των κρατών του πλανήτη συνεχώς αμφισβητείται και απειλείται από ποικίλες δυνάμεις. Εν μέσω των νεοφιλελεύθερων πλαισίων που επικρατούν σήμερα, ο δημόσιος χώρος νοείται και συζητείται ως τόπος οικονομικής υπεραξίας. Όπως αναφέρεται και στο Πέττας (2018), η γενικότερη κατάσταση στις πόλεις οδήγησε στη συζήτηση για το «τέλος του δημόσιου χώρου», την εμφάνιση ενός νέου τύπου χώρου και στην υποβάθμιση και παρακμή των δρόμων και των πλατειών. Ο νέος αυτός χώρος δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για μεγάλες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, αίθρια ή μη εμπορικά κέντρα, εταιρικά και τραπεζικά συγκροτήματα, διεθνή αεροδρόμια, αναγνωρίζοντας όλες αυτές τις υποδομές ως δημόσιο χώρο του μέλλοντος.

Μεγάλη απόσταση μεταξύ τους παρουσιάζουν ο ιδιωτικός με τον δημόσιο τομέα. Αρχικά, όπως σημειώνει και η Δανιήλ (2007), το ιδιοκτησιακό καθεστώς συνεπάγεται με την κτήση, ενώ ο δημόσιος χώρος είναι κτήση του «Δημοσίου» δηλαδή της Πολιτείας που αποτελείται από πολίτες και διοίκηση. Επιπλέον, ο δημόσιος χώρος δεν μπορεί να γίνει αντικείμενο ατομικής εξουσίασης, οικονομικής συναλλαγής, να πωληθεί ή να αγοραστεί και, σίγουρα δεν προορίζεται για εκπλήρωση οικονομικών οφελών, κάτι που προφανώς δεν υφίσταται με τον ιδιωτικό χώρο. Το περιβάλλον στον ιδιωτικό χώρο δεν ενδείκνυται για συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις, αδυνατώντας να θέσει μία πραγματικά ικανή συνθήκη για την ανάπτυξη αυτών των σχέσεων και αλληλεπιδράσεων. Η διαφορά και η αντίθεση όμως μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού δεν περιορίζεται μόνο στο χώρο αλλά και στην ιδιωτική και δημόσια σφαίρα και ζωή γενικότερα.

Σύμφωνα με τους Mumford (1961), Habermas (1989), Jacobs (1992), Sennett (1996) κ.α., η δημόσια σφαίρα μπορεί να θεωρηθεί ως μια πολιτική “αρένα” όπου διαμορφώνονται οι κοινές γνώμες και η ισχυρή κυκλοφορία αυτών είναι ικανή να πιέσει τις ομάδες αρχών και να περιορίσει τις ενέργειές τους. Έτσι, τις περισσότερες φορές, η δημόσια σφαίρα ορίζεται ως ο τόπος όπου οι αποφάσεις λαμβάνονται χωρίς βία. Κάποια βασικά στοιχεία της δημόσιας σφαίρας είναι ότι αρχικά κάθε συμμετέχων πρέπει να έχει την ίδια ευκαιρία να ξεκινήσει τη συζήτηση, να υποβάλει ερωτήσεις, να συζητήσει, να εξετάσει και να προτείνει. Επίσης, ότι όλοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αμφισβητούν τα καθορισμένα θέματα συζήτησης και ότι καθένας πρέπει να έχει την ίδια ευκαιρία να δηλώσει τις επιθυμίες και τα συναισθήματά του. Στην δημόσια σφαίρα είναι διαρκές το ενδεχόμενο ύπαρξης πρωτόγνωρων και μη ελέγξιμων συνθηκών και καταστάσεων. Και τελευταίο χαρακτηριστικό του δημοσίου είναι η αλληλεπίδραση και η επαφή με ξένους, κυρίως με την έννοια του διαφορετικού και όχι τόσο με του αγνώστου.

Ο δημόσιος χώρος οδηγεί στην ικανοποίηση μιας σειράς αναγκών η οποία συναντάται κατά κύριο βαθμό στα αστικά πάρκα. Πιο συγκεκριμένα είναι η πρόσβαση στην φύση, η κοινωνική αλληλεπίδραση, η πρόσβαση στη δημόσια δράση, το παιχνίδι, και οι ευκαιρίες συλλογικών δράσεων από τα κάτω. Οι Lewis Mumford και Jane Jacobs (1961 και 1992 αντίστοιχα) σημειώνουν χαρακτηριστικά ότι ο δημόσιος χώρος νοείται ως ένας τόπος «αστικού δράματος» και «χορού του δρόμου», δηλαδή ένας κοινωνικός τόπος ο οποίος αυθόρμητα και άτακτα αποκτά τις κοινωνικές ποιότητές του, αποτελώντας κοινωνική συνθήκη. Αυτό που κάνει ιδιαίτερο το περιβάλλον ενός αστικού δημοσίου χώρου είναι ότι δημιουργεί ιδανικές συνθήκες ζωής και

κοινωνικοποίησης και δραστηριότητες συλλογική συμβίωσης των κατοίκων της πόλης. Ο δημόσιος χώρος, όπως τον αντιλαμβάνεται η Δανιήλ (2007), ορίζεται ως ο χώρος μέσα στον οποίο εγγράφεται η δημόσια σφαίρα της κοινωνίας, ένας τόπος συνεχών και απρόσμενων τυχαίων και μη συναντήσεων, συμπλοκών, αντιπαραθέσεων, διαλόγων και διαδράσεων.

Προχωρώντας στην επόμενη ενότητα, αναλύεται η αυτονομία και η αυτοδιαχείριση. Έννοιες οι οποίες αποτελούν έναν από τους βασικότερους τρόπους τήρησης και διαχείρισης των δημόσιων χώρων, ειδικότερα πρασίνου, από «τα κάτω». Δηλαδή από τους ίδιους τους κατοίκους και από εκείνους που χρησιμοποιούν τον χώρο σε τακτική βάση.

2.1.5. Αυτονομία και αυτοδιαχείριση

Οι έννοιες που παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα αφορούν την αυτονομία και την αυτοδιαχείριση. Η επιλογή τους οφείλεται στο γεγονός ότι μέσω αυτών συλλογικότητες και κινήματα πόλης μπορούν και διαχειρίζονται πράσινους αστικούς χώρους και πιο συγκεκριμένα, πάρκα.

Σύμφωνα με τον Καστοριάδη (Castoriadis, 1987), ως αυτονομία ορίζεται η δυνατότητα θέτσης συνειδητών και ανεξάρτητων κανόνων και νόμων στους ίδιους μας τους εαυτούς. Αντίθετα, με τον όρο ετερονομία νοούνται οι διαδικασίες οι οποίες πραγματοποιούνται εντός συνθηκών όπου οι κανόνες και οι νόμοι επιβάλλονται από άλλους. Ο Καστοριάδης δίνει μεγάλη έμφαση στον Άλλο υποστηρίζοντας ότι δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ως εξωτερικό εμπόδιο ή μία κατάρα που κάνει τον άνθρωπο να υποφέρει, αλλά ως συστατικό στοιχείο του υποκειμένου, καθώς είναι δεδομένο ότι η ανθρώπινη ύπαρξη είναι μία ύπαρξη με άλλους. Και ο ίδιος συνεχίζει (όπως αναφέρεται στο Καστοριάδη 2017), αναφέροντας ότι η έννοια της αυτονομίας προϋποθέτει την εγκαθίδρυση μιας διαφορετικής σχέσης ανάμεσα στο συνειδητό και στο ασυνείδητο. Αναλυτικότερα, στη σχέση αυτή «το υποκείμενο έχει όσο είναι δυνατόν επίγνωση των ασυνείδητων εννομημάτων του και δεν τις απωθεί, με την αυστηρή έννοια του όρου, αλλά μπορεί να συλλογιστεί πάνω σ' αυτές και, μέσα απ' αυτόν τον διαλογισμό, να αποφασίσει με βούλευση και διαβούλευση αν θέλει ή όχι να ενεργήσει σύμφωνα μ' αυτές τις επιθυμίες» (Καστοριάδης 2017:12).

Ο Ντέρριου (2016), θεωρεί ότι είναι επιτακτική ανάγκη η αυτονομία να προτάσσει μία αίσθηση του εαυτού, εμπειριέχοντας συνειδητά μία επίγνωση των σχέσεων που δένουν τους ανθρώπους με τη ζωή. Υπάρχει ταυτόχρονα μία αλληλοσύνδεση αλλά και αντίθεση με τους θεσμούς της κοινωνίας, γίνοντας αντιληπτή μόνο ως συλλογικό εγχείρημα. Επίσης, η πολιτική κοινότητα θα πρέπει να αποκλείει κάθε ιδέα εξωκοινωνικής πηγής των θεσμών και των νόμων, είτε αυτή η πηγή θεωρηθεί φυσική είτε απλώς παραδοσιακή, είτε θεία είτε υπερβατική. Όπως αναφέρει ο Καστοριάδης (2017:15), «αυτονομία σημαίνει: δίνουμε σε μας τους νόμους μας και τους θεσμούς μας ξέροντας ότι εμείς τους δημιουργούμε, ξέροντας ότι εμείς τους κατασκευάζουμε» (Καστοριάδης 2017:15).

Η αυτοδιαχείριση είναι μια έννοια όπου, όπως έχει υποστηρίξει και ο Μπακούνιν, θέτει στο επίκεντρο την ιδέα μία λαϊκής εξουσίας της οποίας η λειτουργία θα προκύπτει με βάση ριζοσπαστικές αρχές ισότητας και δημοκρατίας, αντίθετα με την πυραμιδοειδή οργάνωση των νεωτερικών κοινωνιών σήμερα (Guérin κ.α. 2015). Οι Guérin, Mintz και άλλοι (2015), θεωρούν ότι η αυτοδιαχείριση στοχεύει στην ανάληψη, από τις εργατικές και λαϊκές τάξεις, της διαχείρισης του συλλογικού τους μέλλοντος. Για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο, θα πρέπει να οι τάξεις που αναφέρθηκαν να έχουν τον έλεγχο της διαχείρισης μέσω διαδικασιών δημοκρατικού ελέγχου διαφόρων τομέων της ζωής όπως η παιδεία, η εργασία, η υγεία κ.λπ. Δίνοντας έτσι η δυνατότητα στο

κάθε άτομο να συμμετέχει άμεσα στην λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν και αφορούν την καθημερινή του ζωή. Σύμφωνα με τους Guérin, Mintz κ.α. (2015), το όραμα της αυτοδιαχείρισης είναι η απόδοση της εξουσίας, που αυτή τη στιγμή κατέχει το κράτος και ο καπιταλισμός, στις συλλογικότητες και τα άτομα από τις οποίες έχει υφαρπαχθεί.

Στη συνέχεια, η Όστρομ (1990 όπως αναφέρεται στο Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016) αναφέρει τις προϋποθέσεις με τις οποίες μπορεί να λειτουργήσει η αυτοδιαχείριση. Αρχικά πρέπει να υπάρχουν όρια, προσαρμοσμένοι τοπικοί κανόνες για την ιδιοποίηση και παροχή των πόρων, έλεγχος, αποκλεισμός των μη εξουσιοδοτημένων, ρυθμίσεις συλλογικών επιλογών για τη συμμετοχή των περισσότερων χρηστών, κυρώσεις για παραβιάσεις κανόνων και εύκολη πρόσβαση σε μηχανισμούς επίλυσης συγκρούσεων. Ο Μπένκλερ (2006 όπως αναφέρεται στο Χέλφριχ & Μπόλιερ 2016:123) υποστηρίζει ότι η συνεργασία που αναπτύσσεται μέσω των κοινών, πραγματοποιείται μέσω συνεργατικών συστημάτων χωρίς ιδιοκτησιακό καθεστώς και βασίζεται στον «διαμοιρασμό πόρων και προϊόντων μεταξύ ευρέως διανεμημένων και χαλαρά συνδεδεμένων ατόμων». Κάποια βασικά χαρακτηριστικά της αυτοδιαχείρισης, κατά τους Guérin, Mintz κ.α. (2015), είναι ότι αποτελεί ένα κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό εγχείρημα που συνδέεται με το πρόταγμα του ελευθεριακού κομμουνισμού, δημιουργώντας συνθήκες που επιτρέπουν την διαμόρφωση πρακτικών αυτονομίας σε σύγκρουση με το κατεστημένο. Καταλήγοντας, «η αυτοδιαχείριση θα είναι γέννημα της επανάστασης αλλά είναι και ο δρόμος που οδηγεί σε αυτή» (Guérin, Mintz κ.α. 2015:14).

2.1.6. Κοινωνικά κινήματα πόλης και κοινωνικές αντιστάσεις

Η ανάλυση των δράσεων των κοινωνικών κινήματων πόλης και των αντιστάσεων αυτών, εντός αστικών πάρκων σε διαφορετικές χώρες ανά τον κόσμο, εμφανίζει έναν τοπικοπαγκόσμιο χαρακτήρα. Έτσι, στοχεύοντας να πραγματοποιηθεί μία ανάλυση των κοινωνικών κινήματων πόλης σε αστικά πάρκα, είναι απαραίτητη η συγκεκριμένη ενότητα. Καθώς, μέσω αυτής γίνεται μία προσπάθεια κατανόησης και αποσαφήνισης των κοινωνικών κινήματων και των λόγο ύπαρξής τους.

Σύμφωνα με τον Viana (2015), με τον όρο κοινωνικά κινήματα εννοούμε την κινητοποίηση κοινωνικών ομάδων που χαρακτηρίζονται από την αίσθηση ότι ανήκουν κάπου και οι στόχοι τους δημιουργούνται από την κοινωνική δυσαρέσκεια (απαιτήσεις, ανάγκες, συμφέροντα κλπ.) σε μία ιδιαίτερη κοινωνική κατάσταση. Ωστόσο, τα κοινωνικά κινήματα δεν είναι ομοιογενή, τόσο στην κοινωνική τους σύνθεση, όσο και στις αντιλήψεις, τους στόχους, κλπ. Με αυτή την έννοια, μπορούμε να επισημάνουμε τρεις παραλλαγές των κοινωνικών κινήματων: 1) οι συντηρητικοί, που επιδιώκουν να διατηρήσουν ή να επανακτήσουν προηγούμενες καταστάσεις, 2) οι αναμορφωτές, που επιδιώκουν να μεταρρυθμίσουν ή να διεκπεραιώσουν αξιώσεις εντός της σημερινής κοινωνίας και 3) οι επαναστάτες, που στοχεύουν σε μια ριζική μεταμόρφωση της κοινωνίας (Viana 2015).

Τα κοινωνικά κινήματα πόλης αποτελούν «φορείς αστικοχωρικού μετασχηματισμού», τα οποία είναι αντιτιθέμενα στη «σημασία» μίας καθορισμένης χωρικής δομής και δοκιμάζουν νέες «αστικές λειτουργίες» και νέες «μορφές» (Castells 1986:419 όπως αναφέρεται στο Πετροπούλου 2012). Ο Castells (1986 στο Πετροπούλου 2012) σημειώνει ότι ένα κίνημα έχει την δυνατότητα να αλλάξει τη σημασία του αστικού χώρου εάν εφαρμόζει: ενεργή πρακτική διεκδίκησης, κοινή κουλτούρα και πολιτική αυτοδιαχείρισης, συλλογική κατανάλωση, συνείδηση της ύπαρξής του ως κοινωνικό κίνημα πόλης, σχέση με την κοινωνία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα κόμματα κ.λπ., δράση μέσω ομάδων στις οποίες έχει ανατεθεί από το

κίνημα ο συγκεκριμένος ρόλος αυτονομία και ανεξαρτησία από τα πολιτικά κόμματα. Παρακάτω ακολουθεί ο πίνακας 1 με τα κριτήρια ένταξης κινημάτων πόλης, όπως έχει διαμορφωθεί από τον Πέττα (2013 όπως αναφέρεται στο Πέττας 2018).

Πίνακας 1: Κριτήρια ένταξης κινημάτων πόλης

Κριτήριο	Περιγραφή
Σύνδεση των συνθηκών του αστικού περιβάλλοντος με ευρύτερες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες	Αναγνώριση της επίδρασης των ευρύτερων υφιστάμενων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών στο αστικό περιβάλλον, ενσωμάτωση της αναγνώρισης αυτής στην εκφορά λόγου και αφηγήσεων, απόπειρα κατασκευής εναλλακτικών προς τις κυρίαρχες δομές και μηχανισμούς διαμόρφωσης και διαχείρισης αστικών συντελεστών.
Χωρικά περιορισμένη κλίμακα δράσης	Τοπική κλίμακα δράσης, η οποία αφορά είτε τη συνεχή παρέμβαση σε χωρικά περιορισμένο τμήμα του αστικού περιβάλλοντος (με αναφορές, όχι απαραίτητως αποκλειστικά στο αστικό περιβάλλον και στην αστική ζωή ως τέτοια), είτε την προάσπιση και εναλλακτική χρήση συγκεκριμένων αστικών συντελεστών
Υιοθέτηση άμεσων στόχων	Συμπερίληψη δράσεων οι οποίες στοχεύουν σε συγκεκριμένα στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος. Οι δράσεις αυτές, για να είναι επιτυχημένες, δεν απαιτούν ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές
Ανάπτυξη συλλογικής ταυτότητας	Η κοινή αντίληψη μεταξύ των συμμετεχόντων ότι η εκπλήρωση των ατομικών στόχων μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο μέσω της εκπλήρωσης των αντίστοιχων συλλογικών. Ανάπτυξη στοιχείων αλληλεγγύης, που εκτείνεται πέρα από τις δράσεις και τις πρακτικές του κινήματος
Υιοθέτηση του προτάγματος της αυτονομίας	Συστηματική προσπάθεια εντοπισμού στοιχείων ετερονομίας και καταπολέμησή τους, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα κάθε έκφανσης του κινήματος. Ενσωμάτωση του προτάγματος στη δομή, μορφή, πρακτική και εκφορά λόγου του κινήματος. Ανεξάρτητα από ετερόνομες δομές
Ανάπτυξη εκτός νομικά θεσμισμένων δομών και μηχανισμών	Απουσία συνδέσεων με νομικά θεσμισμένους μηχανισμούς. Οι συνδέσεις δεν αφορούν τους συμμετέχοντες ως άτομα, αλλά τις διαδικασίες και πρακτικές του κινήματος. Η αυτονομία των δομών του κινήματος περιορίζει τη διεισδυτικότητα των νομικά θεσμισμένων μηχανισμών στον πυρήνα του, ακόμη και στην περίπτωση που μέρος των συμμετεχόντων στο κίνημα συμμετέχουν και άλλες δομές.

Πρόθεση δημιουργίας ετεροτοπιών	Έκφραση μιας συλλογικής ταυτότητας σε σχέση με το αστικό περιβάλλον, η οποία έρχεται σε ρήξη με τις κυριαρχίες. Δημιουργία ή απόπειρα δημιουργίας χώρων που ευνοούν την ανάδυση της ετερότητας, αποτελούν πεδία συγκρισιμότητας τόσο εσωτερικά όσο και ως προς άλλους χώρους
---------------------------------	--

Πηγή: Πέττας (2013 όπως αναφέρεται στο Πέττας 2018)

Με τα γεγονότα του Μάη του 68 στην Γαλλία, δόθηκε το έναυσμα για την κινητοποίηση και αντίδραση πολλών ανθρώπων ανά τον κόσμο, κάνοντας της εμφάνισή τους πολλά κινήματα πόλης. Ειδικότερα την δεκαετία του '70 και μετά θα ακολουθήσουν κινήματα που διεκδικούν το δικαίωμα στην ελευθερία του λόγου, στις πολιτισμικές ταυτότητες, στην οικολογία, κ.α. Ο «Γαλλικός Μάης», παρότι οι βίαιες συγκρούσεις ήταν πολλές, πυροδότησε εξεγέρσεις σε όλο τον κόσμο φέρνοντας όμως καθοριστικά αποτελέσματα, καθώς αναγκάζοντουσαν διάφορες κυβερνήσεις ανά την υφήλιο να κάνουν σοβαρές μεταρρυθμίσεις προς όφελος της κοινωνίας. Η αντίδραση, η διεκδίκηση και η ανυπακοή εμφυτεύτηκε σε πολλούς ανθρώπους, δημιουργώντας τις ιδανικές συνθήκες για την δημιουργία όλο και περισσότερων κοινωνικών κινήματων (Wallerstein 2008, Ψημίτης 2019, Τσαβδάρου 2016) .

Ο Σταυρίδης (2010) επισημαίνει την σημαντικότητα της δημιουργίας μορφών συλλογικού αγώνα, που θα ταιριάζουν σε συλλογικούς χειραφετητικούς σκοπούς. Οι μορφές αυτές θα μπορούν να μας δείξουν τι όνειρα αξίζει να έχουμε για ένα χειραφετημένο μέλλον. Έπειτα συνεχίζει, υποστηρίζοντας ότι η δημιουργία κοινοτήτων αντίστασης δεν πρέπει να διαμορφώνεται ως απομονωμένοι θύλακες, αλλά ως δυναμικά δίκτυα αντίστασης, που εκπροσωπούν συλλογικά ένας μέρος του αγώνα. Με την παραγωγή συνεργασιών μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων, δημιουργείται κατανόηση της ατομικής υπόστασης του καθενός, όχι μόνο ως μέλος αυτών των κοινοτήτων, αλλά και ως διαφορετικών κοινοτήτων. Επιπρόσθετα, όπως ορίζει και ο Castells (στο Castells & Kumar 2014) τα κοινωνικά κινήματα αμφισβητούν τις αξίες και τους θεσμούς της κοινωνίας εκτός των καθιερωμένων θεσμικών καναλιών, για τον λόγο αυτό είναι μοχλοί της κοινωνικής αλλαγής.

Ένα σημαντικό κοινωνικό κίνημα που εμφανίστηκε από το 2003 και μετά αποτελούν οι Anonymous και αξιοσημείωτο είναι ότι μπορεί να χαρακτηριστεί τοπικό αλλά και παγκόσμιο. Όπως αναφέρεται και στο Castells & Kumar (2014), τα περισσότερα από τα μεγάλα κινήματα σήμερα έχουν «τοπικο-παγκόσμια» διάσταση, συχνά δρουν για συγκεκριμένα τοπικά ζητήματα, αλλά είναι όλα συνδεδεμένα μεταξύ τους. Ο Castells συνεχίζει υποστηρίζοντας ότι, δεδομένου ότι η δύναμη λειτουργεί μέσω ενός παγκόσμιου δικτύου, πρέπει η κοινωνία να σκέφτεται τοπικά και να ενεργεί παγκοσμίως και θα έπρεπε να πραγματοποιείται δράση ενάντια στα παγκόσμια δίκτυα χρηματοδότησης και τους συνασπισμούς των κυβερνήσεων που αφαιρούν την εξουσία από τους ανθρώπους. Οι κοινωνικές και πολιτιστικές ρίζες σε διάφορους τόπους επιτρέπουν στους ανθρώπους να κατασκευάζουν εναλλακτικές δυνατότητες, να οργανώνουν τοπικά και να παλεύουν παγκοσμίως, ένας βασικός τρόπος για να επιτευχθεί είναι το διαδίκτυο. Για έναν τεράστιο μέρος της κοινωνίας, κυρίως νέων, το διαδίκτυο αποτελεί το πιο σημαντικό στοιχείο στη ζωή τους και παίζει θεμελιώδη ρόλο όσον αφορά τη μουσική, την εκπαίδευση, τις κοινωνικές σχέσεις τους και την αναδόμηση του οράματός τους για την κοινωνία (Castells & Kumar 2014). Έτσι, καθώς παρατηρείται ένας φόβος απώλειας της ελευθερίας στο internet και η αντίληψη της ύπαρξης μιας ισχυρής επιχείρησης με στόχο τον έλεγχο του, οι Anonymous μαζί με εκατομμύρια έφηβους που είναι μέλη τους έχουν αρχίσει να αγωνίζονται για τα «κοινά»

του Διαδικτύου. Όπως αναφέρει ο Castells (Castells & Kumar 2014), γεγονός είναι η αίσθηση ενός πανικού και ανησυχίας από τις κυβερνήσεις οι οποίες θέλουν να απαλλαγούν από τα κοινά του Διαδικτύου, επιθυμώντας να κάνουν το Διαδίκτυο ήσυχο, χαριτωμένο, μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς και εταιρικές διαφημίσεις. Αλλά στο σημείο αυτό προκύπτει το ερώτημα: πώς μπορούν να ελέγξουν το διαδίκτυο; Αυτό είναι αδύνατο.

Τέλος, μία άλλη σημαντική περίπτωση κοινωνικού κινήματος και αντίστασης, σε επίπεδο γειτονιάς αυτή την φορά, αποτελεί το αυτοδιαχειριζόμενο πάρκο Ναυαρίνου στα Εξάρχεια στην Αθήνα. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα του πάρκου (<https://parkingparko.espinblogs.net/about/>), το 2009, συλλογικότητες της περιοχής των Εξαρχείων συνεργάστηκαν ώστε να καταλάβουν έναν χώρο, που ήταν πάρκινγκ προκειμένου να γίνει πάρκο. Με τη βοήθεια και της μεγάλης συμμετοχής του κόσμου έγιναν έργα ώστε να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο περιβάλλον για φυτεύσεις δέντρων και λουλουδιών. Μέσω ανοικτών εβδομαδιαίων συνελεύσεων και πολλών συζητήσεων, λαμβάνονται αποφάσεις που αφορούν το πάρκο. Σύμφωνα με τον De Angelis (2010) το πάρκο Ναβαρίνου είναι ένα νέο κοινό όπου οι διοργανωτές θα πρέπει να διευκολύνουν τη συνάντηση διαφορετικών κοινοτήτων στο πάρκο και να προωθούνται συναντήσεις που θα οδηγούν σε σταθερές μορφές communing. Το πάρκο δε είναι σωστό να θεωρηθεί ένας δημόσιος χώρος που είναι ελεύθερος προς όλους, που δε χρειάζεται να αναλάβει κανείς καμία ευθύνη. Αντίθετα, οι άνθρωποι που θέλουν να κρατήσουν το πάρκο, πρέπει να εργαστούν σκληρά ώστε να αναπαράγουν την νομιμότητα να διεκδικείται ο χώρος απέναντι στην κοινότητα (De Angelis 2010). Η εργασία της αναπαραγωγής είναι μία από τις πιο σημαντικές πτυχές των κοινών.

2.2. Η πόλη ως κοινωνικό-οικολογική διαδικασία

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται και παρουσιάζονται βασικές θεωρίες που αφορούν το συνδυασμό κοινωνίας και περιβάλλοντος. Μία σύνθετη προσέγγιση, ή οποία συναντάται κυρίως στα αστικά δημόσια πάρκα των πόλεων. Καθώς, τα πάρκα αποτελούν χώρους όπου οι άνθρωποι έρχονται σε συνεχόμενη επαφή με την φύση. Επομένως, δημιουργείται μία «ζύμωση» τοπικοπαγκόσμιου χαρακτήρα με κοινωνικό περιβαλλοντικές διαστάσεις που αφορούν των αστικό χώρο. Αρχικά, στην πρώτη ενότητα αποσαφηνίζονται και παρουσιάζονται οι θέσεις της οικολογίας και κοινωνικής επιστήμης όσον αφορά το περιβάλλον. Έπειτα, ακολουθεί η ενότητα που ασχολείται με την θεωρία των οικοτοπίων, καθώς μέσω αυτής αργότερα θα πραγματοποιηθεί ανάλυση του χώρου που τοποθετούνται τα αστικά πάρκα. Δηλαδή ερμηνεύοντας τις εικόνες του τόπου, αντλώντας πληροφορίες για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Στη συνέχεια ακολουθεί η ενότητα της «Αστικής πολιτικής οικολογίας», μέσω της οποίας θα προκύψει ανάδειξη των πολιτικών διαστάσεων των αστικών περιβαλλοντικών διαδικασιών, προβάλλοντας το πάρκο ως ένα πεδίο «οικο-πολιτικής δράσης. Τελευταία ενότητα που ακολουθεί είναι ο «Πράσινος εξευγενισμός», καθώς είναι γεγονός ότι στις σημερινές πόλεις οι κοινότητες χαμηλού εισοδήματος, και οι κοινότητες μεταναστών αντιμετωπίζουν καλά τεκμηριωμένες μορφές αδικίας λόγω πολιτικών για το περιβάλλον. Με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόσβαση σε δημόσιους αστικούς χώρους πρασίνου και να είναι πιο εκτεθειμένοι σε κλιματικούς κινδύνους.

2.2.1. Οικολογία και κοινωνική επιστήμη για το περιβάλλον

Η φύση, ή αλλιώς το φυσικό περιβάλλον, αποτελεί την συνθήκη γένεσης και ύπαρξης του ανθρώπου. Ο Αρχηγός (στην πραγματικότητα εκπρόσωπος) Seattle των

Ινδιάνων Dakota (όπως αναφέρεται στο Δημητρίου-Κοτσώνη 2005:71) ανέφερε τα εξής:

«Ότι επιπίπτει στη γη, επιπίπτει και στους γιους της γης. Ο άνθρωπος δεν ύφανε τον ιστό της ζωής. Είναι απλά μια κλωστούλα σε αυτό τον ιστό. Ότι κακό επιφέρει στον ιστό της ζωής, το επιφέρει στον εαυτό του»

Όπως σημειώνει ο Κονιαβίτης (2005), οι σχέσεις φύσης και κοινωνίας δεν είναι πια αυτές που νομιμοποιούν και προϋποθέτουν οι κοινωνικές επιστήμες. Αντίθετα, εκφράζονται με τις φυσικές επιστήμες και εξειδικεύονται με την τεχνολογική εφαρμογή της επιστημονικής γνώσης, χωρίς την επιβεβαίωση των αρχικών στόχων όπως εμπειρέχονταν στο όραμα των θεωρητικών του διαφωτισμού. Και ο ίδιος συνεχίζει, υποστηρίζοντας ότι γεννιέται μία ανάγκη επαναπροσδιορισμού των παραδοχών για τις σχέσεις κοινωνίας και φύσης που υπάρχουν στις κοινωνικές επιστήμες. Ο Κονιαβίτης (2005) αναφέρει ότι έχει υπερισχύσει μία τάση σήμερα ως ο περίγυρος, ως το εξωτερικό πλαίσιο της ανθρώπινης δραστηριότητας. Όμως, το περιβάλλον δεν είναι εξωτερικό στην κοινωνία και στην ανθρώπινη ζωή, αλλά τις διαπερνά και συμβάλει στην ανασύνταξη τους.

Στην σύγχρονη εποχή, τα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως συνεπάγονται την αλληλεπίδραση κοινωνίας και φύσης, οδηγώντας σε μία κατάσταση όπου η οριοθέτηση και ο διαχωρισμός μεταξύ τους να μην υφίσταται. Σύμφωνα με τον Κονιαβίτη (2005), οι ανθρώπινες παρεμβάσεις δεν είναι εφικτό να περιορίζονται στο εξωτερικό της φύσης, αντίθετα εισβάλλουν στο εσωτερικό και πιο συγκεκριμένα στην χημική και βιολογική σύσταση του οικοσυστήματος. Επομένως, προκύπτει ότι δεν νοείται πια φυσικό περιβάλλον ανεξάρτητο από τις κοινωνικές παρεμβάσεις, φτάνοντας έτσι στην «κοινωνικοποίηση της φύσης» (Dickens 1993 όπως αναφέρεται στο Κονιαβίτης 2005). Γεγονός που περιορίζει την άγρια φύση και μέσω της «τιθάσυσής» της, δημιουργεί μια όλο και πιο εύθραυστη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντος, αποτέλεσμα των οποίων αποτελούν και οι ανεξέλεγκτες ιώσεις.

Επιπρόσθετα, τα περιβαλλοντικά προβλήματα σήμερα δεν αποτελούν απειλή μόνο για μία συγκεκριμένη περιοχή και σε μία ορισμένη χρονική περίοδο, αλλά γίνονται διαχρονικά και παγκοσμιοποιούνται.

Η Δημητρίου-Κοτσώνη (2005:77) διακρίνει τρεις διαφορετικές όψεις της έννοιας «περιβάλλον» όπως αποκαλούμε σήμερα:

1. Το φυσικό περιβάλλον έχει υλική υπόσταση που υπόκειται στην επίδραση φυσικών δυνάμεων ανεξάρτητων της ύπαρξης του ανθρώπου (πχ. ηλιακή ακτινοβολία)
2. Η φύση είναι μία πολιτισμική κατηγοριοποίηση και μια «κατασκευή» του ανθρώπου στο συμβολικό επίπεδο. Η νεωτερική δύση είναι ιστορικά η πρώτη κοινωνία που προάγει την αντίληψη του απόλυτου διαχωρισμού μεταξύ κοινωνίας και φύσης, αντιλαμβάνοντας το φυσικό περιβάλλον απόλυτα ωφελιμιστικά και ως αντικείμενο άντλησης πόρων και εκμετάλλευσης.
3. Η Τρίτη υπόσταση της φύσης είναι «κάτι» στο οποίο η κοινωνία κατ' αντιστοιχία προς τις αντιλήψεις που έχει γι' αυτό, επεμβαίνει και παρεμβαίνει. Για παράδειγμα η παραγωγική διαδικασία είναι μία διαδικασία εκμετάλλευσης της φύσης με στόχο την επιβίωση του ανθρώπινου είδους.

Μετά από περίπου τρία εκατομμύρια έτη ενεργητικής επέμβασης του ανθρώπου στη φύση, έχει προκύψει μεταβολή του περιβάλλοντος του πλανήτη σε τέτοιο βαθμό που δεν αποτελεί παρθένο και φυσικό αλλά «τοπίο με χρονικότητα» (Ingold 1993 όπως αναφέρεται στο Δημητρίου-Κοτσώνη 2005). Το περιβάλλον είναι ένα οικολογικό τοπίο που έχει δημιουργήσει η ιστορία της ανθρώπινης δράσης και το οποίο είναι συνεχώς υπό διαμόρφωση.

Ο Polanyi (1944) διακρίνει τρία στάδια στην διαδικασία αποξένωσης του ανθρώπου από τη γη, στην ιστορία ανάπτυξης του καπιταλισμού. Το πρώτο είναι η εμπορευματοποίηση της γης, το δεύτερο η εντατικοποίηση της παραγωγής τροφίμων και οργανικών πρώτων υλών και το τρίτο και τελευταίο στάδιο είναι η επέκταση αυτού του συστήματος παραγωγής πλεονάσματος στις αποικίες της δύσης. Η Δημητρίου-Κοτσώνη (2005) αναφέρει χαρακτηριστικά, ότι η εξάπλωση της Ευρώπης και η κλιμάκωση του διεθνούς εμπορίου επέφεραν τεράστιες αλλαγές στον έμβιο κόσμο και στο περιβάλλον, ανοίγοντας τα σύνορα επιδημικών φαινομένων. Η επιβολή διαφορετικών και συγκεκριμένου τύπου καλλιεργειών και εκμετάλλευση της γης από την καπιταλιστική ηγεμονία της Δύσης στις άλλες ηπείρους, αφαίμαξε τους φυσικούς πόρους, επιδόθηκε στο κυνήγι ζώων για μαζική εμπορική κατανάλωση, προκαλώντας απερίσκεπτη καταστροφή στον βιότοπο. Γεγονός είναι η τάση της ρητορικής για την προστασία του περιβάλλοντος με στόχο την επίλυση της σπανιότητας των φυσικών πόρων, να μεταθέτει το αίτιο του προβλήματος από τις καπιταλιστικές δομές ανισότητας στα άτομα και τις καθημερινές καταναλωτικές τους πρακτικές και παραπέμποντας στον εθελοντισμό. Και όπως συνεχίζει η Δημητρίου-Κοτσώνη πρόκειται για μία «καθαρά ηθικοπλαστική αποπροσανατολιστική πρόταση».

Ο Σταυρακάκης (1998:55 όπως αναφέρεται στο Σακιώτης 2005) συμπεραίνει ότι η οργανωτική αρχή του πράσινου ιδεολογικού λόγου έχει στο επίκεντρό της μία συγκεκριμένη εικόνα της φύσης. Η εικόνα αυτή, εκλαμβάνεται από τα ιδεολογικά ρεύματα της πολιτικής οικολογίας με διαφορετικό τρόπο με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα διαρκές σημείο τριβής. Έχουν προκύψει δύο ρεύματα πολιτικής οικολογίας όπως σημειώνει ο Σακιώτης (2005), το πρώτο είναι ο οικοκεντρισμός που δίνει προτεραιότητα στη φύση απέναντι στον άνθρωπο, μία φύση που αυτορυθμίζεται συμπεριλαμβάνοντας τον άνθρωπο ως ένα από τα μερικά εκατομμύρια ζωής στον πλανήτη. Από την άλλη, το δεύτερο ρεύμα είναι η ανθρωποκεντρική προσέγγιση που λειτουργεί ως ένα βαθμό ως οικοκεντρική βάσει των προθέσεων της, καθώς επιζητεί την υγεία της φύσης ώστε να ευημερεί και η ανθρωπότητα. Η αντίληψη αυτή γίνεται κυρίως αποδεκτή από τους κοινωνικούς οικολόγους για τους οποίους «προέχει η ανθρώπινη ευημερία με τον άνθρωπο να συμβιώνει σε μια ριζοσπαστικοποιημένη φύση όπου κυριαρχεί η συμπληρωματικότητα των ειδών και η ηθική της ελευθερίας» Bookchin 1992: .

Έτσι και ο Gorz (1983) διακρίνει και αυτός δύο μεγάλα ρεύματα στην πολιτική οικολογική σκέψη, αυτό των «περιβαλλοντιστών» και αυτό των «οικολογιστών». Το πρώτο προτείνει οριακές βελτιώσεις μέσω μιας οικολογικοποίησης της παραγωγής και μείωσης των επιπτώσεων στο περιβάλλον χωρίς όμως σύγκρουση με την λογική της καπιταλιστικής συσσώρευσης καθώς στόχος είναι ο οικολογικός εξορθολογισμός της οικονομίας. Στον αντίποδα, το ρεύμα το οικολογιστών προτείνει μία αλλαγή παραδείγματος, ζητώντας τον περιορισμό της σφαίρας της οικονομικής λογικής και των εμπορευματικών ανταλλαγών, αλλά την επέκταση της σφαίρας των μη μετρήσιμων ποσοτικά αγαθών που έχουν πολιτικό και κοινωνικό χαρακτήρα. Και συνεχίζει ο Gorz παίρνοντας μία θέση υπέρ μιας ριζοσπαστικής παρέμβασης των νέων κοινωνικών κινημάτων, τα οποία δε θα αρκούνται μόνο στην πολιτική αντίσταση αλλά θα εφαρμόζουν ευθέως αμφισβήτηση στην λογική της διαρκώς επεκτεινόμενης οικονομίας. Οι Διαμαντόπουλος (1992) και Φλογαίτη (1993) (όπως αναφέρονται στο Σακιώτης 2005), επισημαίνουν ότι το σύγχρονο οικολογικό κίνημα παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια και πολυμορφία και ποικίλες αντιφάσεις. Χαρακτηριστικότερη ασάφεια είναι το περιεχόμενο των όρων περιβαλλοντισμός, περιβαλλοντιστές, περιβαλλοντικό κίνημα, λέξεις που χρησιμοποιούνται σε αντιπαραβολή με τους όρους «οικολογισμός», «οικολογιστές», «οικολογικό κίνημα».

2.2.2. Θεωρία οικοτοπίων

Όπως αναφέρεται στο Πετροπούλου (2016), το τοπίο θα μπορούσε να οριστεί ως «το οικοσύστημα μιας περιοχής (κλίμα, έδαφος, πέτρωμα, φυσιογραφία, χλωρίδα, πανίδα και οι δυναμικές τους σχέσεις) επηρεασμένο σε ποικίλο βαθμό από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τα φυσικά φαινόμενα, η εξωτερική εμφάνιση του οποίου γίνεται αντιληπτή συνολικά ή αποσπασματικά και κατά διαφορετικό τρόπο από τον άνθρωπο. Η Οικολογία του Τοπίου καθορίζει το «τοπίο» ως ένα σύνολο βιοτικών και αβιοτικών φαινομένων σε έναν τρισδιάστατο χώρο. Το «τοπίο» μπορεί να παρατηρηθεί και να αναγνωριστεί από την οριζόντια, κάθετη και σφαιρική δομή του και από το συνδυασμό διαφορετικών στοιχείων όπως ατμόσφαιρα, έδαφος, βράχια, νερό, ανάγλυφο, βλάστηση, πανίδα, άνθρωπος κ.ά. Ορισμός ο οποίος περιγράφει και έναν οικότοπο. Τέλος, παρατηρείται ότι τα «τοπία» αλλάζουν από τη δράση και την επέμβαση του ανθρώπου (εξαιτίας κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων, της αξίας της γης, μηχανικών επεμβάσεων κ.τ.λ.) και από τις παγκόσμιες και τοπικές φυσικές αλλαγές (αλλαγή του κλίματος, σεισμοί κ.τ.λ. και πυρκαγιές, τοπική ξηρασία κ.τ.λ.).

Κάθε τόπος έχει δικιά του ιστορία, δικό του χρόνο δημιουργίας και τρόπο ανάπτυξης, που παραπέμπει σε ιδιαίτερες κοινωνικές και προσωπικές χρονικότητες. Προκύπτει ότι υπάρχουν τρεις τρόποι μελέτης του χώρου που μας περιβάλλει, όπως υποστηρίζει η Πετροπούλου (2016): α) αυτός που έχει ως κέντρο αναφοράς τον άνθρωπο και ανταποκρίνεται στην παρουσίαση της υποκειμενικής θεώρησης του τοπίου (σε αυτή την περίπτωση ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως θεατής - «υποκειμενική» προσέγγιση), β) αυτός που θεωρεί το χώρο ως αντικείμενο επιστημονικής παρατήρησης και ανταποκρίνεται στην παρουσίαση της αντικειμενικής θεώρησης του τοπίου (σε αυτήν την περίπτωση ο άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως παρατηρητής - «αντικειμενική» προσέγγιση), γ) αυτός που θεωρεί τον άνθρωπο μαζί με όλα όσα είναι γύρω του αναπόσπαστα συστατικά της φύσης και συνολικότερα του κόσμου, και αντιμετωπίζει το τοπίο διυποκειμενικά, επομένως μιλάμε για μια δι-υποκειμενική προσέγγιση κοινωνικά κατασκευασμένων βιωμένων οικοτοπίων.

Σύμφωνα με την Πετροπούλου (2016), τα οικοτοπία συνιστούν «ερμηνευμένες εικόνες τόπων, πολλαπλές εικόνες με “σημάδια” που μας πληροφορούν για το παρελθόν που φαίνεται ακόμα στο παρόν και για τις μελλοντικές τάσεις που διαφαίνονται στο παρόν». Η πολλαπλότητα των εικόνων οφείλεται στις πολλαπλές χρονικότητες που επηρεάζουν το θεατή-παρατηρητή. Επιπλέον, τα οικο-τοπία αποτελούν σύνθετες ενότητες του αστικού οικοσυστήματος. Κάθε ζώνη ενός αστικού οικο-τοπίου πρέπει να διαθέτει μια εσωτερική συνοχή, να είναι διακριτή από τις διπλανές της και να είναι εύκολα αναγνωρίσιμη. Κάθε θεατής μπορεί να ερμηνεύσει το οικο-τοπίο από τη δικιά του σκοπιά. Η έννοια του οικο-τοπίου συναρτάται τα 4 αυτά στοιχεία: τον «τόπο» που μπορεί να θεωρηθεί ως η καρδιά ενός οικοσυστήματος, την «εικόνα», το «τοπίο» και το «χρόνο» του.

Αν το τοπίο διαθέτει μια εσωτερική συνοχή και μια δομή, αυτό το οφείλει στην επανάληψη ή στην αντιπαράθεση θεμάτων και όχι στην ενότητα της σύνθεσης. Παρατηρώντας τις εικόνες των οικότοπων σε μια δορυφορική εικόνα, οι περιοχές που μπορεί να οριστούν ως ομοιογενείς σε μία κλίμακα μπορεί να είναι πιο σύνθετες σε μία άλλη. Τελικά είναι η εσωτερική συνοχή και ποικιλότητα μιας περιοχής σε σχέση με τις διπλανές της που δίνουν την εντύπωση της ομοιογένειας. Η εσωτερική συνοχή μιας περιοχής που παρατηρείται σε μία κλίμακα οφείλει την ύπαρξή της σε πολλές διαφορετικές ενότητες τοποθετημένες στο χώρο με έναν ιδιαίτερο τρόπο. Κάθε ζώνη, που ορίζεται ως ένας τύπος οικο-τοπίου, πρέπει να έχει μια εσωτερική συνοχή, να ξεχωρίζει από τις διπλανές ενότητες, και να είναι εύκολα εντοπίσιμο και αναγνωρίσιμο. Όμως ο κάθε θεατής-παρατηρητής- διαδράστης μπορεί να το ερμηνεύσει με το δικό

του τρόπου. Τα οικο-τοπία είναι τελικά «ερμηνευμένες εικόνες τόπων ιδωμένων από μακριά (τοπία) που φέρουν τα σημάδια που το παρελθόν έχει χαράξει στους τόπους και προιδεάζουν για τις μελλοντικές τάσεις που ήδη καταγράφονται σε αυτά» (Πετροπούλου 2016).

Τα φυσικά και αγροτικά συστήματα τροφοδοτούν το αστικό σύστημα το οποίο τα διαχειρίζεται, αλλά λειτουργεί κυρίως ως καταναλωτής ανεξάρτητα από τα άλλα γι' αυτό είναι και τόσο εύθραυστο. Η εξάπλωσή του αστικού συστήματος σημαίνει μεγάλες μεταλλάξεις, στα κοντινά οικοσυστήματα και σοβαρές αλλαγές στην κάλυψη και χρήση της γης, που δεν αποκαθίστανται σε σύντομο χρόνο.

Ακολουθούν κάποια Χαρακτηριστικά του αστικού συστήματος, όπως αναφέρει η Πετροπούλου (2016):

- Από την άποψη της ανθρώπινης κοινωνίας, παράγει πληροφορία και γνώση, βιομηχανικά και τεχνολογικά προϊόντα που τα εξάγει στα άλλα συστήματα.
- Έχει μία μικρή βιοφυσική παραγωγή που δεν επαρκεί για να θρέψει τον πληθυσμό του και κατά συνέπεια είναι πολύ εξαρτημένο από τα άλλα οικοσυστήματα.
- Προκαλεί μεγάλη κατανάλωση μη ανανεώσιμων ή σχετικά ανανεώσιμων φυσικών πόρων (νερό, ορυκτά καύσιμα, μεταλλεύματα κ.τ.λ.) και καταναλώνει μεγάλες ποσότητες βιοφυσικών, αγροτικών, βιομηχανικών και τεχνολογικών προϊόντων.
- Παράγει μεγάλη ποσότητα αποβλήτων που αποβάλλονται σε εξωτερικούς χώρους ή σε εσωτερικούς του συστήματος προκαλώντας την υποβάθμιση τους στην περίπτωση που δεν ανακυκλώνονται.
- Διαθέτει μία σημαντική κοινωνική, πολιτισμική και βιοφυσική ποικιλότητα που όμως είναι πολύ εύθραυστη εξαιτίας της σύγχρονης τάσης ομογενοποίησης ως επακόλουθο της καπιταλιστικής ολοκλήρωσης.
- Χαρακτηρίζεται από μεγάλο καταμερισμό εργασίας, γεγονός που το καθιστά ιδιαίτερα πολύπλοκο ως σύστημα και εντείνει τις κοινωνικές ανισότητες.

2.2.3. Αστική πολιτική οικολογία

Όπως υποστηρίζουν οι Heynen κ.ά. (2006) υπήρξαν δύο σημαντικές προκλήσεις οι οποίες οδήγησαν στην εμφάνιση ενός νέου λόγου, την αστική πολιτική οικολογία. Πρώτον η ανάγκη για επανεξέταση της «κοινωνιολογικής» φύσης της αστικής θεωρίας για ένα μεγάλο μέρος του εικοστού αιώνα. Δεύτερον είναι η αγνόηση, από τις περισσότερες περιβαλλοντικές θεωρίες, της διαδικασίας της αστικοποίησης, ως μία από τις κινητήριες δυνάμεις πίσω από πολλά περιβαλλοντικά θέματα, αλλά και ως τον τόπο όπου κοινωνικό-περιβαλλοντικά προβλήματα αντιμετωπίζονται πιο έντονα. Η αστική πολιτική οικολογία επιχειρεί την ανάδειξη των πολιτικών διαστάσεων των αστικών περιβαλλοντικών διαδικασιών, προβάλλοντας την πόλη ως ένα πεδίο «οικο-πολιτικής δράσης». Τελικός στόχος είναι να δοθούν κατευθύνσεις προς την παραγωγή, όχι μόνο βιώσιμων, αλλά δίκαιων και δημοκρατικών πόλεων για τους ίδιους τους πολίτες που τις κατοικούν (Heynen κ.ά. 2006).

Στην καρδιά της πολιτικής οικολογίας είναι «ενσωματωμένες οι αρχές της βιώσιμης αποανάπτυξης, όντας κριτικά αποστασιοποιημένη από το φαντασιακό της ανάπτυξης και του οικονομισμού» (Θεοδωρόπουλος, 2013). Μέσω της αποανάπτυξης δίνεται νέα πνοή στο οικολογικό κίνημα, το οποίο εκφράζεται μέσα από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τα κάτω, προσφέροντας καθημερινές εναλλακτικές λύσεις στο φαντασιακό της ανάπτυξης (Θεοδωρόπουλος 2013). Όπως υποστηρίζει ο Καστοριάδης (2010 όπως αναφέρεται στο Θεοδωρόπουλος 2013), πρόδρομος για την αποανάπτυξη είναι η ανατρεπτική οικολογία καθώς αρνείται το κεντρικό μοτίβο του καπιταλισμού, σύμφωνα με το οποίο το πεπρωμένο μας είναι η ακατάπαυστη αύξηση

της παραγωγής και της κατανάλωσης. Επιπλέον, η πολιτική οικολογία δείχνει το καταστροφικό αντίκτυπο της καπιταλιστικής λογικής στο φυσικό περιβάλλον και στη ζωή των ανθρωπίνων όντων. Η βασική διαφορά της πολιτικής οικολογίας από τις κυρίαρχες πολιτικές για το περιβάλλον και την πόλη, είναι η αμφισβήτηση του δίπολου κοινωνία και φύση άρα και πόλη και φύση.

Παλαιότερα οι έννοιες του «μεταβολισμού» και της «κυκλοφορίας» είχαν χρησιμοποιηθεί από τις φυσικές και τις κοινωνικές επιστήμες ως μεταφορές που παραπέμπουν στην αρμονική σταθερότητα ενός φυσικού οργανισμού ή ενός οικοσυστήματος (Heynen κ.ά. 2006). Στην πολιτική οικολογία οι έννοιες αυτές χρησιμοποιούνται για να αναδείξουν τον υβριδικό και δυναμικό χαρακτήρα της πόλης και της φύσης. Επιπλέον χρησιμοποιούνται για να μελετηθούν οι κοινωνικό-φυσικές διαδικασίες από τις οποίες παράγεται και αναπαράγεται η πόλη και η φύση χωρίς κάποια σταθερότητα στην μία ή στην άλλη (Αθανασίου 2015). Η Kaika (2005) αναφέρεται στο κοινωνικό-φυσικό ως «συνεχές» μέσω του νερού. Το οποίο από φυσικό στοιχείο στις πηγές μετασχηματίζεται διαμέσου μεγάλων τεχνικών έργων και διαφόρων πολιτικών κινήσεων σε κοινωνικό αγαθό στις βρύσες των αστικών κατοικιών. Έτσι, και η πόλη είναι τόσο κοινωνική όσο και φυσική, αποτελώντας υβρίδιο χωρίς ξεκάθαρα όρια ανάμεσα σε αυτές τις δύο συνθήκες. Οι διαδικασίες αυτές μεταβολισμού της αστικοποίησης, προκύπτουν μέσα από σχέσεις εξουσίας, συγκρούσεις, και αποκλεισμούς αφορώντας οποιοδήποτε από τα συστατικά της πόλης, καθορίζοντας την παραγωγή τους, τον έλεγχό τους ή την πρόσβαση σε αυτά (Αθανασίου 2015).

Τα ερωτήματα που προσπαθεί να απαντήσει η πολιτική οικολογία είναι, τι ανάπτυξη θέλουμε, τι θέλουμε να παράγουμε, τον τρόπο που θα παράγουμε και θα καταναλώνουμε. Όλα σε σχέση με την οικονομία των φυσικών πόρων και τις αντοχές της βιόσφαιρας (Θεοδωρόπουλος 2013). Ο όρος «κοινωνιο-φύση» χρησιμοποιείται από τους Heynen κ.ά. (2006) θέλοντας να υποστηρίξουν ότι οι μεταβολικές διαδικασίες της αστικοποίησης παράγονται με σύνθετους τρόπους και είναι ταυτόχρονα κοινωνικές και φυσικές. Η αστική πολιτική οικολογία αναζητά τους «δρώντες» και τους «παράγοντες» οι οποίοι εμπλέκονται σε αυτές τις σύνθετες διαδικασίες, με στόχο των εντοπισμό των ωφελούμενων, των χαμένων και των αποκλεισμένων (Αθανασίου 2015). Επιπλέον, η πολιτική οικολογία θεωρεί την πόλη ως την κλίμακα θεώρησης για τα περιβαλλοντικά προβλήματα επιχειρώντας να αποκωδικοποιήσει «τις πολιτικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες συγκεκριμένες κοινωνικό-φυσικές αστικές συνθήκες δημιουργούνται και ξαναδημιουργούνται» (Heynen et al. 2006:2). Αν υπάρξει υβριδική και πολιτική κατανόηση των κοινωνικό-φυσικών διαδικασιών της αστικοποίησης τότε θα προκύψει αναγνώριση ανοικτών πεδίων δράσης για μία πιο δημοκρατική ανοικτή και δίκαιη διαδικασία αστικοποίησης (Αθανασίου 2015:183). Εφόσον μια κοινωνία λειτουργεί στο πλαίσιο της αστικής πολιτικής οικολογίας θα δημιουργηθούν νέα δεδομένα. Το ενδιαφέρον από την επιστήμη, την οικονομία της αγοράς και την κρατική πολιτική θα μεταφερθεί στην καθημερινή πράξη και ζωή, καθώς αποτελούν «πεδία όπου είναι δυνατόν να καλλιεργηθεί και να ευδοκιμήσει νέα κοινωνικό-φυσική συνθήκη» (Αθανασίου 2015). Ο Loftus (2012) υποστηρίζει και προτείνει τον «καθημερινό περιβαλλοντισμό» ο οποίος δεν προκύπτει από την νοσταλγία του παρελθόντος, αλλά μέσα από τη δημιουργική πράξη παραγωγής και αναπαραγωγής της καθημερινότητας. Σύμφωνα με τους Heynen et al. (2006) χρειάζεται ένα νέο είδος περιβαλλοντικής πολιτικής, το οποίο θα μπορεί να ανταποκριθεί στην κοινή δυναμική εξέλιξη των κοινωνικών και βιο-φυσικών συστημάτων χωρίς καταφυγή σε αντιδραστικούς λόγους του παρελθόντος.

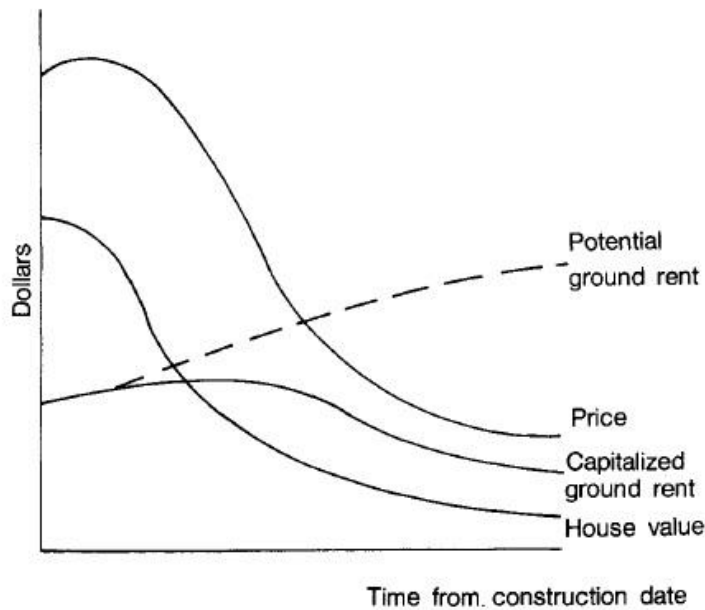
2.2.4. Πράσινος εξευγενισμός

Όπως υποστηρίζει ο Smith (1987), με τον όρο αστικό εξευγενισμό ή «gentrification» περιγράφεται η εισβολή των μεσαίων και ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων σε γειτονίες της εργατικής τάξης, εστιάζοντας στις επιπτώσεις της διαδικασίας στους φτωχούς πληθυσμούς, που εκτοπίζονται από τις εξευγενισμένες περιοχές. Η έννοια του εξευγενισμού είναι αλληλένδετη με τη μετατόπιση των αρχικών κατοίκων όπως επίσης και των μικρών επιχειρήσεων, των οποίων το εισόδημα δεν είναι πλέον βιώσιμο για την εν λόγω περιοχή. Ο εξευγενισμός συμβαίνει συνήθως σε αστικές περιοχές, όπου πριν από την αποεπένδυση της αστικής υποδομής δημιουργούνται ευκαιρίες για κερδοφόρες αναπλάσεις. Εμφανίζεται επίσης σε εκείνες τις κοινωνίες όπου υπάρχει μείωση στην απασχόληση στον τομέα της παραγωγής και αύξηση στην απασχόληση των υπηρεσιών με αποτέλεσμα να έχει οδηγήσει σε αύξηση του ποσού των επαγγελματιών της μεσαίας τάξης, οι οποίοι τάσσονται προς την κεντρική ζωή της πόλης και αντίστοιχα στην απόρριψη των προαστίων (Slater 2011)

Σύμφωνα με τους Cocola-Gant και Lopez-Gay (2020), ο διακρατικός εξευγενισμός νοείται ως μια διαδικασία αλλαγής της γειτονιάς στην οποία μετανάστες με υψηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση από τη βιομηχανική Δύση μετεγκαθίστανται σε πόλεις λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών. Δεν είναι τυχαίο ότι έχει σημειωθεί διακρατικός εξευγενισμός σε περιφερειακές οικονομίες, ιδιαίτερα σε πόλεις της Λατινικής Αμερικής όπου βρίσκονται οι μεσαίες τάξεις σε πολύ μικρότερο βαθμό από ό,τι στον παγκόσμιο βορρά. Αυτές οι περιπτώσεις αναφέρονται σε περιοχές που υπέστησαν μακροπρόθεσμη αποεπένδυση και κατοικούνται από κατοίκους χαμηλού εισοδήματος, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει ένα χάσμα μισθώματος μεταξύ πραγματικών και δυνητικών αποδόσεων που δημιουργεί κίνητρα για το κεφάλαιο ακινήτων να κατευθύνει νέες επενδύσεις κατοικιών και αποκαθιστά τη στέγαση για πλουσιότερους κάτοικους.

Όπως υποστηρίζει ο Smith (1979), το χάσμα ενοικίου είναι η διαφορά μεταξύ του δυνητικού επιπέδου ενοικίου γης και του πραγματικού μισθώματος γης που κεφαλαιοποιείται βάσει της παρούσας χρήσης γης (Σχήμα 2). Στην περίπτωση του φιλτραρίσματος, το χάσμα ενοικίου προκαλείται κυρίως από την απόσβεση κεφαλαίου (η οποία μειώνει το ποσοστό του επίγειου μισθώματος που μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί) και επίσης από τη συνεχιζόμενη αστική ανάπτυξη και επέκταση (η οποία ιστορικά αύξησε το πιθανό επίπεδο ενοικίου γης στο εσωτερικό της πόλης).

Σχήμα 2: Ο κύκλος απόσβεσης των γειτονιών της πόλης.

Πηγή: Smith (1979)

Ωστόσο, τα κενά ενοικίου έχουν κλείσει όταν το κράτος και ο τομέας των ακινήτων εμπορεύονταν θέσεις για καταναλωτές από πιο προηγμένες οικονομίες. Η προσέλκυση μιας εξω-τοπικής ζήτησης θεωρείται από τους αρμόδιους απαραίτητη για την τόνωση των τοπικών αγορών ακινήτων και την εξαγωγή κερδών από τον αστικό χώρο. Επομένως, στην εξήγηση του διακρατικού εξευγενισμού, η άνιση κατανομή εργασίας και η διακρατική μετανάστευση γίνονται κεντρικά ζητήματα για την κατανόηση της διαδικασίας.

Οι πόλεις στον Παγκόσμιο Βορρά υιοθετούν ολοένα και περισσότερες πράσινες παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ικανότητάς τους να αντέχουν στο κλίμα. Τέτοια σχέδια και παρεμβάσεις σηματοδοτούν την εμφάνιση ενός νέου τύπου κλιματικού σχεδιασμού: την ανθεκτικότητα στο πράσινο. Όπως υποστηρίζουν οι Anguelovski et al. (2019), στις σημερινές πόλεις οι κοινότητες χαμηλού εισοδήματος, και οι κοινότητες μεταναστών αντιμετωπίζουν καλά τεκμηριωμένες μορφές αδικίας λόγω πολιτικών για το κλίμα. Συνήθως, αυτοί οι πληθυσμοί έχουν συμβάλει λιγότερο στην κλιματική αλλαγή, είχαν τη λιγότερη πρόσβαση σε περιβαλλοντικές ανέσεις όπως οι χώροι πρασίνου, είναι οι πιο εκτεθειμένοι σε κλιματικούς κινδύνους και επιπτώσεις και έχουν την λιγότερη πρόσβαση σε πόρους. Και οι ίδιοι συνεχίζουν, υποστηρίζοντας την εμφάνιση μιας νέας μορφή κλιματικής αδικίας επειδή αυτοί οι πληθυσμοί συγκαταλέγονται μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που πιθανότατα θα βιώσουν οικιστικούς και κοινωνικούς εκτοπισμούς - βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα - από υποδομές πράσινου κλίματος και τους συναφείς κινδύνους εξευγενισμού. Είναι αυτό που ονομάζουμε πράσινο «κλιματικό εξευγενισμό». Έτσι θα πρέπει οι ερευνητές του κλίματος να απομυθοποιήσουν τα υποτιθέμενα οφέλη των πράσινων κλιματικών παρεμβάσεων και να εντοπίσουν τις ανισότητες που είναι ενσωματωμένες στην αστική πράσινη ανθεκτικότητα, ιδίως τις παρεμβάσεις που σχετίζονται με τον αποκαλούμενο από την ίδια πράσινο εξευγενισμό που εμπεριέχει την αλλαγή του μικροκλίματος Anguelovski et al. (2019).

Σύμφωνα με τους Anguelovski et al. (2019), προκύπτει ο όρος πράσινος εξευγενισμός ο οποίος εξετάζει την παραγωγή αστικών ανισοτήτων μέσω πράσινων

οραμάτων και παρεμβάσεων όπως πράσινοι ανοιχτοί χώροι, πάρκα ή κοινοτικοί κήποι. Το έργο τους καταδεικνύει ότι η νέα πράσινη αξία δεν μπορεί να αξιοποιηθεί χωρίς τον καθορισμό και την επανεκτίμηση της γης, την απόσυρση και τη συσσώρευση και τον εκτοπισμό κοινωνικά και φυλετικά ευάλωτων ομάδων. Επιπλέον, αναδυόμενες μελέτες δείχνουν ότι η προσαρμογή του κλίματος μπορεί να παράγει νέες ανισότητες και κλιματικό εξευγενισμό. Είναι γεγονός, ότι οι φυλετικές ή εθνοτικές μειονότητες και οι άνθρωποι με χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση εντάσσονται σε ευάλωτες ομάδες, έχοντας σημαντικά μικρότερο προσδόκιμο ζωής και μεγαλύτερη εμφάνιση σε χρόνια νοσήματα, από τους μη ευάλωτους συναδέλφους τους (Singh et al., 2017, 2015 όπως αναφέρεται στο Cole et al. 2019). Αυτές οι ανισότητες εκδηλώνονται χωρικά λόγω ιστορικών και συνεχιζόμενων μορφών φυλετικού και κοινωνικού διαχωρισμού, με αποτέλεσμα άνισα αποτελέσματα υγείας και προσδόκιμο ζωής στις γειτονιές (Dwyer-Lindgren et al. 2017 όπως αναφέρεται στο Cole et al. 2019). Έχει προταθεί ότι αυτές οι διαφορές γειτονιάς διαμορφώνονται εν μέρει από το φυσικό και χτισμένο περιβάλλον που διαφέρει ανάλογα με τη γειτονιά, όπως η έκθεση στον πράσινο χώρο και οι πτυχές του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Ένα παράδειγμα πράσινου εξευγενισμού αποτελεί η περιοχή της Βοστώνης. Όπως αναφέρουν οι Anguelovski et al. (2019), η βιομηχανία ακινήτων της Βοστώνης κατασκευάζει ανθεκτικά ακίνητα για ελίτ και εκτοπίζει τους κατοίκους χαμηλού εισοδήματος μέσω της διαδικασίας, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει την Πόλη της Βοστώνης να δημιουργήσει νέες ζώνες προστασίας για μελλοντικές επενδύσεις. Οι γειτονιές της Βοστώνης που προορίζονται για πράσινες υποδομές (Νότια Βοστώνη, Charlestown και Ανατολική Βοστώνη) αναγνωρίζονται από τους υπεύθυνους ανάπτυξης ακινήτων ότι αξίζουν να επενδυθούν, να πρασινοποιηθούν και να προστατευτούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ανατολική Βοστώνη ήδη παρουσιάζει περιπτώσεις πράσινων, ανθεκτικών, αποκλειστικών και κερδοσκοπικών εξελίξεων σε πολυτελή ακίνητα Ένα παράδειγμα τέτοιου ακινήτου είναι το Clippership Wharf, ένα πολυτελές πολυόροφο «ανθεκτικό» οικιστικό έργο των 478 συγκροτημάτων ή διαμερισμάτων, με τα ενοίκια να ξεκινούν από 2.300\$ το μήνα. Επίσης, οι αποκλειστικοί κάτοικοι του Clippership μπορούν να απολαύσουν τον ανοιχτό χώρο τεσσάρων στρεμμάτων, συμπεριλαμβανομένου ενός λιμανιού και μιας ακτογραμμής.

Μετά από έρευνα των Anguelovski και άλλων (2019), προέκυψε ότι μερικά από τα τοπία, τα εδάφη και τα παλαιότερα αποθέματα κατοικιών που βρίσκονται ακριβώς πίσω από (και πέρα από το προστατευτικό εύρος) πράσινων ανθεκτικών έργων υποδομής και πολυτελών κτιρίων κατοικιών στην προκουμαία της Ανατολικής Βοστώνης είναι σε μεγαλύτερο κίνδυνο πλημμύρας. Οι κίνδυνοι οφείλονται στην έλλειψη ευρύτερου ανθεκτικού σχεδιασμού με βάση τη γειτονιά. Αποτελούν επίσης το αποτέλεσμα πρώιμων ατομικών αδειών οικοδομής που χορηγήθηκαν χωρίς να ληφθούν υπόψη οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι που θέτουν το μέγεθος, το υψόμετρο και άλλα χαρακτηριστικά σχεδιασμού των κτιρίων. Επίσης, πολλοί μακροχρόνιοι κάτοικοι αισθάνονται κοινωνικά και πολιτιστικά αποκλεισμένοι από μερικούς από τους νέους χώρους πρασίνου που χτίστηκαν κατά μήκος της πλωτής οδού της Ανατολικής Βοστώνης. Πολλές υπάρχουσες πράσινες ανθεκτικές επεκτάσεις έχουν σχεδιαστεί για κατοίκους υψηλότερου εισοδήματος, και ανθεκτικά πάρκα και ακτές βρίσκονται, τελικά, δίπλα ή εντός της γης των πολυτελών κατοικιών.

Έτσι, οι σχεδιαστές των νέων πράσινων υποδομών προσαρμογής στις κλιματικές συνθήκες συχνά δεν επιτρέπουν τη συμπερίληψη και τι παρεμβάσεις από άτομα που έχουν βιώσει στο παρελθόν βία, ανασφάλεια ή έγκλημα σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Με αποτέλεσμα, η πράσινη ανθεκτική υποδομή να επιδεινώνει τις φυλετικές αδικίες. Εν ολίγοις, σύμφωνα και με τους Anguelovski κ.α. (2019), όπως στην Ανατολική

Βοστώνη αλλά και σε πάρα πολλές άλλες περιπτώσεις, η πραγματικότητα των πολλαπλών αδικιών συμβαίνει ακριβώς επειδή οι κίνδυνοι που έχουν προτεραιότητα από κοινωνικά ευάλωτες ομάδες (εκτοπισμός, φυσική ανασφάλεια) υποτιμούνται στο όνομα της αντιμετώπισης αναγνωρισμένων κλιματικών κινδύνων μέσω πράσινων υποδομών. Όπως αναφέρουν και οι στο Cole et al. 2019, ενώ ο ενεργός χώρος πρασίνου φαίνεται να ωφελεί την υγεία, αυτό συνέβη μόνο στις γειτονιές που τον επωμίζονται. Επιπλέον, μεταξύ εκείνων που ζουν σε γειτονιές εξευγενισμού, μόνο εκείνοι με τουλάχιστον πτυχίο κολεγίου και εκείνοι με υψηλότερα εισοδήματα φαίνεται να επωφελούνται από τον ενεργό πράσινο χώρο, ενώ δεν υπήρχαν οφέλη για την υγεία για εκείνους με χαμηλότερα εισοδήματα και χαμηλότερα επίπεδα εκπαίδευσης (μέσα από αποτελέσματα έρευνας των Cole et al. 2019).

Συμπερασματικά, ο πράσινος σχεδιασμός υποδομών για την προσαρμογή του κλίματος πρέπει να ενσωματώσει προγράμματα χρηματοδότησης που θα διασφαλίσουν την προστασία των αποθεμάτων κοινωνικής και δημόσιας στέγασης και θα δημιουργήσουν νέα μόνιμη προσιτή στέγαση για διαφορετικά εύρη εισοδημάτων κοντά στην υποδομή ανθεκτικότητας για το κλίμα. Οι επιδοτήσεις ενοικίου, οι καλά σχεδιασμένες μορφές ελέγχου των ενοικίων και οι κοινότητες εμπιστοσύνης γης - ειδικά σχεδιασμένες στο πλαίσιο του σχεδιασμού προσαρμογής του κλίματος - είναι επίσης σημαντικά εργαλεία αντικατάστασης. Τέλος, οι επενδύσεις σε πράσινες υποδομές θα πρέπει επίσης να οικοδομήσουν την προσαρμοστική ικανότητα των ευάλωτων κατοίκων τόσο στις κλιματικές επιπτώσεις όσο και στον εκτοπισμό (Angelovski κ.α. 2019).

2.3. Αστικά Πάρκα

Στο κεφάλαιο αυτό, όπως δηλώνει και το όνομα του, θα πραγματοποιηθεί μια παρουσίαση των θεωριών και προσεγγίσεων που αφορούν τα αστικά πάρκα. Αρχίζοντας από την ανάγκη εμφάνισής τους στις πόλεις και παρουσιάζοντας κάποια σημαντικά πάρκα του κόσμου. Συνεχίζοντας, ακολουθεί η ενότητα που αφορά την σημασία των πάρκων για την κοινωνία και το περιβάλλον. Έπειτα, πραγματοποιείται ανάλυση γύρω ένα από τα πιο επίκαιρα θέματα σήμερα, που είναι τα πάρκα εν μέσω πανδημίας. Καθώς, η νόσος Covid-19 εισέβαλε στις κοινωνίες ανά τον κόσμο και οι ζωές όλων επηρεάστηκαν, δημιουργώντας έτσι να ανάγκη για επαφή της κοινωνίας με την φύση μέσω των αστικών πάρκων. Στην επόμενη ενότητα πραγματοποιείται μια παρουσίαση των αστικών πάρκων από την οπτική των κοινών και των δημόσιων χώρων. Καθώς τα πάρκα αποτελούν, βασικά μέσα για πιο δίκαιες και αμεσοδημοκρατικές κοινωνίες με δράσεις από κοινού, ανοικτές για όλους. Στην τελευταία ενότητα, παρουσιάζεται ο αγώνας και οι δράσεις ενός από τα σημαντικότερα κοινωνικών κινημάτων πάρκου, το People's Park στις ΗΠΑ.

2.3.1. Ανάγκη εμφάνισης αστικών πάρκων

Καθ' όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, ο παγκόσμιος πληθυσμός είχε συγκεντρωθεί γρήγορα στις αστικές περιοχές, έτσι ο αστικός πληθυσμός στον κόσμο ήταν περίπου 2,4 δισεκατομμύρια το 1995 που αναμένεται να επαναληφθεί περίπου στο έτος 2025. Αυτή η μαζική αστικοποίηση που ξεκίνησε στη βιομηχανική επανάσταση τον 19^ο αιώνα και η παρακμή της φύσης κατά τον εικοστό αιώνα αύξησε την ευαισθητοποίηση του κόσμου και δημιουργήθηκε η ανάγκη εισαγωγής φυσικών πόρων και στοιχείων σε αστικές περιοχές, γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία και ανάπτυξη του κινήματος

του αστικού πάρκου με στόχο την αύξηση της ποιότητας ζωής στη σύγχρονη πόλη (Loures et al. 2007). Όπως αναφέρουν οι Loures κ.ά. (2007), το κίνημα πρωτοεμφανίστηκε στην Αγγλία με τη δημιουργία του πρώτου αστικού πάρκου της ιστορίας, το Victoria Park (εικόνα 2), ενώ σύμφωνα με ορισμένους συγγραφείς το Birkenhead Park (εικόνα 3) ήταν το πρώτο αστικό πάρκο που κατασκευάστηκε αποκλειστικά με δημόσια χρήματα.

Εικόνα 2. Victoria Park, Λονδίνο

Εικόνα 3. Birkenhead Park, Birkenhead

Με την δημιουργία αστικών πάρκων, προωθούνται βασικές αξίες που διακυβεύονται για την οικοδόμηση δημόσιων υποδομών όπως: παροχή παιδικών χαρών στο πάρκο, βελτίωση της υγείας και της αναψυχής, ισότιμη πρόσβαση σε δημόσιους πόρους, δημοκρατική συμμετοχή στην απόφαση του μέλλοντος της κοινότητας, οικονομική ζωτικότητα, τοπικές θέσεις εργασίας, συμβάσεις μικρών επιχειρήσεων και προσιτή στέγη, πνευματικές αξίες για την προστασία της γης, περιβαλλοντικά οφέλη του καθαρού αέρα, του νερού και του εδάφους και αειφόρο περιφερειακό σχεδιασμό. Ο σχεδιασμός και η διαχείριση των αστικών πάρκων είναι πολύ σημαντικοί για την αειφόρο αστική ανάπτυξη. Τα αστικά πάρκα έχουν σημαντικές οικολογικές, κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες (οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω), με αποτέλεσμα οι μελλοντικές κοινωνικές επιπτώσεις των νέων τρόπων

ζωής, των αξιών, της στάσης απέναντι στη φύση και της βιωσιμότητας να οδηγήσουν σε υψηλότερες απαιτήσεις για αστικά πάρκα (Thompson 2002).

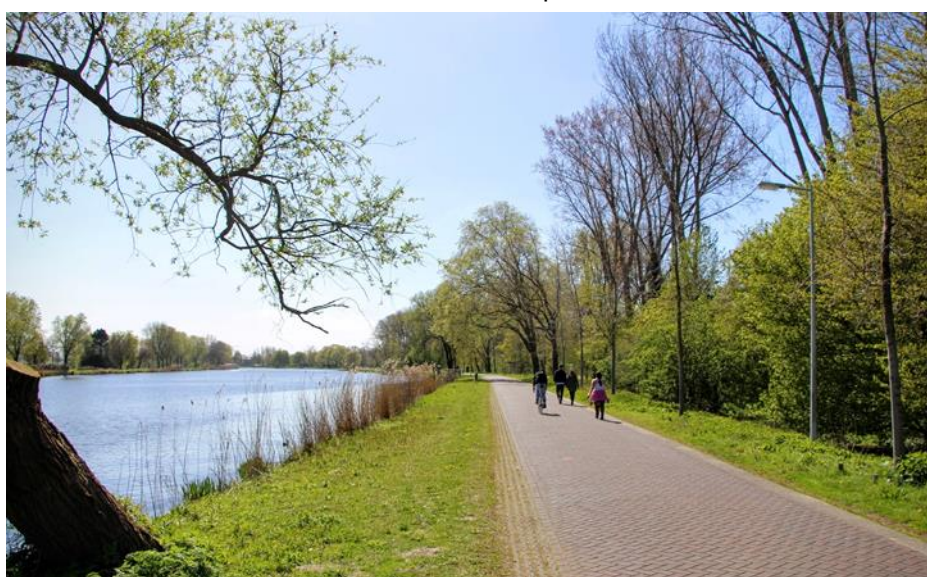
Στο σημείο αυτό, παρουσιάζονται κάποια πάρκα που σημάδεψαν το κίνημα των αστικών πάρκων, όπως αναφέρονται στο Loures et al. (2007).

Εικόνα 4. Central Park, New York

Το Σέντραλ Παρκ (εικόνα 4) που βρίσκεται στη Νέα Υόρκη και έχει έκταση περίπου 3410 στρέμματα. Η περιοχή του πάρκου αντιστοιχεί στο 6% του νησιού του Μανχάταν. Η έκταση αυτή αποτελείται από 1360 στρέμματα δάσους, 2000 στρέμματα γκαζόν και λιβάδια και 1000 στρέμματα νερό. Το πάρκο περιέχει περίπου 26000 δέντρα και η βλάστησή του χρησιμοποιήθηκε για την ανάπτυξη νέων τοπίων που προορίζονταν να αντιπροσωπεύσουν αγροτικές και φυσικές ομορφιές. Αυτές οι μορφές τοπίου σε συνδυασμό με μια έξυπνη εναλλαγή καλλιεργειών διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη δυναμική του πάρκου.

Εικόνα 5. Amsterdamse Bos park, Amsterdam

Το Amsterdamse Bos (εικόνα 5) είναι στο Άμστερνταμ χήρσεις Ολλανδίας, έχει έκταση 9350 στρέμματα και σχεδιάστηκε από το Τμήμα Δημοσίων Έργων του

Άμστερνταμ. Το πάρκο αποτελείται από 4200 στρέμματα δασών, 2150 στρέμματα είναι ανοιχτοί χώροι, κυρίως λιβάδια, 1350 στρέμματα το νερό, 70 στρέμματα υγρές ζώνες, 65 στρέμματα δρόμοι, οδο και χώροι στάθμευσης και 30 στρέμματα για διάφορες χρήσεις χρήσεις. Η πράσινη δομή του Άμστερνταμ Bos είναι αρκετά περίπλοκη και ήταν ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία σύνθεσης, λόγος για τον οποίο το σχέδιο φυτειών ήταν πολύ φιλόδοξο όχι μόνο στη διάσταση αλλά και στο χρονοδιάγραμμα.

Εικόνα 6. Parc André – Citroën, Paris

Το Parc André – Citroën (εικόνα 6) βρίσκεται στο Παρίσι, Γαλλία, στο αριστερό περιθώριο του ποταμού Σηκουάνα. Το πάρκο έχει έκταση 140 στρέμματα. Το Πάρκο περιέχει 2500 δέντρα, 70.000 θάμνους, 250.000 ζωντανά φυτά, 25 βρύσες, 8 θερμοκήπια και 10 στρέμματα νερού. Το κεντρικό στοιχείο του σχεδιασμού είναι ένα ορθογώνιο με χλοοτάπητα, που περιορίζεται από ένα κανάλι ύδατος και διασχίζεται από μία διαγώνιο. Αντίθετα από το Σέντραλ Παρκ, η δημιουργημένη δομή δεν έχει σκοπό να αναπαριστά τα φυσικά τοπία, αλλά να δημιουργεί μια σύνδεση με τον ποταμό Σηκουάνα.

Εικόνα 7 City Park, Porto

Το City park (εικόνα 7) είναι ο μεγαλύτερος χώρος πρασίνου της Πόρτο της Πορτογαλίας με έκταση περίπου 1000 στρεμμάτων. Η σχεδιαστική στρατηγική αυτού του πάρκου βασίστηκε σε διάφορες σχεδιαστικές στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή αντιπροσωπευτικών πάρκων που χτίστηκαν από τον δέκατο έβδομο αιώνα μέχρι τον εικοστό αιώνα. Για αυτό και περιέχει χαρακτηριστικά που αναπτύχθηκαν κατά την εξέλιξη του Κινήματος Urban Park

2.3.2. Σημασία πάρκων για την κοινωνία και το περιβάλλον

Οι χώροι πρασίνου στις πόλεις μπορούν να βελτιώσουν την αστική ζωή και να προσφέρουν πολλές λύσεις στα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Οι θετικές επιπτώσεις των χώρων αυτών αφορούν και την φύση και την ψυχολογία και πιο συγκεκριμένα μπορεί να προκύψει κοινωνική συνοχή, οικολογική ισορροπία και διατήρηση της βιοποικιλότητας (Fuller & Gaston 2009:352). Η πόλη χρειάζεται πολλούς χώρους πρασίνου και μεγάλους σε έκταση, όπου είναι εφικτό, έτσι ώστε να είναι προσίτιοι ανά πάσα στιγμή από το σύνολο του πληθυσμού (Ελευθεριάδης & Ματζίρης 2013). Οι χώροι πρασίνου, που αναφέρθηκαν προηγουμένως, ονομάζονται αλλιώς αστικό πράσινο στην πόλη και πιο συγκεκριμένα είναι ο πράσινος ιστός που σχηματίζεται από χώρους πρασίνου μέσα σε αυτή. Η εισαγωγή της φύσης στο αστικό και δομημένο περιβάλλον επιτυγχάνεται μέσω των ανοικτών χώρων που βρίσκονται στην πόλη. Χώροι στους οποίους κινείται, κοινωνικοποιείται και δραστηριοποιείται ο άνθρωπος, έχοντας σκοπό την αναψυχή, τον αθλητισμό και πολιτιστικές και εμπορικές δραστηριότητες (Αραβαντινός και Κοσμάκη 1988 όπως αναφέρεται στο Πάγκας 2016).

Οι πράσινοι χώροι στην πόλη, σε όλες τις μορφές που τους αποτελούν, προκαλούν μια σειρά από λειτουργίες όσον αφορά την ποιότητα του περιβάλλοντος. Αρχικά, όπως αναφέρει ο Πάγκας (2016), κάποιες βασικές λειτουργίες του πρασίνου στην πόλη είναι το «φιλτράρισμα» του αέρα, η απορρόφηση και αποθήκευση του διοξειδίου του άνθρακα, η ρύθμιση των συνθηκών φωτισμού, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η ρύθμιση της θερμοκρασίας και της σχετικής υγρασίας του αέρα και η ρύθμιση των κατακρημνισμάτων και της υγρασίας του εδάφους. Οι Μπελαβίλας και Βαταβάλη (2009) αναφέρουν, ότι το αστικό πράσινο συμβάλει στη μείωση της θερμοκρασίας ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες, απορροφά τους θορύβους της πόλης και μειώνει τον κίνδυνο πλημμυρών, απορροφώντας το νερό της βροχής. Επιπλέον, όταν υπάρχει έλλειψη βλάστησης σε ακάλυπτες επιφάνειες τα νερά της βροχής ρέουν ταχύτατα επιφανειακά ή μέσω των αποχετευτικών αγωγών με αποτέλεσμα να μην ενισχύεται ο υδροφόρος ορίζοντας (Attore et al., 2000 όπως αναφέρεται στο Ελευθεριάδης & Ματζίρης 2013). Ενώ, με την ύπαρξη βλάστησης επιτυγχάνεται η σύνδεση με του υδροφόρους ορίζοντες και μειώνονται τα νερά απορροής. Τα εδάφη, που το μεγαλύτερο μέρος τους αποτελείται από βλάστηση, περιέχουν συνήθως μεγαλύτερη ποικιλότητα μικρό-οργανισμών, όπως οι μυκορριζικοί μύκητες και τα αζωτο-δεσμευτικά βακτήρια, τα οποία συνεισφέρουν στην θρέψη των φυτών και των δέντρων (Σπανός 2014). Ο Σπανός (2014) υποστηρίζει ότι είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για τα πάρκα, ο αριθμός, το μέγεθος, ο τύπος βλάστησης και η αναλογία των δέντρων και των θάμνων. Επιπρόσθετα, ισχυρίζεται ότι ένα πάρκο με θάμνους και δέντρα έχει την δυνατότητα να συγκρατήσει μέχρι και 70 τόνους σκόνη ανά εκτάριο το έτος. Τέλος, η ένταξη όλο και πιο πολλών χώρων πρασίνου στον πολεοδομικό σχεδιασμό βελτιώνει την αισθητική αντίληψη και την απόλαυση του αστικού τοπίου (Ελευθεριάδης & Ματζίρης 2013) αλλά και συνεισφέρει στην βελτίωση του αστικού οικοσυστήματος.

Τα κοινωνικά οφέλη του αστικού πράσινου είναι και αυτά ζωτικής σημασίας για τον άνθρωπο και την καθημερινότητά του. Οι πράσινοι χώροι έχουν λειτουργίες

υγιεινής επίδρασης στους κατοίκους μιας πόλης, καθώς προάγεται η ψυχική και σωματική υγεία (Πάγκας 2016). Επίσης, μέσω αυτών αναβαθμίζεται η έννοια της γειτονιάς, δημιουργούνται κοινωνικές σχέσεις και συναναστροφές (Μπελαβίλας και Βαταβάλη 2009). Οι άνθρωποι έρχονται σε επικοινωνία ο ένας με τον άλλον σε καθημερινή βάση, ανταλλάσσοντας εμπειρίες και απόψεις (Αρσενίου 2010). Η βλάστηση και οι λειτουργίες αυτής ενδείκνυνται για περιβαλλοντική εκπαίδευση ιδιαίτερα μέσω πάρκων περιβαλλοντικής πληροφόρησης (Ελευθεριάδης & Ματζίρης 2013), παρέχοντας σημαντικές ευκαιρίες για γνώση της φύσης, των οικολογικών και περιβαλλοντικών διαδικασιών και κατανόηση και παρακολούθηση της βιοποικιλότητας (Σπανός 2014). Επίσης, μέσω του αστικού πρασίνου αναδεικνύονται και προστατεύονται ιστορικά και πολιτισμικά μνημεία, καλλιεργείται μια αίσθηση συνέχειας της πόλης με την φύση, αυξάνεται η αξία της γης πλησίον των χώρων πρασίνου, διατηρούνται «μη αστικές» αξίες και τέλος, προστατεύοντας τους χώρους αυτούς, εξασφαλίζονται οι φυσικοί πόροι για τις επόμενες γενιές (Πάγκας 2016). Σημαντικό είναι το γεγονός ότι με την ύπαρξη πολλών τέτοιων διάσπαρτων χώρων, καθίσταται εύκολη και γρήγορη η πρόσβαση σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης. Οι μεγαλύτερες εκτάσεις πράσινων ανοικτών χώρων, όπως τα πάρκα υψηλού πρασίνου, ενδείκνυνται και για συλλογικές καλλιέργειες κάτι που θα συζητηθεί παρακάτω. Κάποιες ακόμα επιπτώσεις των χώρων αυτών είναι τα οικονομικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν με σημαντικότερο την εξοικονόμηση ενέργειας. Τέλος, αναβαθμίζοντας το πράσινο στην πόλη, αναβαθμίζεται το αστικό περιβάλλον και βελτιώνεται η ελκυστικότητα και η επισκεψιμότητα της περιοχής (Μπελαβίλας και Βαταβάλη 2009).

Μία νέα τάση σε κάποια αστικά περιβάλλοντα, είναι η αστική γεωργία, η οποία σύμφωνα με τους Νικολαΐδου & Μωυσίδης (2013), ορίζεται ως η καλλιέργεια φυτών ή/και η εκτροφή ζώων εντός του αστικού ιστού ή στις παρυφές της πόλης. Η βασική διαφορά της από τη γεωργία του περιαστικού χώρου ή της υπαίθρου είναι ότι εφαρμόζεται από κατοίκους του άστεως και η γεωργική παραγωγή είναι σε πολύ μικρή έκταση, αφορώντας συνήθως την παραγωγή μικρού όγκου προϊόντων για αυτοκατανάλωση. Η ενασχόληση αυτή, σπάνια εφαρμόζεται ή επαρκεί για εμπόριο. Η προσφορά της αστικής γεωργίας στον άνθρωπο είναι η κάλυψη του ελεύθερου χρόνου μέσω μιας δημιουργικής και σωματικής ενασχόλησης, η νοσταλγική επιστροφή στα βιώματα του χωριού και οι ψυχαγωγικοί σκοποί (Νικολαΐδου & Μωυσίδης 2013). Κάποια επιπλέον οφέλη που επιφέρει η αστική γεωργία σύμφωνα με τον Σεκλιζιώτη (2013), είναι «η κοινωνικοοικονομική αξιοποίηση ανοικτών χώρων, η εξοικείωση με τη γη και η επαφή με το έδαφος, η απόκτηση καλλιεργητικής, διαιτητικής και διατροφικής γνώσης, η υποκατάσταση μέρους των καθημερινών αναγκών, οι ευκαιρίες παθητικής και ενεργού αναψυχής, εκπαίδευσης και επιμόρφωσης όλων των ηλικιών και η επιστημονική έρευνα σε θέματα αστικής γεωργικής πρακτικής». Τέλος, μέσω των αστικών καλλιεργειών μπορούν να επιτευχθούν και κινηματικοί σκοποί για εναλλακτικούς τρόπους ζωής, κατανάλωσης, παραγωγής και περιβαλλοντικής προστασίας.

2.3.3. Πάρκα εν μέσω πανδημίας

Με μία νέα πραγματικότητα ήρθαν αντιμέτωποι οι άνθρωποι όλου του πλανήτη εδώ και μερικούς μήνες, πιο συγκεκριμένα με την ασθένεια κορονοϊού 2019 (Coronavirus disease 2019, COVID-19). Επίσης γνωστή, ως οξεία αναπνευστική νόσος 2019-nCoV, η οποία αποτελεί μία μολυσματική ασθένεια που προκαλείται από τον κορονοϊό SARS-CoV-2 και πρωτοενοτοπίστηκε στην πόλη Ουχάν της Κίνας στα τέλη του 2019 (Επίσημη ιστοσελίδα της Wikipedia: <https://el.wikipedia.org/wiki/COVID-19>). Η καινούρια αυτή πανδημία εισέβαλε για τα καλά στις κοινωνίες ανά τον κόσμο, καθώς οι ζωές όλων

επηρεάστηκαν είτε λόγω των προβλημάτων υγείας και θανάτων που προκλήθηκαν, είτε λόγω των σκληρών και πρωτοεμφανιζόμενων μέτρων αντιμετώπισής της. Αναλυτικότερα, η κυβέρνηση κάθε χώρας ανακοίνωνε και εφαρμόζε μια σειρά μέτρων μέσω νέων αυστηρών κανόνων και ελέγχων για την αποφυγή του συνωστισμού των πολιτών. Αποτέλεσμα ήταν, όπως αναφέρει και η Λεοντίδου (2020), η εμφάνιση μίας νέας «κανονικότητας» κοινωνικής απομόνωσης με αστυνομική επιβολή σκορπώντας σε όλους έναν φόβο και έναν άγχος, μην τυχόν νοσήσουν, μη τυχόν βγουν εκτός σπιτιού χωρίς αιτία, μη λοξοδρομήσουν και μη τους δοθεί κάποιο πρόστιμο από την αστυνομία.

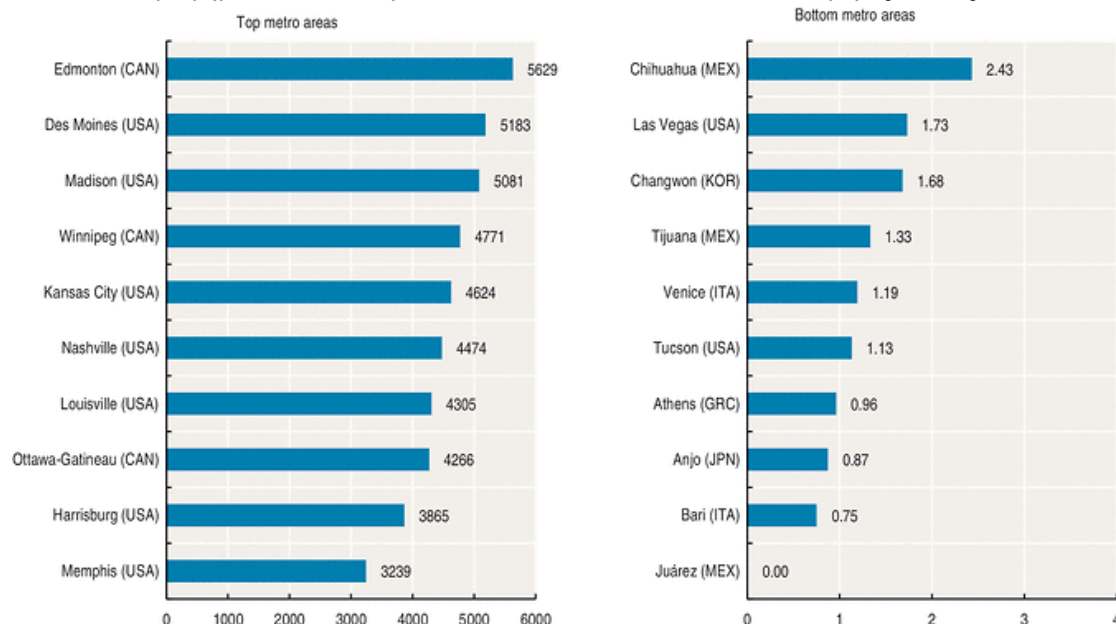
Κατά τη διάρκεια του “lockdown” για την αντιμετώπιση της πανδημίας, οι κυβερνήσεις θέσπισαν βασικά μέτρα πολιτικής για τη μείωση της μετάδοσης του SAR-CoV-2 και την προστασία της δημόσιας υγείας. Πιο συγκεκριμένα, ένα πρωταρχικό μέτρο ήταν ο περιορισμός των μεταφορών και της δημόσιας κινητικότητας (Musselwhite et al 2020, όπως αναφέρεται στο Venter et al. 2020), με αποτέλεσμα ο μισός πληθυσμός του κόσμου να βρίσκεται υπό περιορισμό (Sanford 2020 στο Venter et al. 2020). Εκτός από ορισμένες χώρες όπως η Νορβηγία όπου το “lockdown” ήταν λιγότερο σοβαρό και οι πολίτες είχαν το δικαίωμα να περνούν χρόνο σε εξωτερικούς χώρους, ακολουθώντας τις συμβουλές για κοινωνική απομάκρυνση. Σύμφωνα και με τους Cole et al. (2020), σε πολλές πόλεις, άνθρωποι μεγάλων ή μεσαίων εισοδημάτων φεύγουν σε δεύτερες κατοικίες σε αγροτικές ή παράκτιες περιοχές ή απολαμβάνουν την άνεση του ιδιωτικού εξωτερικού χώρου. Ενώ από την άλλη, οι κάτοικοι χαμηλότερου εισοδήματος συχνά περιορίζονται σε μικρά ή πολυσύχναστα διαμερίσματα, καθώς δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά μεγαλύτερα και ασφαλέστερα σπίτια. Αυτή η αναδυόμενη τάση γνωστοποιεί το προνόμιο και την περιθωριοποίηση μεταξύ των κατοίκων των πόλεων, χωρίζοντας αυτούς με την ελευθερία να εγκαταλείψουν ή να ζήσουν σε υψηλότερης ποιότητας κατοικίες από εκείνους που δεν έχουν άλλη επιλογή από το να παραμείνουν σε συνθήκες που ακόμη και στις καλύτερες στιγμές οδηγούν σε κακή υγεία. Έτσι, οι Cole et al. (2020) σημειώνουν, ότι παρατηρείται μία ανισότητα νοσηλείας και θνησιμότητας που σχετίζεται με το COVID-19 ανά εθνικότητα και κοινωνική τάξη, μαζί με αποκλεισμό στην κινητικότητα και το φυσικό περιβάλλον. Οι περιθωριοποιημένοι πληθυσμοί φαίνεται είναι πιο πιθανό να αρρωστήσουν και να πεθάνουν εν μέρει, λόγω ανισοτήτων τόσο στις συνθήκες διαβίωσης όσο και στις συνθήκες εργασίας.

Καθοριστικός ήταν ο ρόλος του αστικού πράσινου χώρου, συμπεριλαμβανομένων των δέντρων δρόμου, των πάρκων, της φυσικής βλάστησης και των περιαστικών δασών που έχει πρόσβαση το κοινό, στον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες προσαρμόστηκαν στα μέτρα περιορισμού της πανδημίας. Γεγονός που οφείλεται, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, στα τεράστια οφέλη του πρασίνου στην υγεία και την ψυχολογία των κατοίκων. Όπως υποστηρίζουν και οι Venter et al. (2020), ο προσβάσιμος μεγάλος ανοιχτός πράσινος χώρος σε συνδυασμό με την τήρηση της κοινωνικής απόστασης στον πληθυσμό μετριάξει τις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία των περιορισμών σωματικής κινητικότητας, μειώνοντας παράλληλα τον κίνδυνο μετάδοσης ασθενειών. Επιπλέον, διευκολύνεται η τήρηση της απόστασης που είναι σύμφωνη με τις οδηγίες για κοινωνικές αποστάσεις, ακόμη και για αυτο-απομόνωση. Η κατάσταση που υπερισχύει στις περισσότερες πόλεις είναι άδειοι δρόμοι και πλατείες και απαγορευμένοι χώροι αστικού πρασίνου, ειδικότερα στις πόλεις του Νότου όπως η Αθήνα και η Βαρκελώνη. Αντίθετα, στο Λονδίνο πολλά πάρκα παρέμειναν ανοιχτά, ενώ στο Όσλο δεν έκλεισε κανένα με συστάσεις να τα αξιοποιούν οι πολίτες προσέχοντας τις αποστάσεις μεταξύ τους και χωρίς επιβολή προστίμων. Όπως σημειώνει και η Λεοντίδου (2020), στις Βρυξέλες παρέμειναν επίσης ανοικτά τα αστικά πάρκα και στο Βερολίνο θεωρήθηκε παράλογος ο

αποκλεισμός από τους χώρους πρασίνου, που επιβλήθηκε στην Ελλάδα (Kalandides 2020 στο Λεοντίδου 2020).

Στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας εφαρμόστηκαν αυστηρά μέτρα περιορισμού όπως η απαγόρευση της εισόδου σε όλα τα αστικά πάρκα, εκτός από αυτά που δεν περιφράσσονται (πχ. Λόφος Φιλοπάππου), οπότε είναι αδύνατος και ο αποκλεισμός. Παρόλα αυτά όμως τα μέτρα, για τον κόσμο της Αθήνας με χαμηλά εισοδήματα που κατοικεί σε περιοχές με σχεδόν ανύπαρκτους πράσινους ανοιχτούς χώρους και σε πολύ μικρά διαμερίσματα, όπως στα δυτικά προάστια, υπήρξε η ανάγκη για επαφή με την φύση. Σε μία πόλη όπου το αστικό πράσινο σε έρευνα του 2014 αναλογούσε σε 0,96 m² ανά κάτοικο, οι συνθήκες διαβίωσης εν μέσω πανδημίας είναι μοιάζουν απάνθρωπες. Την στιγμή που ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας τοποθετεί την ελάχιστη αναλογία στα 9 m² ανά κάτοικο. Παρακάτω ακολουθεί η το γράφημα 1 στο οποίο είναι έντονη η αντίθεση ανάμεσα στην Αμερικανική επεκτεταμένη και τη Μεσογειακή συμπαγή πόλη (Λεοντίδου 2020).

Γράφημα 1: Αστικό πράσινο 2014, m² ανά κάτοικο, σε διάφορες πόλεις

Πηγή: WWF από ΟΟΣΑ (2014): <http://kalyterizoi.gr/new/analogia> [Accessed 16/8/2020].

Όπως υποστηρίζουν οι Honey-Rosés et al. (2020), η πανδημία μπορεί να αλλάξει τον τύπο και τη διανομή των χώρων πρασίνου, μαζί και τις προσδοκίες μας σχετικά με το τι πρέπει να παρέχουν οι χώροι πρασίνου. Προβλέπεται μία μεγαλύτερη ζήτηση για μικρότερους χώρους πρασίνου ή πάρκα γειτονιάς που χρησιμεύουν ως καταφύγια από την πιο δυνατή και πολυσύχναστη πόλη. Αυτά τα καταφύγια μπορεί να προτιμηθούν είτε είναι πράσινα είτε γκρι, είτε ένα μικρό πάρκο ή ένα δρομάκι. Οι νέες προσδοκίες σχετικά με την κοινωνική αποστασιοποίηση ενδέχεται να απαιτούν επανεκτίμηση για την χρήση των χώρων πρασίνου από τα άτομα, δεδομένου ότι οι υπάρχοντες χώροι πρασίνου ενδέχεται να μην είναι σε θέση να απορροφήσουν την εισροή ανθρώπων στα αναθεωρημένα επίπεδα κατάλληλης πυκνότητας. Παρατηρώντας τις πόλεις που παρουσίαζαν ήδη ένα αποκεντρωμένο δίκτυο μικρών πρασίνων χώρων, όπως η Βαλένθια (Ισπανία) και η Ναντ (Γαλλία) ήταν καλύτερα προετοιμασμένες να παρέχουν εύκολα προσβάσιμες ευκαιρίες για απόλαυση της φύσης. Συνεχίζοντας οι Honey-Rosés et al. (2020), αναφέρουν ότι ένα αποκεντρωμένο δίκτυο μικρότερων χώρων πρασίνου θα διευκολύνει τους κατοίκους να έχουν την «ημερήσια δόση» της φύσης τους. Επίσης, βάσει στοιχείων της έρευνας των Venter et al. (2020) οι χώροι πρασίνου

λειτούργησαν και ως υποκατάστατο απαγορευμένων αθλητικών δραστηριοτήτων εσωτερικού χώρου και ως καταφύγιο από το άγχος κατά τη διάρκεια του αποκλεισμού του COVID-19.

Τέλος, με την συνεχόμενη επιτήρηση και αστυνόμευση σε καθημερινή βάση στοχοποιεί τους «ασυνείδητους» που δεν συμμορφώθηκαν προς τις υποδείξεις, κατονομάζει μόνο ορισμένες δραστηριότητες ως «νόμιμες», και μάλιστα, «κατά τη διακριτική ευχέρεια του κάθε αστυνομικού που θα ελέγξει τα «απαραίτητα έγγραφα» (Λεοντίδου 2020). Σύμφωνα με την Λεοντίδου, η νέα πραγματικότητα αποδέχεται ως κανονική μόνο την συμβατική πυρηνική οικογένεια, απαγορεύοντας τους πολυτοπικούς τρόπους ζωής των λιγότερο συμβατικών ζευγαριών (που τώρα γίνονται παράνομα!), αλλά και όλων των πολιτών. Επιπλέον, οι Cole κ.α. (2020) συμπεραίνουν ότι οι κάτοικοι χαμηλού εισοδήματος περιορίζονται στο σπίτι, τα μειονεκτήματα επιδεινώνονται από την προσπάθεια να πληρώσουν ενοίκια και συχνά υποφέρουν από χαμένο εισόδημα. Αυτοί οι λιγότερο προνομιούχοι κάτοικοι διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο μόλυνσης, ζώντας σε πιο πολυσύχναστες και ανεπαρκείς συνθήκες, χωρίς καμία πρόσβαση σε χώρους πρασίνου, με περιορισμένη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και άρα με μεγαλύτερο κίνδυνο λόγω των υφιστάμενων συνθηκών υγείας.

2.3.4. Πάρκα ως κοινά και δημόσιοι χώροι

Ένας από τους ουσιαστικότερους τρόπους διεκδίκησης του δικαιώματος στην φύση, για έναν άνθρωπο της πόλης, είναι τα πάρκα αστικού πρασίνου. Η πρόσβαση και η επαφή με τη φύση, ειδικότερα λόγω της ανεξέλεγκτης πλέον αστικής δόμησης μοιάζει όλο και πιο μακρινή.

Ο Lefebvre (2006:151[1968]) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι η τάση που κυριαρχεί είναι:

«το δικαίωμα στην φύση να εμφιλοχωρεί εδώ και χρόνια στην κοινωνική πρακτική, σε όφελος των τόπων αναψυχής»

Και συνεχίζει σημειώνοντας, ότι η φύση ειδικότερα εντός του αστικού ιστού ότι περνά στην ανταλλακτική αξία και το εμπόρευμα, πουλιέται και αγοράζεται. Επιπλέον, προκύπτει καταστροφή της «φυσικότητας» από τους βιομηχανοποιημένους, εμπορευματοποιημένους, θεσμικά οργανωμένους τόπους αναψυχής.

«Η φύση ή η υποτιθέμενη φύση ή ότι επιζητεί από αυτή γίνεται γκέτο των τόπων αναψυχής, ξεχωριστός τόπος της απόλαυσης, καταφύγιο της “δημιουργικότητας”».

(Lefebvre 2006:151[1968])

Τα δημόσια πάρκα που υποστηρίζονται από τις δημοτικές αρχές χρονολογούνται από τη δεκαετία του 1840 στη Βρετανία και τη δεκαετία του 1850 στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά. Αρχικά τα αστικά πάρκα δεν ήταν δημόσια, αφού χρησιμοποιούνταν μόνο από ένα προνομιούχο μέρος του πληθυσμού (Loures et al. 2007). Σύμφωνα με τους Loures κ.α (2007), τα πάρκα είναι δημοκρατικά "κοινά" που φέρνουν σε επαφή διαφορετικούς ανθρώπους, υποδηλώνοντας μια αίσθηση κοινωνικής ζωτικότητας που έχει χαθεί σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες, προωθώντας την ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον και την συναναστροφή. Να σημειωθεί, πως ένα λειτουργικό δίκτυο πράσινου χώρου είναι πολύ σημαντικό για τη διατήρηση της οικολογικής πλευράς ενός βιώσιμου αστικού τοπίου. Η σύνδεση του τοπίου πρέπει να προωθηθεί με την ανάπτυξη πρασίνων διαδρόμων και τη χρήση αυτοχθόνων ειδών, προσαρμοσμένων στις τοπικές συνθήκες.

Όπως υποστηρίζει η Αθανασίου (2016), ο σύγχρονος χαρακτήρας του δημόσιου χώρου περιορίζεται λόγω της εξυπηρέτησης ιδιωτικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με τον ψηφιακό χώρο, που περιθωριοποιεί τη φύση, και έτσι χάνεται όλο και πιο πολύ το στοιχείο του δημοσίου από αυτόν. Ένα συχνό φαινόμενο είναι η αναζήτηση νέων κατευθύνσεων σχεδιασμού, ώστε να αποθαρρύνουν ή να απαγορεύουν τους «ανεπιθύμητους» χρήστες των δημόσιων χώρων. Τέτοιοι χρήστες μπορεί να είναι άστεγοι, χρήστες ναρκωτικών ουσιών, διαμαρτυρόμενοι και διαδηλωτές, που υπονομεύουν με την φυσική τους παρουσία την ασφάλεια και την ελκυστικότητα του χώρου. Χάνεται με αυτόν τον τρόπο η ελευθερία στην πρόσβαση και την συνύπαρξη και έτσι το δικαίωμα στην πόλη περιορίζεται μόνο σε αυτούς που δεν είναι «ανεπιθύμητοι», αναγνωρίζοντας κυρίως το δικαίωμα στην αναψυχή και την κατανάλωση (Αθανασίου 2016). Ο δημόσιος χώρος αποτελεί προνομιακό πεδίο διεκδίκησης του φυσικού στοιχείου στην πόλη, ενώ ταυτόχρονα η διεκδίκηση του φυσικού στοιχείου στην πόλη δημιουργεί την προοπτική μίας καινούριας σχέσης με τον δημόσιο χώρο» (Heynen κ.ά. 2006).

2.3.5. Κοινωνικό κίνημα πάρκου: People's Park

Στο σημείο αυτό ακολουθεί η παρουσίαση ενός κοινωνικού κινήματος πόλης που δραστηριοποιείται σε ένα πάρκο της Καλιφόρνιας. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν από τον Mitchell (1995), από την επίσημη ιστοσελίδα του πάρκου (<http://www.peoplespark.org/wp/>) και την ιστοσελίδα της Wikipedia για το πάρκο ([https://en.wikipedia.org/wiki/People%27s_Park_\(Berkeley\)](https://en.wikipedia.org/wiki/People%27s_Park_(Berkeley)))).

Εικόνα 8. People's Park

Το People's Park (εικόνα 8) βρίσκεται στο Μπέρκλεϊ της Καλιφόρνια, λίγα τετράγωνα νότια της πανεπιστημιούπολης του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας και δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια του ριζοσπαστικού πολιτικού ακτιβισμού στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Ενώ νόμιμα η γη είναι ιδιοκτησία του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας, το πάρκο λειτουργεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 ως δωρεάν δημόσιο πάρκο.

Όσον αφορά την ιστορία, το 1956 το διοικητικό συμβούλιο του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια διέθεσε οικόπεδο 11.000 m² που περιείχε κατοικίες με στόχο την μελλοντική ανάπτυξη πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων. Λόγω έλλειψης δημόσιων πόρων η κατεδάφιση των κατοικιών πραγματοποιείται το 1968. Το πανεπιστήμιο όμως δεν κατάφερε να υποστηρίξει το έργο, αφήνοντας το μέρος μόνο μερικώς καθαρισμένο από τα συντρίμια κατεδάφισης και τα ερείπια για 14 μήνες. Το 1969, οι τοπικοί έμποροι και οι κάτοικοι πραγματοποίησαν μια συνάντηση για να συζητήσουν πιθανές χρήσεις για τον εγκαταλελειμμένο χώρο. Προέκυψε υποβολή ενός σχεδίου για την ανάπτυξη της ανεκμετάλλευτης πανεπιστημιακής ιδιοκτησίας σε δημόσιο πάρκο. Αυτό το σχέδιο εγκρίθηκε από τους συμμετέχοντες, αλλά όχι από το πανεπιστήμιο. Έτσι, περισσότεροι από 100 άνθρωποι έφθασαν στην περιοχή για να αρχίσουν να κατασκευάζουν το πάρκο. Ο αρχιτέκτονας τοπίου και κάτοικος της περιοχής, Jon Read και πολλοί άλλοι συνέβαλαν στη διαμόρφωση του χώρου με δέντρα, λουλούδια, θάμνους και χαλίκια. Διατέθηκαν δωρεάν τρόφιμα και προχώρησε η κοινοτική ανάπτυξη του πάρκου. Τελικά, συμμετείχαν άμεσα περίπου 1.000 άτομα, μέσω δωρεών χρημάτων και υλικών. Την ίδια χρονιά όμως, ο αντιπρύτανης του πανεπιστημίου της Berkeley Earl Cheit εξέδωσε σχέδια για την κατασκευή αθλητικών εγκαταστάσεων στην περιοχή. Αυτό το σχέδιο έρχεται σε αντίθεση με τα σχέδια των ακτιβιστών του Λαϊκού Πάρκου.

Τον Μάιο του 1969, ο πρύτανης Heyns συναντήθηκε με μέλη της επιτροπής του Πάρκου, με εκπροσώπους φοιτητών και με το Πανεπιστήμιο. Έθεσε χρονικό όριο τριών εβδομάδων για αυτή την ομάδα να εκπονήσει ένα σχέδιο για το πάρκο και επανέλαβε την υπόσχεσή του ότι η κατασκευή δεν θα ξεκινήσει χωρίς προηγούμενη προειδοποίηση. Στις 13 Μαΐου, ο Roger W. Heyns κοινοποίησε στα μέσα ενημέρωσης μέσω δελτίου τύπου ότι το Πανεπιστήμιο θα χτίσει ένα φράχτη γύρω από το ακίνητο και θα αρχίσει την κατασκευή.

Την Πέμπτη 15 Μαΐου 1969, στις 4:30 π.μ., ο κυβερνήτης Ρέιγκαν έστειλε την Αστυνομία της Καλιφόρνιας και την Αστυνομία του Μπέρκλεϊ στο People's Park, παρακάμπτοντας την υπόσχεση του πρύτανη Heyns στις 6 Μαΐου ότι δεν θα γίνει τίποτα χωρίς προειδοποίηση. Καταστράφηκε ένα μεγάλο κομμάτι από αυτό που φυτεύτηκε και εγκαταστάθηκε φράχτης συρματόσχοινου περιμετρικά, ύψους 2,4 μέτρων για να κρατήσει τους ανθρώπους έξω και να αποφευχθεί η φύτευση από περισσότερα δέντρα, γρασίδι, λουλούδια ή θάμνους. Με αυτόν τον τρόπο έγινε, η ώθηση για την "πιο βίαιη αντιπαράθεση στην ιστορία του πανεπιστημίου". Εντύπωση προκάλεσε το γεγονός ότι υπήρχε καταιγισμός σφαιρών από κυνηγετικές καραμπίνες της αστυνομίας προς ανθρώπους μέχρι και σε οροφές κτιρίων. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν η δολοφονία του φοιτητή James Rector, καθώς πυροβολήθηκε από την αστυνομία. Προς τιμήν του αδικοχαμένου φοιτητή υπάρχει graffiti στο πάρκο το οποίο φαίνεται και στην εικόνα 9 που ακολουθεί. Επιπλέον να σημειωθεί ότι λόγω των βίαιων συγκρούσεων ένα άτομο έπαθε μόνιμη απώλεια όρασης από πυροβολισμούς και τουλάχιστον 128 κάτοικοι του Μπέρκλεϊ ήταν τραυματίες.

Εικόνα 9: Graffiti που αναπαριστά τον θάνατο του φοιτητή James Rector

Μετά την ειρηνική πορεία για την υποστήριξη του Λαϊκού Πάρκου στις 30 Μαΐου 1969, το πανεπιστήμιο αποφάσισε να διατηρήσει το φράχτη. Τον Μάιο του 1972, ένας εξοργισμένος πλήθος κατέστρεψε τον περιμετρικό φράχτη γύρω από την περιοχή του People's Park. Και έτσι, φτάνοντας στην άνοιξη του 1979 σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε το πάρκο από το Συμβούλιο του People's Park, μια δημοκρατική ομάδα υπερασπιστών του πάρκου, και το Φόρουμ των εγχώριων και μελλοντικών Φυτών του πάρκου. Παρόλα αυτά, το Πανεπιστήμιο διατηρούσε την κυριότητα της γης, αναγγέλλοντας συχνά σχέδια για την επικείμενη «βελτίωση». Η πολιτική πραγματικότητα ήταν διαφορετική. Το Peoples's Park αντιπροσώπευε για τους ακτιβιστές ένα σημαντικό σύμβολο της πολιτικής εξουσίας (Mitchell 1992 όπως αναφέρεται στο Mitchell 1995) και μπόρεσαν να διατηρήσουν το πάρκο όπως είχε αρχικά προβλεφθεί: ως καταφύγιο για άτομα που εκδιώχθηκαν από την κυρίαρχη κοινωνία, ως τόπο πολιτικού ακτιβισμού και ως συμβολικό οχυρό στους συνεχιζόμενους αγώνες μεταξύ των σχεδιαστών του πανεπιστημίου και των κατοίκων της πόλης.

Όπως αναφέρει ο Mitchell (1995), το 1989, καθώς το Πανεπιστήμιο αντιλήφθηκε ένα μεταβαλλόμενο πολιτικό κλίμα που αντικατοπτριζόταν σε μια μετριοπάθεια του Δημοτικού Συμβουλίου του Μπέρκλεϊ και μια εξασθένηση του ακτιβισμού από τους φοιτητές του Πανεπιστημίου στη δεκαετία του '80, αποφάσισε ότι είχε τελικά την πολιτική δύναμη να πάρει σταθερότερο έλεγχο της γης. Δεδομένου ότι ούτε το Δημοτικό Συμβούλιο του Berkley ούτε οι ακτιβιστές του Πάρκου θα ανεχόντουσαν πλήρη εξάλειψη του Πάρκου, το Πανεπιστήμιο άρχισε διαπραγματεύσεις με την πόλη για σχέδια οικοδόμησης εγκαταστάσεων αναψυχής για φοιτητική χρήση, διατηρώντας παράλληλα τμήματα του Πάρκου για κοινοτική χρήση. Σε όλες αυτές τις διαπραγματεύσεις, το πανεπιστήμιο υπογράμμισε ότι είχε κάθε πρόθεση να διατηρήσει το People's Park ως πάρκο. Αλλά τώρα θα ήταν ένα πάρκο στο οποίο θα έπρεπε να αφαιρεθούν ακατάλληλες δραστηριότητες και πιο συγκεκριμένα «τα εγκληματικά στοιχεία» όπως χαρακτηριστικά ανέφερε το Πανεπιστήμιο (Boudreau 1991, όπως αναφέρεται στο Mitchell 1995), με στόχο να δοθεί χώρος στους φοιτητές και στους κατοίκους μεσαίας κοινωνικής τάξης, που είχαν αποκλειστεί σύμφωνα με το πανεπιστήμιο καθώς το πάρκο είχε γίνει καταφύγιο για τους «μικρούς εμπόρους

ναρκωτικών, τους ανθρώπους του δρόμου και τους άστεγους» (Lynch 1991, όπως αναφέρεται στο Mitchell 1995).

Για τους αντιπάλους του αναπτυξιακού σχεδίου του πανεπιστημίου με τον δήμο, το People's Park αποτελούσε μία από τις λίγες περιοχές στον κόλπο του Σαν Φρανσίσκο, όπου οι άστεγοι μπορούν να ζουν σχετικά σταθερά (Kahn 1991 στο Mitchell 1995). Για αυτούς, το Πάρκο λειτουργούσε σαν ένας πραγματικά δημόσιος χώρος. Ήταν ένας πολιτικός χώρος που ενθάρρυνε την άμεση αλληλεπίδραση. Οι ακτιβιστές θεώρησαν ότι η συμφωνία έθεσε σε κίνδυνο ορισμένα από τα θεσμικά όργανα του Πάρκου που αναπτύχθηκαν με την πάροδο των ετών: όπως το χορτάρι, το stage του ελεύθερου λόγου και το ελεύθερο κιβώτιο (ρίψη και ανταλλαγή ρούχων). Χωρίς αυτά, θεώρησαν ότι το People's Park θα έπαυε να υπάρχει (Mitchell 1995)

Καθώς, οι διαδικασίες για την ανάπτυξη του έργου στο πάρκο είχαν ήδη ξεκινήσει, στις 1^η Αυγούστου το 1991, περίπου είκοσι ακτιβιστές, ελπίζοντας να σταματήσουν το κοινό σχέδιο του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας με της δημοτικές αρχές του Berkley για την ανάπτυξη του Πάρκου, συνελήφθησαν, καθώς μπουλντόζες διαμόρφωναν τον χώρο για δύο γήπεδα βόλεϊ με άμμο. Από εκείνο το βράδυ, οι αστυνομικοί και οι «υπερασπιστές» του πάρκου μάχονταν στους δρόμους προσπαθώντας, οι δεύτεροι, να εμποδίσουν τις εργασίες στο Πάρκο. Η αναταραχή και οι συγκρούσεις γύρω από το πάρκο συνεχίστηκαν για μία εβδομάδα. Για όσους προσπάθησαν να σταματήσουν την ανάπτυξη του πάρκου, το People's Park απεικόνιζε έναν από τους τελευταίους αληθινά δημόσιους χώρους στην πόλη - τη "μοναδική απελευθερωμένη ζώνη του έθνους", όπως το ονόμασε η Ένωση Άμυνας του People's Park (Rivlin 1991 όπως αναφέρεται στο Mitchell 1995). Η εικόνα 10 που ακολουθεί είναι μια τοιχογραφία βασισμένη στα ιστορικά γεγονότα του πάρκου, του 1991.

Εικόνα 10. Τοιχογραφία για τα γεγονότα του 1991 στο People's Park.

Σήμερα το πάρκο συνεχίζει να διαχειρίζεται από ακτιβιστές, κατοίκους, καθώς και άλλα μέλη της κοινότητας. Ακόμη και τώρα όμως προκύπτουν προβλήματα καθώς το 2018, οι δημοτικές αρχές σε συνεργασία και πάλι με το πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ, παρουσίασαν ένα σχέδιο για το Πάρκο το οποίο θα περιλαμβάνει την κατασκευή φοιτητικών κατοικιών. Όσον αφορά τις δράσεις του πάρκου, πραγματοποιούνται συχνά διανομή φαγητού, καλλιέργειες, ομιλίες, και διάφορες εκδηλώσεις πολιτικού, μουσικού και πολιτισμικού περιεχομένου. Ακολουθούν κάποιες φωτογραφίες από το People's Park, όπως είναι διαμορφωμένο σήμερα

Φωτογραφίες του People's Park όπως είναι διαμορφωμένο σήμερα

Φωτογραφίες από συλλογικές πρωτοβουλίες στο πάρκο.

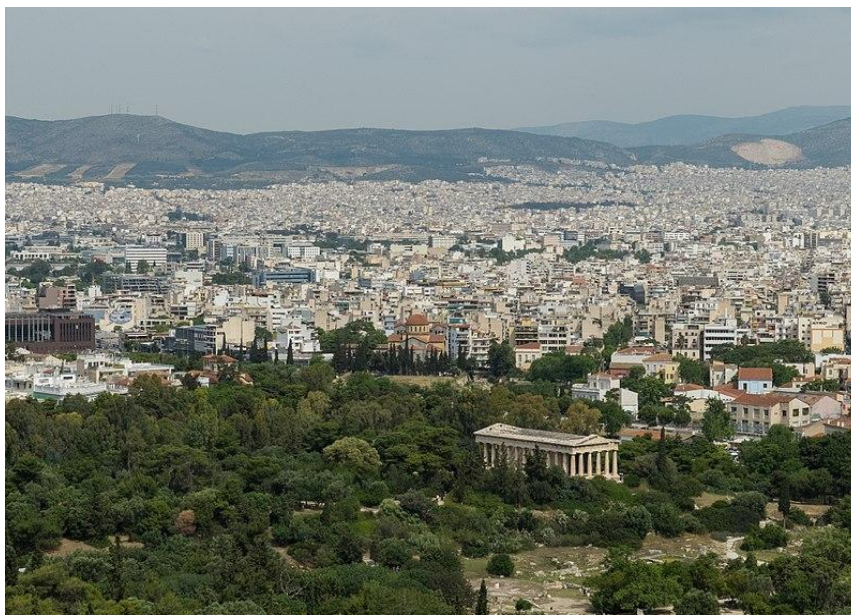
3. ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΡΚΩΝ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζονται οι πληροφορίες και τα στοιχεία που αφορούν τις περιπτώσεις πάρκων που θα αναλυθούν στην παρούσα μελέτη. Οδηγώντας με αυτό τον τρόπο, στην κατανόηση των κοινωνικό-χωρικών φαινομένων που αφορούν το πράσινο στην πόλη και τα αστικά πάρκα, στις περιοχές μελέτης.

3.1. Αθήνα

3.1.1. Οικοτοπίο αστικού πρασίνου

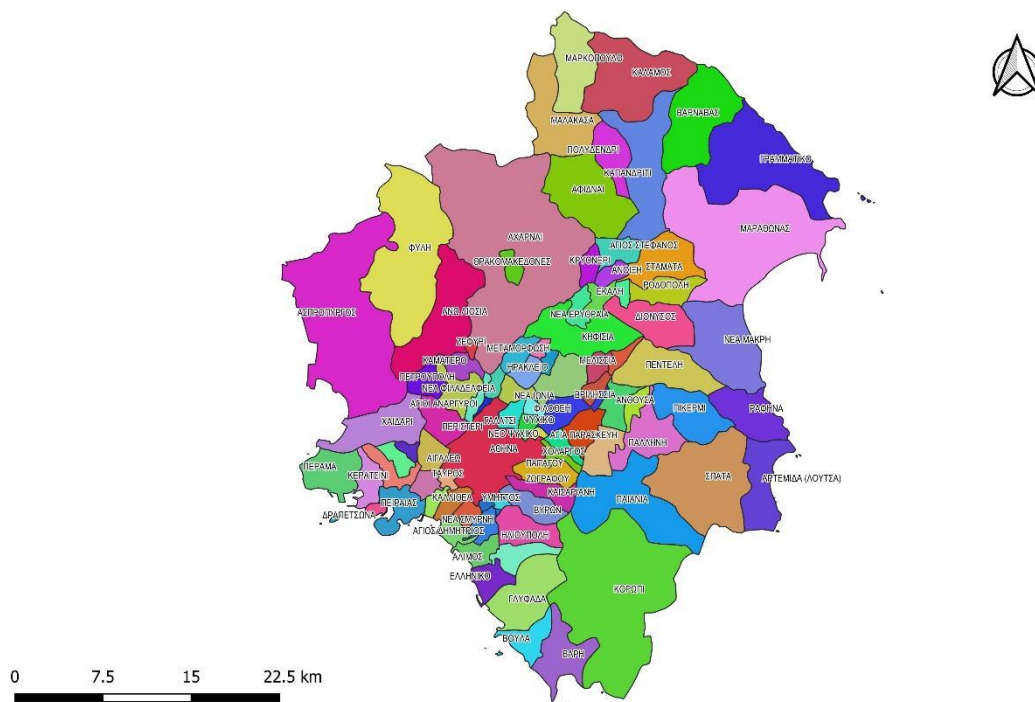
Αθήνα

Η Αθήνα είναι πρωτεύουσα της Ελλάδας και βρίσκεται στην Αττική, στην ανατολική Στερεά Ελλάδα, αποτελώντας μία από τις αρχαιότερες πόλεις του κόσμου. Η μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας έχει έκταση 2.928,717 km² και αποτελεί μία αστική περιοχή με κέντρο το οικοδομικό συγκρότημα των Αθηνών. Αν και δεν υπάρχουν σαφή γεωγραφικά πλαίσια, αποτελείται από τις περιφερειακές ενότητες του Πειραιά, τον Κεντρικό, το Βόρειο, το Δυτικό και το Νότιο τομέα Αθηνών που είναι το κύριο μέρος του πολεοδομικού συγκροτήματος των Αθηνών, και μεγάλο μέρος της Ανατολικής και Δυτικής Αττικής. Επιπλέον, περιλαμβάνει ένα σύνολο 58 δήμων, που είναι οργανωμένοι σε 7 περιφερειακές ενότητες, έχοντας πληθυσμό 3.753.783. Η Αθήνα και ο Πειραιάς είναι τα δύο Μητροπολιτικά Κέντρα της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας. Όπως υποστηρίζουν οι Καταπότη και Βαρουνάκης (2016), η πόλη της Αθήνας αποτελεί ενδεικτική περίπτωση αστικού χώρου με εξαιρετικά πυκνή χρονικότητα, η παρουσιάζει ίχνη κατοίκησης ήδη τη νεολιθική περίοδο, δηλαδή περίπου την 7^η χιλιετία π.Χ. (Τραυλός 1993 στο Καταπότη και Βαρουνάκης 2016). Ωστόσο, όπως συνεχίζουν και πάλι οι προηγούμενοι, το κυρίαρχο στοιχείο του ιστορικο.-αρχαιολογικού προφίλ της πόλης, όπως αναφέρουν πολλές μελέτες, διαμορφώθηκε τουλάχιστον τους τελευταίους δύο αιώνες μέσω της ανάπλασης, ανάδειξης και συστηματικής αναπαραγωγής μιας συγκεκριμένης ιστορικής «στιγμής», που δεν είναι άλλη από την κλασική αρχαιότητα.

Χάρτης 2. Όρια Δήμων Μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας

Όρια Δήμων (Καποδιστριακοί) Μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας

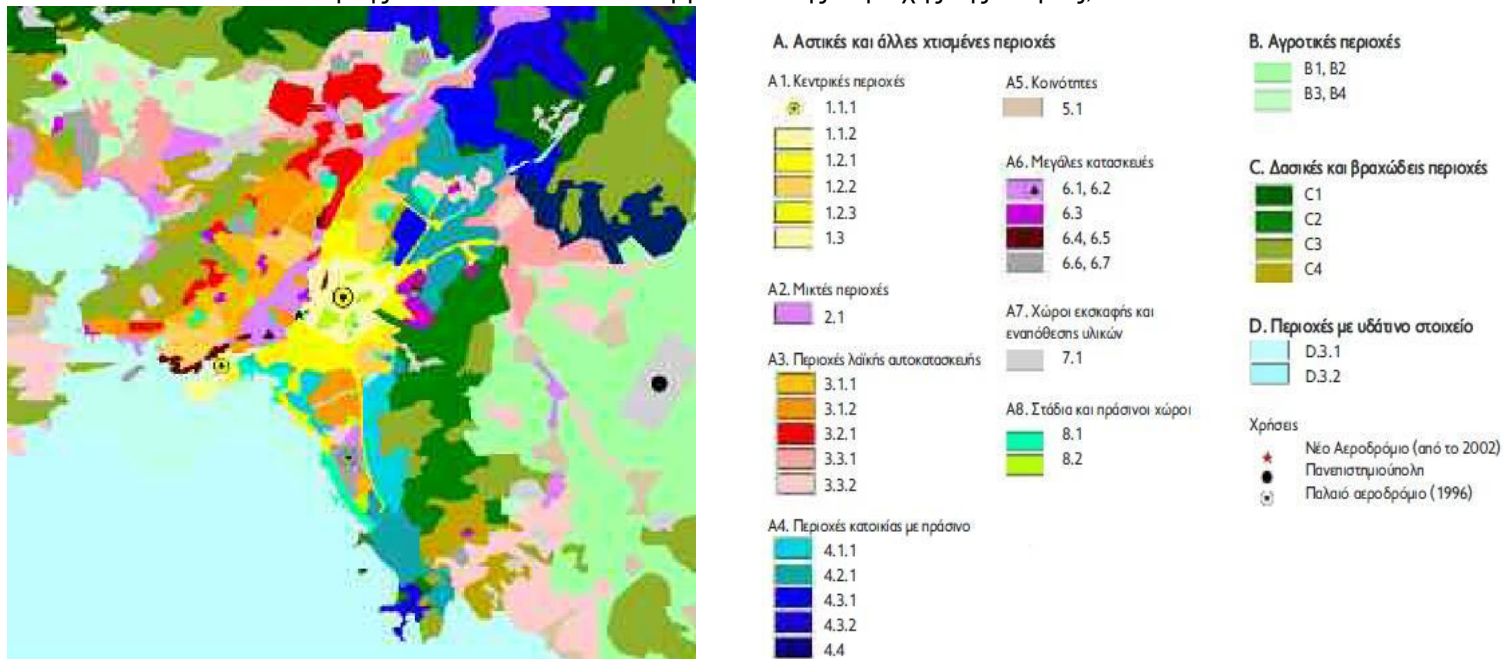

Πηγή: <https://geodata.gov.gr/en/dataset/oria-demon-kapodistriakoi/resource/85e99e0e-1503-4dbe-835b-3c42c3d95235> Δημιουργός: Συγγραφέας παρούσας μελέτης

Βάσει του οικοτοπιακού χάρτη (3) της Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας σύμφωνα με την Πετροπούλου (1995[2016]), και του χάρτη 2 με τα όρια των δήμων της Αθήνας, καταλήγουμε σε ένα πρώτο συμπέρασμα για το αστικό οικοτοπίο της. Αρχικά, παρατηρούμε ότι το αστικό πράσινο παρουσιάζεται εξαιρετικά ελλιπές στο σύνολο της πόλης εκτός από τις βορειοανατολικές συνοικίες όπου παρουσιάζονται μεγάλες κατοικίες με κήπους (μπλε χρώμα οικοτοπιακός χάρτης), αλλά και κοντά σε δασικές εκτάσεις. Ενδεικτικά κάποιες περιοχές είναι οι η Εκάλη, η Νέα Ερυθραία, ο Διώνυσος και ο Άγιος Στέφανος. Παρόμοιες κατοικίες, σε μικρότερο αριθμό όμως και με λιγότερο πράσινο, παρατηρούνται και στις νοτιοανατολικές περιοχές της Αθήνας όπως για παράδειγμα η Βούλα και η Γλυφάδα. Στο κέντρο της πόλης, όπως φαίνεται και με ανοικτό και έντονο κίτρινο στο χάρτη, παρατηρείται μία μικτή χρήση μεταξύ κτηρίων που αποδεικνύουν την επιρροή διαφορετικών τύπων αρχιτεκτονικής ανά τον χρόνο. Πιο συγκεκριμένα, το ιστορικό κέντρο «μπερδεύεται» με τις μεταπολεμικές σχεδιαστικές τάσεις σχεδιασμού, μέχρι και την πιο σύγχρονη αρχιτεκτονική. Επίσης, στις κεντρικές περιοχές της Αθήνας ενώ η δόμηση είναι πυκνή υπάρχουν αρκετά αστικά πάρκα ή πράσινοι χώροι σημαντικής έκτασης όπως ο Εθνικός Κήπος, ο Λόφος Φιλοπάππου, ο Λυκαβηττός, το Πεδίον του Άρεως κ.α. Στα δυτικά, βόρεια και νότια, είναι αισθητή η διαφορά σε σχέση με το ανατολικό τμήμα της πόλης, αναλυτικότερα σε όλη την έκταση παρουσιάζεται πολύ πυκνή δόμηση χωρίς την ύπαρξη πράσινου εκτός κάποιων εξαιρέσεων όπως το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης». Κατοικίες λαϊκής αυτοστέγασης παρατηρούνται στα βορειοδυτικά στις περιοχές (με κόκκινο χρώμα) Αχαρναί, Φυλή, Άνω Λιόσια, Ζεφύρι και ακόμα πιο ανατολικά στον Ασπρόπυργο αλλά μαζί με χώρους βιομηχανικής και βαριάς χρήσης. Ενώ, έντονα πυκνοκατοικημένες, αλλά παρουσιάζοντας μεικτή δόμηση η οποία συνδυάζει πολυώροφες πολυκατοικίες, συγκροτήματα εργατικών πολυκατοικιών, μονοκατοικίες και κατοικίες αυτοστέγασης είναι οι περιοχές στα δυτικά (κυρίως με πορτοκαλί και λιγότερο με κόκκινο) όπως Ίλιον

(Νέα Λιόσια), Άγιοι Ανάργυροι, Καματερό, Πετρούπολη και Περιστερί, από τις οποίες περνάει και ο Κηφισός ποταμός.

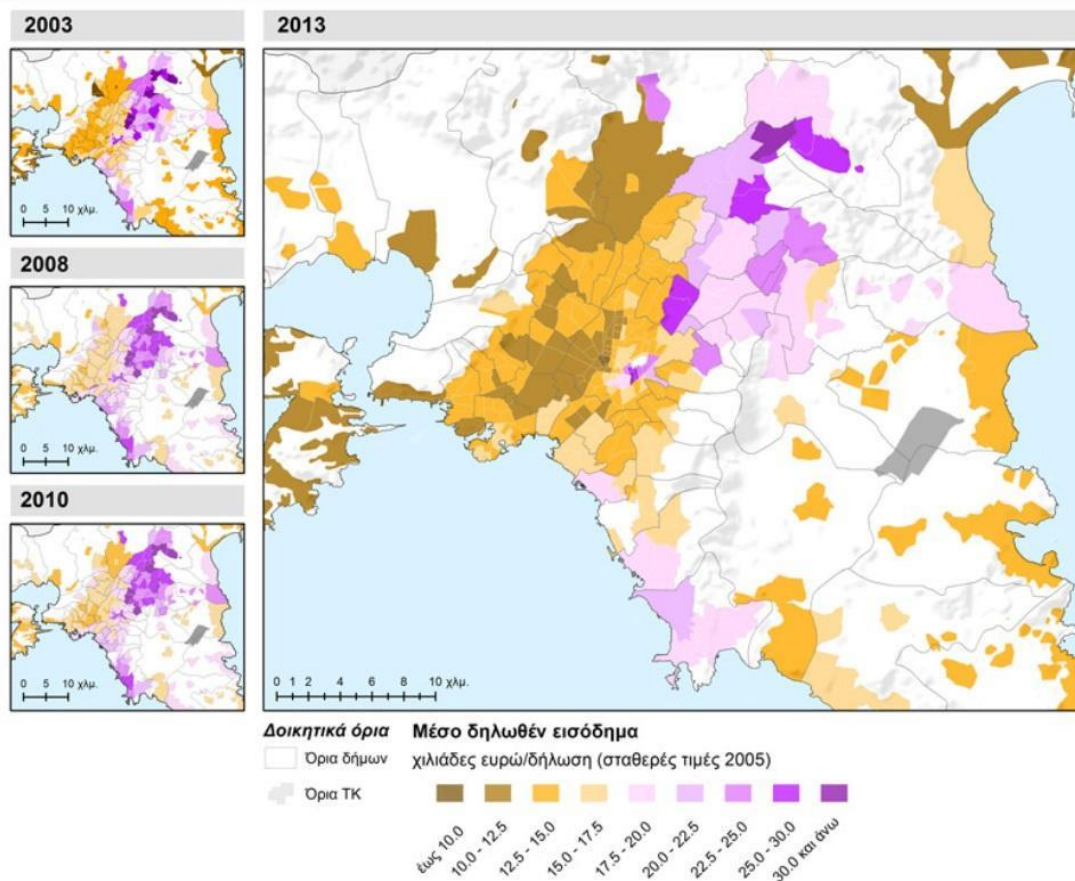
Χάρτης 3. Αστικό Οικοτοπίο Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας, 1995

Πηγή: Κρίστη Πετροπούλου στο Πετροπούλου & Ραμαντιέ (2016)

Οι Πανατζής και Ψυχάρης (2016) χαρτογράφησαν τον χάρτη 4 που ακολουθεί, για την χωρική ανισότητα στην απεικονίζοντας το δηλωθέν εισόδημα στον ευρύτερο μητροπολιτικό χώρο της Αθήνας για το έτος 2013. Με μικρότερο μέγεθος αποτυπώνονται οι χαρτογραφικές απεικονίσεις για τα έτη 2003, 2008, 2010. Παρατηρείται ένας διαχωρισμός στην στέγαση μεταξύ Ανατολής-Δύσης, και κέντρου-περιφέρειας με τοπικές διαφοροποιήσεις βορρά-νότου, ιδιαίτερα στο ανατολικό τμήμα της Περιφέρειας Αττικής, αποτυπώνεται με σαφήνεια. Αναλυτικότερα, όπως αναφέρουν οι Πανατζής και Ψυχάρης (2016), στο βορειανατολικό τμήμα του πολεοδομικού συγκροτήματος (Ερυθραία, Εκάλη, Νέα Πεντέλη, Βριλήσσια), στο κέντρο του Δ. Αθηναίων σε περιοχές περίξ του Λυκαβηττού (Κολωνάκι, Πλατεία Μαβίλη, Ευαγγελισμός), στο νότιο τμήμα (Βούλα, Βουλιαγμένη) καθώς και σε ένα θύλακα που περιλαμβάνει το Ψυχικό και ζώνες του Δ. Φιλοθέης, παρατηρούνται υψηλότερες τιμές δηλωθέντος εισοδήματος. Ενώ, χαμηλές τιμές στα εισοδήματα παρουσιάζονται στην δυτική περιοχή του Δ. Αθηναίων με επίκεντρο το Μεταξουργείο, στις ζώνες του Δ. Άγιου Ιωάννη Ρέντη και Ταύρου, σε διάφορα τμήματα της βορειοδυτικής ζώνης που περιλαμβάνει τον Ασπρόπυργο, Φυλή, Αχαρνές και Καματερό.

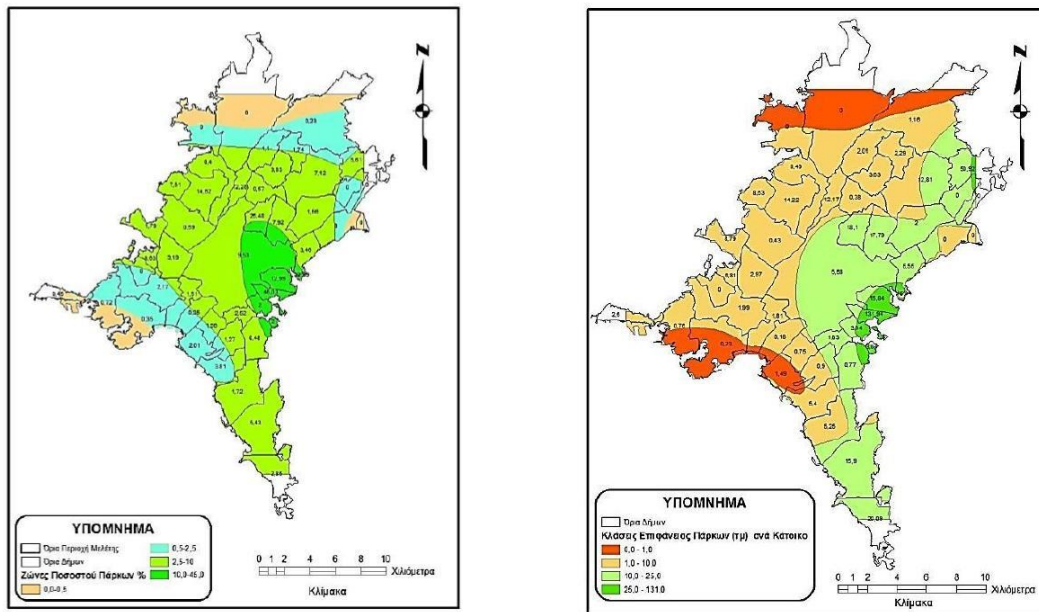
Χάρτης 4. Μέσο δηλωθέν εισόδημα κατά Ταχυδρομικό Κωδικό στη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας για τα οικονομικά έτη 2003, 2008, 2010 και 2013

Πηγή: <https://www.athenssocialatlas.gr/%CE%AC%CF%81%CE%B8%CF%81%CE%BF/%ce%b5%ce%b9%cf%83%ce%bf%ce%b4%ce%b7%ce%bc%ce%b1%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ad%cf%82-%ce%bf%ce%bc%ce%ac%ce%b4%ce%b5%cf%82/>

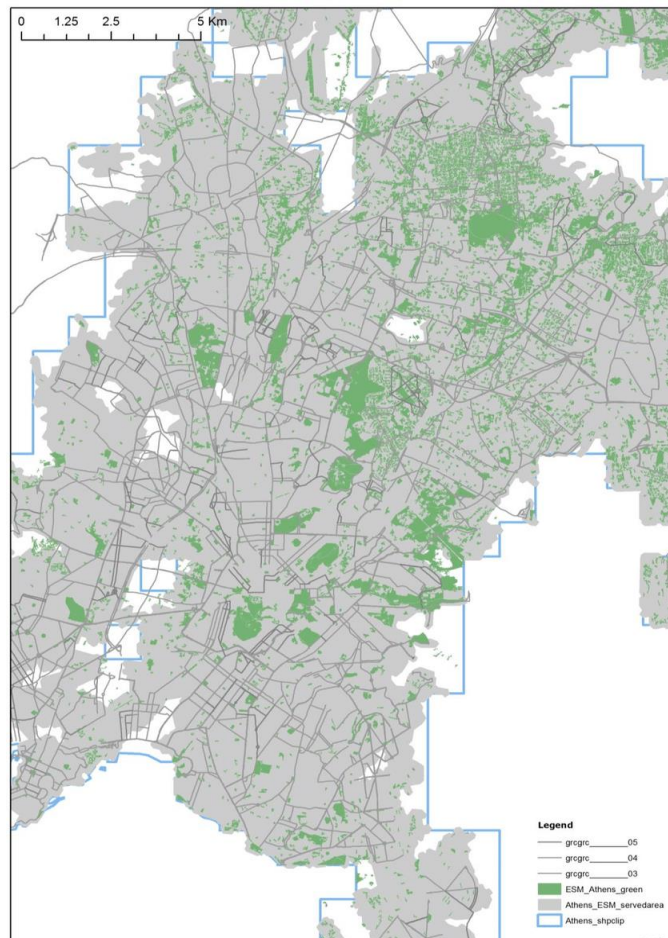
Από τους χάρτες 5α, 5β, 6 και τον πίνακα 1 (Παράρτημα) που ακολουθούν, με την έκταση των πάρκων ανά δήμο, το ποσοστό εδαφοκάλυψης πάρκων ανά δήμο και την αναλογία τετραγωνικών μέτρων πάρκου ανά κάτοικο, προκύπτει ότι η κατανομή του ποσοστού εδαφοκάλυψης των αστικών και περιαστικών πάρκων παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις εντός της μητροπολιτικής περιοχής της Αθήνας. Αναλυτικότερα, όπως αναφέρουν και οι Καλούδης κ.α. (2017), οι βορειοδυτικές και νοτιοδυτικές περιοχές έχουν τη μικρότερη εδαφοκάλυψη σε πάρκα. Οι κεντρικές και νοτιοανατολικές περιοχές έχουν ελαφρώς καλύτερη κατανομή πάρκων με ποσοστό που κυμαίνεται από 2,5% έως 10%. Σχετικά καλύτερη κάλυψη με πάρκα έχει ο δήμος Αθηναίων. Μεγαλύτερη εδαφοκάλυψη σε πάρκα έχει η κεντρική και ανατολική έκταση της περιοχής μελέτης με ποσοστά που κυμαίνονται από 10% έως 45%. Να σημειωθεί, ότι ο δήμος Καισαριανής έχει την μεγαλύτερη εδαφοκάλυψη σε πάρκα του λεκανοπεδίου. Επίσης, οι κεντρικές και ανατολικές περιοχές είναι και πάλι ευνοημένες σε σχέση με την υπόλοιπη έκταση της περιοχής καθώς είναι οι μόνες που σημειώνουν αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο πάνω από το όριο που θέτει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (9 m²/κάτοικο).

Χάρτες 5α. (Αριστερά) Εδαφοκάλυψη πάρκων στην περιοχή της Αθήνας σε ποσοστά (%) και Χάρτης 5β. (Δεξιά) Αναλογία πάρκων Αθήνας (m²/κάτοικο).

Πηγή: Καλούδης κ.α. (2017)

Χάρτης 6. Αστικό πράσινο Μητροπολιτικής Περιοχής της Αθήνας

Πηγή: https://www.researchgate.net/figure/Athens-Green-ESM-2016-Urban-Green-Areas-and-served-areas_fig6_308614638

Συμπερασματικά, το αστικό πράσινο, ιδιαίτερα τα αστικά πάρκα, απουσιάζουν από περιοχές της Αθήνας όπου οι κάτοικοι παρουσιάζουν χαμηλά εισοδήματα. Γεγονός, που εντάσσεται στο φαινόμενο του χωρικού αποκλεισμού και που εν μέσω των πρωτόγνωρων συνθηκών λόγω της πανδημίας, θέτει σε απερίοριστο κίνδυνο τους ανθρώπους αυτούς που βρίσκονται αποκωμένοι από την φύση και το πράσινο. Διαδικασία που συνδυαστικά με των σύνολο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν λόγω της οικονομικής τους κατάστασης, με σημαντικότερο την σχεδόν ανύπαρκτη πρόσβαση σε δομές και υπηρεσίες υγείας, καθιστά την καθημερινή τους διαβίωση πολύ δύσκολη. Επομένως επιβάλλεται, ο αστικός σχεδιασμός, ειδικότερα με τα νέα δεδομένα του Covid-19, να μεριμνά για τα μέλη της κοινωνίας που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού και που είναι θύματα πολιτικών και πρακτικών πράσινου εξευγενισμού εδώ και χρόνια.

3.1.2. Διαχείριση πάρκων

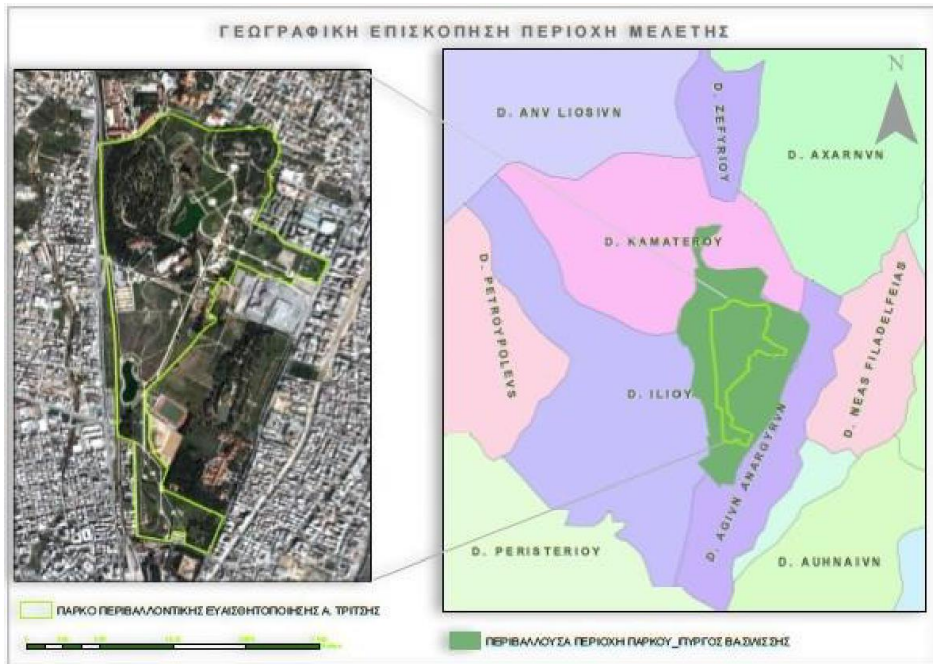
3.1.2.1. Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης»

Φωτογραφία του αστικού πάρκου “Αντώνης Τρίτσης”

Καθώς το δημόσιο αστικό πάρκο υψηλού πρασίνου “Αντώνης Τρίτσης” μελετήθηκε και ερευνήθηκε στα πλαίσια της πτυχιακής μου διατριβής, δεν θα πραγματοποιηθεί πλήρης ανάλυση στο παρόν έγγραφο. Όλες οι αναλυτικές πληροφορίες και τα αποτελέσματα της έρευνας βρίσκονται στο Σωτηρίου (2017) με τίτλο: Η συνάντηση της Φύσης με την Πόλη στα Αστικά Πάρκα: κοινωνικές και χωρικές διαστάσεις του πάρκου «Αντώνης Τρίτσης», από το οποίο σε συνδυασμό με την συμμετοχική παρατήρηση, αντλήθηκαν πολλές από τις πληροφορίες που ακολουθούν. Αρχικά, όπως αναφέρεται στο Σωτηρίου (2017), το πάρκο βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της πόλης της Αθήνας και η περιοχή είναι γνωστή ως «Πύργος Βασιλίσσης». Λειτούργησε το 2001 και αποτελεί το μεγαλύτερο αστικό πάρκο της Αθήνας. Είναι εντός των ορίων του Δήμου Ιλίου και γειτνιάζει βόρειο-ανατολικά με τον δήμο Αγίων Αναργύρων - Καματερού, όπως φαίνεται στο χάρτη 1. Η έκτασή του είναι 913.236τ.μ. (Νόμος Υπ’ Αριθμ. 4414, ΦΕΚ 149 Α9-8-1016, άρθρο 53) και χωροθετείται ανάμεσα στις λεωφόρους Δημοκρατίας και Χασιάς, ανατολικά και δυτικά αντίστοιχα. Όπως αναφέρει η Παναγιωτοπούλου (2011), το πάρκο απέχει περίπου 600 μέτρα από τον Κηφισό ποταμό και ακόμα λιγότερο απέχει από το ρέμα Λιοσίων, όπου συναντά τον Κηφισό στην περιοχή Τρεις Γέφυρες.

Χάρτης 7. Γεωγραφική επισκόπηση της περιοχής του πάρκου

Πηγή: Ρεΐση κ.ά. (2011)

Όπως αναφέρεται στο Σωτηρίου (2017), το Πάρκο έχει πέντε κύριες εισόδους, η πρώτη είναι επί της Λεωφόρου Δημοκρατίας, η δεύτερη και η τρίτη είναι επί της Λεωφόρου Φυλής, η τέταρτη είναι στην γωνία των οδών Σπύρου Μουστακλή και Δυοβουνιώτη (Δήμος Αγ.Αναργύρων-Καματερού) και η πέμπτη είσοδος είναι επί της Μπίμπιζας. Οι πέντε κεντρικές εισόδους και οι αντίστοιχοι χώροι στάθμευσης για την καθημία απεικονίζονται στον χάρτη 8 που ακολουθεί.

Χάρτης 8. Κεντρικοί εισόδοι και οι αντίστοιχοι χώροι στάθμευσης

Το βασικό στοιχείο του πάρκου είναι οι 6 τεχνητές λίμνες που ονομάζονται Μελία, Κωρυκία, Κηφισίδα, Ναϊάδα, Ασωπιάδα και Αχελωΐδα. Τις λίμνες ενώνει ένα τεχνητό κανάλι μέσω του οποίου επιτυγχάνεται η ροή και η ανακύκλωση του νερού μεταξύ των λιμνών. Επιπλέον, στην έκταση του πάρκου υπάρχουν δίκτυα πεζόδρομων εσωτερικής κυκλοφορίας, γέφυρες, μικρές και μεγάλες, δημόσιες τουαλέτες, κτίριο διοίκησης του πάρκου, όπου επιπλέον στεγάζεται γραφείο της Ορνιθολογικής Εταιρείας και γραφείο της εθελοντικής ομάδας “Φίλοι του Πάρκου”, χώροι στάθμευσης, γραμμές τρένου επίσκεψης που δεν έχουν τεθεί ποτέ σε λειτουργία, 3 υπαίθρια θέατρα, 2 παρεκκλήσια, στο ένα από τα δύο τελούνται λειτουργίες κανονικά ενώ και τα δύο προσφέρονται για μυστήρια γάμου και βάπτισης, παιδική χαρά, κέντρο ερπετών, οικολογικό βιβλιοπωλείο, δανειστική βιβλιοθήκη με βιβλία σχετικά με το περιβάλλον, κατάστημα βιολογικών προϊόντων (NaturaShop), καφενείο, καφετέρια, ταβέρνα, εγκαταστάσεις του Σώματος Ελλήνων Προσκόπων, Δημοτικό Γυμναστήριο του Δήμου Αγίων Αναργύρων, το οποίο χρησιμοποιείται με την καταβολή συνδρομής, Αθλητικό Κέντρο του Δήμου Ίλιου το οποίο περιλαμβάνει γήπεδο ποδοσφαίρου με στίβο, κερκίδες, αποδυτήρια και γήπεδο προθέρμανσης, περίπτερο ενημέρωσης της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, που λειτουργεί στο χώρο του NaturaShop. Επιπλέον υπάρχει στο πάρκο εγκαταλελειμμένη κτηριακή εγκατάσταση η οποία βρίσκεται υπό κατάληψη της ομάδας που δραστηριοποιείται χρόνια στο χώρο «Αγρός». Εντός του πάρκου υπάρχουν εκθέματα ξυλογλυπτικής, που κατασκευάστηκαν από τα καμένα δέντρα της Πάρνηθας.

Οι δραστηριότητες και οι υπηρεσίες που προσφέρει το πάρκο είναι αθλητισμός, όπως πεζοπορία, περπάτημα, τρέξιμο, ποδηλασία, γυμναστική στο δημοτικό γυμναστήριο, αθλητισμός στο αθλητικό κέντρο Ιλίου, πικ νικ, παιχνίδι στους ανοιχτούς χώρους και στην παιδική χαρά, περιβαλλοντική εκπαίδευση, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και εκδηλώσεων στα υπαίθρια θέατρα κυρίως το καλοκαίρι, υπηρεσίες εστίασης, ανάγνωση βιβλίων στην δανειστική βιβλιοθήκη, συνάντηση με φίλους στους δημόσιους χώρους του πάρκου και συμμετοχή σε εκδηλώσεις και σεμινάρια. Από ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου οργανώνονται δράσεις φιλοπεριβαλλοντικού χαρακτήρα, περιβαλλοντικά εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδηλώσεις πολιτικού και πολιτισμικού περιεχομένου και τέλος συλλογικές δράσεις όπως καλλιέργειες, φροντίδα της χλωρίδας, μάζεμα καρπών από τα δέντρα, κουζίνα, εργαστήρια αυτομόρφωσης κ.ά.

Στο σημείο αυτό, ακολουθούν κάποια στοιχεία από την έρευνα που πραγματοποιήσα στα πλαίσια πτυχιακής όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Αρχικά, το ερευνητικό πρόβλημα της εργασίας ήταν η περιγραφή των αστικών πάρκων και του τρόπου συνάντησης της φύσης με την πόλη σε αυτά, σε κοινωνικό και χωρικό επίπεδο. Ο σκοπός της έρευνας ήταν η διερεύνηση των στάσεων και απόψεων των επισκεπτών και των ομάδων, που δραστηριοποιούνται στον χώρο του πάρκου «Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Αντώνης Τρίτσης» σχετικά με τη συμμετοχή στα κοινά και το ερευνητικό ερώτημα ήταν εάν οι άνθρωποι που επισκέπτονται το πάρκο αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής στα κοινά και αν συμμετέχουν σε αυτά. Οι μέθοδοι διερεύνησης που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε επισκέπτες και συνεντεύξεις από ομάδες, που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου. Προκειμένου να γίνει διερεύνηση των δράσεων που πραγματοποιούνται εντός της έκτασης του πάρκου, της συμμετοχής που έχουν και πως αυτές οργανώνονται. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια για την κατανόηση της αντίληψης του κόσμου για το πάρκο και την διαχείρισή του.

Τέλος, ακολουθούν κάποια συμπεράσματα που προέκυψαν την έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Συνοπτικά, βάσει των αποτελεσμάτων της στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων, εμφανίζεται ότι η συμμετοχή των ανθρώπων, που επισκέπτονται το πάρκο, στα κοινά είναι πάρα πολύ μικρή. Καθώς, συγκεντρώνει το μικρότερο ποσοστό από τις υπόλοιπες δραστηριότητες προς επιλογή. Ενώ, αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός πως η επίσκεψη κάποιου καταστήματος εντός του πάρκου, συγκεντρώνει περίπου το διπλάσιο ποσοστό από τη συμμετοχή στα κοινά. Επίσης, παρατηρήθηκε πολύ χαμηλό ποσοστό των ανθρώπων που συναντιούνται συλλογικά για δραστηριότητες στο πάρκο. Καθώς, περίπου οι μισοί, 45%, από τους ερωτώμενους, σημείωσαν ότι δε συναντιούνται καθόλου συλλογικά. Το ποσοστό που δήλωσε ότι συμμετέχει σε συνελεύσεις ήταν πολύ μικρό, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία δεν έχει συμμετάσχει ποτέ, το 85%. Γενικά, και κατά τη διάρκεια της προσωπικής συνέντευξης, σε πολλές περιπτώσεις ήταν αισθητή η σύγχυση, όπου αναφερόντουσαν οι έννοιες των κοινών και της συλλογικότητας.

Παρόλο, που η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει πως ενημερώνεται για τις τυχόν φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις στην έκταση εντός του πάρκου, το 72% των συμμετεχόντων δεν έχει συμμετάσχει ποτέ σε αυτές. Αντίθετα, η θετική πρόθεση για συμμετοχή σε μελλοντικές δράσεις συγκέντρωσε 79%. Ενδεχομένως πλασματικό νούμερο, λαμβάνοντας υπόψη το αίσθημα της ντροπής, όταν παραδέχεται κανείς την αδιαφορία για προσφορά, ενδόμυχα ή μη. Όταν ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να σημειώσουν τρεις λέξεις που τους ενθαρρύνουν να επισκεφτούν το πάρκο, όλοι κατέγραψαν στοιχεία της φύσης. Επίσης, παρόμοια ποσοστά και δεύτερα σε σειρά, σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν ηρεμία- χαλάρωση και ψυχαγωγία. Ενώ, στην επόμενη ερώτηση, όπου οι συμμετέχοντες σημείωσαν στοιχεία αποθαρρυντικά για την επίσκεψή τους στο πάρκο, σχεδόν όλοι σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν τα απορρίμματα. Καθώς, και πάρα πολλοί σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν την εγκατάλειψη στο πάρκο. Επίσης, οι λέξεις που σημειώθηκαν και περιγράφουν την έλλειψη φωτισμού, είναι η τρίτη κατηγορία σε σειρά. Λίγο μικρότερο ποσοστό συγκέντρωσε η κατηγορία φόβος. Ενώ, λίγοι από τους συμμετέχοντες, 2,5%, σημείωσαν την έλλειψη φύλακα. Μια πιο γενική εικόνα των παραπάνω αποτελεσμάτων, είναι πως παρόλο τον έντονο εντοπισμό προβλημάτων, οι συμμετέχοντες δεν προσπαθούν να τα επιλύσουν. Βασίζονται μόνο στη λειτουργία του φορέα διαχείρισης, χωρίς να συμμετέχουν στα κοινά. Καθώς, επίσης υπάρχει μεγάλο ποσοστό άγνοιας της έννοιας των κοινών.

Για τις απαιτήσεις της έρευνας πραγματοποιήθηκαν δύο συνεντεύξεις και μία συζήτηση με τρεις ομάδες/συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου. Οι ομάδες ήταν η «Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία», οι «Φίλοι του πάρκου» και ο «Αγρός». Αρχικά, κοινό χαρακτηριστικό και των τριών ομάδων, είναι η μέριμνα για συντήρηση του πάρκου. Πιο αναλυτικά, και ο Αγρός και οι Φίλοι οργανώνουν δράσεις φροντίδας των υπαρχόντων δέντρων του πάρκου, όπως ποτίσματα και κλαδέματα. Επίσης, οι Φίλοι πραγματοποιούν δένδροφυτεύσεις δενδρυλλίων, προς ενδυνάμωση της πυκνότητας του πρασίνου. Όσον αφορά την Ορνιθολογική πραγματοποιεί δράσεις συλλογής των απορριμμάτων, όπως επίσης και οι Φίλοι. Βασική διαφορά του Αγρού από τις υπόλοιπες ομάδες, είναι η ασχολία του με τα κοινά, κατά την οποία δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στα θέματα του πάρκου. Αλλά, εντός της έκτασης του πάρκου εκμεταλλεύεται τη γη για καλλιέργεια οπωροκηπευτικών, αλλά και τον χώρο για τη διεξαγωγή συλλογικής κουζίνας και εργαστηρίων αυτομόρφωσης. Η κεντρική ιδέα των εργαστηρίων είναι η αυτόνομη δημιουργία βασικών αγαθών. Όπως επίσης, στην αυτονομία βασίζονται η καλλιέργεια και η συλλογική κουζίνα.

Από τις συνεντεύξεις- συζητήσεις παρατηρήθηκε σχετική συμφωνία των απόψεων μεταξύ των ομάδων «Αγρός» και «Φίλοι του πάρκου», ως προς την ιδιωτικοποίηση

και εμπορευματοποίηση του χώρου του πάρκου. Καθώς, σύμφωνα με τον Αγρό οι κτιριακές εγκαταστάσεις στερούν το δικαίωμα για την ελεύθερη χρήση αυτού, αφού το καθιστά εξαρτώμενο από το οικονομικό κέρδος. Επίσης, ο πρόεδρος του συλλόγου του πάρκου και μέλος του φορέα, σημείωσε «Θα πρέπει να έχει ήπια χρήση εμπορικών δραστηριοτήτων, πολύ ήπια. Δε θέλουμε να γίνει εμπορικό κέντρο, να υπάρχουν δύο τρία μαγαζιά...». Από την άλλη, αξίζει να σημειωθεί η διαφορά των απόψεων του Αγρού και των φίλων, ως προς τη φύλαξη και την περιφραγή του πάρκου. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Αγρό η περιφραγή δημιουργεί αποκλεισμό της κοινωνίας από το πάρκο. Ακόμα πιο έντονο θα είναι το φαινόμενο, στην περίπτωση εφαρμογής του κλεισίματος του πάρκου τις βραδινές ώρες, στερώντας το δικαίωμα των ανθρώπων στην ελεύθερη χρήση της δημόσιας έκτασης αυτής. Όσον αφορά την ενδεχόμενη φύλαξη του πάρκου από security, θεωρούν ότι δε χρειάζεται. Αφού εγκληματικότητα που αναπτύσσεται στον χώρο του πάρκου, είναι αντίστοιχη οποιουδήποτε εξωτερικού χώρου. Αντίθετα, οι Φίλοι υποστηρίζουν πως όταν ένας χώρος δε φυλάσσεται, μπορεί ο καθένας να κάνει ό,τι θέλει. Επίσης, το πλήθος των καταστροφών που έχουν γίνει, απουσία φύλαξης, είναι τόσο κοστοβόρο, που συμφέρει και από οικονομική άποψη η απασχόληση προσωπικού στη φύλαξη.

3.1.2.2. Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου»

Ο λόφος Φιλοπάππου ή λόφος Μουσών είναι λόφος της Αθήνας που βρίσκεται απέναντι και νοτιοδυτικά από την Ακρόπολη. Καθώς, συνδέεται με τους παρακείμενους λόφους του Αστεροσκοπείου (λόφος Νυμφών) και της Πνύκας, με τον όρο πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου» νοούνται και οι τρεις Λόφοι. Όπως αναφέρει και η Ζορμπά (2017), ο νότιος λόφος των Μουσών, έχει υψόμετρο 147m και το όνομά του προέρχεται από το ηρώο του μυθικού ποιητή Μουσαίου. Όμως, ο λόφος είναι γνωστός ως λόφος Φιλοπάππου, διότι στην κορυφή του υπάρχει το μνημείο Φιλοπάππου που έστησε ο ύπατος Φιλόπαππος κατά την Ρωμαϊκή περίοδο και έδωσε το όνομά του στον λόφο. Ο βόρειος λόφος παρουσιάζει χαμηλότερο υψόμετρο, 105m και

ονομάστηκε λόφος των Νυμφών, από το ομώνυμο ιερό. Στον σε αυτό τον λόφο επικράτησε εν τέλει άλλη επωνυμία και σήμερα ονομάζεται Λόφος Εθνικού Αστεροσκοπείου, καθώς η κατασκευή το 1842 μ.Χ. σηματοδότησε όλη την περιοχή. Το Πάρκο βρίσκεται στο κέντρο των συνοικιών Μακρυγιάννη, Κουκάκι, Πετράλωνα και Θησείο και αποτελεί έναν ενοποιημένο αρχαιολογικό χώρο που καλύπτει συνολική έκταση 700 στρεμμάτων (Στεφανοπούλου 2019). Στην νότια πλευρά του πάρκου υπάρχει επίσης το θέατρο Δόρα Στράτου.

Λόφος Μουσών ή Λόφος Φιλοπάππου

Λόφος Νυμφών ή Λόφος του Αστεροσκοπείου

Λόφος Πνύκας

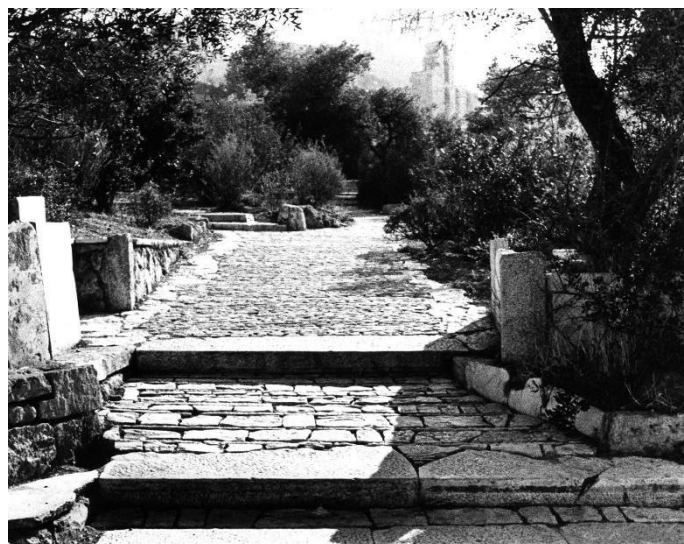
Η ανακάλυψη των λόφων και των αρχαιολογικών ευρημάτων και οι ανασκαφές από τους αρχαιολόγους, υποδηλώνουν την ύπαρξη αρχαία κατοίκησης στην περιοχή, τον πολεοδομικό ιστό που είχε αναπτυχθεί και ανθρώπινη δραστηριότητα. Όπως αναφέρει η Στεφανοπούλου (2019), η γειτονική συνοικία στα νότια σύνορα του πάρκου ονομάζεται Φιλοπάππου και αποτελεί την επέκταση της κατοικημένης περιοχής του Κουκακίου. Παρατηρούνται διάσπαρτα ίχνη που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς χρόνους σε όλο το Κουκάκι, τη Φιλοπάππου και τη γειτονική, λιγότερο γνωστή συνοικία Γαργαρέττα, τα οποία ανακαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια της οικιστικής επέκτασης της περιοχής στις αρχές και τα μέσα του εικοστού αιώνα.

Όπως αναφέρει η Στεφανοπούλου (2019), η τοποθεσία της Πνύκας αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά ως αρχαίος χώρος συνελεύσεων, από τον μελετητή αρχαιοτήτων Ρίτσαρντ Τσάντλερ το 1765. Ενδιαφέρον αποτελεί, το γεγονός ότι και οι δύο σύγχρονες περιγραφές της Πνύκας από το Υπουργείο Πολιτισμού και την Αρχαιολογική Εταιρεία Αθηνών, δεν αναφέρουν την πρώτη αναγνώριση του χώρου από τον Τσάντλερ. Η ονομασία της προήλθε από τη λέξη Πνύξ, η οποία υποδηλώνει τη μεγάλη πυκνότητα κατοίκησης. Ο λόφος αυτός αποτελεί σημείο σύμβολο, καθώς εκεί πραγματοποιούταν η δημοκρατική συνέλευση της Αθηναίας για σημαντικά πολιτικά ζητήματα μεταξύ του τέλους του 6ου και του 4ου αιώνα π.Χ. (Βογιατζόγλου και Καβούρα 2002 στο Στεφανοπούλου 2019). Ένα μέρος όπου είχαν δώσει το παρόν κάποιοι από τους σημαντικότερους πολιτικούς ρήτορες της εποχής, όπως ο Δημοσθένης και ο Περικλής, μαζί με ελεύθερους (άντρες) πολίτες, οι οποίοι έλαβαν κρίσιμες αποφάσεις που αφορούσαν σημαντικά που αργότερα εξελίχθηκαν σε ιστορικά γεγονότα.

Ο καθοριστικότερος σταθμός στην πιο σύγχρονη ιστορία του Λόφου Φιλοπάππου, είναι οι αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις του παγκόσμιας φήμης αρχιτέκτονα, Δημήτρη Πικιώνη (1954-1958). Αναλυτικότερα, οι παρεμβάσεις περιλαμβάνουν μονοπάτια περιπάτου δίνοντας έμφαση ώστε να συνάδουν με τα αρχαία της περιοχής αλλά μέσω μίας όσο πιο ομαλής μετάβασης με το φυσικό στοιχείο. Επιπλέον, περιλάμβαναν «βεράντες θέασης» και χώρους ανάπαυσης, την αποκατάσταση της βυζαντινής εκκλησίας στους πρόποδες του λόφου που είναι αφιερωμένη στον Άγιο Δημήτριο Λουμπαρδιάρη και τη σύνδεση του λόφου με την Ακρόπολη. Το 1963, επί κυβέρνησης Κωνσταντίνου Καραμανλή εγκρίθηκε η κατασκευή ενός θεάτρου στο δυτικό τμήμα του λόφου για να φιλοξενήσει την κοινωνία «Ελληνικοί Χοροί-Ντόρα Στράτου». Με την

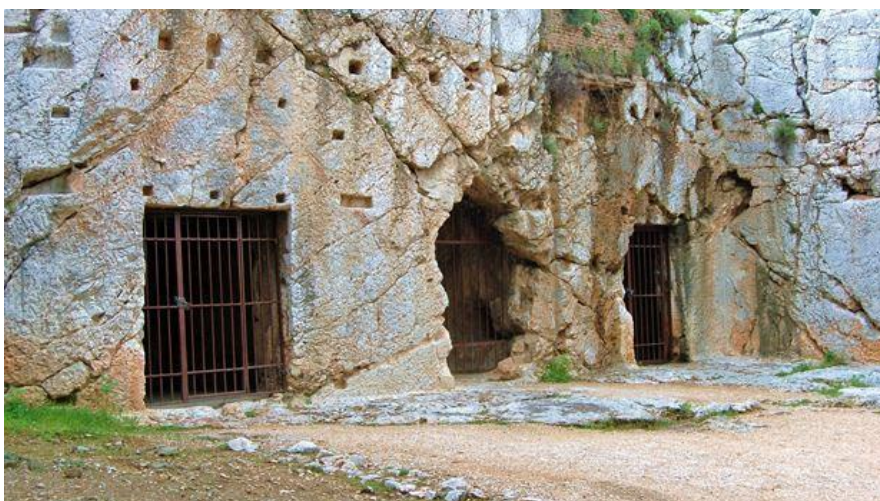
Μονοπάτια αρχιτεκτονικών παρεμβάσεων Δημήτρου Πικιώνη

πάροδο των χρόνων όμως, πραγματοποιήθηκαν πολλές λάθος επεμβάσεις στο χώρο που δεν ταίριαζαν στον χαρακτήρα του πάρκου και της περιοχής και σε συνδυασμό με την ανύπαρκτη συντήρηση των μονοπατιών, των κτιρίων και του ευρύτερου χώρου, σήμερα παρουσιάζονται πολλά προβλήματα.

Στην συνέχεια ακολουθούν κάποια από τα σημαντικότερα μνημεία ή κτήρια που τοποθετούνται στο πάρκο «Λόφο Φιλοπάππου». Αρχικά, είναι η «Φυλακή του Σωκράτη» (εικόνα 11), ονομασία που αποτελεί προϊόν αστικού μύθου, οι αρχαιολόγοι πιθανολογούν ότι θα επρόκειτο για λουτρό στην αρχαιότητα, ενώ κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο χώρος λειτουργούσε για την φύλαξη αρχαιοτήτων από την Ακρόπολη και τα Εθνικά Αρχαιολογικά Μουσεία (Vougiouka και Megarids 2006: 43 στο Στεφανοπούλου 2019). Έπειτα, ακολουθεί το μνημείο του Τάφου του Κίμων που πιθανότατα αποδίδεται στον Ολυμπιονίκη νικητή Κίμων ο Πρεσβύτερος (524 π.Χ.), του οποίου ο γιος Μιλτιάδης πολέμησε στην διάσημη μάχη του Μαραθώνα (Στεφανοπούλου 2019). Επιπλέον, το 1842, κατασκευάζεται το Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών στην κορυφή του Λόφου των Νυμφών, μια νεοκλασική δομή που άνοιξε στο κοινό τέσσερα χρόνια αργότερα και χρηματοδοτήθηκε από έναν Ελληνο-Αυστριακό βαρόνο από τη Βιέννη που ονομαζόταν George Sina (Στεφανοπούλου 2019).

Εικόνα 11. Φυλακή Σωκράτη

Πηγή: <https://www.google.com/>

Εικόνα 12. Τάφος του Κίμων

Πηγή: Στεφανοπούλου (2019)

Ένα σημαντικό γεγονός για την πρόσφατη ιστορία της Ελλάδας, ήταν ο εκτοπισμός 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων από την Μ. Ασία που έφτασαν στην Αθήνα το 1922, αφού ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος τους ανάγκασε να φύγουν. Σύμφωνα με την Στεφανοπούλου (2019), πολλοί από αυτούς βρήκαν καταφύγιο στο δυτικό τμήμα του Λόφου Φιλοπάππου. Έτσι η δυτική περιοχή καταλήφθηκε από μια παραγκούπολη όπου οι συνθήκες ήταν απάνθρωπες. Η παραγκούπολη οποία αφαιρέθηκε από αυτό τον τόπο με την τελευταία αποκατάσταση των προσφύγων το 1955. Ο χώρος που καταλάμβαναν οι πρόσφυγες «αποκαταστάθηκε με την απομάκρυνση της κοινότητας των προσφύγων και ενισχύθηκε με την ανακήρυξη των λόφων ως ενοποιημένου αρχαιολογικού χώρου. Και όπως συνεχίζει η Στεφανοπούλου (2019), αυτή η πράξη αποκατάστασης μοιάζει πολύ με τις περιπτώσεις των Αναφιωτών στον Ιερό Βράχο, καθώς και τις γειτονιές του Θησείου που αφαιρέθηκαν άδικα και δυναμικά από τα σπίτια τους για να αποκαλυφθεί η Αθηναϊκή Αγορά. Το κοινό χαρακτηριστικό και των τριών κοινοτήτων και πληθυσμών, δεν αποτελεί έκπληξη καθώς και οι τρεις περιπτώσεις αφορούσαν τις λεγόμενες «κατώτερες» κοινωνικές τάξεις της κοινωνίας.

Το 1960 πραγματοποιήθηκε μια ανάπλαση του χώρου με πέτρινα μονοπάτια, καθιστικά και φύτευση δένδρων και θάμνων με κυρίαρχο είδος την ελιά λόγω της σημασίας στην αρχαία Αθήνα . Σήμερα η βλάστησης του λόφου αποτελείται κυρίως από πεύκα, κυπαρίσσια και ελιές, ενώ στα ξέφωτα κυριαρχούν οι δενδρομηδικές.. Οι κλιματολογικές και εδαφικές συνθήκες είναι ιδιαίτερα δυσμενείς για την ανάπτυξη δενδρώδους και θαμνώδους βλάστησης καθώς ο χειμώνας είναι ήπιος και το καλοκαίρι ζεστό και ξηρό (Ζορμπά 2006). Σημαντικό στοιχείο του Λόφου αποτελεί η ορνιθοπανίδα, καθώς παρουσιάζει πλήθος πτηνών αλλά και μεγάλη ποικιλία αυτών, περίπου 60 είδη συμπεριλαμβανομένης της κουκουβάγιας. Επιπλέον, παρατηρούνται χελώνες και σαύρες.

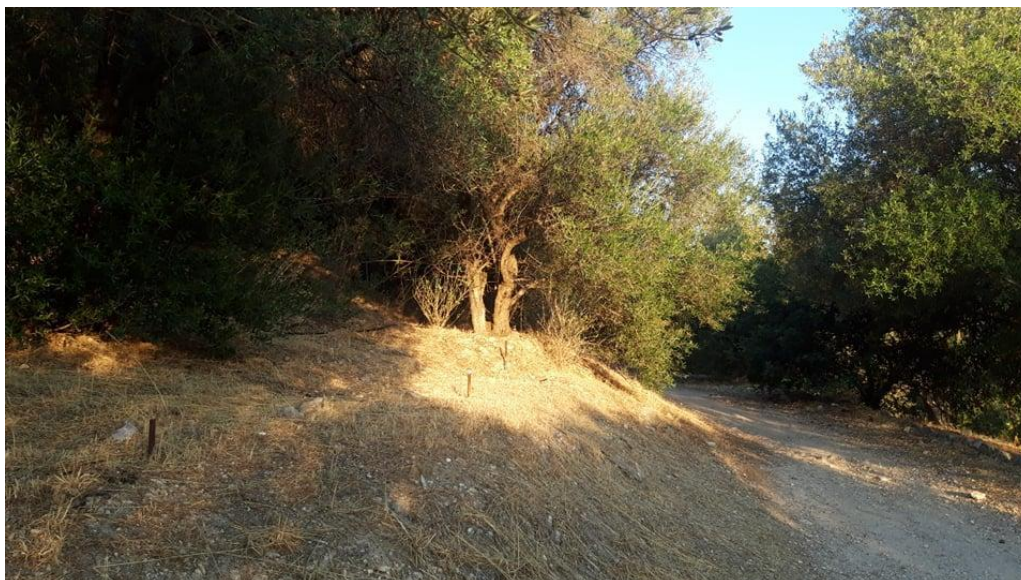
Τεράστιας σημασίας για την ιστορία και την εξέλιξη του πάρκου «Λόφου Φιλοπάππου», ήταν οι κινητοποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 3 Νοεμβρίου του 2002 ενάντια στην περίφραξή του και έκτοτε συνεχίζουν μέχρι σήμερα. Οι πληροφορίες για αυτές αντλήθηκαν από τις συζητήσεις με δύο ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του Λόφου. Πιο συγκεκριμένα, οι ομάδες που αποτέλεσαν και κομμάτι της παρούσας έρευνας, είναι η Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων, Θησείου, Κουκάκι (<https://askpthk.espivblogs.net/>) και το κίνημα Φιλοπάππου (<https://www.facebook.com/filopappou/>). Αναλυτικότερα, ενώ μέχρι εκείνη την περίοδο ο Λόφος αποτελούσε έναν ελεύθερο δημόσιο χώρο, η Ανώνυμη Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (ΕΑΧΑ ΑΕ), το Υπουργείο Πολιτισμού και ο Δήμος Αθηναίων αποφάσισαν να περιφράξουν μέσω κάγκελων την συνολική έκταση και να επιβάλουν εισιτήριο. Έχοντας ήδη πραγματοποιηθεί καταπάτηση του χώρου του Λόφου, με την κατασκευή του εστιατορίου “Διόνυσος” δεκαετίες πριν. Μία επιχείρηση που στήθηκε με την υφαρπαγή και καταπάτηση 5 στρεμμάτων από τα 13 που είχε απαλλοτριώσει ο δήμος Αθηναίων και είχαν χαρακτηριστεί ως «άλσος και πλατεία». Ο στόχος ήταν η ιδιωτικοποίηση του χώρου και η ενίσχυση εμπορικής δραστηριότητας σε αυτόν με ενέργειες όπως υπαίθριες εκθέσεις γλυπτικής, αναψυκτήρια, θέατρα και μαγαζιά με σουβενίρ. Όλα αυτά τα γεγονότα την εποχή που η Ελλάδα προετοιμαζόταν για την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Έτσι, από το 2002 πραγματοποιούνται τεράστιες συγκεντρώσεις και κινητοποιήσεις των κατοίκων αλλά και ανθρώπων από διαφορετικούς δήμους. Σε τακτική βάση διοργανώνονταν Λαϊκές Συνελεύσεις προκειμένου να εμποδιστούν οι προσπάθειες περίφραξης από τους αρμόδιους φορείς και να παραμείνει ο Λόφος ελεύθερος για όλους.

Περισσότεροι από 400 πολίτες διαδήλωσαν και κατεδάφισαν τμήματα του φράχτη, γεγονός που συνεχίστηκε για περίπου 6 χρόνια όταν και το Υπουργείο χαρακτήρισε

τον Λόφο «οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο». Οι πολίτες έφεραν την υπόθεση στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Το 2015 το Συμβούλιο ανακήρυξε τον Λόφο αρχαιολογικό χώρο και δημόσιο χώρο περιπάτου και αναψυχής. Όλα τα μέρη του λόφου παρέμειναν προσβάσιμα όλο το εικοσιτετράωρο χωρίς χρέωση. Όλα αυτά τα χρόνια οι κάτοικοι μέσα από συνελεύσεις, διαμαρτυρίες, συζητήσεις, πορείες, ημερίδες, δικαστικές μάχες, δένδροφυτεύσεις, πότισμα και συντήρηση φυτών και προστασία από φωτιές που προέκυψαν, κατάφεραν να παραμείνει ο λόφος προσβάσιμος 24 ώρες, προστάτησαν το Λόφο από ιδιωτικοποίησή του και διεκδίκησαν, όπως και κάνουν ακόμα, την πυροπροστασία, την άρδευση και τον σεβασμό στην βιοποικιλότητα.

Οι προσπάθειες όμως των υπεύθυνων λήψης των αποφάσεων για παρέμβαση και ιδιωτικοποίηση τμημάτων του πάρκου συνεχίζεται. Έτσι, το 2017 πραγματοποιήθηκε προσπάθεια ένταξης 13 στρεμμάτων στο ΤΑΙΠΕΔ (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου). Όμως και πάλι μέσα από τον αγώνα των κατοίκων δεν προχώρησαν τα σχέδια. Το 2018 με αφορμή την δολοφονία ενός 25χρονου, που έπεσε από ύψος 20 μέτρων, επανήλθαν τα σχέδια και περιφράξεις και επεμβάσεις από την αρχαιολογική υπηρεσία και τον Δήμο. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η προσπάθεια περίφραξης της Πνύκας (εικόνα 13), κάτι που για άλλη μια φορά δεν πραγματοποιήθηκε χάρις την αντίσταση των κατοίκων που κατάφεραν να αποτρέψουν την περίφραξη. Τέλος, το 2020 πέρασε μία τροπολογία βάσει νόμου (άρθρο 100 Ν. 4674/2020, ΦΕΚ Α53/11-3-2020) του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία δίνει το δικαίωμα στον Δήμο Αθηναίων να συντονίσει φορέα διαχείρισης του λόφου Φιλοπάππου και του Εθνικού κήπου (με δυνατότητα να συμπεριλάβει και άλλους χώρους στο μέλλον). Ο φορέας αυτός θα λειτουργεί στην βάση των κανόνων της ιδιωτικής οικονομίας.

Εικόνα 13. Πασαλάκια σήμανσης που είχαν τοποθετηθεί προκειμένου να κατασκευαστούν τα κάγκελα περίφραξης

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

3.2. Βαρκελώνη

3.2.1. Οικοτοπίο αστικού πρασίνου

Βαρκελώνη

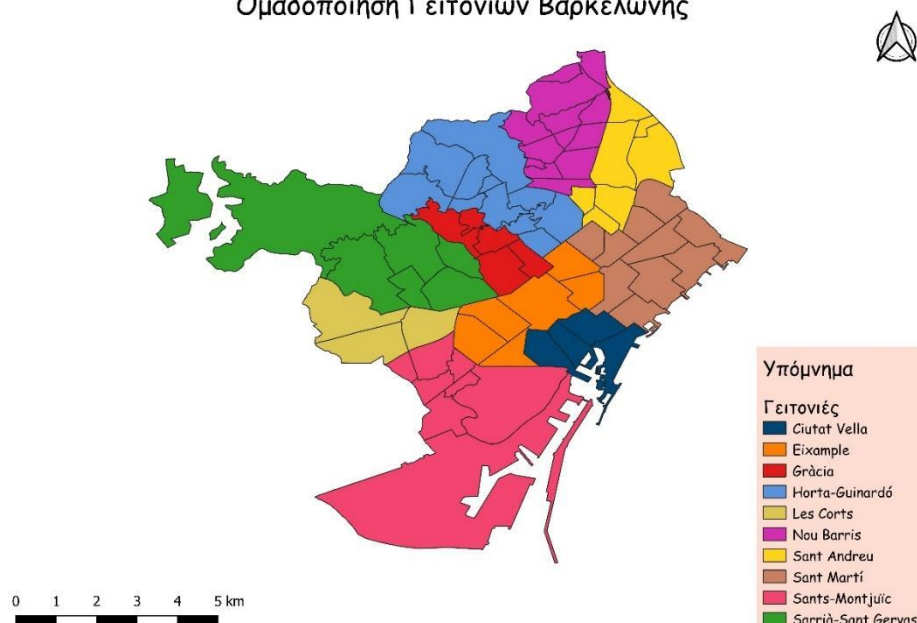

Η πόλη της Βαρκελώνης απλώνεται στην ομώνυμη πεδιάδα, κατά μήκος της βορειοδυτικής ακτής της Μεσογείου, γνωστή για τις αμμώδεις παραλίες της και τον λόφο Montjuïc. Συνορεύει με το φυσικό πάρκο Collserola στα βορειοδυτικά, τον ποταμό Besòs στα βορειοανατολικά και τον ποταμό Llobregat στα νοτιοδυτικά, και οι δύο καταλήγουν στη θάλασσα. Οι κάτοικοι που ζουν εντός της πόλης φτάνουν τους 1,6 εκατομμύρια, ενώ η μητροπολιτική της περιοχή έχει πληθυσμό περίπου 4.8 εκατομμύρια. Εδώ και πολύ καιρό, η πόλη προωθεί την ίδρυση και ανάπτυξη αστικών δημόσιων χώρων και συστημάτων πρασίνου. Φιλοξένησε τη Διεθνή Έκθεση το 1929, το 1976, αυτή και 26 γύρω πόλεις δημιούργησαν μαζί το «Μητροπολιτικό Συνολικό Σχέδιο (PGM=Metropolitan Overall Plan)». Το 1992, ανέλαβε την διοργάνωση των 25^{ων} Ολυμπιακών Αγώνων διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην κατασκευή αστικών υποδομών και στην διαμόρφωση του χώρου. Το 2013, η κυβέρνηση δημοσίευσε το «Σχέδιο Πράσινης Υποδομής και Βιοποικιλότητας της Βαρκελώνης 2020», το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση της βιοποικιλότητας και στην οικοδόμηση μιας καλύτερης ζωής για τους κατοίκους με περισσότερες πράσινες δομές (Ajuntament de Barcelona, 2013).

Εντός του Δήμου της Βαρκελώνης, η συνολική περιοχή πρασίνου ανέρχεται σε 28,34 km² (ή 17,6 m² ανά κάτοικο). Αυτό περιλαμβάνει, ωστόσο, την καταπράσινη περιοχή του φυσικού πάρκου Collserola, που ανέρχεται σε περίπου 16,99 km², γεγονός που σημαίνει ότι η πόλη της Βαρκελώνης (εκτός από το Collserola) έχει ανεπαρκή πράσινο χώρο (περίπου 11,35 km²), φτάνοντας τα 7,0 m² ανά κάτοικο. Αυτή η αναλογία είναι πολύ χαμηλότερη από εκείνη άλλων πόλεων στην Ευρώπη. Στον χάρτη 1 που ακολουθεί απεικονίζονται όλες οι γειτονίες του πολεοδομικού συγκροτήματος της Βαρκελώνης. Οι περιοχές Sarria-Sant Gervasi, Horta Guinardo και Nou Barris βόρεια της Βαρκελώνης, συνορεύουν με το φυσικού πάρκο Collserola. Η συνοικία Ciutat Vella στο ιστορικό κέντρο και οι συνοικίες Eixample, Sant Martin και Gracia του ευρύτερου κέντρου, που απεικονίζονται, αποτελούν κύριοι τουριστικοί θύλακες της πόλης και καταχωρήσεων Airbnb. Περιοχές που αποτελούν σημαντικά συμπλέγματα κληρονομιάς, με μεγάλους πεζόδρομους και εμπορικές περιοχές. Τέλος, η περιοχή Sants-Montjuïc δυτικά και οι περιοχές Sant Marti και Sant Andreu αποτελούν βιομηχανικές ζώνες και κατοικίες.

Χάρτης 7

Ομαδοποίηση Γειτονιών Βαρκελώνης

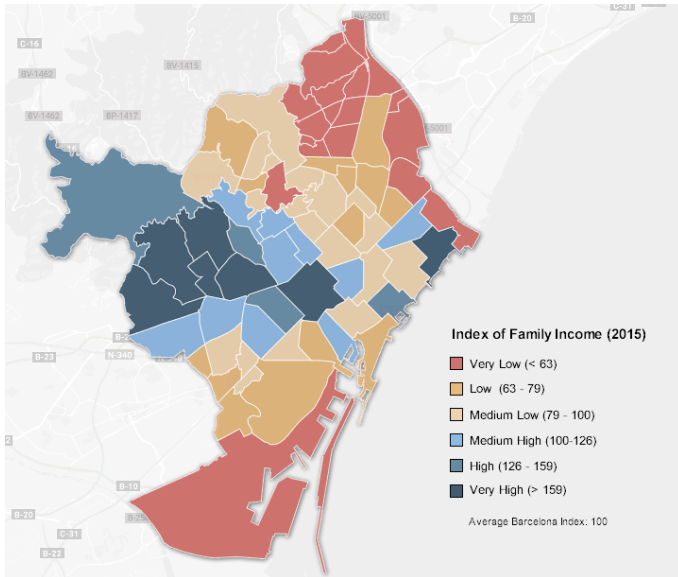

Πηγή: Συγγραφέας παρούσας μελέτης

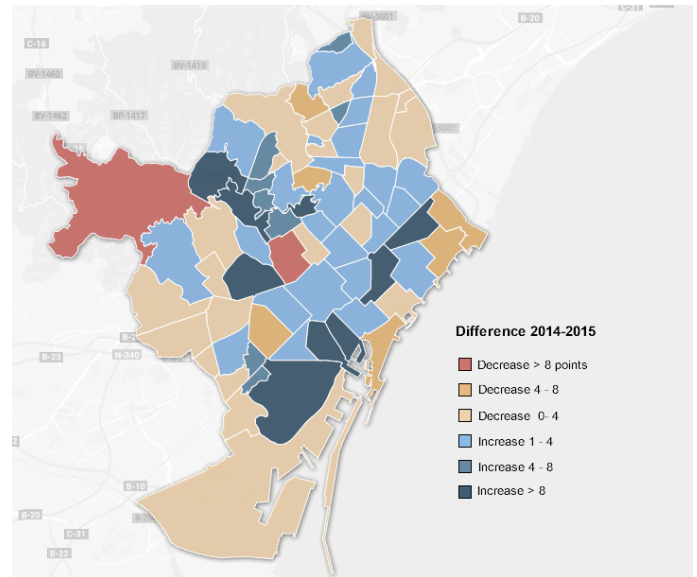
Στο σημείο αυτό, παρουσιάζεται ο χάρτης 8 και 9 των ανισοτήτων οικογενειακού εισοδήματος στις περιοχές της Βαρκελώνης 2014-2015. Στα βορειοδυτικά η περιοχή Pedralbes (εντός της περιοχής Les Corts, όπως φαίνεται στον χάρτη 1) είναι η γειτονιά με το υψηλότερο εισόδημα με δείκτη 250,5, σε σύγκριση με τον μέσο όρο 100 της Βαρκελώνης. Επιπλέον, η περιοχή του El Raval έχει βελτιωθεί από δείκτη 65,9 (2014) σε 75,8 (2015) γενικά μέσω της άφιξης πιο εύπορων κατοίκων από το συνηθισμένο. Η περιοχή Nou Barris είναι η περιοχή με το λιγότερο εισόδημα. Ενώ, η Pedralbes παραμένει για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά ως η γειτονιά με το υψηλότερο εισόδημα με μέσο εισόδημα 7,2 φορές υψηλότερο από αυτό ενός κατοίκου της Ciutat Meridiana (περιοχή εντός της Nou Barris).

Σχεδόν όλες οι γειτονιές με πολύ χαμηλά εισοδήματα είναι περιφερειακές και έχουν χαμηλό πληθυσμό. Οι δέκα περιοχές με το υψηλότερο εισόδημα έχουν μέσο πληθυσμό 2,5 φορές υψηλότερο από τις δέκα περιοχές με το χαμηλότερο εισόδημα. Το Ciutat Vella, το οποίο περιλαμβάνει το El Raval, συνεχίζει να αναπτύσσεται και να ενοποιείται ως περιοχή μεσαίου εισοδήματος. Αυτό έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια, ξεπερνώντας άλλες γειτονιές στην κατάταξη. Ωστόσο, τα πιο πρόσφατα στοιχεία δείχνουν την σταδιακή μείωση του El Raval από το 2015, με δείκτες οικογενειακού εισοδήματος 74,6 το 2016 και 71,2 το 2017 (όπως αναφέρεται στο <https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonaeconomia/ca/renda-familiar/renda-familiar/distribucio-territorial-de-la-renda-familiar-disponible-capita>).

Χάρτης 8

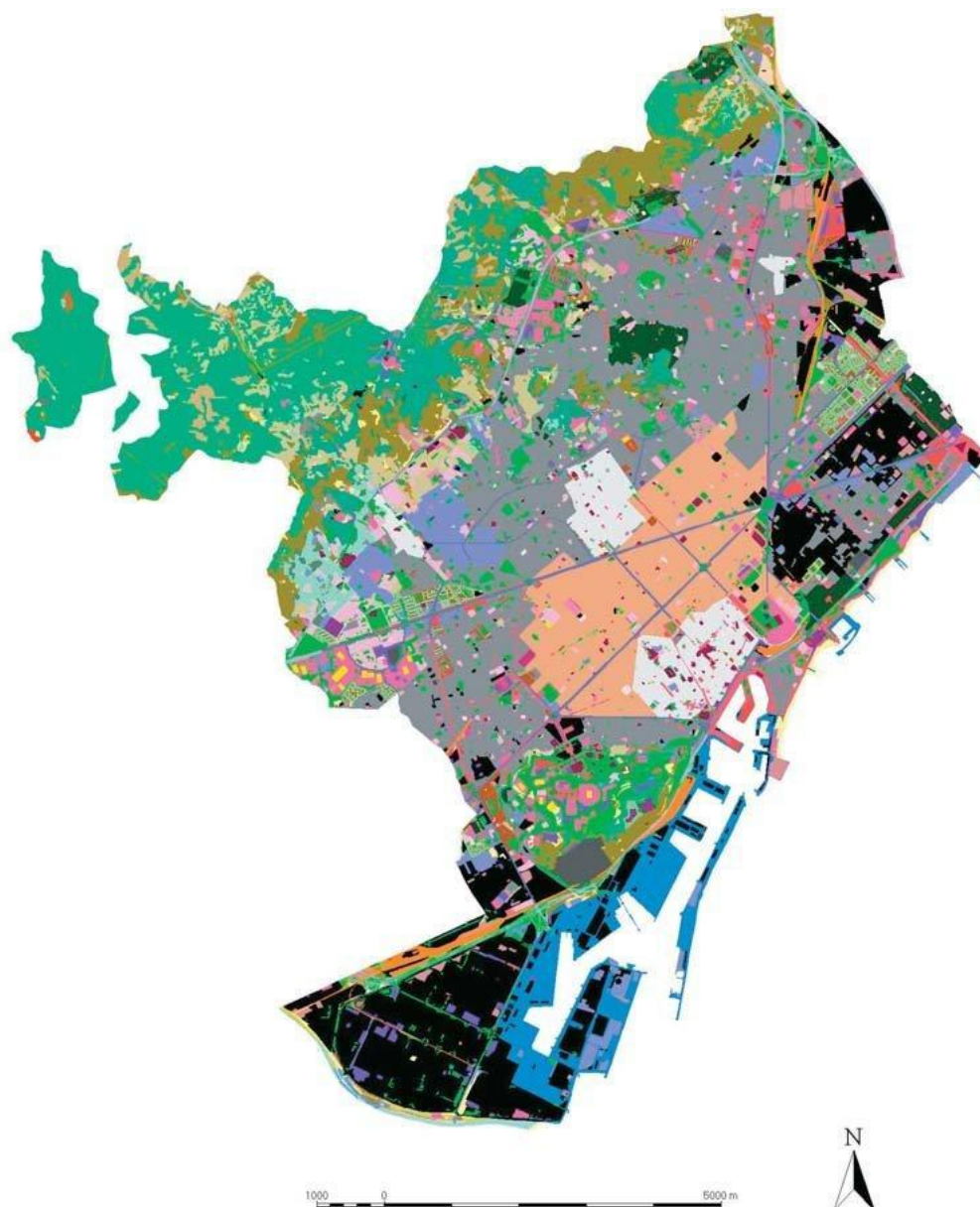
Χάρτης 9

Πηγή:<https://geographyfieldwork.com/FamilyIncomeBarcelonaMap2015.htm>

Στην συνέχεια, ακολουθεί ο οικολογικός χάρτης 10 των Burriel, Ibáñez και Terradas (2006), που σε συνδυασμό με δορυφορικές εικόνες και φωτογραφίες από το πεδίο ενδιαφέροντος και την τυπολογία του Πετροπούλου (2016) θα είναι τα βασικά εργαλεία για να πραγματοποιηθεί μια οικοτοπιακή ανάλυση του αστικού πρασίνου για την μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης. Η τυπολογία του χάρτη λόγω της έκτασής της βρίσκεται στην ενότητα Παράρτημα της παρούσα μελέτης.

Χάρτης 10. Οικολογικός χάρτης Βαρκελώνης

Πηγή: Burriel, Ibáñez και Terradas (2006)

Παρατηρώντας τον χάρτη συμπεραίνουμε ότι το αστικό πράσινο τοποθετείται κυρίως στα βόρεια της πόλης παρουσιάζοντας κάποια διάσπαρτα πάρκα ή πλατείες σε όλη την έκτασή της. Η περιοχή που σχηματίζεται από τους λόφους του Creueta del Coll (Πάρκο Creueta del Coll), το El Carmel (όπου τοποθετούνται τα Park Güell και Carmel Park) και το La Rovira (Guinardó Park) αποτελούν μια από τις μεγάλες περιοχές της Βαρκελώνης με καταπράσινες εκτάσεις οι οποίες εντάσσονται στην γεωγραφική ενότητα: Tres Turons (Εικόνα 13). Το Tres Turons Park είναι μία από τις πιο σημαντικές φυσικές περιοχές της πόλης - μαζί με το Montjuïc και το Ciutadella - καθώς εκτελεί οικολογικές λειτουργίες που είναι ζωτικής σημασίας για την ποιότητα του περιβάλλοντος της πόλης. Δύο από τα σημαντικότερα πάρκα είναι το Parc Güell και το Parc del Guinardó τα οποία, αν και είναι πολύ κοντά μεταξύ τους, ανήκουν στις περιοχές Gràcia και Horta-Guinardó αντίστοιχα. Οι συνοικίες που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση των πάρκων παρουσιάζουν πυκνή δόμηση με πράσινο, αξιοπερίεργο είναι η ποικιλία στα εισοδήματα καθώς υπάρχουν χαμηλά, μεσαία αλλά

και υψηλά κυρίως δυτικά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνοικίας χαμηλού εισοδήματος είναι η La Font d'en Fargues η οποία παρουσιάζει πυκνή δόμηση με πράσινο και τοποθετείται βόρεια στο πάρκο Guinardo.

Εικόνα 13. Tres Turons Park και το αστικό πράσινο της Βαρκελώνης

Πηγή: <https://parkuell.barcelona/en/a-park-for-everone/nature-and-biodiversity>

Εικόνα 14. La Font d'en Fargues και Parc del Guinardó

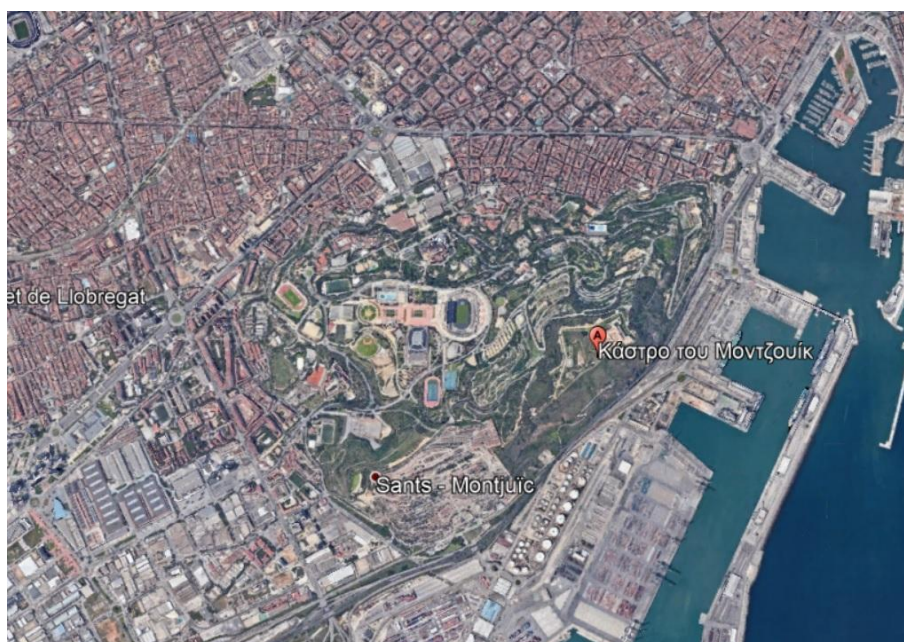

Εικόνα 15. La Font d'en Fargues περιοχή που συνορεύει με το Parc del Guinardó, πυκνοκατοικημένη με πράσινο

Επίσης, αστικό πράσινο σημαντικής έκτασης παρατηρείται στην περιοχή του κάστρου Montjuïc. Εντός όμως της έκτασης περιλαμβάνονται αθλητικές εγκαταστάσεις, νεκροταφείο, βοτανικός κήπος, μουσεία, σιντριβάνια, κ.α. παρουσιάζοντας μικρό κομμάτι προς επισκεψιμότητα που δεν απαιτείται κάποιο χρηματικό αντίτιμο.

Εικόνα 16. Parc de Montjuïc

Να σημειωθεί, ότι παρατηρώντας τον οικολογικό χάρτη χρήσεων γης αλλά και από το google earth δεν έγιναν αντιληπτές σημαντικές εκτάσεις με καλλιέργειες και αστικούς κήπους.

Στον χάρτη 11 που ακολουθεί με την κατανομή κοινωνικοοικονομικών ομάδων, παρατηρούμε με πορτοκαλί χρώμα περιοχές χαμηλής ποιότητας κατοικιών. Πιο συγκεκριμένα, περιλαμβάνει την μεσαιωνική παλιά πόλη και εκείνες τις περιοχές που παρουσίασαν σημαντική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης. Επιπλέον, εντάσσονται σε αυτές λαϊκές συνοικίες και μονοκατοικίες. Με το μπλε χρώμα είναι κατοικίες μεσαίας τάξης και η ζώνη μετάβασης από την μία κατηγορία στην άλλη, αποτελούμενες κυρίως από blocks. Και με το γκρι είναι οι υψηλού επιπέδου περιοχές της πόλης που απλώνονται από

το κέντρο της πόλης, εμπεριέχοντας τον δρόμο Passeig de Gracia με τα αρχιτεκτονικά έργα του Gaudí, κατά μήκος της Diagonal και μέχρι την υπερυψωμένη περιοχή της Zona Alta. Καταλήγοντας στην περιοχή Pedralbe όπου κατοικούν πολύ πλούσιοι και οι τιμές γης είναι 20 φορές μεγαλύτερες από αυτές της πόλης.

Χάρτης 11. Κατανομή κοινωνικοοικονομικών ομάδων Βαρκελώνης

Πηγή: <https://geographyfieldwork.com/BarcelonaGrowth10.htm>

Παρατηρώντας τους χάρτες και τα ευρήματα για την μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης συμπεραίνουμε ότι οι εύποροι και οι καλές κατοικίες βρίσκονται στα βορειοδυτικά προάστια κοντά στις πράσινες περιοχές. Οι πλούσιοι κάτοικοι προτίμησαν να εγκατασταθούν στους πιο δροσερούς και λιγότερο μολυσμένους πρόποδες του πάρκου Callserola, ιδιαίτερα σε αυτές τις περιοχές που απέχουν περισσότερο από την βιομηχανία. Από την άλλη, η εργατική τάξη και οι οικογένειες χαμηλού εισοδήματος αναγκάζονται να κατοικούν σε βιομηχανικά προάστια με πολύ χειρότερες συνθήκες υγιεινής και ποιότητα ζωής, έχοντας περιορισμένη πρόσβαση στο αστικό και περιαστικό πράσινο. Κυρίως αυτό παρατηρείται στην ανατολική Βαρκελώνη και στον ποταμό Besos, καθώς όπως παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο στα βορειοανατολικά υπάρχουν πολλά πολυώροφα συγκροτήματα βιομηχανικών κατοικιών, αλλά με έντονο το πράσινο στοιχείο. Σημαντική παρατήρηση είναι ότι οι κάτοικοι των περιαστικών περιοχών και αυτών που βρίσκονται στα όρια της πόλης, θα αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα στις μετακινήσεις καθώς είναι μεγάλη η απόσταση από το χώρο εργασίας. Οι πολίτες που μένουν στις περιοχές αυτές είναι κυρίως χαμηλού εισοδήματος κάτι που επιπλέον σημαίνει ότι οι δουλείες του θα είναι στην βιομηχανική ζώνη ή στο κέντρο και επίσης οι περισσότεροι εξ αυτών χρησιμοποιούν τα ΜΜΜ.

3.2.2. Διαχείριση πάρκων

3.2.2.1. Πάρκο Γκουέλ

Parc Güell

Από την επίσημη ιστοσελίδα του Πάρκου Γκουέλ (<https://parkguell.barcelona/en>), από την ιστοσελίδα του δήμου της Βαρκελώνης (https://www.barcelona.cat/en/what-to-do-in-bcn/parks-and-gardens/park-guell_92086011949.html) και από την Wikipedia (https://en.wikipedia.org/wiki/Park_G%C3%BCell) αντλήθηκαν κάποιες πληροφορίες που ακολουθούν για αυτό.

Αρχικά, το Πάρκο Γκουέλ είναι ένα σύστημα δημόσιων πάρκων που αποτελείται από δάσος, κήπους και αρχιτεκτονικά στοιχεία που βρίσκονται στην τοποθεσία Carmel Hill, στη Βαρκελώνη, εντός της Καταλονίας και της Ισπανίας. Αναλυτικότερα, το Güell Park βρίσκεται στο La Salut, μια γειτονιά στην περιοχή Gràcia της Βαρκελώνης. Ο Ισπανός επιχειρηματίας Eusebi Güell ανέθεσε τη σχεδίαση του πάρκου στον Antoni Gaudí, έναν διάσημο αρχιτέκτονα όπου αργότερα αποτέλεσε τον εκπρόσωπο του καταλανικού μοντερνισμού. Το πάρκο χτίστηκε από το 1900 έως το 1914 και άνοιξε επίσημα ως δημόσιο πάρκο το 1926. Το 1984, η UNESCO ανακήρυξε το πάρκο ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς με την ονομασία "Έργα του Αντόνιο Γκαουντί". Το Park Güell άνοιξε ως δημοτικό πάρκο το 1926. Η το σπίτι μετατράπηκε από το Δήμο σε σχολείο, το οποίο πήρε το όνομά του από τον καταλανικό παιδαγωγό Baldiri Reixas, ενώ η ζώνη στα αριστερά της εισόδου μετατράπηκε σε φυτώριο διακοσμητικών λουλουδιών για το Δημοτικό Συμβούλιο. Λόγω του έργου Friends of Gaudí, το σπίτι του Gaudí στο Park Güell άνοιξε στο κοινό ως Μουσείο που ονομάζεται Gaudí House, το 1963. Ο χώρος έγινε ένα δημόσιο πάρκο που εκτιμάται πολύ από τους κατοίκους της Βαρκελώνης, καθώς και σημαντικό επίκεντρο έλξης για επισκέπτες και τουρίστες. Από τον Οκτώβριο του 2013 εφαρμόστηκε χρέωση εισόδου για όποιον επιθυμεί να επισκεφθεί την Μουσειακή Ζώνη (κύρια είσοδος, βεράντα και τα μέρη που περιέχουν ψηφιδωτά), αλλά η είσοδος στο Πάρκο παραμένει δωρεάν. Το σπίτι του Γκαουντί, "la Torre Rosa," που περιέχει έπιπλα που σχεδίασε, μπορεί να επισκεφτεί το κοινό μέσω επιπλέον χρέωσης.

Το Park Güell αποτελεί την αντανάκλαση της καλλιτεχνικής πληρότητας του Γκαουντί, το οποίο ανήκει στη φυσιολογική του φάση (πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο αρχιτέκτονας τελειοποίησε το προσωπικό του στυλ εμπνέοντας από οργανικά σχήματα. Ο ίδιος Εφαρμόζει μια σειρά νέων δομικών λύσεων που βασίζονται στην ανάλυση της γεωμετρίας. Αναλυτικότερα, ο Καταλανός καλλιτέχνης προσθέτει τη δημιουργική του ελευθερία και μια φανταστική, διακοσμητική δημιουργία. Ξεκινώντας από ένα είδος μπαρόκ, τα έργα του αποκτούν

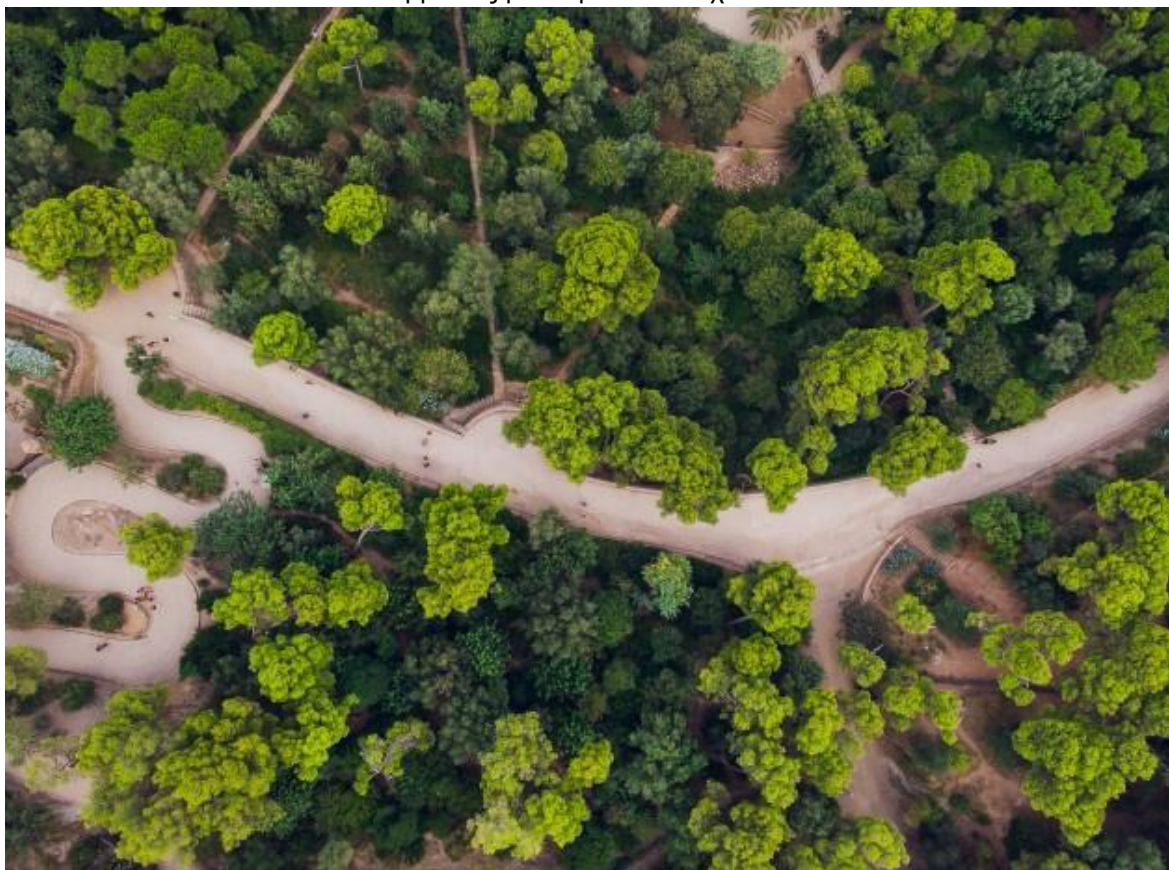
ένα δομικό πλούτο μορφών και όγκων, χωρίς την ορθολογική ακαμψία ή κάθε είδους κλασικές εγκαταστάσεις. Στο σχεδιασμό του Park Güell, ο Γκαουντί εργάστηκε με όλη την αρχιτεκτονική ιδιοφυΐα του και έθεσε σε εφαρμογή πολλές από τις καινοτόμες δομικές του λύσεις που θα γίνονταν το σύμβολο του οργανικού του στυλ και θα κορυφώνονταν με τη δημιουργία της Εκκλησίας Σαγράδα Φαμίλια. Ο Γκαουντί σεβάστηκε τη βλάστηση που είχε ήδη αναπτυχθεί στην ιδιοκτησία, όπως η χαρουπιά και οι ελιές, και όταν εισήχθησαν νέα είδη, επέλεξε μεσογειακά φυτά που δεν χρειάζονταν πολύ νερό. Σχεδίασε επίσης διάφορα συστήματα συλλογής και αποθήκευσης νερού, με βάση τα συστήματα άρδευσης που είχε μάθει στο αγροτικό περιβάλλον της παιδικής του ηλικίας. Τόσο η βλάστηση όσο και η διαχείριση των υδάτινων πόρων συνέβαλαν έτσι στην πρόληψη και τη διάβρωση της γης που προκαλείται από τις βαριές μεσογειακές βροχοπτώσεις, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στην παροχή του νερού που χρειάζονται οι τότε κάτοικοι του κτήματος. Στη συνέχεια ακολουθούν κάποιες εικόνες από τον Πάρκο για την κατανόηση της αντίληψης του σχεδιασμού του Γκαουντί, οποίος προσπαθούσε να κάνει λεπτές επεμβάσεις, ήπιες για την φύση διατηρώντας πάντα το προσωπικό του στυλ.

Διάφορες Φωτογραφίες με τις επεμβάσεις του Antoni Gaudí

Μονοπάτι του Γκαουντί από ψηλά δείχνοντας την σχεδιαστική τάση να συνάδουν οι επεμβάσεις με το φυσικό στοιχείο

Οι ισχυροί άνεμοι που παρουσιάστηκαν στην πόλη το 2009 έριξαν πολλά δέντρα – ιδίως πεύκα, τα οποία παρέσυραν μαζί τους όλα τα είδη φυτών όταν έπεσαν– και το χιόνι το 2010 έβλαψε επίσης την βλάστηση. Αυτό παρείχε την ευκαιρία να εφαρμοστούν νέα κριτήρια φύτευσης και διαχείρισης φυτών :

- Συνδυάζοντας το αρχικό φυσικό περιβάλλον με τη λειτουργία ενός αστικού κήπου

- Ευνοώντας τα εγγενή είδη με χαμηλή κατανάλωση νερού.
- Φυτεύοντας θάμνους και φυτά που ενισχύουν το έδαφος και αποτρέπουν τη διάβρωση και την υποβάθμιση.
- Εξαλείφοντας τα ταχέως αναπτυσσόμενα επεμβατικά φυτά, για αποφυγή πνιγμού δέντρων με βραδύτερη ανάπτυξη, καθώς και δημιουργία ανοιχτών θόλων
- Συνδυάζοντας διάφορα είδη, με διαφορετικούς χρόνους και χρώματα ανθοφορίας, για να δημιουργηθούν πιο αισθητικές οπτικές αντιθέσεις.
- Όπου είναι δυνατόν, δουλεύοντας σύμφωνα με την ιστορική συνοχή του είδους, ανακτώντας εκείνα τα φυτά που ήταν εκεί στις αρχές του 20ού αιώνα, όπως οπωροφόρα δέντρα.
- Εγκαθιστώντας αυτόματο σύστημα ποτίσματος και βελτίωσης της ποιότητας του εδάφους.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία ειδών φυτών στους κήπους, όπως ελιές, βελανιδιές, πεύκα, χαρουπιές, σκούπες, μανόλιες, γλυκίνη και αρωματικά φυτά, όπως δεντρολίβανο και λεβάντα. Οι δασικές εκτάσεις του πάρκου είναι κατά κύριο λόγο πυκνές περιοχές με πεύκα Χαλέπι, μερικές φορές αναμειγμένες με πεύκα. Στην κοιλάδα υπάρχουν επίσης χαρουπιές, ελιές και αμυγδαλιές. Οι θάμνοι είναι όπως θα περίμενε κανείς για ένα δάσος πεδινών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων μαστιχόδεντρων, *viburnum* και άλλων εισαγόμενων ειδών, όπως το *pittosporum* και η δάφνη. Η απώλεια φυτικής κάλυψης και η διάβρωση του εδάφους είναι ευαίσθητα ζητήματα στο πάρκο και σε συγκεκριμένες περιοχές αυτό σχετίζεται με την υπερβολική καταπάτηση των επισκεπτών. Ορισμένες ενέργειες συνεπώς λαμβάνονται υπόψη για την προστασία και την αποκατάσταση του εδάφους, καθώς και για τη διατήρηση της βλάστησης στους κήπους και τις φυσικές περιοχές.

Παρακάτω ακολουθούν πληροφορίες για τις κινητοποιήσεις του κόσμου ενάντια στην επιβολή εισιτηρίου και περιφράξεων στο Πάρκο Γκούελ. Οι πληροφορίες αντλήθηκαν κυρίως από τους *Arias-Sans* και *Paolo Russo* (2018) και από συμμετοχική παρατήρηση.

Η τοπική διοίκηση εφαρμόζει την επιβολή εισιτηρίου στις 25 Οκτωβρίου του 2013, ισχυρίζοντας ότι είναι ένα μέτρο αντιμετώπισης του υπερτουρισμού και την προστασία του χώρου. Με την ανακοίνωση των σχεδίων της διοίκησης, πολλοί άνθρωποι αντέδρασαν και κινητοποιήθηκαν ενάντια στην περίφραξη και την ιδιωτικοποίηση. Αναλυτικότερα, μια ομάδα πολιτών που ονομάστηκε *Plataforma Defensa el Park Güell* (Πλατφόρμα για να υπερασπιστεί το Πάρκο Güell, στο εξής αναφερόμενο ως PDPG), εξέφρασε τη δυσαρέσκειά της για την απόφαση αυτή. Χωρίς να αρνείται τη μοναδική αξία του χώρου και αναγνωρίζοντας τα αποτελέσματά του να είναι το πάρκο ένα από τα πιο επισκέψιμα μέρη της πόλης, το PDPG ισχυρίστηκε ότι το πάρκο πρέπει να παραμείνει δημόσιος χώρος. Οι κάτοικοι υποστήριξαν το δικαίωμα πρόσβασης στο πάρκο για όλους, χωρίς διακρίσεις, περιλαμβάνοντας και τους τουρίστες - τους ίδιους εκείνους των οποίων η μαζική παρουσία δικαιολόγησε τον κανονισμό. Από το γεγονός ότι η μαζική ιδιοποίηση θεωρείται ευρέως ως το κυριότερο πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί, προκύπτει «κραυγή και απαίτηση» για το δικαίωμα στην πόλη (*Lefebvre* 1968) από το PDPG ξεπερνώντας τα όρια που πλαισιώνουν την τραγωδία. Έτσι, προτείνοντας μια άσκηση κοινής γνώσης πέρα από τα συμφέροντα της τοπικής κοινότητας, η PDPG ανέλαβε μια σχεσιακή και συνθετική προσέγγιση (*Latour* 2010 στο *Arias-Sans* και *Paolo Russo* (2018) για να υπερασπιστεί το δικαίωμα στον δημόσιο χώρο. Αλλάζοντας το ερώτημα από το πώς να προστατεύσουμε την πόλη από τον τουρισμό στο πώς συνθέτουμε την πόλη μαζί με τον τουρισμό", αποφεύγοντας έτσι την λογική της δυαδικότητας (τουρίστες / ντόπιοι) στην παραγωγή τουριστικών θέσεων.

Η αύξηση των επισκεπτών στο πάρκο Güell όμως δεν ήταν τυχαία, καθώς ξεκίνησε από τη στρατηγική μάρκετινγκ του δημόσιου τομέα «Έτος Γκαουντί» το 2002. Ένα πολιτιστικό γεγονός που προγραμματίστηκε για να τιμήσει την 150^η επέτειο του Antoni Gaudí και αποσκοπούσε να δώσει νέα αξία στον καλλιτέχνη και στο έργο του στη Βαρκελώνη μέσω νέων δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων. Αυτή η διαφημιστική άσκηση επίδειξης σήμανε την μετατροπή όλων τις τοποθεσιών κληρονομιάς του Γκαουντί σε σημαντικά αστικά αξιοθέατα. Πριν από το 2002 το Park Güell δεν ήταν άγνωστο. Αλλά η σταθερή προώθηση του πάρκου, που διατίθεται μέσω της οπτικής αποτύπωσης της Σαλαμάνδρας (εικόνα 17 που ακολουθεί) ένα ισχυρό μετωπικό αντικείμενο που αναπαράγεται παντού - μαζί με τη βελτίωση της προσβασιμότητας στο πάρκο (που βρίσκεται στην κορυφή ενός απόκρημνου λόφου) μέσω λεωφορείων για τα αξιοθέατα, χώρους στάθμευσης και υπαίθριες κυλιόμενες σκάλες – μετέτρεψε το πάρκο σε ένα από τα πιο δημοφιλή αξιοθέατα της πόλης.

Εικόνα 17. Η Σαλαμάνδρα του Γκαουντί στο Πάρκο Γκουέλ

Παράλληλα, όπως αναφέρουν οι Arias-Sans και Paolo Russo (2018), καθώς το πάρκο ήταν πιο γεμάτο, οι τοπικές δραστηριότητες εξαφανίζονταν από τους χώρους του. Οι δημόσιες εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ που κάποτε πραγματοποιούνταν στο πάρκο ακυρώθηκαν και προγραμματίστηκαν αλλού. Οι κοινοτικές δραστηριότητες όπως οι παραδοσιακές χορευτικές εκδηλώσεις απαγορεύτηκαν από το πάρκο και οι δραστηριότητες των παιδιών απομονώθηκαν σε συγκεκριμένες περιοχές παιδικών χαρών. Συνεπώς, οι τουριστικές ήταν κυρίαρχες στο χώρο μέσω μιας τριπλής διαδικασίας που ενθαρρύνεται από την τοπική διοίκηση: προώθηση του τόπου, περιορισμός των τοπικών χρήσεων και πρακτικών και μείωση της κρίσιμης «μάζας» των τοπικών χρηστών. Το 2006 εκτιμάτε μια ποσότητα 2.000 έως 3.000 επισκεπτών την ημέρα στο πάρκο (Brodas 2006 στο Arias-Sans και Paolo Russo 2018). Το 2009, η πρώτη έκδοση του σχεδίου κανονισμού αύξησε την εκτίμηση αύξησε τους επισκέπτες σε 14.400 ανά ημέρα ώσπου το 2013, ο αριθμός ανήλθε σε 25.000 επισκέπτες την ημέρα - αν και υπολογίστηκε κατά την περίοδο αιχμής του καλοκαιριού.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κανένας σύλλογος κατοίκων, ούτε συλλογικότητες, ούτε πολιτικά κόμματα εκτός από αυτά του κυβερνητικού συνασπισμού ενέκριναν το Σχέδιο. Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώτης περιόδου, από το 2009 έως το 2011, δημιουργήθηκε μια συνέλευση γειτονιάς που ονομάστηκε

«Συντονιστής του Park Güell (Coordinator of Park Güell)» και έγινε η πιο δραστήρια ομάδα που αντιτάχθηκε στο σχέδιο ρύθμισης. Η «Coordinator of Park Güell» συγκέντρωσε περισσότερες από 20.000 υπογραφές, πραγματοποίησε οργανωμένες συγκεντρώσεις και έλαβε την υποστήριξη άλλων ευρύτερων συλλόγων, όπως της Federation of Neighbourhood Associations of Barcelona (FAVB) και της Public Gardeners' Union Committee. Λόγω αυτής της πολιτικής αποτυχίας, η ιδέα της ρύθμισης της εισόδου και της επιβολής εισιτηρίου στο πάρκο εγκαταλείφθηκε προσωρινά. Αλλά για λίγο καθώς η τοπική κοινή γνώμη εξακολουθούσε να εκφράζεται περιοδικά κατά της «υποβάθμισης» και της «ανασφάλειας» του πάρκου - με εικόνες μη βιώσιμης κατάστασης που αντιπροσωπευόταν από φωτογραφίες μισό-γυμνών ανθρώπων που κάναν ηλιοθεραπεία σε θρυμματισμένους πάγκους, αναμνηστικά ή επισκέπτες που τραβούσαν φωτογραφίες από τους φίλους τους που οδήγησαν στο πίσω μέρος της Σαλαμάνδρας. Λέγοντας «Κάτι πρέπει να γίνει.» Και έτσι ήταν (Arias-Sans και Paolo Russo 2018).

Το σχέδιο κανονισμού αποσκοπούσε «να διατηρήσει το δικαίωμα των γειτόνων να απολαμβάνουν το χώρο τους» και «να ανακτήσει το πάρκο για την πόλη». Επίσης, καθόριζε ένα μέγιστο αριθμό 800 επισκεπτών ανά ώρα και ένα τέλος εισόδου. Για να αποφευχθεί η καταβολή τέλους, οι γείτονες κάτοικοι και η σχολική κοινότητα μέσα και γύρω από το πάρκο θα είχαν την δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση για κάρτα ελεύθερης πρόσβασης. Επιπλέον, οποιοσδήποτε πολίτης της ΕΕ, που ζει ή όχι στη Βαρκελώνη, θα μπορούσε να συμπληρώσει ένα δημόσιο μητρώο και μετά από μια εβδομάδα να μπορέσει να πραγματοποιήσει επίσκεψη στη «μνημειακή περιοχή», η οποία περιορίζεται σε 100 επισκέπτες ανά ώρα. Και οι ίδιοι αναφέρουν ότι, περιορίζοντας, την πρόσβαση σε σταθερό αριθμό, το Δημοτικό Συμβούλιο είχε ως στόχο αφενός να «διαφυλάξει και να προστατεύσει μια μοναδική κληρονομιά» και «να βελτιστοποιήσει την εμπειρία της επίσκεψης». Από την άλλη πλευρά, κάνοντας τους τουρίστες να πληρώνουν, αλλά επιτρέποντας στους γειτονικούς κατοίκους να εισέλθουν δωρεάν, στόχευαν «να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων, αποκαθιστώντας τα οφέλη που προκύπτουν από τις τουριστικές δραστηριότητες». Έτσι, το σχέδιο πρότεινε να περικλείσει τη «μνημειακή ζώνη» για να πάρει την πίεση από το υπόλοιπο πάρκο, παράλληλα δημιουργώντας κεφάλαια για τη διατήρηση της κληρονομιάς του πάρκου. Το πάρκο μετατράπηκε επισήμως σε «υπαίθριο μουσείο». Αυτό το νέο "λιγότερο κακό" σενάριο άλλαξε το πλαίσιο της διαδικασίας διαπραγμάτευσης σε σχέση με το προηγούμενο σχέδιο και έτσι παρουσιάστηκε μια τυπική "συμμετοχική διαδικασία" από τα πάνω προς τα κάτω.

Έτσι, ξεκίνησε επίσημα η εφαρμογή του ρυθμιστικού σχεδίου, ενώ συνεχίστηκε η διαδικασία συμμετοχής και τον Δεκέμβριο του 2012 εγκρίθηκε σύμβαση ύψους 2 εκατομμυρίων ευρώ για τα έργα υποδομής που απαιτούνται για την εφαρμογή του συστήματος ρύθμισης. Ακριβώς μετά από αυτό το γεγονός, η ομάδα «Συντονιστής του Park Güell», η οποία είχε αντιταχθεί στο προηγούμενο σχέδιο, έδειξε την ασυνέπεια της όταν ορισμένοι από τους κύριους φορείς συμφώνησαν με τους νέους όρους που αναφέρθηκαν. Επιπλέον, τα πολιτικά κόμματα με εκπροσώπηση στο Περιφερειακό Συμβούλιο δεν κινητοποιήθηκαν ενάντια στο νέο σχέδιο και είτε συμφώνησαν με τα σχέδια είτε απέφευγαν να τοποθετηθούν σε μια τέτοια διαμάχη. Στα πλαίσια αυτά, προέκυψε το PDPG για να εκπροσωπώντας αυτούς που αμφισβητούσαν το σχέδιο περιφράξεων και το εισιτήριο.

Το PDPG ιδρύθηκε επίσημα τον Ιούλιο του 2012 για να συνεχίσει την αντιπολίτευση ενάντια στον περιφραγμένο χώρο με πολύ διαφορετικό τρόπο από την προηγούμενη φόρα μέσω του «Συντονιστή του Park Güell. Αντί να οδηγείται από τις παραδοσιακές ενώσεις γειτονιάς, το PDPG ήταν το αποτέλεσμα μιας διαδικασίας συναθροίσεων, με τον πυρήνα της να προέρχεται από μέλη του κινήματος των 15M - Indignados

Movement (Δυναμικό κίνημα κατά της λιτότητας στην Ισπανία), με πρώην μέλη του διευρυμένου “Συντονιστή του Park Güell”, με άτομα από άλλες τοπικές συλλογικότητες, με μέλη περιθωριακών πολιτικών κομμάτων και με καλλιτέχνες, πωλητές, βιοτέχνες που εργάζονται στο πάρκο και άτομα που απλώς ήθελαν να «κάνουν κάτι» ενάντια στο σχέδιο. Έτσι, ένα ετερογενές σύνολο ομάδων και ατόμων με διαφορετικές τροχιές συγκεντρώθηκε μέσω «προσωρινών, αμφισβητούμενων και μερικών πρακτικών άρθρωσης» (Featherstone 2011: 141 όπως αναφέρεται στο Arias-Sans και Paolo Russo 2018). Το PDPG δημιουργήθηκε με σαφή προσανατολισμό προς ένα ενιαίο ζήτημα, με απλό και αμετάβλητο στόχο στο θεμελιώδες μανιφέστο του: «να κρατήσει το Park Güell δημόσιο και ελεύθερο για όλους» (PDPG 2012 στο Arias-Sans και Paolo Russo 2018).

Όπως αναφέρουν οι Arias-Sans και Paolo Russo (2018), η θέση του PDPG είναι εξαιρετικά ιδεολογική και όχι τόσο συμβολική «κραυγή και απαίτηση» για το «δικαίωμα στο πάρκο», το οποίο έπρεπε να παραμείνει δημόσιο και ελεύθερο. Από την άλλη, ανταποκρίνεται στην πολυπλοκότητα της κατάστασης με μια πολύ υβριδική και πρακτική προσέγγιση: διεκδικεί μια κοινή ευθύνη, ζητώντας ετερογενείς λύσεις, συμβουλευόντας τους κινδύνους που θα μπορούσε να έχει η περιήφραξη πέρα από το πάρκο, ακόμη και πέρα από τις γειτονίες που περιβάλλουν το πάρκο, δηλαδή προσπαθώντας να υποστηρίξει ότι το κλείσιμο και ο διαχωρισμός των χρήσεων δεν θα άφηναν μόνο τα προβλήματα του πάρκου, αλλά θα δημιουργούσαν άλλα προβλήματα αλλού. Μια τέτοια πρακτική μετάφραση του «δικαιώματος στην πόλη» δεν έγινε ευπρόσδεκτη ούτε από τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής ούτε από τους τοπικούς φορείς ή τα μέσα ενημέρωσης.

Όμως, οι συμμαχίες που είχαν σχηματιστεί με πολλούς τοπικούς και περιφερειακούς θεσμούς (όπως το FAVB) και τα μικρά πολιτικά κόμματα - όπως το CUP (Candidatura d'Unitat Popular, ένα ριζοσπαστικό αριστερό καταλανικό κόμμα ανεξαρτησίας) - δεν επαρκούσαν για να επιτρέψουν στο PDPG να επηρεάσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Έτσι, αναγκάστηκε να ξεκινήσει την αναζήτηση υποστήριξης πέρα από την τοπική κλίμακα και να προσπαθήσει να προσελκύσει νέους αλληλέγγυους, οργανώνοντας καλέσματα στο ευρύτερο κοινό. Τον Μάρτιο του 2013, δημιουργήθηκε ένα ηλεκτρονικό αίτημα κατά του της περιήφραξης και συγκεντρώθηκαν περισσότερες από 50.000 υπογραφές σε δύο εβδομάδες. Ομιλίες, συγκεντρώσεις, φεστιβάλ και ντοκιμαντέρ, συνείσφεραν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα στο να ευαισθητοποιηθεί ο κόσμος σχετικά με τις επιπτώσεις του επικείμενου εγκλεισμού.

Εικόνα 18. Διαγωνισμός για την περιήφραξη του Park Güell: «Ας υπερασπιστούμε τον δημόσιο χώρο» - γκράφιτι σε έναν τοίχο κοντά στο πάρκο και συγκέντρωση διαμαρτυρίας από το PDPG την πρώτη ημέρα κατασκευής της περιήφραξης, Οκτώβριος 2013

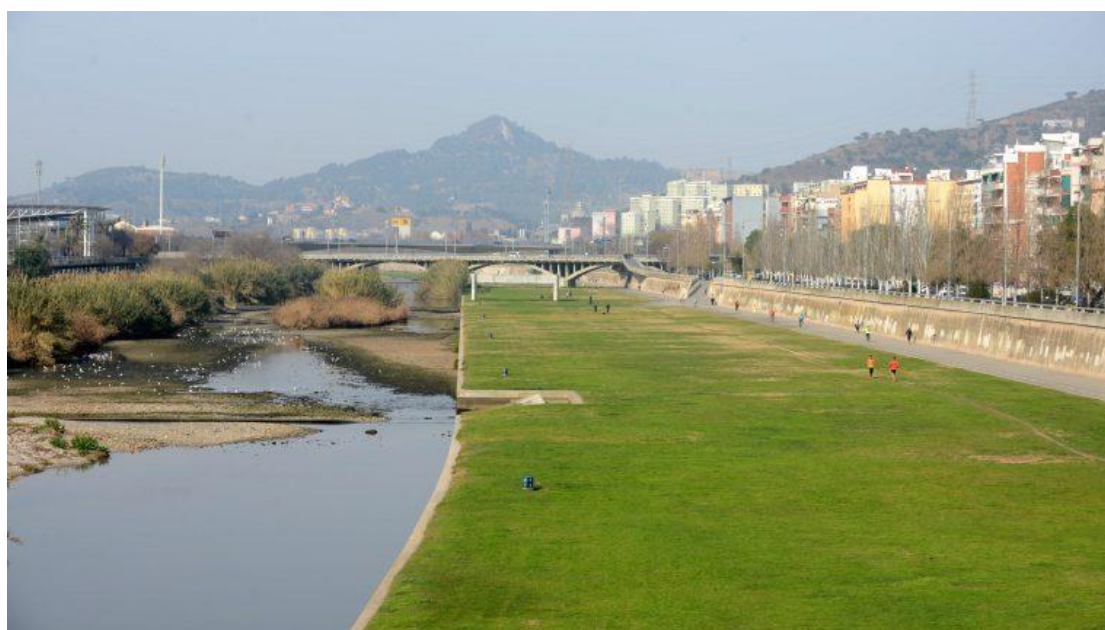
Πηγή: Arias-Sans και Paolo Russo (2018)

Ωστόσο, προκειμένου να αποφευχθεί η διαμάχη με τους πολίτες - αφού η στήριξη των τοπικών φορέων είχε εξασφαλιστεί με την επίλυση των εντοπισμένων προβλημάτων τους - το Δημοτικό Συμβούλιο θέσπισε μια τριπλή στρατηγική με στόχο την απομάκρυνση του πάρκου από την κοινότητα και το κοινό (δημόσιο). Πρώτον, όλα τα προγραμματισμένα φεστιβάλ και εκδηλώσεις που πραγματοποιούνταν στο πάρκο ακυρώθηκαν μερικά χρόνια πριν από τη διαμάχη για την περίφραξη. Το πάρκο, αφού κάποτε ήταν το κέντρο πολλών πολιτιστικών και κοινοτικών δραστηριοτήτων, διαγράφηκε από τον δημόσιο πολιτιστικό χάρτη της πόλης. Δεύτερον, υπήρχε μια σαφής συλλογιστική στρατηγική για να επισημανθεί η περιοχή ως «τουριστική». Με αυθαίρετο τρόπο, υπήρξε ξαφνικά μια τουριστική περιοχή και ένα τουριστικό πρόγραμμα που αναφέρεται σε πολλές επίσημες δημοσιεύσεις: όχι ως δημόσιο πάρκο, αλλά ως τουριστικό πάρκο. Μια τέτοια ετικέτα συνοδεύτηκε από μια νέα εκτίμηση των ετήσιων επισκεπτών, από 4,5 σε 9 εκατομμύρια. Και τρίτον, αυτό επέτρεψε στις δημόσιες αρχές να δώσουν στους επισκέπτες την ευθύνη να φροντίζουν το πάρκο με την καταβολή τέλους, το οποίο οφείλει τη δημόσια νομιμότητα στην κυβέρνηση της πόλης μέσω της δήλωσης «Οι τουρίστες θα πληρώσουν, οι κάτοικοι δεν θα πληρώσουν». Αλλά μόνο οι κάτοικοι με έδρα στις γύρω γειτονιές και η σχολική κοινότητα είχαν το προνόμιο της ελεύθερης πρόσβασης στο πάρκο όποτε ήθελαν.

Καταλήγοντας, οι Arias-Sans και Paolo Russo (2018), συμπεραίνουν ότι οι προσπάθειες του PDPG να διαλύσει ένα τέτοιο σύστημα ήρθαν πολύ αργά και ο αντίκτυπος του ισχυρισμού του ότι «όλοι εκτός από μια μειονότητα αντιμετωπίζονται ως τουρίστες» ήταν πολύ αδύναμος. Το επιχείρημα του «Συνηγόρου του Πολίτη» της πόλης, τον οποίο το PDPG ζήτησε να αξιολογήσει την νομιμότητα της περιφράξης, ήταν κρίσιμο. Η έλλειψη όμως δημόσιας επικοινωνίας σχετικά με κρίσιμες πληροφορίες και η έλλειψη δημοκρατικών εγγυήσεων κατά τη διάρκεια της συζήτησης, οδήγησε στην οριστικοποίηση της απόφασης με αποδοχή του «κλεισίματος» του χώρου ως «λογική λύση» (Síndica de Greuges de Barcelona 2013:15 στο Arias-Sans και Paolo Russo 2018).

3.2.2.2. Πάρκο Besòs

Besòs River Park

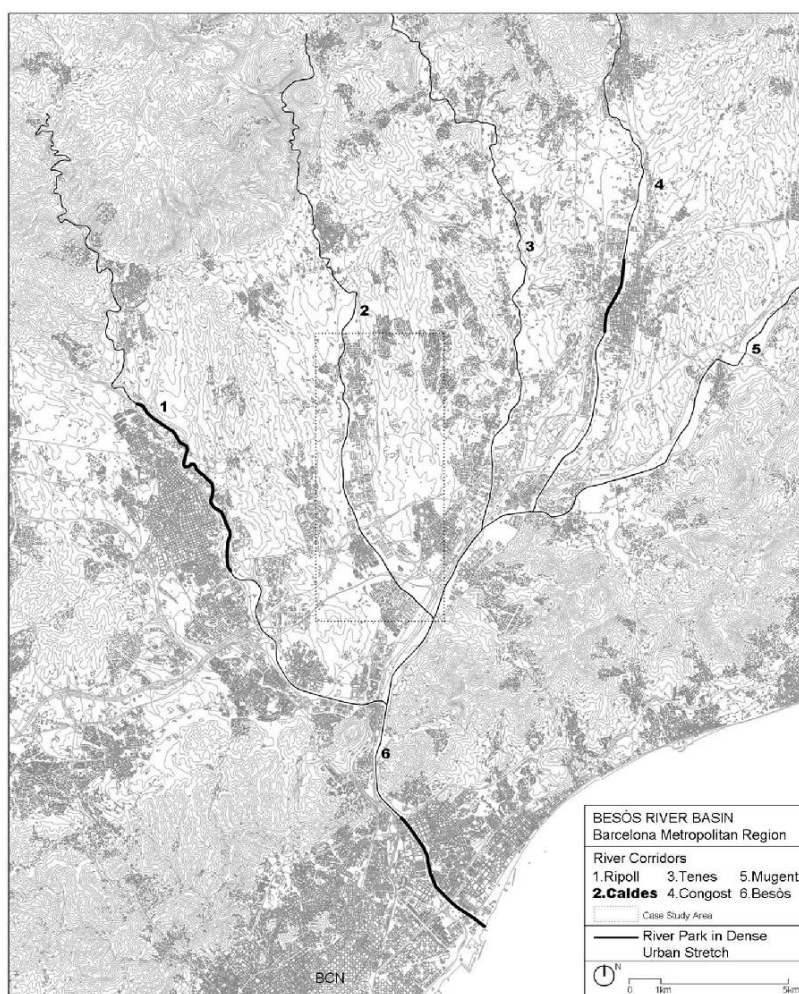

Πηγή: https://www.barcelona.cat/en/coneixbcn/pics/attractius/la-llera-del-riu-besos_99400387431.html

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Δήμου Βαρκελώνης (https://www.barcelona.cat/en/coneixbcn/pics/attractius/la-llera-del-riu-besos_99400387431.html), την ιστοσελίδα του δημόσιου αστικού και περιαστικού πρασίνου της Βαρκελώνης (Parcs de Catalunya - <https://parcs.diba.cat/es/web/fluviat/les-zones/la-zona-d-us-public>) και του Wikipedia ([https://en.wikipedia.org/wiki/Bes%C3%B2s_\(river\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bes%C3%B2s_(river))) αντλήθηκαν πληροφορίες για το Παραποτάμιο Πάρκο Besòs.

Ο Besòs ποταμός ρέει εντός της Καταλονίας, της Ισπανίας και σχηματίζεται από τη συμβολή των ποταμών Mogentí και Congost, καταλήγοντας στη Μεσόγειο. Η πλήρης λεκάνη απορροής του περιλαμβάνει τις ακόλουθες πόλεις : Aiguafreda , La Garriga , Sant Fost de Campsantelles , Canovelles , Granollers , Montmeló , Mollet del Vallès , Montcada i Reixac , Santa Coloma de Gramenet , Barcelona και Sant Adrià de Besòs. Επίσης, αποτελεί έναν φυσικό διάδρομο εντός της μητροπολιτικής περιοχής της Βαρκελώνης. Όπως αναφέρουν οι Vall-Casas κ.α. (2019), η λεκάνη απορροής που τοποθετείται ο ποταμός στα βόρεια της Βαρκελώνης (Χάρτης 12), έχει εμβαδόν περίπου 1000 km² με πάνω από ένα εκατομμύριο κατοίκους και αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα λεκάνης της Μεσογείου με περιστασιακές πλημμύρες.

Χάρτης 12. Λεκάνη ποταμού Besòs. Πάρκα ποταμών σε κεντρικές αστικές εκτάσεις. MRB, Καταλονία, Ισπανία.

Πηγή: Vall-Casas κ.α. (2019)

Το χαμηλότερο τμήμα του ποταμού Besòs, μήκους 5,5 χιλιομέτρων που συναντά την πόλη της Βαρκελώνης, μεταμορφώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 ως μέρος ενός αστικού έργου που βασισμένο στην «έξυπνη» διαχείριση των υδάτων. Το αποτέλεσμα σήμερα ωφελεί 300.000 ανθρώπους που ζουν στην περιοχή και αποτελεί παράδειγμα της κοινωνικής συμβολής του αναζωογονημένου ποταμού σε μια αστική περιοχή με έλλειψη δημόσιων χώρων (Vall-Casas κ.α. 2019).

Οι παραποτάμιες εκτάσεις με υψηλή αστική ένταση, όπως αυτές της Βαρκελώνης, είναι σπάνιες στην υπόλοιπη λεκάνη (όπως φαίνεται και στο χάρτη 12). Οι διάδρομοι ποταμών χαμηλής πυκνότητας που περιλαμβάνουν πόλεις με περιορισμένους οικονομικούς και διαχειριστικούς πόρους επικρατούν στους πέντε παραπόταμους του ποταμού Besòs (ποταμός Ripoll, ποταμός Caldes, ποταμός Tenes, ποταμός Congost και ποταμός Mogent). Σε αυτές τις περιπτώσεις, η αποκατάσταση των ποταμών ήταν αργή και κατακερματισμένη, αποτελούμενη από τη συσσώρευση δημόσιων ανοιχτών χώρων, διαδρομών αναψυχής και ανέσεων για δεκαετίες, σε ένα είδος σιωπηλής διαδικασίας, πολύ λιγότερο εμφανής από ότι σε μεγάλες πόλεις. Τα κοινωνικά αποτελέσματα αυτής της συσσώρευσης φαίνονται στην επιτυχία εκδηλώσεων ποδηλασίας που κινητοποιούν χιλιάδες ανθρώπους κατά μήκος μονοπατιών μεταξύ της άνω λεκάνης και των εκβολών του ποταμού. Επιπρόσθετα, όπως συνεχίζουν οι Vall-Casas κ.α. (2019), σημαντικό είναι το γεγονός της διοργάνωσης μίας ετήσιας γιορτής, το Besòs Cycling Tour που ξεκίνησε το 2003 και τώρα έχει 1500

συμμετέχοντες. Αυτές οι διαδικασίες και η επακόλουθη εντατικοποίηση της κοινωνικής χρήσης των όχθης ποταμού δεν έχουν ακόμη ενοποιηθεί πλήρως και απαιτείται, καθιστώντας έτσι αναγκαίο να κατανοηθούν οι συνεχιζόμενοι κοινωνικο-χωρικών μετασχηματισμοί προκειμένου να αξιοποιηθεί το δυναμικό τους. Δεδομένου ότι όλοι οι παραπόμενοι της Λεκάνης διατηρούν σημαντικές φυσικές και κοινωνικοοικονομικές ομοιότητες, η ανάλυση μιας συγκεκριμένης περίπτωσης μπορεί να παρέχει αποτελέσματα γενικής ισχύος.

Το 1995, μετά από δεκαετίες παραμέλησης και επιδείνωσης της κατάστασης της παραποτάμιας δημόσιας έκτασης, αποφασίστηκε από τις αρμόδιες τοπικές αρχές η εφαρμογή ενός έργου για την περιβαλλοντική αποκατάσταση του Πάρκου Besòs. Η διαδικασία πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία των δήμων των περιοχών Montcada i Reixac, Barcelona, Santa Coloma de Gramenet και Sant Adrià de Besòs, και με την Κοινοπραξία για την Προστασία των Besòs. Έτσι, ξεκίνησε ένα μεγάλο έργο καθαρισμού της κοίτης του ποταμού, το οποίο χρηματοδοτήθηκε σε μεγάλο βαθμό από ευρωπαϊκά κονδύλια. Φτάνοντας στο 2004, όπου ανοίγει επίσημα το Besòs River Park, αποτελώντας μια μεγάλη έκταση πάρκων χωρισμένη σε τρία τμήματα: τους υγροτόπους (γύρω από το Montcada i Reixac), με μεγάλη περιβαλλοντική και βιολογική αξία οι οποίοι δεν είναι ανοιχτοί στο κοινό, μια περιοχή για δημόσια χρήση έκτασης 5 km με καταπράσινες περιοχές και ασφαλτοστρωμένους δρόμους (κοινή χρήση από της περιοχές Sant Andreu, Santa Coloma και Sant Adrià) και τις εκβολές του ποταμού. Ο δημόσιος χώρος στο Sant Andreu εκτείνεται από το Trinitat Vella έως το RCD Espanyol Sports City και παρέχει στους κατοίκους μια περιοχή για πεζοπορία, ποδηλασία και υπαίθρια αθλήματα. Επιπλέον, το Besòs Rivers Park αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές περιοχές πρασίνου στη μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης. Έπειτα από την συντήρηση και φροντίδα του ποταμού, διαμορφώθηκαν πολλοί φυσικοί βιότοποι και πλέον πάνω από 200 είδη πτηνών κατοικούν στην περιοχή. Τέλος, υπάρχουν μικρά θηλαστικά, όπως ποντίκια και νυφίτσες, καθώς και άλλα ζώα, συμπεριλαμβανομένων των χελωνών και των βατράχων, τα οποία κατοικούν τώρα στο πάρκο.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

4.1. Σχεδιασμός έρευνας

Ως αρχικός στόχος της έρευνας είχε τεθεί να συγκριθούν τα δύο πάρκα της Αθήνας, πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» και πάρκο «Λόφος Φιλοπάππου» με αυτά της Βαρκελώνης, πάρκο Γκουέλ και πάρκο Besòs. Καθώς, το πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» είχε μελετηθεί στα πλαίσια της διπλωματικής μου (Σωτηρίου 2017), θα πραγματοποιούνταν συγκριτική μελέτη με τα υπόλοιπα τρία πάρκα. Τα δύο πάρκα της Βαρκελώνης είχα την ευκαιρία να τα επισκεφτώ στα πλαίσια της πρακτικής μου μέσω του Erasmus+, λόγω όμως των συνθηκών με την πανδημία της νόσου του κορονοϊού 2019 (COVID-19) δεν ολοκληρώθηκε η έρευνα που είχε αρχικά προγραμματιστεί.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των στάσεων και απόψεων των επισκεπτών και των ομάδων, που δραστηριοποιούνται στον χώρο του πάρκου «Λόφος Φιλοπάππου», σχετικά με την χρησιμότητα του πάρκου και τη συμμετοχή στα κοινά μέσω αυτού. Το ερευνητικό ερώτημα που τίθεται είναι εάν οι επισκέπτες παρουσιάζουν την ανάγκη ένταξης των δημόσιων αστικών πάρκων στην καθημερινή τους ζωή, αν αναγνωρίζουν την αξία της συμμετοχής στα κοινά και αν συμμετέχουν σε αυτά. Επιπλέον, πραγματοποιείται διερεύνηση των δράσεων που

πραγματοποιούνται εντός της έκτασης του πάρκου, της συμμετοχής που έχουν και πως αυτές οργανώνονται. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια για την κατανόηση της αντίληψης του κόσμου για το πάρκο και την διαχείρισή του. Οι μέθοδοι διερεύνησης, που χρησιμοποιήθηκαν, είναι ερωτηματολόγια που δόθηκαν σε επισκέπτες και συζητήσεις με ανθρώπους και ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο. Καθώς, όπως προαναφέρθηκε, δεν πραγματοποιήθηκε η έρευνα που αρχικά είχε οριστεί, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα συγκριθούν με αυτήν που έχει προηγηθεί στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» και μέσω των βιβλιογραφικών πηγών με τα υπόλοιπα δύο πάρκα.

4.2. Τρόποι συλλογής δεδομένων

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηματολογίων συμπληρώθηκε στο πεδίο, καθώς ύστερα από ανάγνωση της κάθε ερώτησης προς τους ερωτώμενους επισκέπτες, σημειωνόταν μέσω κινητού τηλεφώνου η κάθε απάντηση, επί τόπου. Ένα μικρότερο ποσοστό συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά μέσω του διαδικτύου. Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε τέσσερις ενότητες οι οποίες αφορούν την επισκεψιμότητα-προσβασιμότητα, τη συμμετοχή στα κοινά, τη σημερινή κατάσταση του πάρκου και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά. Επιλέχτηκε η συγκεκριμένη σειρά παρουσίασης των ενότητων, διότι η πρώτη ενότητα εκτός από την υψηλή σημαντικότητα για την έρευνα, έχει στοιχεία που προσελκύουν πολύ τον ενδιαφέρον του ερωτώμενου, καθώς περιέχουν ερωτήσεις σχετικές με την πανδημία. Το ίδιο και με την επιλογή της δεύτερης ενότητας όπου ο ερωτώμενος θα είχε το ενδιαφέρον και τη διάθεση να τα απαντήσει, χωρίς να έχει κουραστεί από τις δευτερεύουσες σημασίας ενότητες.

Στην ενότητα επισκεψιμότητα και προσβασιμότητα στο πάρκο είναι η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου. Οι ερωτήσεις αφορούν τη συχνότητα επίσκεψης κατά την διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου και τη συχνότητα επίσκεψης των επισκεπτών σήμερα, καθώς και το χρονικό διάστημα παραμονής τους στο πάρκο. Επιπλέον, ερωτάται ο αριθμός επισκεπτών που παρατήρησαν οι ερωτώμενοι στο πάρκο πάλι κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων για την πανδημία την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου αλλά και ο αριθμός επισκεπτών παρατηρούν στο πάρκο σήμερα. Στην συνέχεια, ερωτάται το μέσο με το οποίο επισκέπτεται ο ερωτώμενος το πάρκο και σε περίπτωση που χρησιμοποιεί κάποιο Μέσο Μαζικής Μεταφοράς, ποιο είναι αυτό. Τέλος, πραγματοποιείται ερώτηση για ποια από τις πέντε κεντρικές εισόδους χρησιμοποιεί για την είσοδό του στο πάρκο.

Στην ενότητα της συμμετοχής στα κοινά και των δράσεων περιλαμβάνονται ερωτήσεις, που αφορούν τις δραστηριότητες επίσκεψης του πάρκου και τη συχνότητα συναντήσεων για δραστηριότητες που γίνονται συλλογικά σε αυτό. Επίσης, πραγματοποιούνται ερωτήσεις για τον τρόπο ενημέρωσης για τυχόν δράσεις στο πάρκο, τη συχνότητα συμμετοχής σε δράσεις προστασίας ή περιποίησης του πάρκου και σε συνελεύσεις για θέματα που αφορούν το πάρκο. Έπειτα, υπάρχουν ερωτήσεις για το ενδιαφέρον συμμετοχής σε δράσεις για την φροντίδα του πάρκου και αν υπάρχει γνώση για τον φορέα, που διοικεί το πάρκο τη δεδομένη χρονική στιγμή. Τέλος, ακολουθούν κάποιες σημαντικές ερωτήσεις σχετικές με τον αστικό εξευγενισμό. Πιο συγκεκριμένα, η θέση των ερωτώμενων σε σχέση με μία περίφραξη ολόκληρης της έκτασης του πάρκου, η άποψη τους σχετικά με την 24ωρη λειτουργία του πάρκου και η θέση τους σχετικά με μία επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο.

Η τρίτη ενότητα που αναφέρεται στην σημερινή κατάσταση του πάρκου, αρχικά περιλαμβάνει ερωτήσεις στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να σημειώσει τρεις λέξεις

που τον ενθαρρύνουν και τρεις που τον αποθαρρύνουν να επισκεφτεί το πάρκο. Στη συνέχεια περιλαμβάνονται ερωτήσεις που αφορούν την ικανοποίηση από τη διαχείριση του πάρκου και τους λόγους αποθάρρυνσης της επίσκεψής του. Επιπλέον, πραγματοποιείται ερώτηση για το αν έχουν εντοπιστεί προβλήματα που χρειάζονταν επιδιόρθωση στο πάρκο και ποια ήταν η αντίδραση του ερωτώμενου.

Στην τελευταία ενότητα, καλείται ο ερωτώμενος να συμπληρώσει κάποια δημογραφικά στοιχεία. Αυτά είναι το φύλο, η ηλικιακή ομάδα, ο δήμος που κατοικεί ο ερωτώμενος και η απασχόληση. Παρακάτω παρουσιάζεται το ερωτηματολόγιο όπως ακριβώς δόθηκε στους επισκέπτες. Για την θέαση του επιλέξτε την ιστοσελίδα που ακολουθεί: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdMyViywkhMwwL_LWh4qZqTxBmbhTWGleXCp4vs72g_ZwwVhw/viewform

Για τις απαιτήσεις της έρευνας πραγματοποιήθηκαν δύο συζητήσεις με δύο ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου το Λόφου Φιλοπάππου. Η πρώτη ονομάζεται «Φιλοπάππου» και η δεύτερη «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων -Θησείου-Κουκάκι». Οι ερωτήσεις που συζητήθηκαν είναι χωρισμένες σε τέσσερις ενότητες και παρουσιάζονται παρακάτω:

1) Προσδιορισμός συλλογικότητας ή ομάδας

- Τι είναι το κίνημα Φιλοπάππου/ Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων - Θησείου-Κουκάκι;
- Πως δημιουργήθηκε, υπήρξε κάποια αφορμή για την δημιουργία αυτής της πρωτοβουλίας, ποιος πιστεύεται είναι ο λόγος που πραγματοποιήθηκε εκείνη την χρονική περίοδο;
- Πόσα μέλη απαρτίζουν την ομάδα;
- Τα μέλη είναι κάτοικοι κοντινών δήμων;
- Ποιων δήμων;

2) Δράσεις

- Ποιες είναι οι δράσεις που πραγματοποιούνται;
- Σκοπεύετε για δράσεις που δεν έχετε υλοποιήσει μέχρι σήμερα;
- Κάθε πότε οργανώνετε δράσεις;
- Οι δράσεις αφορούν τα μέλη της ομάδας ή είναι ανοιχτές για το κοινό;
- Υπάρχει συμμετοχή από τον κόσμο, στις δράσεις που οργανώνετε;
- Πως ενημερώνετε τον κόσμο για τις δράσεις;
- Που μπορεί να σας βρει κάποιος;
 - Έχετε κάποιο συγκεκριμένο χώρο εντός ή εκτός του πάρκου που μπορεί να ενημερωθεί ο κόσμος;
 - Υπάρχει κάποια ιστοσελίδα;

3) Τρόπος λήψης αποφάσεων

- Με ποιον τρόπο λαμβάνονται αποφάσεις? (Άμεση ή αντιπροσωπευτική δημοκρατία, Συμμετοχικά...κλπ)
- Πως γίνεται η εκπροσώπηση σε σχετικές με το πάρκο διαδικασίες ή αποφάσεις ή συνελεύσεις?
- Σε τι συχνότητα γίνονται οι συνελεύσεις?
 - Σε ποιον χώρο γίνονται οι συνελεύσεις?
 - Είναι οι συνελεύσεις ανοιχτές για το κοινό?

4) Υφιστάμενη Κατάσταση Πάρκου

- Ποια είναι η κατάσταση των διάφορων «χρήσεων γης» του πάρκου?(Γύρω χρήσεις, ιδιωτικοποιήσεις τμημάτων του πάρκου)
- Γνωρίζετε άλλες συλλογικότητες που δρουν στο πάρκο?
 - Εάν ναι, διοργανώνετε μαζί δράσεις?
- Παραμένει η 24ωρη πρόσβαση στον χώρο;
- Υπάρχει φύλαξη του πάρκου?
- Υπάρχει εγκληματικότητα στο πάρκο?
- Ποια είναι η εξέλιξη με τον φορέα διαχείρισης του πάρκου, πραγματοποιήθηκε η ίδρυση της Ανώνυμης Εταιρείας Ο.Τ.Α. η οποία θα διαχειρίζεται τον λόφο Φιλοπάππου;
- Υπάρχουν σχέδια για περίφραξη του πάρκου;

Η πρώτη ομάδα ονομάζεται «Φιλοπάππου» και τα θέματα και οι δράσεις που την απασχολούν έχουν να κάνουν πάντα με τον Λόφο. Η συζήτηση πραγματοποιήθηκε με ένα μέλος της ομάδας/κινήματος την κα. Στέλλα Μαρκαντωνάτου, με την οποία η πρώτη επαφή έγινε μέσω της ομώνυμης ομάδας στην διαδικτυακή πλατφόρμα Facebook. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στο ίδιο το πάρκο παράλληλα με ξενάγηση στο χώρο. Η δεύτερη ομάδα, η «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων -Θησείου-Κουκάκι» είναι μία συλλογικότητα που δεν περιορίζεται μόνο εντός του Λόφου αλλά πραγματοποιεί δράσεις σε επίπεδο γειτονιάς. Η βάση της, είναι ο υπό κατάληψη ανοικτός κοινωνικός χώρος – ΠΙΚΠΑ, που τοποθετείται όρια του Λόφου Φιλοπάππου από την πλευρά της περιοχής Κουκάκι. Η πρώτη επαφή με την συλλογικότητα ήταν σε μία συνέλευσή τους παρακολουθώντας και ο ίδιος την διαδικασία. Αφού τέθηκε το ερώτημα από εμένα, για συζήτηση για θέματα που αφορούν την οργάνωση της συλλογικότητας και της δραστηριότητάς στο Λόφο Φιλοπάππου, προγραμματίστηκε επόμενη συνάντηση παρουσία πολλών μελών της.

4.3. Διαδικασία έρευνας

Συνολικά η διαδικασία συλλογής των δεδομένων, μέσω των ερωτηματολογίων και των συζητήσεων, πραγματοποιήθηκε τους μήνες του καλοκαιριού και διήρκησε 10 ημέρες. Πιο συγκεκριμένα, από 25 Ιουλίου του 2020 έως 2 Αυγούστου του 2020, πραγματοποιήθηκε η συλλογή των ερωτηματολογίων, που λόγω καιρικών συνθηκών δε μοιράστηκαν στο σύνολο των ημερών αυτών. Στις 03/08/2020 πραγματοποιήθηκε η συνάντηση με την συλλογικότητα «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων - Θησείου-Κουκάκι» στην κατάληψη ανοικτός κοινωνικός χώρος – ΠΙΚΠΑ. Την επόμενη ημέρα, στις 04/08/2020, πραγματοποιήθηκε συνάντηση με μέλος της ομάδας «Φιλοπάππου» στον Λόφο, παράλληλα με ξενάγηση στον χώρο.

Το δείγμα των συμμετεχόντων στα ερωτηματολόγια ήταν 45 άτομα, από τα οποία οι 29 ήταν γυναίκες και οι 16 άντρες. Οι ηλικιακές ομάδες χωρίστηκαν σε τέσσερις κατηγορίες των 16-29, 30-49, 50-75 και 75+. Για την προσέγγιση των ερωτώμενων εφαρμόστηκαν προσωπικές συνεντεύξεις ανθρώπων που έτυχε να επισκέπτονται το πάρκο εκείνη τη χρονική στιγμή. Επίσης, κάποια στάλθηκαν μέσω social media και email κάποια ερωτηματολόγια σε άτομα που επισκέπτονται το πάρκο. Τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα και όποιος από τους ερωτώμενους επιθυμούσε, είχε τη δυνατότητα να δώσει την ηλεκτρονική του διεύθυνση, για να ενημερωθεί για τα αποτελέσματα της έρευνας. Η έρευνα πραγματοποιούνταν τις απογευματινές ώρες, καθώς λόγω της υψηλής θερμοκρασίας, η έλευση του κόσμου τις πρωινές και

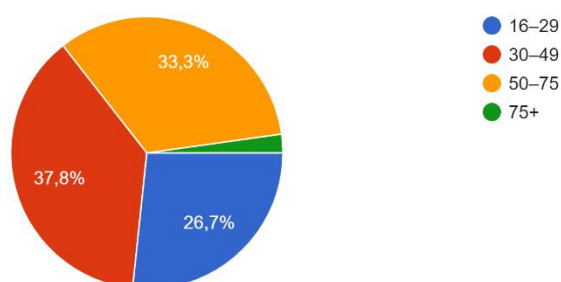
μεσημεριανές ώρες ήταν μειωμένη. Όσον αφορά τα ερωτηματολόγια, είναι σε ηλεκτρονική μορφή και πιο συγκεκριμένα σε Google Form: https://www.google.com/intl/el_gr/forms/about/, όπου απαιτήθηκε οι απαντήσεις τους επεξεργάστηκαν με το πρόγραμμα λογιστικών φύλλων Microsoft Excel.

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Αρχικά, ένα πολύ σημαντικό στοιχείο που παρατηρήθηκε μέσω των αποτελεσμάτων των έρευνας, είναι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών του πάρκου «Λόφος Φιλοπάππου» είναι κάτοικοι των γειτονικών περιοχών. Πιο συγκεκριμένα, το 76% του δείγματος κατοικεί στον δήμο Αθηναίων και ένα 5% στο δήμο Ζωγράφου. Οι υπόλοιποι δήμοι που εμφανίζονται, στους οποίους αντιστοιχεί ένας ερωτώμενος ανά δήμο, είναι οι Άγιοι Ανάργυροι, Ραφήνα, Νέα Σμύρνη, Καλλιθέα, Γαλάτσι, Ψυχικό, Αγ. Δημήτριος και ο Πειραιάς από τον οποίο είναι δύο ερωτώμενοι. Επίσης, στο δείγμα των συμμετεχόντων προκύπτει σχετικός ισομοιρασμός στις ηλικιακές ομάδες (Σχήμα 3) καθώς οι ηλικίες 16-29 ετών συγκέντρωσαν ποσοστό 26,7%, οι ηλικίες 30-49 συγκέντρωσαν 37,8%, οι ηλικίες 50-75 33,3% και στην κατηγορία 75+ υπήρξε ένα άτομο το οποίο θα συμπεριλαμβάνεται από εδώ και πέρα στην ομάδα 50-75, άρα το ποσοστό είναι 35,5%.

Σχήμα 3. Κατανομή των ηλικιακών ομάδων

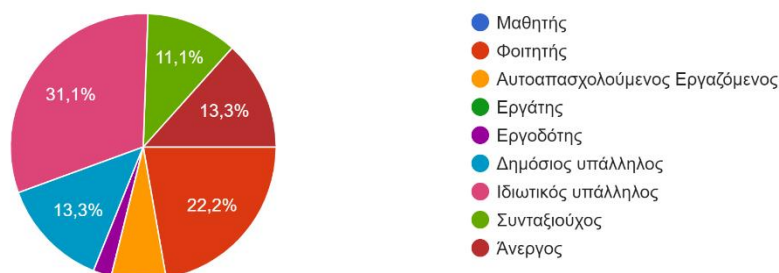
- Ηλικιακή Ομάδα:
45 απαντήσεις

Παρακάτω ακολουθούν τα διαγράμματα πίτας με την κατανομή της απασχόληση, στο σχήμα 4 και του επιπέδου εκπαίδευσης στο σχήμα 5.

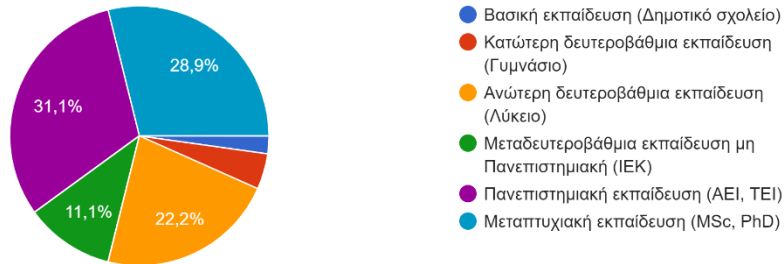
Σχήμα 4. Απασχόληση συμμετεχόντων

Απασχόληση:
45 απαντήσεις

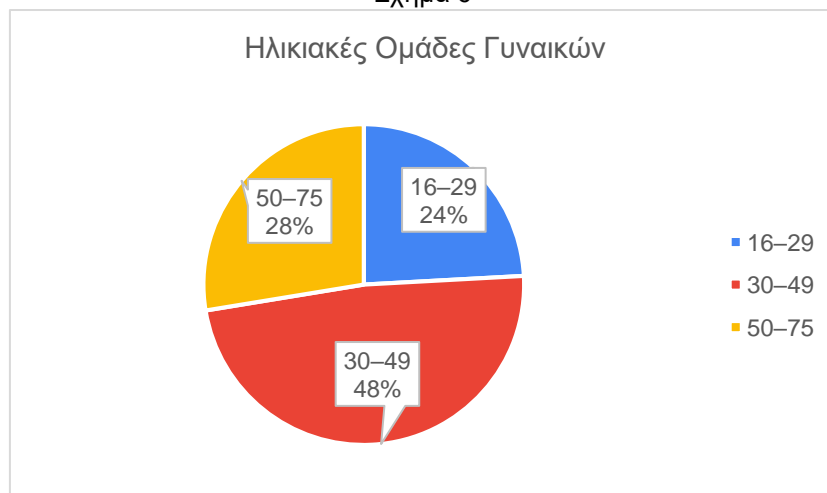
Σχήμα 5. Επίπεδο εκπαίδευσης συμμετεχόντων

- Επίπεδο Εκπαίδευσης:
45 απαντήσεις

Στο σχήμα 6 που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κατανομή των γυναικών στις επιμέρους ηλικιακές ομάδες. Υψηλότερο ποσοστό συγκεντρώνεται στη δεύτερη ηλικιακή ομάδα, από 30 έως 49 ετών, ίσο με 48%. Επόμενο, σε σειρά, και ίσο με 28%, είναι το ποσοστό των γυναικών που η ηλικία τους είναι από 50 έως 75. Με ποσοστό 24% ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα, από 16 έως 29 ετών.

Σχήμα 6

Στο σχήμα 7, παρουσιάζεται η κατανομή των ανδρών στις επιμέρους ηλικιακές ομάδες, οι οποίοι συνολικά αποτελούν πολύ μικρότερο ποσοστό στο δείγμα από ότι γυναίκες. Υψηλότερο ποσοστό συγκεντρώνεται στην ηλικιακή ομάδα, από 50 έως 75 ετών, ίσο με 50%. Επόμενο, σε σειρά, και ίσο με 31%, είναι το ποσοστό των ανδρών που η ηλικία τους είναι από 16 έως 29. Με ποσοστό 19% ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα, από 30 έως 49 ετών.

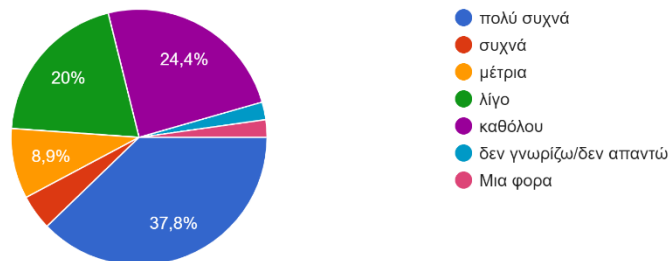
Σχήμα 7

Η επόμενη πίτα, του σχήματος 8, αφορά την συχνότητα επίσκεψης στον Λόφο κατά τη διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου. Όπως παρατηρούμε το μεγαλύτερο ποσοστό με 37,8% τον επισκεπτόταν πολύ συχνά, το αμέσως μικρότερο ποσοστό με 24,4% δεν επισκέφτηκε καθόλου το πάρκο, ένα 20% λίγο και το 8,9% μέτρια.

Σχήμα 8. Συχνότητα επίσκεψης κατά τη διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου

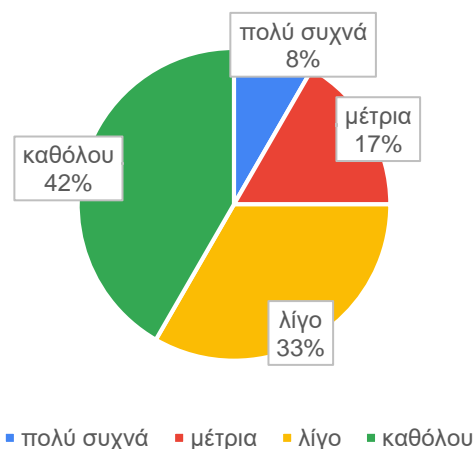
- Πόσο συχνά επισκεφτήκατε το πάρκο κατά την διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου;
45 απαντήσεις

Στο σημείο αυτό ακολουθούν τα σχήματα συχνότητας επίσκεψης στον Λόφο κατά τη διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου, ανά κατηγορία ηλικιακής ομάδας. Για την ηλικία από 16-29 το μεγαλύτερο ποσοστό με 42% επέλεξε ότι δεν επισκέφτηκε το Λόφο καθόλου και το 33% επέλεξε λίγο όπως φαίνεται στο σχήμα 9. Έπειτα, για την ηλικία 30-49 στο σχήμα 10 έχουμε μια τελείως διαφορετική εικόνα καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό, 59% επισκέφθηκε το πάρκο πολύ συχνά και το 6% συχνά. Ενώ, μόνο ένα 12% επέλεξε καθόλου και ένα 11% λίγο. Τέλος, για την ηλικιακή ομάδα 50 έως 75 το μεγαλύτερο ποσοστό παρουσιάζεται στην επιλογή «πολύ συχνά» και πάλι με 40%, όμως σχετικά υψηλό ποσοστό παρουσιάζεται και στις επιλογές «καθόλου» με 27% και «λίγο» με 20%.

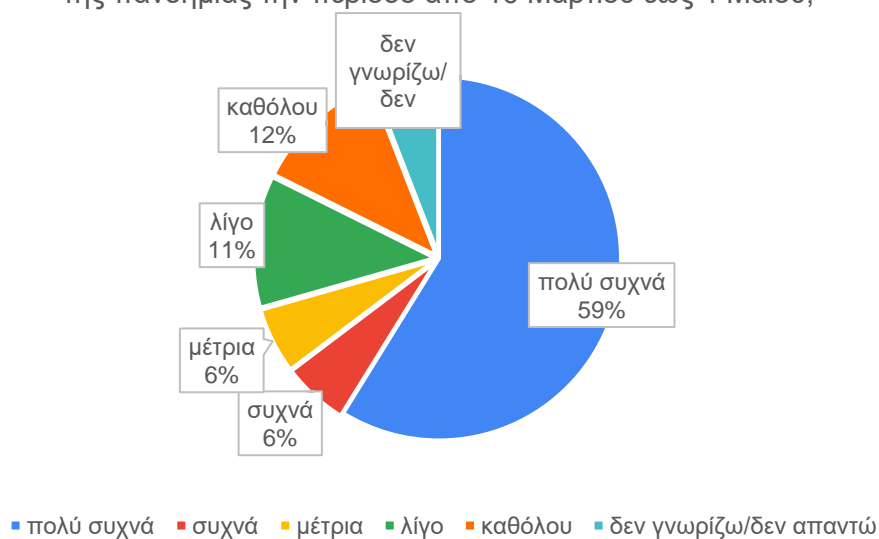
Σχήμα 9

Συχνότητα επίσκεψης **Ηλικιακής Ομάδας από 16-29** στο πάρκο κατά την διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου;

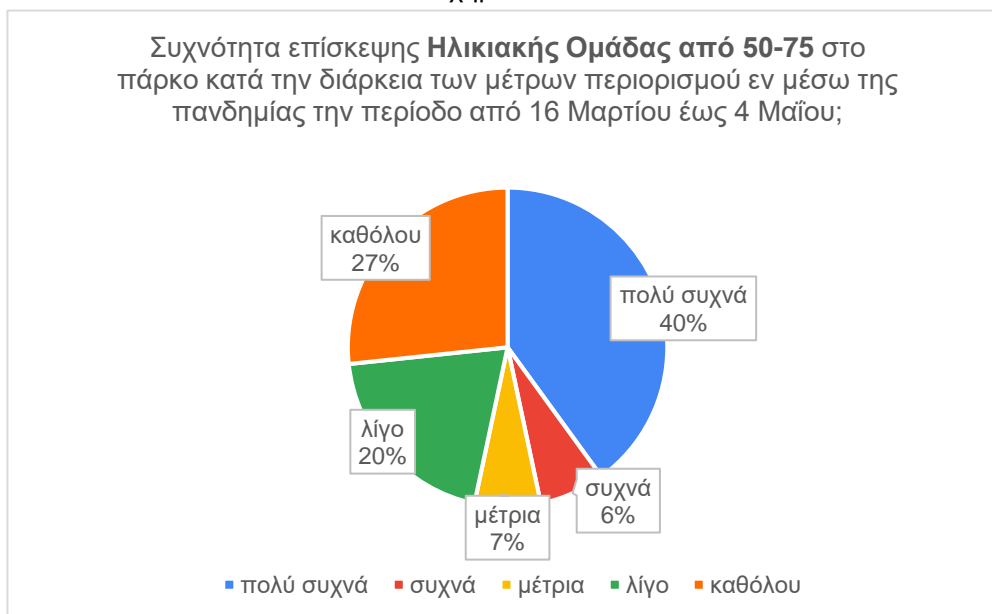

Σχήμα 10

Συχνότητα επίσκεψης **Ηλικιακής Ομάδας από 30-49** στο πάρκο κατά την διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου;

Σχήμα 11

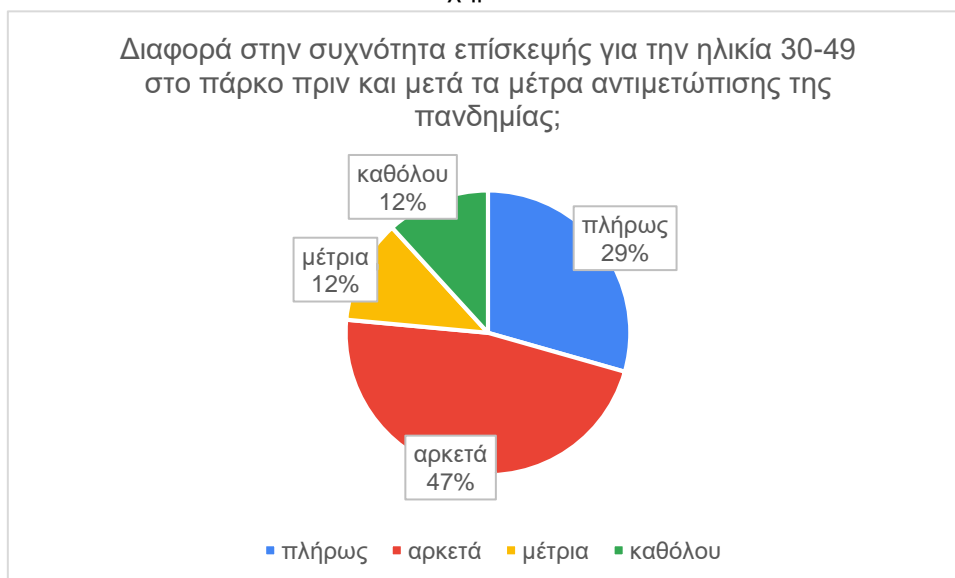

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα διαγράμματα πιτών με την συχνότητα επίσκεψης, και πάλι ανά ηλικιακή ομάδα. Για τις ηλικίες από 16-29 (σχήμα 12) το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στην επιλογή «αρκετά» με 50% και αμέσως μετά ακολουθεί η επιλογή «καθόλου» με 34%, ενώ 8% παρουσιάζουν οι επιλογές «πλήρως» και «μέτρια». Στην ηλικιακή ομάδα από 30-49 (σχήμα 13), το μεγαλύτερο ποσοστό, 47%, των ερωτηθέντων είδε αρκετά μεγάλη διαφορά στην επίσκεψη του στο χώρο. Το 29%, παρατήρησε αλλαγή πλήρως και με 12% υπάρχουν οι επιλογές «καθόλου και μέτρια». Τέλος, όπως φαίνεται και στο σχήμα 14, για τους ερωτώμενους από 50-75, το μεγαλύτερο ποσοστό επέλεξε, με 44%, αρκετά, το 31% καθόλου, το 13% πλήρως και ένα ποσοστό 6% μέτρια.

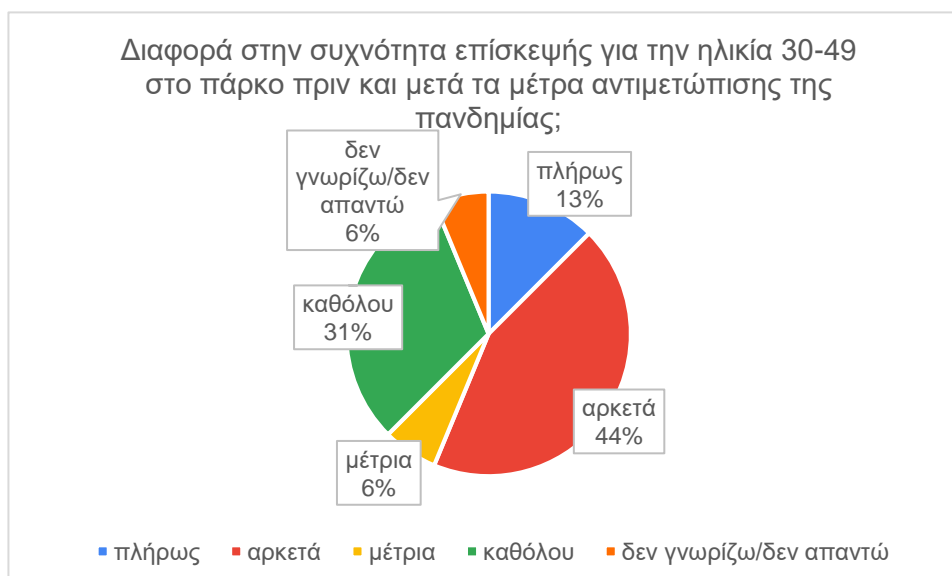
Σχήμα 12

Σχήμα 13

Σχήμα 14

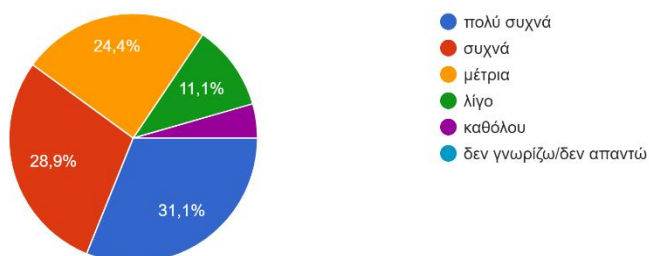

Οι δύο επόμενες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου (1. Τι αριθμό επισκεπτών παρατηρήσατε στο πάρκο κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων για την πανδημία την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου; και 2. Τι αριθμό επισκεπτών παρατηρείτε στο πάρκο σήμερα;) δεν ήταν εφικτό να πραγματοποιηθεί οπτική αναπαράσταση αυτών. Για το λόγο αυτό θα γίνει μία γραπτή περιγραφή των αποτελεσμάτων. Από τους αριθμούς που δήλωσαν οι ερωτώμενοι, προκύπτει ότι παρατήρησαν πολύ περισσότερο κόσμο στο Λόφο Φιλοπάππου κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων για την πανδημία την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου από ότι παρατηρούν σήμερα.

Η επόμενη ερώτηση αφορά την συχνότητα επίσκεψης σήμερα στο πάρκο. Το 31,1% των ερωτώμενων επισκέπτεται πολύ συχνά το πάρκο και το 28,9% το επισκέπτεται συχνά, ενώ το 24,4% το επισκέπτεται μέτρια και το 11,1% λίγο. Εντύπωση προκαλεί, ότι μόνο το πολύ μικρό ποσοστό 4,4% δεν επισκέπτεται καθόλου τον Λόφο.

Σχήμα 15

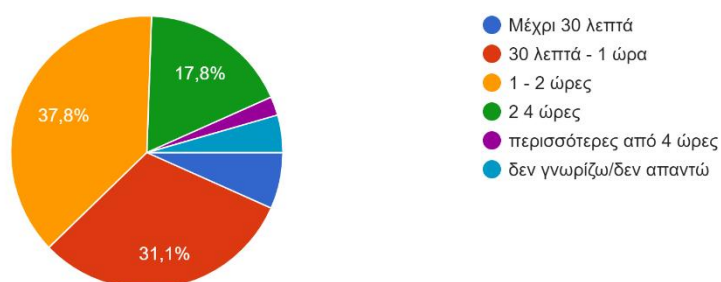
- Επισκέπτεστε το πάρκο:
45 απαντήσεις

Στο σχήμα 15 που ακολουθεί, απεικονίζεται ο χρόνος παραμονής των ερωτωμένων στο πάρκο. Στην επιλογή, 1 έως 2 ώρες, και στην επιλογή, 30 λεπτά έως 1 ώρα, συγκεντρώθηκαν τα υψηλότερα ποσοστά των έγκυρων απαντήσεων, 37,8% και 31,1%, αντίστοιχα. Μετά ακολουθεί η επιλογή 2 έως 4 ώρες με ποσοστό 17,8%. Και τέλος, ακολουθούν οι απαντήσεις μέχρι 30 λεπτά, με 6,7% και περισσότερο από 4 ώρες, με 2,2%. Σε αυτή την ερώτηση δύο άτομα επέλεξαν δεν γνωρίζω/δεν απαντώ.

Σχήμα 15. Χρόνος παραμονής επίσκεψης των συμμετεχόντων στο πάρκο

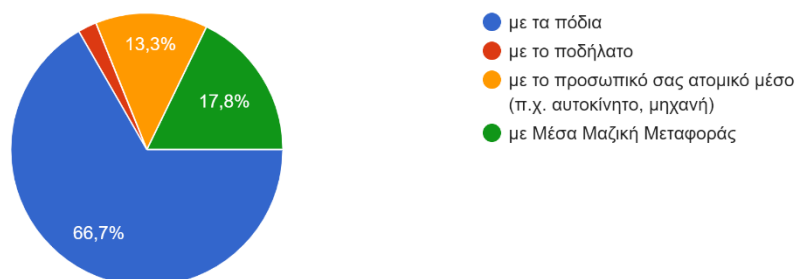
- Πόση ώρα μένετε συνήθως στο πάρκο;
45 απαντήσεις

Στο σχήμα 16, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης «με ποιο μέσο επισκέπτεστε το πάρκο». Η συντριπτική πλειοψηφία επισκέπτεται το πάρκο με τα πόδια, καθώς η κατηγορία αυτή συγκεντρώνει ποσοστό 66,7%. Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό, 17,8% επισκέπτεται το πάρκο με Μ.Μ.Μ. και το ποσοστό 13,3% το επισκέπτεται με το προσωπικό του μεταφορικό μέσο. Όπως αναφέρθηκε, το κύριο μέσο μεταφοράς των συμμετεχόντων, για την επίσκεψή τους στο πάρκο, είναι με τα πόδια και ανεξαρτήτου απασχόλησης. Γεγονός που συνδέεται άμεσα με την πλειοψηφία του δείγματος, η οποία ανήκει στους δήμους που βρίσκεται το πάρκο. Επίσης, στην ερώτηση «Σε περίπτωση που χρησιμοποιείτε Μ.Μ.Μ. με ποια σας βολεύει» από τα 22 άτομα που απάντησαν το 36,1% επέλεξε μετρό/ηλεκτρικό το 27,3% συνδυασμό μέσων και το 22,7% με το λεωφορείο.

Σχήμα 16

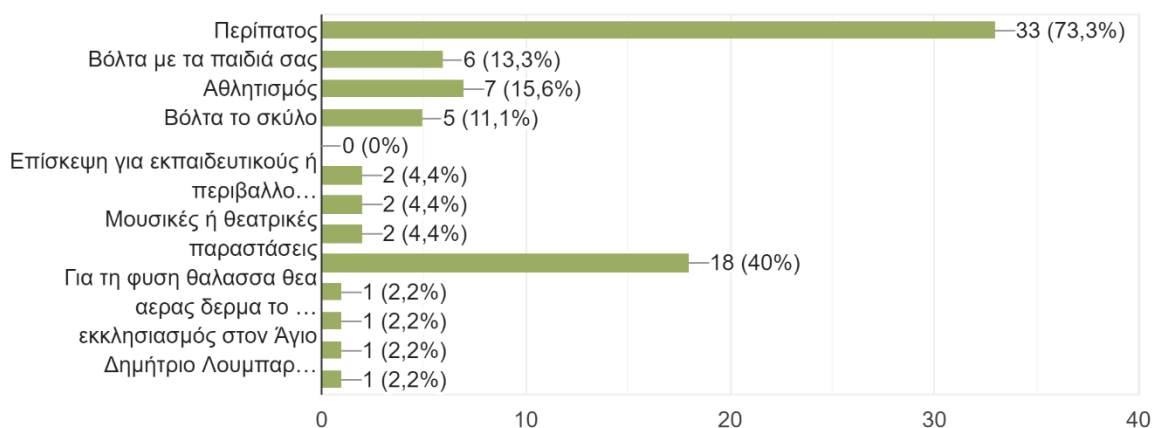
- Με ποιο μέσο μεταβαίνετε στο πάρκο;
45 απαντήσεις

Παραπάνω, στο σχήμα 17, παρουσιάζονται οι δραστηριότητες, για τις οποίες οι συμμετέχοντες της έρευνας επισκέπτονται το πάρκο. Πιο συγκεκριμένα, το 73,3% όλου του δείγματος επισκέπτεται το πάρκο για περίπατο, ποσοστό το οποίο και είναι το μεγαλύτερο. Έπειτα, ακολουθεί η συνάντηση με φίλους στον χώρο του πάρκου, συγκεντρώνοντας ποσοστό 40%. Μετά ακολουθούν οι αθλητικές εκδηλώσεις με 15,6%, η βόλτα με τα παιδιά με 13,3% και η βόλτα το σκύλο με 11,1%. Τα υπόλοιπα ποσοστά δεν παρουσιάζουν κάποιο ενδιαφέρον καθώς κάτω από 4,5%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συμμετοχή στα κοινά είναι σχεδόν ανύπαρκτη, με ποσοστό 4,4%.

Σχήμα 17

- Για ποιες δραστηριότητες επισκέπτεστε το πάρκο;
45 απαντήσεις

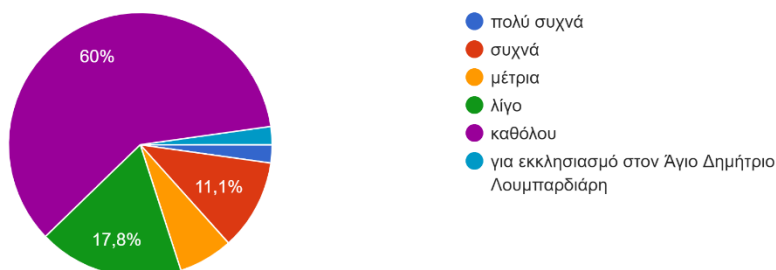

Στο σχήμα 18 παρουσιάζονται τα ποσοστά της συχνότητας συλλογικών συναντήσεων στο πάρκο “Αντώνης Τρίτσης”, όπως απαντήθηκε από το δείγμα των συμμετεχόντων. Πιο συγκεκριμένα, με ποσοστό 60%, των συμμετεχόντων, έρχεται πρώτη με διαφορά η επιλογή “καθόλου”. Έπειτα, οι επιλογές των συμμετεχόντων, “λίγο” και “συχνά” κυμαίνονται σε κοντινά ποσοστά, 17,18% και 11%, αντίστοιχα. Ακολουθεί η επιλογή “μέτρια” με ποσοστό 6,7% και τελευταία έρχεται η επιλογή “πολύ συχνά” με ποσοστό 2,2%.

Σχήμα 18. Συχνότητα συλλογικών συναντήσεων των συμμετεχόντων στο πάρκο

Συναντιέστε συλλογικά για δραστηριότητες στο πάρκο; (καλλιέργεια, συλλογική κουζίνα, αθλητισμός κλπ)

45 απαντήσεις

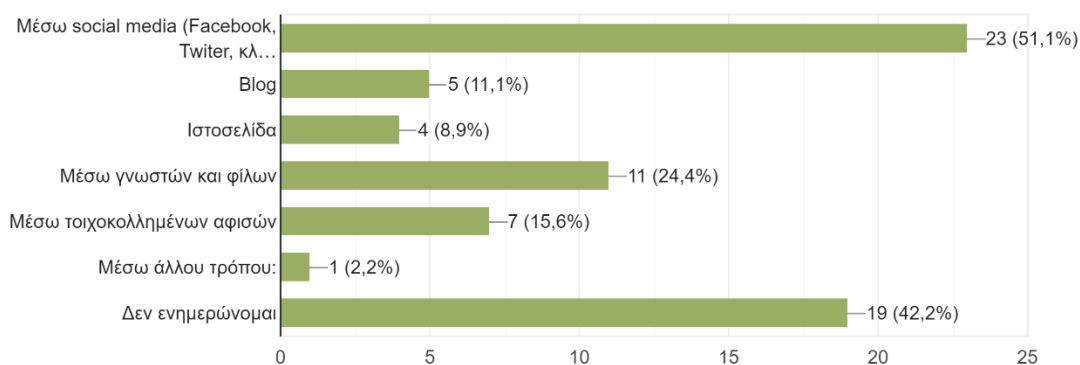

Παραπάνω, στο ραβδόγραμμα του σχήματος 19, απεικονίζονται οι τρόποι με τους οποίους ενημερώνονται οι ερωτώμενοι για τυχόν δράσεις, που λαμβάνουν χώρα στο πάρκο. Πιο αναλυτικά, πρώτο είναι το ποσοστό 51,1%, που αντιστοιχεί στην επιλογή «Μέσω social media (Facebook, Twiter, κλ...» και δεύτερο το ποσοστό 42,2% με την επιλογή «Δεν ενημερώνομαι». Στην συνέχεια ακολουθεί η επιλογή «Μέσω γνωστών και φίλων» με 24,4% και 15,6% «Μέσω τοιχοκολλημένων αφισών». Τέλος, με μικρότερα ποσοστά ακολουθούν οι επιλογές «Blog» με 11,1%, «Ιστοσελίδα» με 8,9% και «Μέσω άλλου τρόπου» με 2,2%.

Σχήμα 19. Τρόποι ενημέρωσης των ερωτηθέντων για τυχόν δράσεις στο πάρκο

- Πως ενημερώνεστε για τυχόν δράσεις στο πάρκο:

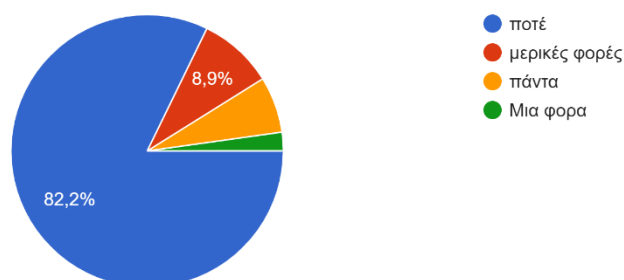
45 απαντήσεις

Τα αποτελέσματα της ερώτησης για την συμμετοχή του δείγματος σε φυλοπεριβαλλοντικές δράσεις στο πάρκο παρουσιάζονται στο σχήμα 20, με τη μορφή κυκλικού διαγράμματος. Πιο συγκεκριμένα, πρώτη έρχεται η επιλογή “ποτέ” με συντριπτικό ποσοστό 82,2%. Ακολουθεί το ποσοστό 8,9%, που αντιστοιχεί σε αυτούς που απάντησαν “μερικές φορές”. Στη συνέχεια είναι η απάντηση “πάντα” με πολύ μικρό ποσοστό, που είναι 6,7% και η απάντηση μία φορά που απάντησε μόνο ένα άτομο, άρα ποσοστό 2,2%.

Σχήμα 20. Συμμετοχή ερωτηθέντων σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις στο πάρκο

- Έχετε συμμετάσχει σε δράσεις προστασίας/περιποίησης του πάρκου;
45 απαντήσεις

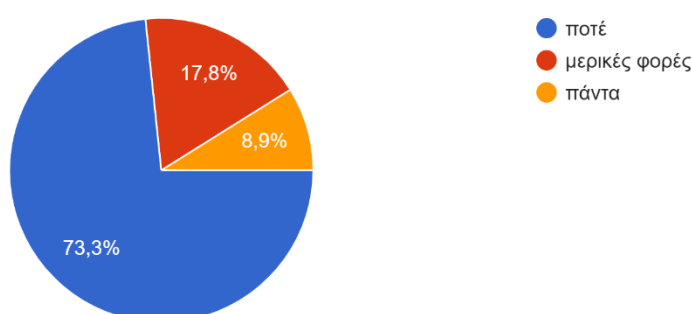

Στο σχήμα 21 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης για την συμμετοχή των ερωτώμενων, σε συνελεύσεις που αφορούν το πάρκο. Η αναπαράσταση των αποτελεσμάτων και σε αυτή την περίπτωση πραγματοποιείται με τη μορφή κυκλικού διαγράμματος. Πιο συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία απάντησε ότι δε συμμετέχει ποτέ σε συνελεύσεις του πάρκου, με ποσοστό 73,3%. Ενώ, το 17,8% του δείγματος αντιστοιχεί σε αυτούς που απάντησαν “μερικές φορές”. Τέλος, το ποσοστό 8,9% επέλεξε ότι συμμετέχει πάντα σε συνελεύσεις.

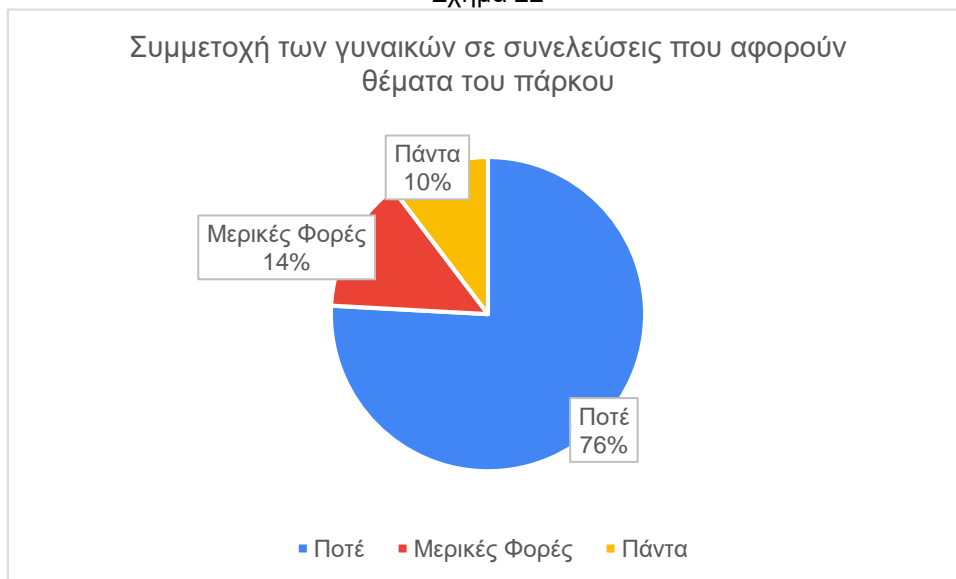
Όσον αφορά τη συμμετοχή σε συνελεύσεις για θέματα που αφορούν το πάρκο, το ποσοστό συμμετοχής «ποτέ» είναι παρόμοιο και το πιο υψηλό, σε γυναίκες και άντρες, με 76% και 69%, αντίστοιχα. Ενώ, αρκετά υψηλότερο είναι το ποσοστό των ανδρών που δήλωσε την επιλογή «μερικές φορές» με 25% έναντι του ποσοστού 14% των γυναικών. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στα σχήματα 22 και 23.

Σχήμα 21. Συμμετοχή ερωτηθέντων σε συνελεύσεις στο πάρκο

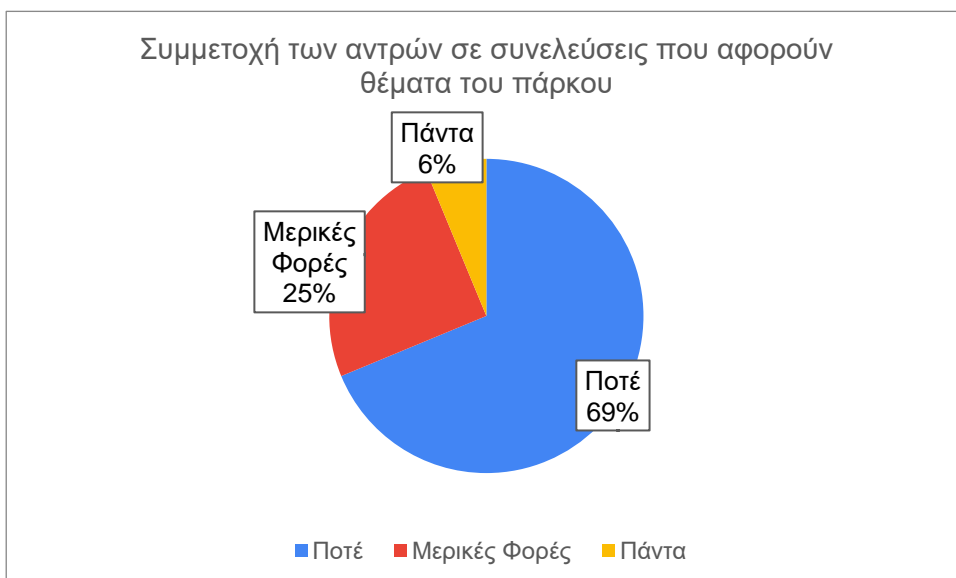
- Έχετε συμμετάσχει σε συνελεύσεις για θέματα που αφορούν το πάρκο;
45 απαντήσεις

Σχήμα 22

Σχήμα 23

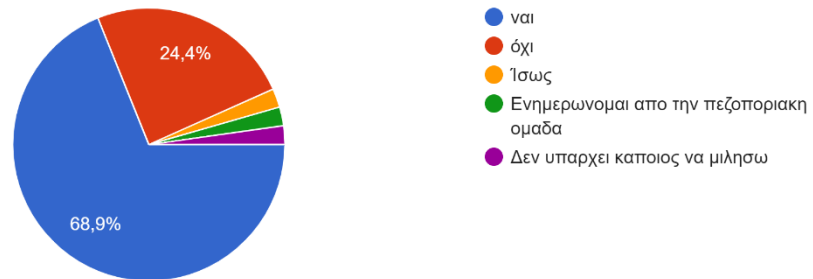

Στο σχήμα 24, απεικονίζεται το ενδιαφέρον για συμμετοχή του κόσμου σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις στο πάρκο. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος, με ποσοστό 68,9%, ενδιαφέρεται να συμμετάσχει σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις. Ενώ, το 24,4% των ερωτώντων δεν ενδιαφέρεται να συμμετάσχει σε αυτές.

Πιο συγκεκριμένα, το ενδιαφέρον για συμμετοχή σε δράσεις φροντίδας του πάρκου είναι πολύ υψηλότερο στις γυναίκες και ίσο με 86%, όπως παρουσιάζεται στο σχήμα 26. Καθώς, των ανδρών είναι ίσο μόνο με το 50% (σχήμα 25). Όσον αφορά τους συμμετέχοντες βάση του επιπέδου εκπαίδευσης, το μεγαλύτερο ποσοστό για τις τρεις κατηγορίες, «Βασική εκπαίδευση (Δημοτικό σχολείο)», «Κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο)» και «Ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Λύκειο)» με οριακή διαφορά παρουσιάζεται στην «όχι». Ενώ, για τις κατηγορίες «Μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση μη Πανεπιστημιακή (ΙΕΚ)», «Πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ΑΕΙ, ΤΕΙ)» και «Μεταπτυχιακή εκπαίδευση (MSc, PhD)» παρουσιάζεται με συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό η επιλογή «ναι».

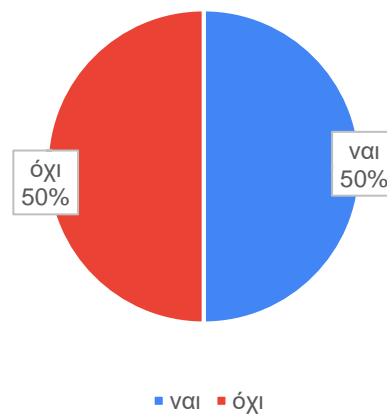
Σχήμα 24. Πρόθεση συμμετοχής του κόσμου σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις για το πάρκο

- Θα σας ενδιέφερε να συμμετέχετε σε δράσεις για την φροντίδα του πάρκου;
45 απαντήσεις

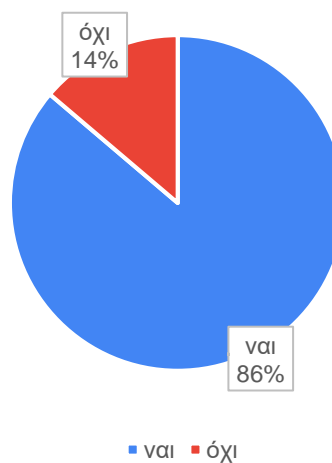
Σχήμα 25

Πρόθεση συμμετοχής των ανδρών σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις για το πάρκο

Σχήμα 26

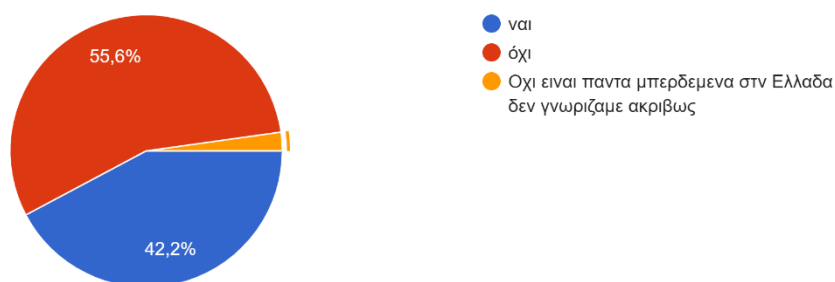
Τίτλος γραφήματος

Στο σχήμα 27 απεικονίζονται τα αποτελέσματα των απαντήσεων στην ερώτηση “Γνωρίζεται ποιος είναι ο φορέας του πάρκου”. Με μικρή διαφορά το ποσοστό 55,6% απάντησε δεν γνωρίζει ποιος είναι ο φορέας του πάρκου αυτή τη στιγμή, έναντι του ποσοστού 42,2% όπου απάντησε ότι γνωρίζει. Να σημειωθεί ότι ένα άτομο έγραψε τα εξής: «Όχι είναι πάντα μπερδεμένα στην Ελλάδα δεν γνωρίζουμε ακριβώς». Ως προς το φύλο, το 41% των γυναικών επέλεξε «ναι», όπως παρουσιάζεται στο σχήμα 28. Ενώ, οι άντρες συγκέντρωσαν ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό στην επιλογή αυτή, ίσο με 44% (σχήμα 29).

Σχήμα 27. Γνώση των συμμετεχόντων για τον παρόντα φορέα διαχείρισης του πάρκου

- Γνωρίζεται ποιος είναι ο φορέας του πάρκου;
45 απαντήσεις

Σχήμα 28

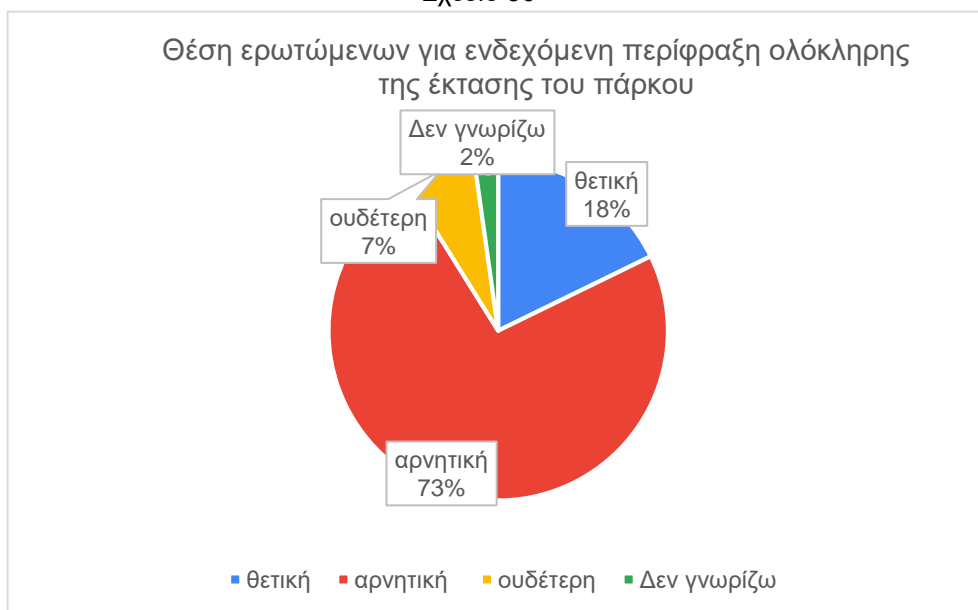

Σχήμα 29

Παρακάτω ακολουθεί το σχέδιο 30 με το κυκλικό διάγραμμα που απεικονίζει την θέση για ερωτώμενων για ενδεχόμενη περιφραγή ολόκληρης της έκτασης του πάρκου. Η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 73% είναι αντίθετη με την περιφραγή, ενώ θετικοί προς αυτή είναι ένα ποσοστό 18%.

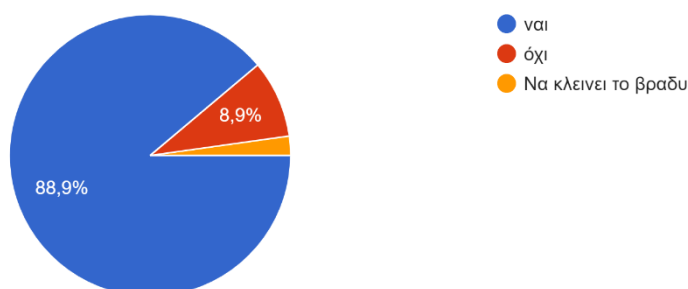
Σχέδιο 30

Στην ερώτηση «Συμφωνείτε με την 24ωρη λειτουργία του πάρκου;» είναι συντριπτική η επιλογή «ναι» με ποσοστό 88,9%. Ενώ, η επιλογή «όχι» παρουσίασε ποσοστό 8,9% και ένα άτομο σημείωσε «Να κλείνει το βράδυ».

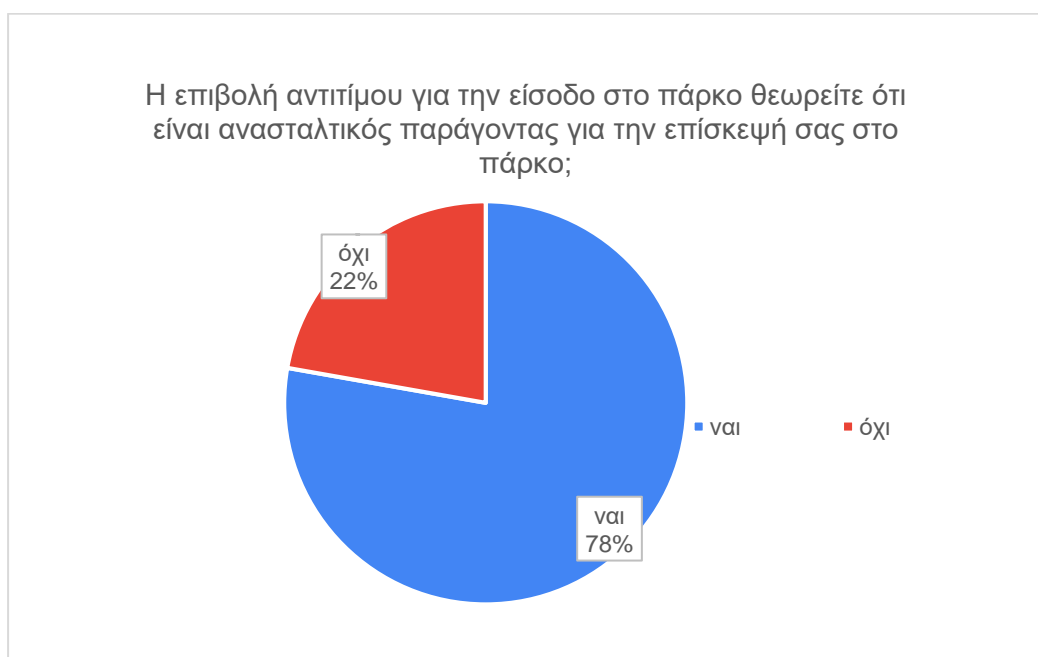
Σχήμα 31. Θέση σε σχέση με την 24ωρη λειτουργία του πάρκου

- Συμφωνείτε με την 24ωρη λειτουργία του πάρκου;
45 απαντήσεις

Στο σχήμα 32 που ακολουθεί, απεικονίζονται τα αποτελέσματα για την ερώτηση «Η επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο θεωρείτε ότι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την επίσκεψή σας στο πάρκο;». Το 78% επέλεξε «ναι» και μόνο το 22% επέλεξε «όχι». Επίσης, στον πίνακα 1 ακολουθούν οι αναλυτικές απαντήσεις των ερωτώμενων, καθώς κλήθηκαν να δικαιολογήσουν την απάντησή τους. Και τέλος, στον πίνακα 2 όσοι επιθυμούσαν σημείωσαν για ποιες κοινωνικές κατηγορίες; (π.χ. Παιδιά, Νέοι, Μεσήλικες, Υπερήλικες, Άνθρωποι με μικρό εισόδημα, κ.λπ.), η επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο θεωρείτε ότι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την επίσκεψή σας στο πάρκο.

Σχήμα 32

Πίνακας 1

Αναλυτικές απαντήσεις των ερωτώμενων για το αν η επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο θεωρείτε ότι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την επίσκεψή τους σε αυτό

Ναι διότι παύει να ισχύει η έννοια του δημόσιου χώρου και της ελευθερίας της πρόσβασης, ειδικά εν καιρώ όπου το πράσινο στην περιοχή της Αθήνας είναι σχεδόν ανύπαρκτο. Επιπλέον, αυτό θα προκαλούσε εκτοπισμό για πολλές κοινωνικές ομάδες όπως χαμηλόμισθους, μετανάστες, ανέργους κ.α.

Δεν θα έχουμε τυχαίες συναντήσεις και δεν θα έχουν πρόσβαση αυτοί και αυτές που δεν μπορούν να πληρώσουν
πρέπει να είναι προσβάσιμο σε όλους τους ανθρώπους, εάν μπει αντίτιμο κατευθείαν γίνεται μη προσβάσιμο σε άτομα με χαμηλό εισόδημα, επίσης δεν θεωρώ πως είναι λογικό να υπάρχει αντίτιμο για την είσοδο μου σε έναν λόφο.
Λεφτα
Ναι
Δεν δικαιολογείται η Ελευθερη προσβαση σε δημοσια μερη χωρις κτισματα ανεξαρτητως πολιτισμικης ιδιοκτησιας
Αρχαιολογικός χώρος και δημόσιος, αρα ελεύθερος προς όλους
Αρχαιολογικός χώρος και δημόσιος, αρα ελεύθερος προς όλους
Δημοσιος χωρος, συχνη επισκεψη
Είναι δημόσιος χώρος, και με τη επιβολή αντιτίμου αρκετές κοινωνικές ομάδες χάνουν την δυνατότητα επίσκεψης
Η συχνοτητα δεν επιτρεπει, ελευθερο αγαθο
Οικονομικοί και φυσική ισον ελευθερο αγαθο
Καθημερινη χρηση ελευθερο αγαθο
Ελευθερο αγαθο
Θα μπαινουμε απτος τρυπες
Δημόσιος χώρος
Δημοσιο αγαθο, πληρωνουμε ηδη φορους
Δημοσιος χωρος
Δημόσιος χώρος
Δημόσιος Χώρος
Ελευθερο αγαθο
Ελευθερο δημοσιο αγαθο
Εξασφαλιση ασφαλειας
Δημόσιος χώρος
Δημόσιο αγαθό
Δύσκολη οικονομική κατάσταση
Θα σταματούσε να ναι δημόσιο
Δημόσιο ελεύθερος για όλους
Ειναι δημοσιος χωρος πρεπει να ειναι για ολους
Δεν αξίζει να πληρωνεις για να πας σε ενα δημοσιο χωρο της πολης
Εννοείται διότι είναι δημόσιος χώρος και υποχρεούται ο Δήμος Αθηναίων τη δωρεάν λειτουργία του
είναι δώρο η διέλευση του πάρκου και του χώρου
.
Δγδα
Δεν είναι μουσείο.
Πρέπει να υπάρχουν έσοδα για την συντήρηση
Αποτελεί δημόσιο χώρο
Δημόσιο αγαθό
Διότι δεν θεωρώ πως πρέπει κάποιος να πληρώσει για να μπορεί να επισκεφθεί το πάρκο
Οι καθημερινές επισκέψεις θα κοστίζουν
Το πολιτιστικά αγαθά και η ιστορία δεν πρέπει να είναι εμπόρευμα . Ανήκουν σε όλους.
ΤΟ ΠΑΡΚΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑ. ΕΙΝΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΡΡΟΠΗΜΕΝΗ ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ. ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ ΠΕΡΙΟΡΙΖΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΑΣ ΣΕ ΑΥΤΟ, ΘΙΓΕΙ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΜΑΣ.
Υπάρχουν εξίσου ωραία πάρκα που είναι δωρεάν
Είναι αναυθαίρετο δικαίωμα να κυκλοφορώ στην πόλη μου ελεύθερα και χωρίς οικονομική επιβάρυνση.

Πίνακας 2

Κοινωνικές κατηγορίες; (π.χ. Παιδιά, Νέοι, Μεσήλικες, Υπερήλικες, Άνθρωποι με μικρό εισόδημα, κ.λπ.) για τις οποίες η επιβολή αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο θεωρούν οι ερωτώμενοι ότι είναι ανασταλτικός παράγοντας για την επίσκεψή σας στο πάρκο.

Όλα τα παραπάνω συν τους μετανάστες, άνεργους και άλλους
Νέοι, νέες, Άνθρωποι με μικρό εισόδημα και Υπερήλικες
Ευαλωτες ομαδες
Ναι
Όλους
Όλους
Όλα
Παιδιά, άνεργοι, υπερήλικες
Για ολες
Για ολους το ιδιο
κανενας
Ναι, για τους περισσότερους
Για κανένα
Για όλους
κανένα
Όλοι
κανεις
Όλους
Για ολους
Ολ@
για όλα τα αναφερόμενα
Παιδιά, νέους, φοιτητές, άνεργοι ΑμεΑ
Πάρτυ
Για όλους τους παραπανω
Για όλους
Για κανέναν
Για όλους, το πάρκο είναι δημόσιο αγαθό
ΚΑΜΙΑ. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ.
Για τους περισσότερους

Στη συνέχεια στον πίνακα 3 απεικονίζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στην ερώτηση που ζητούσε να σημειωθούν τρεις λέξεις που τους ενθαρρύνουν να επισκεφτούν το πάρκο και στον πίνακα 4 παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στην ερώτηση που ζητούσε να σημειωθούν τρεις λέξεις που τους αποθαρρύνουν να επισκεφτούν το πάρκο

Πίνακας 3

Λέξεις που ενθαρρύνουν του συμμετέχοντες να επισκεφτούν το πάρκο, όπως ακριβώς σημειώθηκαν στα ερωτηματολόγια
φύση, αρχαία, θέα
καθαρός αέρας, ελευθερία, φύση
φύση, ήλιος, θέα
Αλογο φυση ηλιοβασιλεμα
Φυση, θεα, καθαρος αερας
Ησυχια, φυση, ηρεμια
Οξυγωνο, χαλάρωση, φυση
Οξυγωνο, χαλάρωση, φυση
Ευεξια
Οξυγόνο, φύση, άθληση
Περιπατος, φυση, θεα
Περίπατος Θέα Φύση
Ηρεμια, επικοινωνια, θετικη ενεργεια
Ελευθερια, αερα, ηρεμια
Reset Αγκαλιασμα δεντρου αποφορτιση
Θέα, δροσιά, τζιτζικια
Γαληνη, ελευθερια, ασφαλεια

Ηρεμία, καθαρός αέρας, περιπατος
Περίπατος, καθαρός αέρας, φύση
Αεράκι Συντομία Οπτική ποικιλομορφία
Καθαρός αέρας, περιπατος
Ανασα, ουρανος, φυση
Περπατημα φυση εμημερωση
Φύση, γαλήνη, ηρεμία
Καθαρός αέρας ηρεμία φύση
Ηρεμία, Φύση, καθαρός αέρας
Πράσινο Πικιώνης Δροσιά
Ενέργεια, πικιώνης, ελευθερία
Φυση, φιλοι,
Δεντρα, σκια, φυση
Φύση μνημεία θέα
χαρά, αναζωογόνηση, ξεκούραση
Καθαρός αέρας
Κοντά, όμορφα, γειτονιά
Άγιος Δημήτριος λουμπαρδιαρης
Πρασινο θεά αθλητισμός
Φύση, αέρας,
Πράσινο Θεά Ανθρώπινη Αλληλεπίδραση
Η θεά , η υπέροχη φύση και τα μνημεία
φύση, θεά, ζώακια
Πράσινο ιστορία ηρεμία
ΗΡΕΜΙΑ, ΟΜΟΡΦΙΑ, ΦΥΣΗ
Φύση, καθαριότητα, ηρεμία
Φύση, ηρεμία, ισορροπια
Ησυχία, θεά, ανάπαυση

Πίνακας 4

Λέξεις που αποθαρρύνουν του συμμετέχοντες να επισκεφτούν το πάρκο, όπως ακριβώς σημειώθηκαν στα ερωτηματολόγια
σκουπίδια, πολυκοσμία, ανασφάλεια
απορρίματα, περίφραξη, φόβος
κλοπή, νύχτα, εγκληματικότητα
Σκουπιδια ανεπαρκεια φωτισμου νυχτερινες ωρες
Ανηφορα
Εγκληματικοτητα, καταχρησεις, κρυο
Κανένας
Κανένας
Αρνητικα σχολια εγκληματικες πραξεις
Απορρίματα, αρνητικές φήμες, έλλειψη παρέας
Το σλοταδι, ασφαεια
Σκοτάδι Έλλειψη αστυνόμησης
Εγκληματικοτητα
Εγκληματικοτητα, σκουπιδια,
Οχι
Έλλειψη φωτοπαροχης, ασφαεια
Το καπνισμα που επιτρεπεται, ηχορυπανση,
Εγκληματικοτητα, Ανωμαλοι, γλυστερα πεζουλια
Ανασφάλεια, ανώμαλοι, απεριποίητος δρόμος
Τίποτα
Περιφραξη
Εγκληματικοτητα, ρυπανση

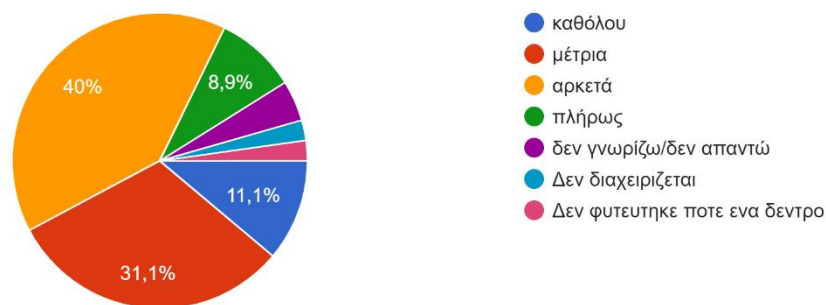
Εγκληματικότητα
Εγκληματικότητα, έλλειψη φωτοπαροχής
Τίποτα
Καμία
Εγκληματικότητα
Εγκληματικότητα
Σκουπίδια, εγκληματικότητα
Ναρκωτικά
δυσκολία μέσων συγκοινωνίας, φόβος το βραδυ, Σκουπίδια,
εγκληματικότητα, ανασφάλεια,
Αντίτιμο, σκυλιά
Ναρκωτικά, αλητεία, βρωμιά
Βροχή κρύο καύσωνας
Αποσταση
Εγκληματικότητα
Αστυνομία Απορρίμματα Ακαθαρσίες
Διαδρομή , αλλεργία στα φυτά ,εγκληματικότητα
βρώμα, ανασφάλεια, ξεραμένη φύση
Εγκατάλειψη κίνδυνος
ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
Επικινδυνότητα, τλαιπωρία με μέσα, περίεργα καιρικά φαινόμενα
Αστυνόμοκρατια, τουριστικόποίηση, εγκατάλειψη.
Πολυκοσμία, εισιτήριο, ρύπανση

Στο σχήμα 33 απεικονίζονται τα ποσοστά ικανοποίησης των ερωτηθέντων από τη διαχείριση του φορέα του πάρκου. Το μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνει η επιλογή «αρκετά», με 40%, και ακολουθεί η επιλογή «μέτρια», με 31,1%. Ένα ποσοστό 11,1% απάντησε «καθόλου», ενώ «πλήρως» απάντησε το 8,9%.

Σχήμα 33. Επίπεδο ικανοποίησης των ερωτηθέντων από την διαχείριση του φορέα του πάρκου

- Είστε ικανοποιημένος από την διαχείριση του πάρκου;

45 απαντήσεις

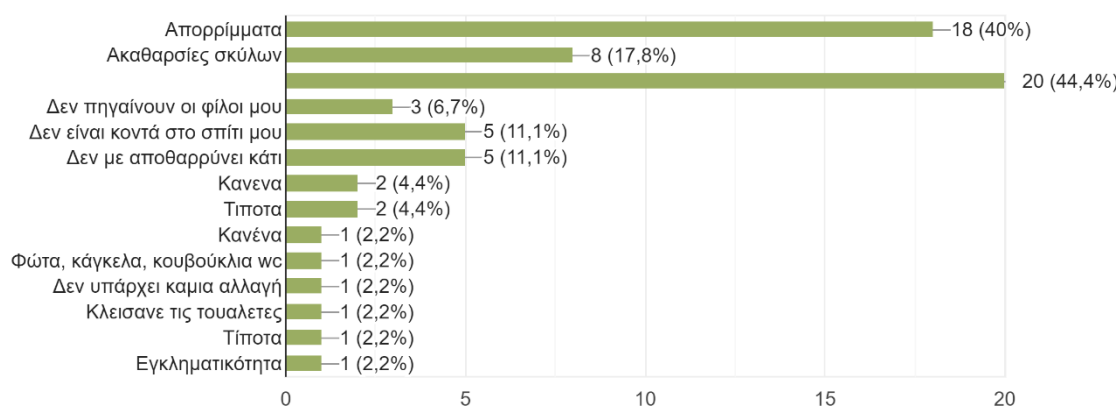

Στον σχέδιο 34 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ερώτησης, που ζητούσε από των ερωτώμενο να επιλέξει ποιο στοιχείο, από τα προτεινόμενα, τον αποθαρρύνει να επισκεφτεί το πάρκο. Πρώτο, με μικρή διαφορά από το δεύτερο, αποθαρρυντικό στοιχείο είναι ο φόβος για την προσωπική ασφάλεια, με ποσοστό 44,4% και δεύτερο είναι τα σκουπίδια με 40%. Η επόμενες τρεις επιλογές «ακαθαρσίες των σκύλων», «δεν με αποθαρρύνει κάτι» και «δεν είναι κοντά στο σπίτι μου» είναι παρόμοιες και παρουσιάζουν τα ποσοστά 17,8%, 11,1% και 11,1% αντίστοιχα. Οι υπόλοιπες κατηγορίες παρουσιάζουν πολύ χαμηλά ποσοστά και δεν είναι άξια αναφοράς.

Σχέδιο 34. Στοιχεία που αποθαρρύνουν τους ερωτώμενους να επισκεφτούν το πάρκο

- Ποια από τα παρακάτω σας αποθαρρύνουν να επισκεφτείτε το πάρκο:

45 απαντήσεις

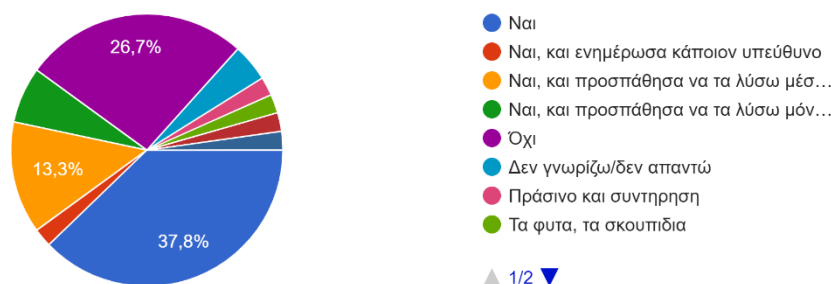

Στον πίνακα 4 που παραθέτεται παραπάνω, απεικονίζεται η αντίδραση των συμμετεχόντων στον εντοπισμό προβλημάτων μέσα στο πάρκο. Με μικρή διαφορά από την δεύτερη έρχεται η επιλογή «ναι», καθώς συγκεντρώνει ποσοστό 37,8%. Με ποσοστό, 26,7%, ακολουθεί η επιλογή όχι, με ποσοστό 13,3% η επιλογή «Ναι, και προσπάθησα να τα λύσω μέσω της συμμετοχής σε κάποια ομάδα που δραστηριοποιείται στον χώρο» και με 6,7% η επιλογή «Ναι, και προσπάθησα να τα λύσω μόνος μου».

Σχέδιο 35. Αντίδραση συμμετεχόντων στον εντοπισμό προβλημάτων στο πάρκο

- Έχετε εντοπίσει προβλήματα που χρειάζονταν επιδιόρθωση στο πάρκο; (ανεπαρκής ή/και επικίνδυνες υποδομές, μη φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις, εγκληματικότητα κ.ά.)

45 απαντήσεις

Στη συνέχεια της ενότητας των αποτελεσμάτων, παραθέτονται τα αποτελέσματα των συζητήσεων με τις ομάδες που δραστηριοποιούνται στο χώρο του πάρκου «Λόφος Φιλοπάππου». Η σειρά με την οποία παρουσιάζονται, βασίζεται στη σειρά των ημερομηνιών πραγματοποίησής τους.

«Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων -Θησειού-Κουκάκι»

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συζήτηση με την ομάδα «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων -Θησειού-Κουκάκι», παρουσιάζονται βάσει των τεσσάρων ενοτήτων στις οποίες βασίστηκε η συζήτηση. Σύμφωνα με άτομα που

δραστηριοποιούνται στην συγκεκριμένη ομάδα, η λαϊκή συνέλευση Πετραλώνων-Θησείου-Κουκακίου λειτουργεί ως συλλογική δράση από το Νοέμβριο του 2002, αλλά με το όνομα «Παρέμβαση Κατοίκων» Καθώς την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, με αφορμή την επιχειρούμενη περίφραξη του λόφου Φιλοπάππου, στο πλαίσιο της ανάπλασης λόγω των ολυμπιακών αγώνων, κάτοικοι των τριών γειτονιών που συνορεύουν με το πάρκο (Πετράλωνα-Θησείο-Κουκάκι) πήραν την πρωτοβουλία να συγκαλέσουν την πρώτη λαϊκή συνέλευση. Εκατοντάδες κάτοικοι από τις περιοχές γύρω από το λόφο ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα. Η πρώτη εκείνη συνέλευση αποτέλεσε την αρχή μιας διαδρομής η οποία, μέσα από πολλές στάσεις, συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Όσπου, τον Σεπτέμβριο του 2014 συγκροτείται η «Ανοιχτή συνέλευση κατοίκων Πετραλώνων, Κουκακίου και Θησείου» ως ένας πυρήνας συσπείρωσης, αντίστασης και αγώνα των από τα κάτω, στις καθημερινές επιθέσεις από κρατικούς φορείς και ατόμων που ελέγχουν και διοικούν επιχειρήσεις εις βάρος των εργαζομένων. Φυσικά, όπως υποστηρίζουν τα μέλη, φτάνοντας στο σήμερα πολύς κόσμος έφυγε, αλλά και πάρα πολύς ήρθε και πλαισίωσε μια συλλογική διαδικασία σε εξέλιξη. Επίσης, όπως προσδιορίζει και η ονομασία της ομάδας, η συλλογικότητα είναι ανοικτή προς όλους, παρουσιάζοντας μία πολυφωνία και ένα σχετικά πιο ευρύ πολιτικό φάσμα.

Στην λογική της ομάδας, μέσα από τις διάφορες λαϊκές συνελεύσεις στις γειτονιές εντάσσονται οι παρακάτω συλλογικές παρεμβάσεις και διεκδικήσεις: Ενάντια στην περίφραξη και εμπορευματοποίηση του λόφου Φιλοπάππου, στις κεραίες κινητής τηλεφωνίας, στην εμπορική ανάπλαση του Θησείου και των Α. Πετραλώνων, στις κάμερες παρακολούθησης, στην ελεγχόμενη στάθμευση στη γειτονία του Θησείου -η οποία υπόκρυπτε μια ελεγχόμενη ζωή-, ενάντια στην αύξηση στα εισιτήρια των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς απαιτώντας την ελεύθερη μετακίνηση, ενάντια στο κλείσιμο του εργοστασίου της Σίσσερ-Πάλκο. Επίσης, συμμετείχε στην εξέγερση που ξέσπασε μετά τη δολοφονία του Α. Γρηγορόπουλου από τον αστυνομικό Κορκονέα το Δεκέμβριο του 2008, και στις κινητοποιήσεις ενάντια στη δολοφονική επίθεση που δέχτηκε η συνδικαλίστρια-γυναίκα, μετανάστρια και εργάτρια Κ. Κούνεβα. Την άνοιξη του 2009 καταλήφθηκε το εγκαταλελειμμένο ΠΙΚΠΑ (όπου σήμερα στεγάζονται ο κοινωνικός χώρος υγείας, το παιδικό στέκι καθώς και διάφορες δραστηριότητες της συνέλευσης). Ακόμα, αναπτύχθηκαν μια σειρά δράσεις για να γίνει το πάρκο στη Κορεάτικη Αγορά και για να ξαναφτιαχτεί το Σεράφειο κολυμβητήριο.

Κάποιες επιπλέον δράσεις της ομάδας είναι, αρχικά η αυτό-οργανωμένη δομή αλληλεγγύης και συλλογής-προσφοράς ειδών πρώτης ανάγκης «Το Ντουλάπι». Στόχος είναι η κάλυψη των βασικών αναγκών και της καλλιέργειας της αλληλεγγύης στις γειτονιές, μέσω δράσεων συλλογής ειδών πρώτης ανάγκης και τροφίμων και προσφοράς τους σε όσους/ες έχουν ανάγκη. Έτσι δημιουργήθηκε ένας χώρος, μέσα στην κατάληψη πρώην ΠΙΚΠΑ στον οποίο και στεγάζεται η συνέλευση, που πραγματοποιείται η συλλογή- προσφορά σε μία πιο σταθερή βάση. Παράλληλα με δράσεις και εκδηλώσεις για την συλλογή και προσφορά ειδών και τροφίμων, σε κεντρικά σημεία των γειτονιών. Ο χώρος είναι ανοιχτός μία φορά την εβδομάδα (εν μέσω της πανδημίας δύο) έτσι ώστε όποιος/α θέλει, να μπορεί να προσφέρει ή να πάρει ότι χρειάζεται. Βασικός στόχος της ομάδας μέσω αυτής της διαδικασίας είναι η δημιουργία σταδιακά, μιας δομής αλληλεγγύης και ενδυνάμωσης της γειτονιάς, έτσι ώστε να γνωριστούν, να επικοινωνήσουν και να ανταλλάξουν απόψεις και σκεπτικά τα μέλη της. Καταλαβαίνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το να κλείνεται ο άνθρωπος στο πρόβλημα του και να απομονώνεται, αναγνωρίζοντας ως μοναδικό εχθρό τον/την διπλανό/ή του, δεν είναι η λύση. Τέλος, το «Ντουλάπι» βοηθάει σταθερά 15 οικογένειες, ενώ εν μέσω των αυστηρών μέτρων εγκλεισμού οι οικογένειες φτάσανε τις 40.

Μία άλλη σημαντική δράση είναι το εργαστήρι παιδικών δράσεων «Φτου Ξελευτερία», το οποίο πραγματοποιείται δύο φορές το μήνα. Οι δράσεις αυτές για τα παιδιά, περιλαμβάνουν την ζωγραφική στον εξωτερικό χώρο της κατάληψης, διάφορα παιχνίδια και φυτεύσεις λουλουδιών. Τα μέλη της ομάδας υποστηρίζουν ότι ένα παιδικό εργαστήρι που θα αμφισβητεί τους κυρίαρχους τρόπους ψυχαγωγίας και την τυποποίηση της γνώσης μακριά από λογικές ανάθεσης σε αυθεντίες, εμπορευματοποίησης και κέρδους, ενάντια σε λογικές φιλανθρωπίας και εξουσίας. Ένα παιδικό εργαστήρι, που θα καλύπτει τις ανάγκες των παιδιών για παιχνίδι, δημιουργία, αυτομόρφωση, ανάπτυξη δεξιοτήτων και συμμετοχή. Μεγάλο είναι το ενδιαφέρον του κόσμου για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, καθώς παρατηρείται μεγάλη συμμετοχικότητα σε αυτή.

Επιπλέον, η ομάδα έχει πραγματοποιήσει και πραγματοποιεί ακόμη δράσεις δένδροφυτεύσεων στο Λόφο Φιλοπάππου, κατά καιρούς πραγματοποιήσει περιφρουρήσεις με στόχο την πυροπροστασία του χώρου και επίσης πραγματοποιεί ανοιχτές λαϊκές συνελεύσεις όταν το απαιτούν οι συνθήκες για θέματα που αφορούν τον Λόφο. Η ομάδα σήμερα αποτελείται από περίπου 30 με 40 άτομα σταθερά αλλά κατά καιρούς, σε συγκεκριμένες δράσεις, υπάρχει συμμετοχή και από περισσότερους κατοίκους στην γειτονία. Τα μέλη της συλλογικότητας είναι κάτοικοι των κοντινών δήμων Κουκάκι Πετράλωνα Θησείο. Εντός της ομάδας διατηρούνται πάντα τα χαρακτηριστικά της άμεσης δημοκρατίας, της αντιϊεραρχίας, της αυτοοργάνωσης, της αλληλεγγύης, του αντιρατσισμού, του αντισεξισμού. Έτσι, το εκάστοτε πλαίσιο δράσης διαμορφώνεται όχι μόνο από την ανάγκη αλλά και από τις επιλογές της συλλογικότητας έναντι της ατομικότητας, της συνέργεια και της έμπρακτης αλληλεγγύης έναντι της παθητικής παρακολούθησης και οπαδοποίησης.

Η θέση της ομάδας για το λόφο Φιλοπάππου είναι ότι αποτελεί χώρο περιπάτου, αστικού οικοσυστήματος, ιστορικού και αρχαιολογικού χώρου. Είναι χώρος ανοιχτός, ζωντανός και ελεύθερος, ένας από τους ελάχιστους χώρους πρασίνου μέσα στη τσιμεντούπολη. Επιπλέον, τα μέλη ανέφεραν ότι για αυτούς ο χώρος είναι ζωτικής σημασίας, είναι ένα μέρος που βρίσκονται και παίζουν από μικρά παιδιά, ένας μέρος που ζήσανε τους πρώτους τους έρωτες και ένας μέρος που έχει συνδυαστεί με παιδικές και εφηβικές αναμνήσεις μέχρι την ανάγκη επίσκεψης μετά τα εξαντλητικά ωράρια εργασίας σήμερα. Ένα κείμενο της ομάδας (<https://askpthk.espivotblogs.net/>) που αφορά τον Λόφο Φιλοπάππου και τις δράσεις του σε αυτό αναφέρει συγκεκριμένα:

«Ο Λόφος του Φιλοπάππου είναι μία ελεύθερη έκταση 700 στρεμμάτων στην καρδιά της Αθήνας. Έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα, είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος αλλά πάνω απ' όλα ήταν πάντα ένας ελεύθερος χώρος με σημαντικό οικοσύστημα, ένας χώρος περιπάτου και αναψυχής. Αυτό τον ελεύθερο δημόσιο χώρο με αποφασιστικότητα διεκδίκησαν και προστάτευσαν οι κάτοικοι όταν η Ανώνυμη Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (ΕΑΧΑ ΑΕ), το Υπουργείο Πολιτισμού αλλά κι ο Δήμος της Αθήνας ήθελαν να περιφράξουν με κάγκελα, να επιβάλλουν εισιτήριο, να ανοίξουν δρόμους και να τον εμπορευματοποιήσουν με υπαίθριες εκθέσεις γλυπτικής, θέατρα τύπου Λυκαβητού, αναψυκτήρια και μαγαζιά. Την εποχή «άνθισης» για την Ελλάδα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 εκτός όλων των άλλων υπέρογκων ποσών που διατέθηκαν για την διοργάνωσή τους, σπαταλήθηκαν και περίπου 10 δις ευρώ για έργα βιτρίνας. Ένα από αυτά ήταν κι η «αξιοποίηση» του Φιλοπάππου.

Έτσι, από το 2002 ξεκίνησε ο αγώνας των κατοίκων μέσα από Λαϊκές Συνελεύσεις προκειμένου να παραμείνει ο λόφος ελεύθερος για όλους και όλες. Η αντίσταση των κατοίκων της περιοχής δεν ήταν μια απλή εκτόνωση χωρίς βάθος και προοπτική. Άντεξε στο χρόνο κι έφερε σημαντικά αποτελέσματα. Το πολύμορφο

και μαζικό αυτό κίνημα σύρθηκε πολλές φορές στις αίθουσες των δικαστηρίων με αποφάσεις και υπέρ των κατοίκων. Μέσα από συνελεύσεις, πορείες, διαμαρτυρίες, ημερίδες, δένδροφυτεύσεις, ριζιμο κάγκελων και έμπρακτη αμφισβήτηση των καταστροφικών επεμβάσεων, οι κάτοικοι κατάφεραν να παραμείνει ο λόφος προσβάσιμος για όλο το εικοσιτετράωρο χωρίς περιφράξεις και άλλου είδους εμπορική εκμετάλλευση, σταμάτησαν την καταστροφή των λιθόστρωτων του Λουμπαρδιάρη από τη διέλευση αυτοκινήτων, απέτρεψαν χάρις στην καθημερινή επιφυλακή και τις περιπολίες τους στο λόφο -τον Αύγουστο 2003- την ολοκληρωτική καταστροφή του από 17 εμπρησμούς. Απέτρεψαν να πωληθούν τμήματα του Φιλοπάππου στο Χρηματιστήριο Αθηνών μέσω των Ελληνικών Τουριστικών Ακινήτων (ΕΤΑ ΑΕ) (πρώην ΕΟΤ) όπως το Θέατρο της Δόρας Στράτου και το αναψυκτήριο του Λουμπαρδιάρη. Εμπόδισαν τις επεκτάσεις και καταπατήσεις που επιχείρησε το εστιατόριο «Διόνυσος» και διεκδίκησαν τον δημόσιο χαρακτήρα του πάρκινγκ μπροστά απ' το εστιατόριο. Διεκδίκησαν και συνεχίζουν να διεκδικούν την πυροπροστασία του, τη φροντίδα και άρδευση των δέντρων και των φυτών, τον σεβασμό στη βιοποικιλότητά του και την ελεύθερη πρόσβαση για όλους και όλες. Αποτρέποντας την περίφραξη και την αποστείρωση του καθώς και τα σχέδια για την εκμετάλλευσή του ως άλλη μια πηγή κέρδους για τους καπιταλιστές.

Τέλος, όσον αφορά την στάση της ομάδας για την τροπολογία βάσει νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, η οποία δίνει το δικαίωμα στον Δήμο Αθηναίων να συντονίσει φορέα διαχείρισης του λόφου Φιλοπάππου και του Εθνικού, πραγματοποιήθηκαν κάποιες δράσεις. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε Λαϊκή Συνέλευση, στην οποία συμμετείχαν πάνω από 100 άτομα, όπου μετά από συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, αποφασίστηκε να δημοσιευτεί μια ανακοίνωση σχετικά με την επιχειρούμενη ιδιωτικοποίηση του Φιλοπάππου, να δημιουργηθεί μια λίστα με email για επικοινωνία και ενημέρωση σχετικά με τον λόφο, να τοποθετηθούν πανό ενάντια στην ιδιωτικοποίηση περιμετρικά του λόφου και πραγματοποιήθηκε μια βόλτα-περιήγηση μέσα στον λόφο. Αποφασίστηκε να πραγματοποιηθεί νέα Λαϊκή Συνέλευση μόλις σταματήσουν να συντρέχουν αποτρεπτικοί υγειονομικοί λόγοι ή αν υπάρξουν κινήσεις-επεμβάσεις καταστροφής, εμπορευματοποίησης ή περίφραξης στον Λόφο Φιλοπάππου.

Κίνημα Φιλοπάππου

Παρακάτω ακολουθούν τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την επικοινωνία με μέλος της ομάδας «Φιλοπάππου», τα οποία παρουσιάζονται και αυτά όπως προηγουμένως, βάσει των τεσσάρων ενοτήτων στις οποίες βασίστηκε η συζήτηση.

Αρχικά, η συγκεκριμένη ομάδα ξεκίνησε να συγκροτείται από τις κινητοποιήσεις ενάντια στις περιφράξεις την περίοδο 2002-2004 στον Λόφο Φιλοπάππου. Συμμετέχοντας πολλά μέλη στις κινητοποιήσεις που προκύπτan κατά καιρούς, έφτασε η ομάδα απαρτίζεται κατά βάση από κατοίκους των περιοχών Κουκάκι Πετράλωνα Θησείο οι οποίοι διατηρούνε μία συνεχόμενη επαφή με τον χώρο του Λόφου, μέσω διαφόρων δράσεων. Επίσης, τα μέλη χρησιμοποιούνε τον χώρο καθημερινά, γεγονός που φάνηκε καθώς κατά την διάρκεια της συζήτησης και ξενάγησης στο χώρο συναντήσαμε τυχαία και άλλο ένα μέλος της ομάδας. Το οποίο πέρα από τη βόλτα που έβγαλε το σκύλο του, πότισε και κεντρικά σημεία του πάρκου καθώς οι κηπουροί που έχουν οριστεί από την διαχείριση του Λόφου δεν προβλέπεται ή αμελείται να ποτίζουν το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης του χώρου. Τα βασικά μέλη σήμερα είναι 10, φτάνοντας τα 50 μέλη ανά συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Η ομάδα

«Φιλοπάππου» μέχρι το 2018 λειτουργούσε σε συνεργασία ή από κοινού, για συνελεύσεις ή δράσεις, με την «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων -Θησειου-Κουκάκι», με τους οποίους πλέον δραστηριοποιούνται χώρια. Να σημειωθεί, ότι και οι δυο ομάδες είναι ανοικτές σε περιπτώσεις που απαιτείται, να προγραμματίσουν κάλεσμα για συζητήσεις ή συνελεύσεις που αφορούν σημαντικά ζητήματα για τον Λόφο.

Οι δράσεις της ομάδας «Φιλοπάππου» είναι κυρίως δένδροφυτεύσεις, συντήρηση των φυτών και των δέντρων, εκμετάλλευση του χώρου, κινήσεις με στόχο την επιρροή στην λήψη των αποφάσεων από τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς διαχείρισης του πάρκου και ενημέρωση για θέματα που αφορούν τον Λόφο. Οι δράσεις συντήρησης των φυτών πραγματοποιούνται σε τακτική βάση από τα βασικά μέλη της ομάδας. Οι υπόλοιπες δράσεις οργανώνονται όποτε το απαιτούν οι συγκυρίες, συνήθως είναι ανοικτές συζητήσεις για όλους, που αφορούν προβλήματα ή θέματα που αντιμετωπίζει το πάρκο, και η συμμετοχικότητα του κόσμου είναι πολύ μεγαλύτερη. Η ενημέρωση του κόσμου για αυτές πραγματοποιείται μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, καθώς η ομάδα διαθέτει (Facebook) και μέσω αυτού ενημερώνει και διοργανώνει για τις δράσεις της.

Οι αποφάσεις λαμβάνονται συμμετοχικά και η συχνότητα των συνελεύσεων ή συζητήσεων εξαρτάται από τα ζητήματα της επικαιρότητας. Τα καλέσματα για συζητήσεις ή συνελεύσεις πραγματοποιούνται εντός του Λόφου και πιο συγκεκριμένα, πολλές φορές γίνονται στον υπαίθριο εγκαταλελειμμένο χώρο πρώην καφετέριας, δίπλα από τον ιερό ναό του Αγίου Δημήτριου Λουμπαρδιάρη.

Όσον αφορά την θέση της ομάδας για το πάρκο «Λόφο Φιλοπάππου», τα μέλη υποστηρίζουν τα εξής: «Το Υπουργείο Πολιτισμού απαγόρευσε την φύτευση σε αυτό, Τα πολύτιμα έργα στον χώρο ήταν κάποτε θύμα ωμής εκμετάλλευσης και τώρα το θύμα της σκόπιμης παραμέλησης». Και συνεχίζουν: «ένας χώρος μνημείο τέχνης με διεθνή φήμη που καλύπτει με τέτοια έκταση, για εμάς, τους απλούς ανθρώπους του αθηναϊκού κέντρου, αυτός είναι ο τόπος της εφηβείας μας και ο τόπος της ωριμότητας μας». Κατά την διάρκεια της ξενάγησης, σε πολλά σημεία ήταν έντονο το στοιχείο της εγκατάλειψης και των λάθος επεμβάσεων από τους εκάστοτε υπευθύνους. Αναλυτικότερα, υπήρχαν επικίνδυνες κατασκευές για το κοινό όπως στον Ιερό Ναό του Αγίου Δημήτριου Λουμπαρδιάρη (που έχει σχεδιάσει ο Δ. Πικιώνης), όπου ρίζες δέντρου έχουν προκαλέσει φθορά σε ξύλινο υπόστεγο του προαύλιου χώρου, που είναι επικίνδυνο να υποχωρήσει. Επίσης, σημαντικά στοιχεία εγκατάλειψης είναι τα λάστιχα ποτίσματος με έντονες φθορές τα οποία δεν λειτουργούν, κάποιες αντλίες ή πυροσβεστικοί κρουνοί που δεν λειτουργούν, κάποια μονοπάτια που παρουσιάζουν επικίνδυνες φθορές και ο προαύλιος χώρος της εκκλησίας του Λουμπαρδιάρη και ο διπλανός σε αυτήν χώρος του πρώην αναψυκτήριου. Επίσης, στην είσοδο του Λόφου από την περιοχή του Κουκάκι, όπου δεν είναι τόσο πολυσύχναστος χώρος, υπάρχει μία πολύ μεγάλη και σκουριασμένη σιδερένια κατασκευή από μία έκθεση γλυπτικής, που είχε πραγματοποιηθεί πριν πολλά χρόνια. Τέλος, δίνουν έντονα το παρόν οι παλιότερες επεμβάσεις των δήμων στις υποδομές του Λόφου. Όπου αναλυτικότερα, ήταν όλες πρόχειρες, χωρίς ταιριάζουν στην αισθητική του αρχιτέκτονα Πικιώνη. Όσον αφορά την φύλαξη του πάρκου, υπάρχουν αρχαιοφύλακες και αστυνομία ανά διαστήματα.

Σχετικά με την ίδρυση της Ανώνυμης Εταιρείας Ο.Τ.Α. η οποία θα διαχειρίζεται τον λόφο Φιλοπάππου. Η άποψη της ομάδας για τις ΑΕ του δημοσίου είναι ότι είναι ένα τέχνασμα ώστε να διαχειρίζονται δημόσια περιουσία χωρίς να υπόκεινται στους όρους

περί διαφάνειας. Ακολουθεί ένα κείμενο που έχει δημοσιευτεί από την ομάδα στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης:

Η πρακτική της ανάθεσης νευραλγικών τομέων του Δημοσίου σε ανώνυμες εταιρείες, όπως έγινε με την κτηματική περιουσία του Δημοσίου, έχει ως αποτέλεσμα να γίνεται η διαχείριση αυτών των τομέων αδιαφανής διότι υπάγονται στο ιδιωτικό δίκαιο και δεν έχουν την υποχρέωση να ενημερώνουν για τις πράξεις τους. Με αυτόν τον τρόπο ο πολίτης καθίσταται εντελώς αδύναμος να ελέγξει το Κράτος και να αντιδράσει με ό,τι εργαλεία του δίνει το Σύνταγμα της χώρας και η όλη νομοθεσία. Αυτός είναι ο ορατός, άμεσος κίνδυνος από τον νέο φορέα του Δήμου Αθηναίων, του οποίου το καταστατικό ψηφίζεται εντός των επομένων μηνών.

Υποχρέωση διαφάνειας και πληροφόρησης

Η εταιρία λειτουργεί υπό καθεστώς πλήρους διαφάνειας έναντι του Δήμου Αθηναίων, των οργάνων του, των δημοτικών παρατάξεων, καθώς και των δημοτών του Δήμου Αθηναίων, κατοίκων και φορέων των περιοχών του Εθνικού Κήπου και του Λόφου Φιλοπάππου, για την διαχείριση των οποίων συστάθηκε. Η υποχρέωση αυτή της διαφάνειας υλοποιείται μεταξύ άλλων και με την άμεση παροχή πληροφοριών, εγγράφων και παραστατικών σε οποιοδήποτε των παραπάνω φορέων ή προσώπων σχετικά με τις δραστηριότητες της εταιρίας καθώς και με την άμεση δημιουργία ιστοσελίδας, στην οποία θα καταχωρούνται το αργότερο μία εργάσιμη μέρα μετά την πραγματοποίησή τους όλες οι συμβάσεις που συνάπτονται από την εταιρία στα πλαίσια εκπλήρωσης των σκοπών της, οι εκπονούμενες μελέτες, τα επιχειρησιακά και λοιπά προγράμματα που αναλαμβάνονται ή στα οποία συμμετέχει μαζί με τα συνημμένα έγγραφα, δικαιολογητικά, παραστατικά, σχέδια και τοπογραφικά, κάθε επικείμενη δραστηριότητα της (εκθέσεις, συνέδρια και εκδηλώσεις δημοσιότητας συναφών με τα θεματικά πεδία της), τα οικονομικά στοιχεία της εταιρίας (αμοιβές, πρόσοδοι, αποδοχές κληρονομίες, κληροδοσιών, χορηγιών και πάσης φύσεως ενισχύσεων, συμβάσεις και παραστατικά καταβολής αμοιβών στα μέλη του Δ.Σ., τους υπαλλήλους και συνεργάτες και συμβάσεις πρόσληψης τακτικού και εκτάκτου προσωπικού της), τα τοπογραφικά και σχεδιαγράμματα που αποτυπώνουν την υφιστάμενη κατάσταση των περιοχών του εθνικού κήπου και του λόφου Φιλοπάππου και των κτισμάτων που βρίσκονται μέσα σε αυτά με πλήρη εμβαδομέτρηση και της κατά νόμο υπεύθυνες δηλώσεις των μηχανικών που τα συντάσσουν και γενικότερα κάθε στοιχείο, παραστατικό, έγγραφο, σύμβαση, μελέτη, σχέδιο κ.λ.π., που αναφέρεται στις ρυθμίσεις των άρθρων 100-104 του Ν.4674/2020 και των άρθρων του παρόντος καταστατικού, τα οποία εξειδικεύουν περισσότερο τους σκοπούς της εταιρίας και τα μέσα εκπλήρωσης αυτών.

Επίσης, η εταιρία υποχρεούται να απαντά αμελλητί και να ανταποκρίνεται στα αιτήματα παροχής πληροφοριών, εγγράφων, βεβαιώσεων σχετικών με περιστατικά που αφορούν τις δραστηριότητές της και στοιχείων, που υποβάλλονται από τους παραπάνω φορείς, εντός μίας εβδομάδας το αργότερο από την υποβολή του σχετικού αιτήματος. Τυχόν παράβαση των υποχρεώσεων διαφάνειας που απορρέουν από την παρούσα διάταξη συνεπάγεται την έκπτωση από το αξίωμα τους.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοπτικά, βάσει των αποτελεσμάτων της στατιστικής ανάλυσης των ερωτηματολογίων, προέκυψαν κάποια σημεία άξια περαιτέρω σχολιασμού. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρείται η ανάγκη χρήσης αστικών πάρκων και η σημασία τους για τους κατοίκους, καθώς το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών ήταν κάτοικοι του δήμου Αθηναίων που επισκέπτονται το πάρκο «Λόφο Φιλοπάππου» σε τακτική βάση, σχεδόν κάθε μέρα. Επιπλέον, ένα σημαντικό στοιχείο των αποτελεσμάτων είναι ότι κατά τη διάρκεια των μέτρων περιορισμού εν μέσω της πανδημίας την περίοδο από 16 Μαρτίου έως 4 Μαΐου, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων με 37,8%, επέλεξε ότι επισκέφτηκε τον Λόφο «πολύ συχνά». Ειδικότερα για τις ηλικίες ομάδες από 30-49 και από 50-65. Επίσης, από τα ερωτηματολόγια παρατηρούμε ότι μεγάλο ποσοστό του κόσμου επισκέπτεται περισσότερο το πάρκο τώρα από ότι πριν την εμφάνιση της πανδημίας. Στοιχείο που υποδηλώνει ότι με τα νέα δεδομένα που προέκυψαν με την εμφάνιση της πανδημίας, καθιερώθηκε στην αντίληψη πολλών ανθρώπων η τακτική επίσκεψη σε πράσινους χώρους και πάρκα. Επιπρόσθετα, συμπεραίνουμε πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος των αστικών πράσινων χώρων, στους οποίους έχει πρόσβαση το κοινό, στον τρόπο με τον οποίο οι πολίτες προσαρμόστηκαν στα μέτρα περιορισμού της πανδημίας. Όπως υποστηρίζουν και οι Venter et al. (2020), ο προσβάσιμος μεγάλος ανοιχτός πράσινος χώρος σε συνδυασμό με την τήρηση της κοινωνικής απόστασης στον πληθυσμό μετριάζει τις αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία εν μέσω των περιορισμών σωματικής κινητικότητας, μειώνοντας παράλληλα τον κίνδυνο μετάδοσης ασθενειών. Επιπλέον, διευκολύνεται η τήρηση της απόστασης που είναι σύμφωνη με τις οδηγίες για κοινωνικές αποστάσεις, ακόμη και για αυτο-απομόνωση.

Ερμηνεύοντας τα αποτελέσματα, παρατηρούμε επίσης ότι και στα δύο πάρκα της Αθήνας οι δύο κύριες δραστηριότητες για τις οποίες επισκέπτονται το χώρο οι ερωτώμενοι είναι ο περίπατος και η συνάντηση με φίλους. Έπειτα, ακολουθούν ο αθλητισμός, και η βόλτα με τα παιδιά ή τον σκύλο. Από τα παραπάνω αποτελέσματα προκύπτει ότι οι πράσινοι χώροι έχουν λειτουργίες υγιεινής επίδρασης στους κατοίκους μιας πόλης, καθώς προάγεται η ψυχική και σωματική υγεία. Οι άνθρωποι έρχονται σε επικοινωνία ο ένας με τον άλλον σε καθημερινή βάση, ανταλλάσσοντας εμπειρίες και απόψεις. Αξιοσημείωτο όμως είναι το γεγονός ότι η συμμετοχή στα κοινά παρουσίασε τα χαμηλότερα ποσοστά και στα δύο πάρκα. Επίσης, παρατηρήθηκε πολύ χαμηλό ποσοστό των ανθρώπων που συναντιούνται συλλογικά για δραστηριότητες στο πάρκο. Καθώς, περίπου οι μισοί από τους ερωτώμενους και στα δύο πάρκα, σημείωσαν ότι δε συναντιούνται καθόλου συλλογικά ή συναντιούνται λίγο. Επιπροσθέτως, συντριπτικά ήταν τα ποσοστά συμμετοχής των ερωτηθέντων σε συνελεύσεις στο πάρκο και σε φιλοπεριβαλλοντικές δράσεις, καθώς και στα δύο πάρκα της Αθήνας επέλεξαν ότι δεν έχουν συμμετάσχει ποτέ. Όμως, και στις δύο περιπτώσεις οι ερωτώμενοι επέλεξαν με ποσοστό κοντά στο 80% ότι επιθυμούν να συμμετάσχουν σε περιβαλλοντικές δράσεις. Από τα στοιχεία που προέκυψαν συμπεραίνουμε ότι υπάρχει μία υποβάθμιση της έννοιας της γειτονίας καθώς δεν δημιουργούνται κοινωνικές σχέσεις και συναναστροφές. Αδυνατώντας με αυτόν τον τρόπο οι κάτοικοι, να συμμετέχουν σε διαδικασίες κοινής επιμελητείας για τους ελάχιστους εναπομείναντες πράσινους δημόσιους χώρους τους οποίους θα έπρεπε να κατέχουν και να διαχειρίζονται από κοινού.

Όταν ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να σημειώσουν τρεις λέξεις που τους ενθαρρύνουν να επισκεφτούν το πάρκο Φιλοπάππου, όλοι κατέγραψαν στοιχεία της φύσης όπως και στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης». Επίσης, παρόμοια ποσοστά και

δεύτερα σε σειρά, σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν ηρεμία – χαλάρωση, ψυχαγωγία και θέα. Κάποιες επιπλέον λέξεις που εμφανίστηκαν συχνά είναι ελευθερία, μνημεία, αρχαία και φίλοι. Ενώ, στην επόμενη ερώτηση, όπου οι συμμετέχοντες σημείωσαν στοιχεία αποθαρρυντικά για την επίσκεψή τους στο πάρκο, οι περισσότεροι σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν τα απορρίμματα. Καθώς, και πάρα πολλοί σημείωσαν λέξεις που περιγράφουν την εγκατάλειψη και την έλλειψη φωτισμού στο πάρκο του Λόφου. Επιπλέον, αρκετά συχνά αναφέρθηκαν οι λέξεις εγκληματικότητα, ανασφάλεια, περίφραξη και εισιτήριο. Τέλος, ήταν πολλοί εκείνοι που ανέφεραν ότι δεν υπάρχει τίποτα που να τους αποθαρρύνει να επισκέπτονται το πάρκο. Συγκρίνοντας με το Πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» παρουσιάζεται μεγάλη ομοιότητα στις λέξεις που επέλεξαν οι ερωτώμενοι, καθώς όλοι σημείωσαν λέξεις για την φύση, το πράσινο και την ηρεμία-χαλάρωση. Γεγονός, που υποδηλώνει την ανάγκη του κόσμου να έρθει σε επαφή με την φύση μέσω των αστικών πάρκων, καθώς το πράσινο απουσιάζει από την πόλη. Σε συνδυασμό με την αναζήτηση ήρεμων χώρων για ξεκούραση από τις πολλές ώρες εργασίας που έχουν ακολουθήσει. Τα δύο πάρκα παρουσιάζουν ομοιότητα και στις αρνητικές λέξεις, καθώς οι λέξεις που εμφανίστηκαν αφορούσαν κυρίως την εγκατάλειψη και την ανασφάλεια. Στοιχεία που αποτυπώνουν μία γενικότερη απαξίωση των αστικών πάρκων από τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης.

Σε αντίθεση με την παρατήρηση των προβλημάτων του πάρκου από τους συμμετέχοντες, κατά την επίσκεψή τους σε αυτό, σημειώνεται η ερώτηση για τον εντοπισμό τυχόν προβλημάτων στο πάρκο και η αντίδρασή τους σε αυτά. Σύμφωνα με την οποία, το 37,8% έχει εντοπίσει προβλήματα και το 26,7% δεν έχει εντοπίσει προβλήματα. Ένα μικρότερο ποσοστό 13,3% επέλεξε ότι εντόπισε προβλήματα και προσπάθησε να τα επιλύσει μέσω της συμμετοχής σε κάποια ομάδα που δραστηριοποιείται στον χώρο. Ενώ, λίγοι ήταν αυτοί που προσπάθησαν να τα λύσουν μόνοι τους ή ενημερώνοντας κάποιον υπεύθυνο.

Ιδιαίτερης σημασίας για την αναγνώριση και ανάλυση των κοινωνικό-χωρικών ανισοτήτων, μέσω των αστικών πάρκων στην πόλη, είναι η μελέτη των αστικών οικοτοπίων. Καθώς, όπως αναφέρει και η Πετροπούλου (2016), τα οικοτοπία συνιστούν «ερμηνευμένες εικόνες τόπων, πολλαπλές εικόνες με “σημάδια” που μας πληροφορούν για το παρελθόν που φαίνεται ακόμα στο παρόν και για τις μελλοντικές τάσεις που διαφαίνονται στο παρόν». Έτσι, παρατηρώντας, τα αστικά οικοτοπία των τεσσάρων περιπτώσεων αστικών πάρκων που παρουσιάστηκαν στην παρούσα μελέτη προκύπτουν κάποια συμπεράσματα. Αρχικά, τα πάρκα «Αντώνης Τρίτσης» και «Besòs», παρουσιάζουν ομοιότητες βάσει των ευρημάτων. Και τα δύο πάρκα τοποθετούνται σε περιοχές όπου οι κάτοικοι εντάσσονται στα «χαμηλά» κοινωνικά στρώματα με χαμηλά εισοδήματα. Οι δήμοι που γειτνιάζουν και με τα δύο πάρκα είναι έντονα πυκνοκατοικημένες, αλλά παρουσιάζοντας μεικτή δόμηση η οποία συνδυάζει πολυώροφες πολυκατοικίες, συγκροτήματα εργατικών πολυκατοικιών, μονοκατοικίες και κατοικίες αυτοστέγασης. Επίσης, στις περιοχές των δύο πάρκων είναι πολύ μικρό το ποσοστό πρασίνου, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του φαινομένου του χωρικού αποκλεισμού, το οποίο εν μέσω των πρωτόγνωρων συνθηκών λόγω της πανδημίας, θέτει σε κίνδυνο τους ανθρώπους αυτούς που βρίσκονται αποκομμένοι από την φύση και το πράσινο. Διαδικασία που συνδυαστικά με των σύνολο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν λόγω της οικονομικής τους κατάστασης, με σημαντικότερο την σχεδόν ανύπαρκτη πρόσβαση σε δομές και υπηρεσίες υγείας, καθιστά την καθημερινή τους διαβίωση πολύ δύσκολη. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι εν μέσω των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας του Κορωνιού ήταν έντονες οι χωρικές διακρίσεις, ειδικότερα στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης». Καθώς, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως το πάρκο αυτό αποτελεί μία από τις ελάχιστες

πράσινες δημόσιες εκτάσεις στην δυτικά της πόλης, αλλά παρόλα αυτά απαγορεύτηκε η είσοδος σε αυτό. Συμπεραίνοντας, με αυτόν τον τρόπο, δεν υπολογίστηκε από τους αρμόδιους η ανάγκη του κόσμου για επαφή με το πράσινο, καθώς με τις πολιτικές τους εντείνουν το φαινόμενο του κοινωνικό-χωρικού αποκλεισμού.

Διαφορετική περίπτωση αποτελούν όμως τα άλλα δύο πάρκα, το «Λόφος Φιλοπάππου» και το «Γκουέλ». Πιο συγκεκριμένα, τα πάρκα τοποθετούνται σε κεντρικές περιοχές όπου παρατηρούνται μεγαλύτερα ποσοστά πρασίνου σε σχέση με άλλες περιοχές των πόλεων, στα δυτικά ή στα ανατολικά. Βέβαια δε παύει να υπάρχει πολύ σημαντική διαφορά στα ποσοστά αστικού πρασίνου από τις περιοχές των βορείων προαστίων. Οι περιοχές που συνορεύουν και με τα δύο πάρκα είναι πυκνοκατοικημένες, αλλά στο Γκουέλ Παρκ παρουσιάζεται πιο έντονα το φυσικό στοιχείο από ότι στο Πάρκο του Λόφου Φιλοπάππου. Επίσης, από τα ευρήματα προκύπτει μία ποικιλομορφία στα εισοδήματα στους δήμους αυτών των πάρκων. Τέλος, η ίδια ποικιλομορφία παρατηρείται και στα είδη κατοικία σε αυτούς τους δήμους.

Από τις δράσεις και τους αγώνες των κοινωνικών κινημάτων πόλης και των συλλογικοτήτων που αναλύθηκαν στην παρούσα έρευνα, προκύπτει μία άμεση συσχέτιση με τις έννοιες των αστικών κοινών και της αστικής πολιτικής οικολογίας. Αναλυτικότερα, οι συλλογικότητες «Αγρός» και «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων-Θησειού-Κουκάκι», στα δύο πάρκα της Αθήνας, παρουσιάζουν κάποιες ομοιότητες στις δράσεις που πραγματοποιούν και στον τρόπο που παίρνουν τις αποφάσεις τους. Αρχικά, να σημειωθεί ότι και οι δύο συλλογικότητες στεγάζονται σε χώρους που καταλήφθηκαν από τους ίδιους, χώροι που πριν την κατάληψή τους ήταν εγκαταλελειμμένοι. Οι θέσεις και των δύο συλλογικοτήτων είναι ενάντια στην περίφραξη, στην αστυνόμευση και τον έλεγχο και στην εμπορευματοποίηση των δημόσιων ελεύθερων χώρων. Επίσης, και οι δύο συμμετέχουν ενεργά σε κινητοποιήσεις κοινωνικό-πολιτικού χαρακτήρα που προκύπταν ανά καιρούς, με στόχο την διεκδίκηση και απαίτηση καλύτερων και δικαιότερων συνθηκών για όλους. Μια άλλη ομοιότητα των δύο ομάδων είναι η πραγματοποίηση δράσεων αυτό-μόρφωσης, αυτό-οργάνωσης και αυτονομίας. Πιο συγκεκριμένα, η «Ανοιχτή Συνέλευση Κατοίκων Πετραλώνων-Θησειού-Κουκάκι» οργανώνει δράσεις συλλογής-προσφοράς ειδών πρώτης ανάγκης σε όσους/ες έχουν ανάγκη με στόχο την κάλυψη των βασικών αναγκών και της καλλιέργειας της αλληλεγγύης στις γειτονιές. Ενώ, ο «Αγρός» στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης» πραγματοποιεί δράσεις συλλογικής κουζίνας, ελεύθερες προς όλους. Επίσης, και οι δύο ομάδες πραγματοποιούν παιδικά εργαστήρια αυτό-μόρφωσης, καλλιέργειες και δεντροφυτεύσεις. Τέλος, και οι δύο συλλογικότητες πραγματοποιούν ανοιχτές συνελεύσεις, όταν το απαιτούν οι συνθήκες, για θέματα που αφορούν τον χώρο.

Όλες οι δράσεις που αναφέρθηκαν είναι σε συμφωνία με τους Χέλφριχ & Μπόλιερ (2016), κατά τους οποίους τα κοινά ακμάζουν κυρίως έξω από την αγορά και το κράτος. Έτσι, αποτελούν μια εκτεταμένη σειρά συστημάτων αυτοσυντήρησης και αυτοδιακυβέρνησης. Το πρόβλημα της διατροφής και της κατοχής βασικών αγαθών είναι πραγματικότητα. Στόχος των κοινών είναι η επίλυση πραγματικών προβλημάτων, προσπαθώντας να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ανθρώπων και να παρέχουν αποτελεσματική αυτοδιακυβέρνηση για έναν πόρο ή χώρο που μοιράζονται μεταξύ τους. Επιπρόσθετα, οι δράσεις των δύο ομάδων αποτελούν διαδικασίες κοινής επιμελητείας για πράγματα που κατέχει και διαχειρίζεται από κοινού η κοινότητα ή θα έπρεπε να κατέχει και να διαχειρίζεται από κοινού. Όπως, υποστηρίζει και ο Harvey (2012), η σχέση μεταξύ της κοινωνικής ομάδας και του περιβάλλοντος, που απειλείται ως κοινό, θα πρέπει να επιτυγχάνεται συλλογικά και

μη εμπορευματικά, μια διαδικασία που έχει στόχο την απομάκρυνση από την λογική των ανταλλαγών και των αξιών υπερεκτίμησης της αγοράς.

Τα κοινωνικά κινήματα πόλης που δραστηριοποιούνται για θέματα που αφορούν τα αστικά πάρκα και μας απασχόλησαν σε αυτή την μελέτη, έρχονται σε συμφωνία με την θεωρία της αστικής πολιτικής οικολογίας και του δικαιώματος στο δημόσιο χώρο και τη φύση. Πιο συγκεκριμένα, τα κινήματα πόλης για το People's Park, το Λόφο Φιλοπάππου και το Πάρκο Γκουέλ εμφανίζουν πολλές ομοιότητες όσον αφορά τις αντιλήψεις τους για τους δημόσιους αστικούς πράσινους χώρους και τους αγώνες για διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους σε αυτούς. Και στις τρεις περιπτώσεις τα κινήματα ήταν αντίθετα με τις παρεμβάσεις που είχαν στόχο τις επενδύσεις και τις ιδιωτικοποιήσεις, εντός των εκτάσεων των πάρκων. Βασικά εργαλεία εφαρμογής αυτών των πολιτικών είναι οι περιφράξεις και η επιβολή εισιτηρίου, με στόχο την προσέλκυση ατόμων που θα επιφέρουν κέρδος, αποκλείοντας έτσι το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας. Ειδικότερα στις περιπτώσεις του Φιλοπάππου και του People's Park, εφαρμόστηκαν (και πραγματοποιούνται προσπάθειες ανά καιρούς μέχρι σήμερα) έργα για την περίφραξη της έκτασης των πάρκων. Στην περίπτωση του Φιλοπάππου εκτός της προσπάθειας που πραγματοποιήθηκε για περίφραξη της συνολικής έκτασής του, υπήρξε και προσπάθεια για περίφραξη συγκεκριμένης έκτασης όπου εμπεριέχει αρχαία ευρήματα ιστορικού ενδιαφέροντος. Οι αγώνες των κατοίκων και των πολιτών ήταν αυτές, που και στα τρία πάρκα μπλόκαραν ή εμπόδισαν την επεμβάσεις περίφραξης ή ιδιωτικοποίησης. Μόνο στην περίπτωση του Γκουέλ Παρκ δεν κατάφερε το κίνημα να πετύχει τον στόχο του, καθώς τελικά ένα τμήμα του Πάρκου με σημαντικά στοιχεία πολιτισμικής κληρονομιάς περιφράχτηκε και η πρόσβασή του επιτρέπεται μόνο με εισιτήριο. Γεγονός, που παρόλο που για τους κατοίκους της περιοχής η είσοδος είναι δωρεάν, έχει περιορίσει την πρόσβαση για το σύνολο του κόσμου και έχει προκαλέσει την τεράστια τουριστικοποίηση στο χώρο. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι αγώνες ενάντια στην ιδιωτικοποίηση πήγαν χαμένοι, καθώς οι κινητοποιήσεις της κοινωνίας εκείνη την περίοδο ήταν μεγάλες. Υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι ο κόσμος δεν είναι διατεθειμένος να συμβιβαστεί και οι αγώνες του θα μείνουν στην ιστορία των διεκδικήσεων που έχουν γίνει για την υπεράσπιση των δημόσιων χώρων.

Οι περιφράξεις σε όλες τις περιπτώσεις πάρκων που αναλύθηκαν αποτελεί ένα από τα πιο σύνθητες φαινόμενα παραβίασης του δικαιώματος της πρόσβαση στους δημόσιους πράσινους χώρους. Μέσω των περιφράξεων αποδίδονται ατομικά δικαιώματα ιδιοκτησίας τόσο στον φυσικό χώρο όσο και στις υποκειμενικές ικανότητες των κοινωνικών υποκειμένων και την μετατροπή τους σε άτομα και σε ατομικά υποκείμενα της ιδιοκτησίας. Αποτέλεσμα αυτών είναι η εμπορευματοποίηση των παραγόμενων αξιών χρήσης και η μετατροπή σε κεφαλαιακή μορφή αξίας, ως κοινωνική «σχέση αποκλεισμού από τη χρήση». Έτσι, όπως υποστηρίζει και η Αθανασίου (2016), χάνεται με αυτόν τον τρόπο η ελευθερία στην πρόσβαση και την συνύπαρξη και έτσι το δικαίωμα στην πόλη περιορίζεται μόνο σε αυτούς που δεν είναι «ανεπιθύμητοι», αναγνωρίζοντας κυρίως το δικαίωμα στην αναψυχή και την κατανάλωση.

Από τα παρακάτω προκύπτει η ύπαρξη δύο αντίθετων ιδεολογικών οραμάτων της φύσης και του σκοπού του δημόσιου χώρου. Από την μία τα κοινωνικά κινήματα, οι συλλογικότητες, οι ακτιβιστές, ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων και οι άστεγοι που χρησιμοποιούν τα αστικά πάρκα για να προωθούν το όραμα ενός χώρου που χαρακτηρίζεται από την ελεύθερη αλληλεπίδραση και την απουσία εξαναγκασμού από ισχυρούς θεσμούς. Για αυτούς, ο δημόσιος χώρος είναι ένας απεριόριστος χώρος μέσα στον οποίο τα κοινωνικά κινήματα μπορούν να οργανωθούν και να επεκταθούν ευρύτερα. Αντίθετα, το όραμα των εκπροσώπων του κράτους ή του

δήμου είναι αρκετά διαφορετικό. Οι κοινόχρηστοι χώροι γι' αυτούς αποτελούν μια ελεγχόμενη και οργανωμένη υποχώρηση όπου ένα σωστά συμπεριφερόμενο κοινό μπορεί να βιώσει το θέαμα της πόλης. Βασικό εργαλείο εφαρμογής του πρώτου οράματος είναι τα κοινά, ενώ του δεύτερου οι περιφράξεις. Είναι γεγονός, ότι και τα δύο εργαλεία αποτελούν δυο αλληλένδετες έννοιες που αντανακλούν τους κοινωνικούς ανταγωνισμούς και υποδηλώνουν την συμμετοχή ή την απαγόρευση των κοινωνιών και των κοινοτήτων από τη πρόσβαση, χρήση, ανάκτηση και διαχείριση των πόρων και μέσων παραγωγής και αναπαραγωγής.

Επιπλέον, τα κινήματα πόλης που παρουσιάστηκαν έρχονται σε συμφωνία με την αστική πολιτική οικολογία η οποία επιχειρεί την ανάδειξη των πολιτικών διαστάσεων των αστικών περιβαλλοντικών διαδικασιών, προβάλλοντας την πόλη ως ένα πεδίο «οικο-πολιτικής δράσης» (Αθανασίου 2016). Τελικός στόχος είναι να δοθούν κατευθύνσεις προς την παραγωγή, όχι μόνο βιώσιμων, αλλά δίκαιων και δημοκρατικών πόλεων για τους ίδιους τους πολίτες που τις κατοικούν (Heynen κ.ά. 2006). Επίσης, στην καρδιά της πολιτικής οικολογίας είναι «ενσωματωμένες οι αρχές της βιώσιμης αποανάπτυξης. Ένα σύνολο ιδεών το οποίο δίνει νέα πνοή στο οικολογικό κίνημα και εκφράζεται μέσα από την ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τα κάτω, προσφέροντας καθημερινές εναλλακτικές λύσεις στο φαντασιακό της ανάπτυξης.

Βάσει των ευρημάτων των ερωτηματολογίων και παρατηρώντας τα ζητήματα με τα οποία ήρθαν αντιμέτωπα τα κοινωνικά κινήματα πάρκων και οι συλλογικότητες, γίνεται αμέσως αντιληπτό, ότι εφαρμόζονται ανά καιρούς πολιτικές που οδηγούν σε φαινόμενα πράσινου αστικού εξευγενισμού. Αναλυτικότερα, στο πάρκο του Λόφου Φιλοπάππου αλλά και στο πάρκο Γκουέλ, πραγματοποιούνταν έντονη προσπάθεια ιδιωτικοποιήσεων από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς και τους δήμους. Ανεξάρτητα από το ποια είναι η κατάσταση στα πάρκα σήμερα, έχουν δεχτεί από το ξεκίνημα σχεδόν της λειτουργίας τους συνεχόμενη πίεση με στόχο τις επενδύσεις σε αυτά και της εκμετάλλευσής τους. Οι προσπάθειες επιβολής αντιπίμου και τουριστικοποίησης δε παύουν ποτέ να υπάρχουν. Ειδικότερα, στην περίπτωση του Γκουέλ Παρκ όπως αναφέρθηκε και στην ομώνυμη ενότητα, είναι υποχρεωτική η πληρωμή εισιτηρίου για ένα συγκεκριμένο κεντρικό κομμάτι με εκθέματα του αρχιτέκτονα Γκαουντί. Και τα δύο πάρκα, πέρα από το ότι είναι σημαντικές πράσινες και φυσικές εκτάσεις, αποτελούν και σπουδαία ιστορικά ή αρχαία μνημεία. Στοιχείο που συνεχώς έλκει τους φορείς του κράτους για το περιβάλλον, τις αρχαιολογικές υπηρεσίες και τις δημοτικές αρχές για την προστασία και διαχείριση αυτών. Έχοντας πολλές φορές ως στόχο την αντιμετώπιση αναγνωρισμένων κλιματικών κινδύνων μέσω πράσινων υποδομών στα πάρκα. Έτσι εφαρμόζονται πολιτικές με κερδοσκοπικά κίνητρα αδιαφορώντας για τους κατοίκους, εκτοπίζοντάς τους και στερώνοντας τους το δικαίωμα στη φύση. Από τα προηγούμενα προκύπτει συμφωνία με την άποψη των Anguelovski et al. (2019), που υποστηρίζουν ότι στις σημερινές πόλεις οι κοινότητες χαμηλού εισοδήματος, και οι κοινότητες μεταναστών αντιμετωπίζουν καλά τεκμηριωμένες μορφές αδικίας λόγω πολιτικών για το περιβάλλον. Όμως, αυτοί οι πληθυσμοί έχουν συμβάλει λιγότερο στην κλιματική αλλαγή και είχαν τη λιγότερη πρόσβαση σε περιβαλλοντικές ανέσεις όπως οι χώροι πρασίνου. Επιπλέον, είναι οι πιο εκτεθειμένοι σε κλιματικούς κινδύνους και επιπτώσεις και έχουν την λιγότερη πρόσβαση σε πόρους. Ένα φαινόμενο που παρατηρείται και στο πάρκο «Αντώνης Τρίτσης», όπου οι κάτοικοι των κοντινών περιοχών του εντάσσονται στα λαϊκά στρώματα με χαμηλά εισοδήματα. Καθώς, πραγματοποιούνται ανά καιρούς ή έχουν ήδη πραγματοποιηθεί ιδιωτικοποιήσεις, περίφραξη και συζητήσεις για επιβολή εισιτηρίου στο πάρκο.

Βάσει του προηγούμενων, όπως υποστηρίζουν και οι Anguelovski κ.α. (2019) παρατηρείται η ανάγκη ύπαρξης ενός πράσινου σχεδιασμού υποδομών για την προσαρμογή του κλίματος και την προστασία του περιβάλλοντος, ενσωματώνοντας προγράμματα χρηματοδότησης που θα διασφαλίσουν την προστασία των αποθεμάτων κοινωνικής και δημόσιας στέγασης και θα δημιουργήσουν νέα μόνιμη προσιτή στέγαση για διαφορετικά εύρη εισοδημάτων κοντά στην υποδομή ανθεκτικότητας για το κλίμα. Επιπλέον, οι επενδύσεις σε πράσινες υποδομές θα πρέπει να οικοδομήσουν την προσαρμοστική ικανότητα των ευάλωτων κατοίκων τόσο στις κλιματικές επιπτώσεις όσο και στον εκτοπισμό. Τέλος, να αναφερθεί ότι παρατηρώντας τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων είναι κάθετα αντίθετο στην επιβολή κάποιου αντιτίμου για την είσοδο στο πάρκο. Επίσης, πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό είναι ενάντια στην κατάργηση της 24ωρης λειτουργίας και στην ύπαρξη περίφραξης. Απόψεις που υποδηλώνουν την στάση του κόσμου ως προς τις πολιτικές πράσινου αστικού εξευγενισμού.

Λαμβάνοντας υπόψιν όλα όσα προαναφέρθηκαν, είναι εμφανής ο τοπικοπαγκόσμιος χαρακτήρας των κοινωνικών κινημάτων και των συλλογικοτήτων που μελετήθηκαν, τα οποία δρουν σε τρεις διαφορετικές χώρες Ελλάδα, Ισπανία, ΗΠΑ. Αναλυτικότερα, παρουσιάστηκαν αστικές κοινωνικές συγκρούσεις οι οποίες οφείλονται σε νεοφιλελεύθερες πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων, περιφράξεων και ελέγχου των δημόσιων αστικών πάρκων. Πολιτικές που εμφανίζουν κοινά τοπικοπαγκόσμια χαρακτηρίστηκα σε όλες τις περιπτώσεις πάρκων που διερευνήθηκαν. Οι αγώνες και οι συγκρούσεις για το δικαίωμα στο πάρκο και τη φύση έρχονται σε συμφωνία με την άποψη των Köhler and Wissen (2003). Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν, οι συγκρούσεις αυτές συμβάλλουν στην πολιτικοποίηση των αντιφάσεων της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης. Μέσω των δράσεων των κινημάτων πόλης και των συλλογικοτήτων πραγματοποιείται μία προσπάθεια στη βελτίωση συγκεκριμένων συνθηκών διαβίωσης, όπως για παράδειγμα εμποδίζοντας την ιδιωτικοποίηση δημόσιων χώρων και δημιουργώντας εναλλακτικές υποδομές πέρα από το κράτος και την αγορά. Οι αστικές συγκρούσεις “απο-κανονικοποιούν” τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση και την καθιστούν κατανοητή ως μια αμφισβητούμενη διαδικασία, η οποία καθοδηγείται από ορισμένες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις. Διαδικασία η οποία επιφέρει αποτελέσματα σε παγκόσμιο επίπεδο, δείχνοντας έτσι πως κινήματα ή συλλογικότητες που δρουν σε τοπικό επίπεδο αλληλοεπηρεάζονται και έρχονται αντιμέτωπα με όμοιες προκλήσεις και πολιτικές. Έτσι, όπως αναφέρουν οι Köhler and Wissen (2003), οι αστικές κοινωνικές συγκρούσεις περιέχουν την πιθανότητα, αφενός, να είναι συγκεκριμένες παλεύοντας για άμεσες βελτιώσεις των συνθηκών διαβίωσης σε τοπικό επίπεδο και, αφετέρου, ανοίγεται ένας δρόμος προς μια προοπτική πέρα από τις υπάρχουσες σχέσεις εξουσίας, σε ένα ευρύτερο χωρικά πλαίσιο.

Τέλος, όπως υποστηρίζει και η Massey (1991), δεν υφίσταται καμία αμφισβήτηση της έννοια του τόπου, ούτε της σημαντικότητας δράσεων τοπικής κλίμακας. Ανατρέχοντας όμως στα γεγονότα ανά τον χρόνο, η ιδιαιτερότητα του τόπου προκύπτει από κάποια μακρά και προπάντων εσωτερικοποιημένη ιστορία. Είναι ακράδαντο γεγονός, ότι υπάρχουν πολλές πηγές αυτής της ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας ενός τόπου. Αντλώντας πληροφορίες για την παγκοσμιοποίηση συμπεραίνουμε ότι δεν συνεπάγεται απλώς με ομογενοποίηση. Αντίθετα, η παγκοσμιοποίηση των κοινωνικών σχέσεων είναι μια άλλη πηγή (αναπαραγωγής) της γεωγραφικής άνισης ανάπτυξης, και επομένως της μοναδικότητας του τόπου. Ολοκληρώνοντας, έντονο είναι το στοιχείο που καθιστά ιδιαίτερο έναν τόπο, το οποίο απορρέει από το γεγονός ότι κάθε μέρος είναι το επίκεντρο ενός ξεχωριστού

μείγματος ευρύτερων και πιο τοπικών κοινωνικών σχέσεων. Στοιχείο που γίνεται αντιληπτό και στο χώρο των αστικών πάρκων, καθώς παρατηρούνται αρχιτεκτονικές επεμβάσεις και αρχαία μνημεία επηρεασμένα από διάφορες περιοχές ανά τον κόσμο. Αλλά και εντός των κοινωνικών ομάδων που συμμετείχαν στις δράσεις υπεράσπισης των δικαιωμάτων, καθώς αποτελούν ένα «μείγμα» αντιλήψεων τοπικοπαγκόσμιου χαρακτήρα.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασίου, Ε., 2015. Πόλη και φύση: Θεωρήσεις της φύσης στον πολεοδομικό σχεδιασμό, Εκδόσεις Κάλλιπος, Αθήνα.
- Αραβαντινός, Α, Ι., 2007. Πολεοδομικός σχεδιασμός: Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- Αρσενίου, Δ., 2010. Αστικό πράσινο & Δίκτυα πρασίνου στις σύγχρονες πόλεις: Πιλοτική εφαρμογή δικτύου πρασίνου στην πόλη του Βόλου. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Anguelovski, I., Connolly, J. J. T., Pearsallf, H., Shokry, G., Checker, M., Maantay, J., Gouldi, K., Lewisi, T., Andrew Maroko and Roberts, J. T., 2019. Why green “climate gentrification” threatens poor and vulnerable populations, Pnas, 116 (52) 26139-26143; <https://doi.org/10.1073/pnas.1920490117>
- Arias-Sans, A., and Paolo Russo, A., 2018. The right to Gaudí What can we learn from the commoning of Park Güell, Barcelona? στο Colomb, C. and Novy, J., Protest and Resistance in the Tourist City, Routledge, 247-263.
- Bookchin, M., 1996. The Philosophy of Social Ecology:Essays on Dialectical Naturalism, Black Rose Books.
- Castells, M. & Kumar, M., 2014. A Conversation with Manuel Castells, Berkeley Planning Journal, 27(1).
- Castoriadis, C., 1987. The imaginary institution of society, Polity Press, Καίμπριτζ.
- Cocola-Gant, A. & Lopez-Gay, A., 2020. Transnational gentrification, tourism and the formation of ‘foreign only’ enclaves in Barcelona, Urban Studies. DOI: 10.1177/0042098020916111.
- Cole, H. V. S., Anguelovski, I., Baró, F., García-Lamarca, M., Kotsila, P., Carmen Pérez del Pulgar, C. del P., Shokry, G., & Triguero-Mas, M., 2020. The COVID-19 pandemic: power and privilege, gentrification, and urban environmental justice in the global north, Cities & Health.
- Δανιήλ, Μ. Ν., 2007. Δημόσιος χώρος και δημόσια ζωή στη σύγχρονη πόλη: Κοινωνικοψυχολογική προσέγγιση του εμπορικού πολυλειτουργικού κέντρου στην Ελλάδα, Διδακτορική διατριβή, Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Πολυτεχνικής Σχολής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου, Θεσσαλονίκη.
- Δημητρίου-Κοτσώνη Σ., 2005. Η διαμεσολάβηση της κουλτούρας στη σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον στο Δεκλέρης, Μ., Κονιαβίτης, Θ., Δημητρίου-Κοτσώνη, Σ., Τρούμπης, Α., Θεοχάρη, Χ., Σακιώτης, Γ., Οικονόμου, Λ., Μπαγκαβός, Χ., Τερκενλή, Θ., Περιβάλλον και κοινωνία: Μύθοι και πραγματικότητα, Βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης και κοινωνικής πολιτικής-Gutenberg, Αθήνα, σελ. 71-94.
- Δήμος Βαρκελώνης [online]. Available from: https://www.barcelona.cat/en/what-to-do-in-bcn/parks-and-gardens/park-quell_92086011949.html

- [Accessed 18/8/2020].
- De Angelis, M., Stavrides, S., *An Architektur*, 2010, On the Commons: A Public Interview with Massimo De Angelis and Stavros Stavrides, e-flux.
 - Ελευθεριάδης, Α. και Ματζίρης, Ε., 2013. Αστικό πράσινο: Οφέλη, προβλήματα, σχεδιασμός, διαχείριση [online]. Available from: http://www.citybranding.gr/2013/04/blog-post_8.html [Accessed 11/8/2020]
 - Ζορμπά, Θ., 2017. Στου Φιλοπάππου με τα πόδια: παίζοντας με φύση - άθληση – μάθηση, Τμήμα αρχιτεκτονικής, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο.
 - Fuller, R. and Gaston, K., 2009. The scaling of green space coverage in European cities, *Biol. Lett.* 5, 352–355.
 - Gorz, A., 1983. *Ecology as Politics* Paperback.
 - Guérin, D., Mintz, F., Organización Socialista Libertaria, Esquerre, L., Davranche, G., Hassoun, M., Humanes Bautista, J. L., Lia (FdCA), Nestor, M., Haldimann, M., Fisera, V. C., Piaget, C., 2015. Αυτοδιαχείριση: Μια ιδέα πάντα επίκαιρη, Οι εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα.
 - Habermas, J., 1989. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*, Trans. Thomas Burger, Cambridge: MIT.
 - Hardin, G., 1968. The Tragedy of the Commons, *Science*, 162: 1243-48. Αναδημοσιεύεται στο Hardin, G. και Baden, J. *Managing the Commons*. Σαν Φρανσίσκο: W.H. Freeman and Company, 1977.
 - Harvey, D., 2012, *Rebel cities: from the right to the city to the urban revolution*, Verso, London-New York.
 - Heynen, N., Kaika M., Swyngedouw E., 2006. *In the Nature of Cities: Urban Political Ecology and the Politics of Urban Metabolism*, Routledge, London.
 - Θεοδωρόπουλος, Μ., 2013. Πολιτική οικολογία και αποανάπτυξη [online]. Ηλιόσποροι. Available from: <http://iliosporoi.net/2013-02-18-17-56-45/2013-02-18-18-01-12/603-2013-11-03-22-47-54> [Accessed 22/11/2016]
 - Honey-Rosés, J., Anguelovski, I., Bohigas, J., Chireh, V., Daher, C., Konijnendijk, C., Litt, J., Mawani, V., McCall, M., Orellana, A., Oscilowicz, E., Sánchez, U., Senbel, M., Tan, X., Villagomez, E., Zapata, O., Nieuwenhuijsen, M., 2020. The Impact of COVID-19 on Public Space: A Review of the Emerging Questions, <https://doi.org/10.31219/osf.io/xf7xa>.
 - Jacobs, J., 1992. *The Death and Life of Great American Cities*, Vintage Books ed., New York.
 - Καλούδης, Σ., Καμπερίδης, Γ., Πολυσέρης, Ζ., Γαλανοπούλου, Σ., Λορέντζος, Ν., 2017. Πάρκα αναψυχής στον αστικό ιστό του λεκανοπεδίου Αττικής, 2ο Συνέδριο Γεωγραφικών Πληροφοριακών Συστημάτων και Χωρικής Ανάλυσης στη Γεωργία και στο Περιβάλλον, Αθήνα,
 - Καστοριάδης, Κ., 2017. Καστοριάδης: Μικρά Αποσπάσματα για την Αυτονομία, Πολιτικό περιοδικό Βαβυλωνία, Αθήνα.
 - Καταπότη, Δ., Βαβουρανάκης, Γ., 2016. Parthenon 2.0: Από το μνημείο στο μεταδεδομένο στο Πετροπούλου, Κ., Ραμαντιέ, Τ., Αστικές Γεωγραφίες: Τοπία και καθημερινές διαδρομές, Εκδόσεις Καπόν, Αθήνα, σελ 196-209.
 - Κιουπκιολής, Α., 2015. Φιλοσοφίες της ελευθερίας: Από τον Μαρξ και τον κλασικό φιλελευθερισμό ως τον Καστοριάδη, τον Foucault και τη δημοκρατία των κοινών, Εκδόσεις Κάλλιπος, Αθήνα.

- Κονιαβίτης, Θ., 2005. Κοινωνία και Περιβάλλον: Επαναπροσδιορισμός των Κοινωνικών Επιστημών στο Δεκλήρης, Μ., Κονιαβίτης, Θ., Δημητρίου-Κοτσώνη, Σ., Τρούμπης, Α., Θεοχάρη, Χ., Σακιώτης, Γ., Οικονόμου, Λ., Μπαγκαβός, Χ., Τερκενλή, Θ., Περιβάλλον και κοινωνία: Μύθοι και πραγματικότητα, Βιβλιοθήκη κοινωνικής επιστήμης και κοινωνικής πολιτικής-Gutenberg, Αθήνα, σελ. 43-70.
- Köhler, B., and Wissen, M., 2003. "Glocalizing Protest: Urban Conflicts and Global Social Movements", *International Journal of Urban and Regional Research*, 27 (4): 942–951.
- Λεοντίδου, Λ., 2020. Πολεοδομία και πανδημία στη συμπαγή πόλη της Μεσογείου: Ανθρωπογεωγραφικές παράπλευρες απώλειες του Covid-19, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, DOI: <https://doi.org/10.12681/grsr.23234>.
- Lefebvre, H., 2006. Δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική, Εκδόσεις Κουκκίδα, Αθήνα.
- Loftus, A., 2012. *Everyday Environmentalism: Creating an Urban Political Ecology*, University of Minnesota Press, Minneapolis and London.
- Lopes De Souza, M., 2006. Together with the state, despite the state, against the state: Social movements as 'critical urban planning' agents, *City*, 10 (3), 327-342.
- Loures, L., Santos, R. & Panagopoulos, T., 2007, Urban Parks and Sustainable City Planning - The Case of Portimão, Portugal, *WSEAS TRANSACTIONS on ENVIRONMENT and DEVELOPMENT*, 171-180.
- Μάργαρης, Γ., 2014. Η Οικολογία και τα Κοινά: Αναζητώντας δρόμους συνάντησης [online]. Το Περιοδικό. Available from: <http://www.toperiodiko.gr/oikologia-koina/#.WEpzKLKLTIW> [Accessed 2/8/2020]
- Μπελαβίλας, Ν., Βαταβάλη, Φ., 2009, Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, WWF Ελλάς, Αθήνα.
- Massey, D., 1991. A global sense of place, *Marxism today*, Communist party of Great Britain, June, 24-29.
- Massey, D., 2004. The responsibilities of place, *Local Economy*, 19(2), 97-101.
- Morozon, E., & Bria, F., 2018. Rethinking the smart city: Democratizing urban technology. New York, NY: Rosa Luxemburg Stiftung.
- Mitchell, D., 1995. The End of Public Space? People's Park, *Definitions of the Public, and Democracy*, Routledge, 85(1), 108-133.
- Mumford, L., 1961. *The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects*, Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- Νικολαΐδου, Σ., Μωυσίδης, Α., 2013. Αστική γεωργία και βιώσιμη πόλη [online]. Αθήνα, Οικοτριβές. Available from: <https://oikotrives.wordpress.com/2013/12/01/astiki-georgia/> [Accessed 13/8/2020].
- Ντέριου, Μ., 2016. Αυτονομία στο Ντ' Αλίζα, Τ., Ντεμάρια, Φ., Καλλής, Γ., Το λεξιλόγιο της αποανάπτυξης, Οι εκδόσεις των συναδέρφων, Αθήνα, σελ. 91-96.
- Πάγκας, Ν., 2016. Το πράσινο στην πόλη ως ζωντανό στοιχείο του αστικού τοπίου στο Πετροπούλου, Κ., Ραμαντιέ, Τ., Αστικές Γεωγραφίες: Τοπία και καθημερινές διαδρομές, Εκδόσεις Καπόν, Αθήνα, σελ 115-125.
- Παναγιωτοπούλου, Δ. Γ., 2011. Εδαφικές και Υδρογεωλογικές-Υδρολογικές συνθήκες άλσους Τρίτση, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Πάρκου Γκουέλ [online]. Available from: <https://parkguell.barcelona/en> [Accessed 18/08/2020].
- Πάρκο Ναυαρίνου και Ζωοδόχου Πηγής [online]. Available from:

- <https://parkingparko.espivblogs.net/> [Accessed 04/08/2020].
- Πετροπούλου, Χ., 2012. Από την μετανάστευση της χαμένης αξιοπρέπειας στα κινήματα πόλης της εξεγερμένης αξιοπρέπειας: Μεξικό-ΗΠΑ. Το «Κίνημα για τη Δικαιοσύνη στη Γειτονιά», Γεωγραφίες, σελ. 31-50.
 - Πετροπούλου, Κ., Ραμαντιέ, Τ., 2016. Αστικές Γεωγραφίες: Τοπία και καθημερινές διαδρομές, Εκδόσεις Καπόν, Αθήνα.
 - Πέπτας, Δ., 2018. Δημόσιος χώρος, πόλη και εξουσία, Οι εκδόσεις των συναδέλφων, Αθήνα.
 - Parcs de Catalunya [online]. Available from: <https://parcs.diba.cat/es/web/fluvial/les-zones/la-zona-d-us-public> [Accessed 18/08/2020].
 - People's Park [online]. Available from: <http://www.peoplespark.org/wp/> [Accessed 14/8/2020].
 - Polanyi, K., 1944. The Great Transformation, Farrar & Rinehart, England.
 - Ρεΐση, Ε., Φωτίου, Κ., Ψωμά, Δ., 2011. Ανάλυση και διάπλαση για το «Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης “Αντώνης Τρίτσης”» (Αδημοσίευτη Πτυχιακή εργασία). Α.Τ.Ε.Ι. Καβάλας, Δράμα.
 - Σεκλιζιώτης, Σ.Λ., 2013. Τι είναι η αστική γεωργία και πως αναπτύχθηκε [online]. Γεωπόνοι του κόσμου. Available from: http://worldagronomists.blogspot.gr/2013/06/blog-post_5.html [Accessed 13/8/2020].
 - Σπανός, Κ., Α., 2014. Ο σχεδιασμός ενός ολοκληρωμένου δικτύου αστικού και περιαστικού πράσινου, Δήμητρα, Τεύχος 7:23-25, Αθήνα.
 - Σωτηρίου, Ι., 2017. Η συνάντηση της Φύσης με την Πόλη στα Αστικά Πάρκα: κοινωνικές και χωρικές διαστάσεις του πάρκου «Αντώνης Τρίτσης», Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη.
 - Sennett, R., 1996. Flesh and Stone: The Body and the City in Western Civilization, W.W. Norton, New York.
 - Slater, T., 2012. Gentrification of the city. The New Blackwell Companion to the City, 571-585. doi:10.1002/9781444395105.ch50
 - Smith, N., 1979. Toward a Theory of Gentrification A Back to the City Movement by Capital, not People, Journal of the American Planning Association, 45(4), 538-548.
 - Smith, N., 1987. Gentrification and the Rent Gap, Annals of the Association of American Geographers.
 - Stavrides, S., 2016. Common space: The city as common, Zed Books, London.
 - Stefanopoulou, E., 2019. Archaeology and Residential Activism: Reclaiming Philopappou Hill and Plato's Academy, Athens, Department of Archaeology, University of Southampton.
 - Swyngedouw, E., 1997. Neither global nor local. "Glocalization" and the politics of scale. In K.R. Cox (ed.), Spaces of globalization. Reasserting the power of the local, The Guilford Press, New York and London.
 - Τσαβδάρογλου, Χ., 2016. Θεωρητικά περάσματα από τα κινήματα για το «Δικαίωμα στην Πόλη» στα κινήματα κατάληψης του «Κοινού Χώρου»: παγκόσμια παραδείγματα και η περίπτωση της Ελλάδας την εποχή της κρίσης στο Petropoulou, C., Tsavdaroglou, C., Vitoroulou, A., Urban and Regional Social Movements, Research Group Invisible Cities.
 - Thompson, C., 2002. Urban open space in the 21st century. Landscape Urban Planning, Vol. 60, 59–72.

- Tsavdaroglou, C., Giannopoulou, C., Petropoulou, C. and Pistikos, I., 2019. Acts for Refugees' Right to the City and Commoning Practices of Care-tizenship in Athens, Mytilene and Thessaloniki, *Social Inclusion*, 7(4), 119–130.
- Vall-Casas, P., Benages-Albert, M., Elinbaum, P., Garcia, X., Mendoza-Arroyo, C., & Cuéllar Jaramillo, Á. R., 2019. From metropolitan rivers to civic corridors: assessing the evolution of the suburban landscape, *Landscape Research*, 44:8, 1014-1030, DOI: 10.1080/01426397.2018.1519067
- Venter, Z. S., Barton, D. N., Gundersen, V., Figari, H., Nowell, M., 2020. Urban nature in a time of crisis: recreational use of green space increases during the COVID-19 outbreak in Oslo, Norway, DOI: 10.31235/osf.io/kbdum.
- Viana, N., 2015. Social Movements and Urban Space, *International Journal of Research in Geography*, 1(2).
- Wallerstine, I., 2008. Historia y dilemas de los movimientos antisistemicos. Ed. Los libros de contrahistorias.
- Wikipedia Besòs [online]. Available from: [https://en.wikipedia.org/wiki/Bes%C3%B2s_\(river\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Bes%C3%B2s_(river)) [Accessed 19/8/2020].
- Wikipedia COVID-19 [online]. Available from: <https://el.wikipedia.org/wiki/COVID-19> [Accessed 15/8/2020].
- Wikipedia Park Güell [online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/Park_G%C3%BCell [Accessed 18/8/2020].
- Wikipedia People's Park [online]. Available from: [https://en.wikipedia.org/wiki/People%27s_Park_\(Berkeley\)](https://en.wikipedia.org/wiki/People%27s_Park_(Berkeley)) [Accessed 14/8/2020].
- Χέλφριχ, Ζ., Μπόλιερ, Ν., 2016. Τα κοινά στο Ντ' Αλίζα, Τ., Ντεμάρια, Φ., Καλλής, Γ., Το λεξιλόγιο της αποανάπτυξης, Οι εκδόσεις των συναδέρφων, Αθήνα, σελ. 120-125.
- Ψημίτης, Μ., 2017. Κοινωνικά κινήματα στην καθημερινή ζωή. Ταυτότητα, αλληλεγγύη και προεικόνιση σε σύγχρονες “κοσμοπολίτικες κοινωνίες”. Εκδόσεις Τζιόλα.

8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 2: Έκταση πάρκων ανά δήμο, ποσοστό εδαφοκάλυψης πάρκων ανά δήμο και αναλογία τετραγωνικών μέτρων πάρκου ανά κάτοικο.

A/A	Δήμοι	Έκταση πάρκων/δήμο (m ² x 1000)	Εδαφοκάλυψη (%) πάρκων ανά δήμο	Αναλογία σε m ² πάρκων/κάτ οικο
1	Αγ. Αναργύρων – Καματερού	30,907	0,40	0,49
2	Αγ. Βαρβάρας	137,059	8,63	6,81
3	Αγ. Δημητρίου	64,108	1,27	0,90
4	Αγ. Παρασκευής	0,000	0,00*	0,00

5	Αθηναίων	3704,19 4	9,53	5,58
6	Αιγάλεω	207,983	3,19	2,97
7	Αλίμου	225,159	3,81	5,40
8	Αμαρουσίου	926,542	7,12	12,81
9	Αχαρνών	0,000	0,00*	0,00
10	Βάρης - Βούλας - βουλιαγμένης	238,663	2,85	20,09
11	Βριλησίων	0,000	0,00*	0,00
12	Βύρωνος	57,004	2,00	3,04
13	Γαλασίου	1074,06 5	25,48	18,10
14	Γλυφάδα	711,542	5,43	15,90
15	Δάφνης Υμηπτού	61,606	2,52	1,83
16	Διονύσου	0,000	0,00*	0,00
17	Ελληνικό – Αργυρούπολης	185,779	1,72	5,25
18	Ζωγράφου	507,939	12,99	15,84
19	Ηλιουπόλεως	27,438	0,48	0,77
20	Ηρακλείου	180,164	3,83	3,63
21	Ιλίου	1206,06 3	14,62	14,22
22	Καισαριανής	921,520	45,03	131,94
23	Καλλιθέας	16,182	0,35	0,16
24	Κερατσινίου - Δραπετσώνας	51,113	0,72	0,76
25	Κηφισιάς	54,639	0,23	1,16
26	Κορυδαλλού	0,000	0,00*	0,00
27	Λυκόβρυσης – Πεύκης	71,254	1,74	2,29
28	Μεταμορφώσεως	60,059	1,10	2,01
29	Μοσχάτου – Ταύρου	73,270	1,51	1,81
30	Ν. Ιωνίας	25,458	0,57	0,38
31	Ν. Σμύρνης	54,446	1,56	0,75

32	Νίκαιας - Αγ. Ιωάννη Ρέντη	209,592	2,17	1,99
33	Παιανίας	0,000	0,00*	0,00
34	Παλαιού Φαλήρου	95,138	2,01	1,49
A/ A	Δήμοι	Έκταση πάρκων/δ ή μο (m² x 1000)	Εδαφοκάλυψη (%) πάρκων ανά δήμο	Αναλογία σε m² πάρκων/κάτ οι κο
35	Παλλήνης	0,000	0,00*	0,00
36	Παπάγου - Χολαργού	139,828	3,46	5,55
37	Πειραιώς	37,190	0,35	0,23
38	Πεντέλης	385,025	5,61	50,92
39	Περάματος	13,688	0,45	2,60
40	Περιστερίου	60,452	0,59	0,43
41	Πετρουπόλεως	248,319	7,51	8,63
42	Φιλαδέλφειας - Χαλκηδόνος	432,714	12,28	12,17
43	Φιλοθέης - Ψυχικού	479,811	7,92	17,79
44	Φυλής	0,000	0,00*	0,00
45	Χαϊδαρίου	77,509	1,79	8,79
46	Χαλανδρίου	148,479	1,56	2,00
Συνολικά για την περιοχή μελέτης		13201,9 03	(Σταθμισμένο) 3,94	(Σταθμισμένο) 4,88

Πηγή: Καλούδης κ.α. (2017)

Τυπολογία Οικολογικού Χάρτη Βαρκελώνης

Δάσος	Πουρνάρι	
	Δρυς	
	Πευκοδάσος Χαλέπι	
	Πέτρινο πευκοδάσος	
	Φυτά μη γηγενών κωνοφόρων	
	Φυτεία μπανάνας	

Φυσικό πράσινο

	Συστάδα δέντρων	Συστάδα δέντρων	
	Βλάστηση στην όχθη	Βλάστηση στην όχθη	
	Λιβάδι	Λιβάδι	
Φυσική περιοχή χωρίς βλάστηση	Βραχώδη ή απογυμνωμένο δασικό έδαφος	Βραχώδη έδαφος Απογυμνωμένο δασικό έδαφος	
	Φυσικό κανάλι	Φυσικό κανάλι	
	Παραλία	Παραλία	
Φυσικό υδάτινο στοιχείο	Ηπειρωτικά νερά	Φυσική λίμνη Ποτάμι	
	Δημοτική θαλάσσια ζώνη	Δημοτική θαλάσσια ζώνη	
	Καλλιέργειες	Καλλιέργειες	
Εγκαταλελειμμένη καλλιέργεια	Εγκαταλελειμμένη καλλιέργεια	Εγκαταλελειμμένη καλλιέργεια	
Αστικό πράσινο	Ζώνη πρασίνου	Πάρκα, κήποι, παρτέρια Άλλες πράσινες περιοχές	
	Γκαζόν σε αθλητικό χώρο	Γκαζόν σε αθλητικό χώρο	
	Αστικό υδάτινο στοιχείο	Πισίνα, σχέδια, τεχνητή λίμνη	Πισίνα Σχέδια, τεχνητή λίμνη
Στέγαση 1-2 οικογενειών με οπωρώνα ή μικρό κήπο		Στέγαση 1-2 οικογενειών με οπωρώνα ή μικρό κήπο	
Αραιή αστικοποίηση	Στέγαση 1-2 οικογενειών με μεγάλο κήπο	Στέγαση 1-2 οικογενειών με μεγάλο κήπο	

	Μεγάλο ακίνητο σε έκταση με απομονωμένα κτίρια	Μεγάλο ακίνητο σε έκταση με απομονωμένα κτίρια	
	Κατασκευές με διάφορα φυτά και κήπο	Κατασκευές με διάφορα φυτά και κήπο	
	Πυκνά χτισμένες κατοικίες με χώρους πρασίνου	Πυκνά χτισμένες κατοικίες με χώρους πρασίνου	
Πυκνή αστικοποίηση ή βαριά χρήση		Παλαιά πόλη	
		Επέκταση	
	Πυκνά χτισμένο χωρίς χώρους πρασίνου	Άλλα πυκνά χτισμένα σπίτια	
		Μεγάλο σύνολο υπερυψωμένων κτιρίων	
		Ουρανοξύστες	
	Βιομηχανία, εργαστήρια, αποθήκες	Βιομηχανία, εργαστήρια, αποθήκες	
	Περιοχή Λιμένα	Περιοχή Λιμένα	
	Εύπορη εμπορική περιοχή	Εύπορη εμπορική περιοχή	
		Αγορά	
		Εκπαιδευτικά κέντρα	
	Νοσοκομείο		
	Αθλητική ζώνη		
Κτήρια δημόσιας χρήσης	Σταθμοί επιβατών ξηράς ή θάλασσας		
	Φυλακή		
	Μνημειακά κτήρια		
	Νεκροταφείο		
	Στρατώνες		
	Χώρος στάθμευσης και γκαράζ	Χώρος στάθμευσης και γκαράζ	

Βαριά περιοχή χωρίς κτίρια	Κύριος δρόμος	Αυτοκινητόδρομος και διπλός δρόμος	
		Δρόμοι	
		Κύριοι αστικοί δρόμοι	
	Πεζόδρομος	Πεζόδρομος	
	Σιδηροδρομική ζώνη	Σιδηροδρομική ζώνη	
	Απορρίμματα σκουπιδιών	Απορρίμματα σκουπιδιών	
	Περιοχή εξόρυξης ορυχείων (λατομεία)	Περιοχή εξόρυξης ορυχείων (λατομεία)	
	Ζώνη χωρίς κτίριο ή σε μετασχηματισμό	Περιοχή σε μετασχηματισμό	
		Μη οικοδομήσιμα οικόπεδα	